

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

148190

**BEYLERBEYİ SARAYI ZİYARETÇİ PROFİLİ VE SARAY
MÜZELERDE ZİYARETÇİYİ KATILIMCI BOYUTA TAŞIMA
KONUSUNDA BİR EYLEM PLANI ÖNERİSİ**

148190

**SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: PROF. TOMUR ATAGÖK

İSTANBUL, 2004

ÖNSÖZ

Orijinal tefrişli olarak bir dönemin tarihini, politik, sosyal ve ekonomik yapısı ile estetik değerlerini yansıtan Milli Saraylar özgün işlevleriyle kullanılmadığından müzeye dönüştürülerek kamu yararına çalışan kurumlar haline gelmişlerdir. Milli Saraylar bünyesinde bulunan Beylerbeyi Sarayı Müzesi, 1983'te halka açılarak ülkenin sosyal ve kültürel değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında hizmet vermektedir.

Devrin yaşantısını yansıtacak şekilde döşeli olarak korunan sarayların halkla olan iletişimde güçlü bağlar oluşturulması, diğer ülkelerle kültürel paylaşımın yaşanması ve turizm alanında kullanılarak ülkeye ekonomik açıdan katkıda bulunması açısından önemlidir. Bu önemli toplumsal rolünün yanı sıra müzeler günümüzde birer eğitim ve kültür merkezi olma işlevini de üstlenmişlerdir. Bu amaçla toplumu eğiten, sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunan etkinlikler düzenlemeye başlamışlardır.

Bu tezde, Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ni uluslar arası platformda çağdaş müzeler seviyesine getirmek ve ziyaretçiyi etkinliklerle katılımcı boyuta taşıma görüşü çerçevesinde, müzenin yapısı, koleksiyonları, yönetimi ve ziyaretçi profili dikkate alınarak, yurtiçi ve yurtdışındaki saray müzelerin bu alandaki çalışmaları incelenerek bir eylem planı önerisi getirilmiştir. Bu görüşün ortaya çıkışında müzeyi gezen ziyaretçilerin müze ortamını çok beğenmeleri, burada daha çok vakit geçirmek istemelerinin gözlemlenmesi etkili olmuştur. Konuyla ilgili çalışmamda beni her zaman teşvik eden ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Sn Tomur ATAGÖK'E; hocalarım Öğretim Görevlisi Sn Sedat GÖKSU ve Doç.Dr. Sn Fethiye ERBAY'A; Yüksek Lisans Programına devam etmemi destekleyen yöneticilerimden, Milli Saraylar Daire Başkanı Sn Cemal ÖZTAŞ, Milli Saraylar Köşk ve Kasırlar Grup Başkanı Sn Mustafa DEMİRÇUBUK, Beylerbeyi Sarayı Müdüresi Sn Birsen ASA ve Dolmabahçe Sarayı Müdürü Sn Erdal EREN'E; katkıları için mesai arkadaşlarım Nurten ERGÜN, Gülnur BAYSAL, Zeynep GÜRKAN, Nihal ARAS, Kaan BERK, Yasemin MUHARREMOĞLU, Demet KARAKULLUKÇU, İlksen YUMRUKÇAĞLAR ve Sadık DEMİRCAN'a; müzenin Kültür-Bilim Tanıtım Merkezi, Fotoğraf Birimi ve Basın Yayın Bölümü çalışanlarına teşekkür ederim.

Ayrıca bana yaşamımın her alanında olduğu gibi bu çalışmamda da yardımcı olan, özellikle okullarla olan araştırmalarım, bilgisayar kullanımında bana yol gösteren Cumhuriyet

İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı eşim Okan AYDIN'A ve benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme, özellikle kardeşim Jale SUN ve eşi Ömer SUN'A teşekkür ederim.

İstanbul, Haziran 2004

.Ceylan Aydın

ÖZET

Altı bölümden oluşan bu tezde, Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin halkla olan iletişimini güçlendirmek ve topluma geniş bir alanda hizmet veren bir kurum haline getirmek amacıyla eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesinin gerekliliği saptanmış ve ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıyacak bir eylem planı önerilmiştir. Tez kapsamında birinci bölümde, insanların geçmişten günümüze müzeyle olan ilişkisine değinilmiş, müze ilişkisi içinde yer alan ziyaretçi, gönüllüler ve etkinliklerin tanımları yapılarak müzenin günümüzdeki konumu belirtilmiştir. Tezin ikinci bölümünde, müzeler ve müze ziyaretçileri hakkında daha ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, müze etkinliklerinin neler olabileceği, ziyaretçilerin bu etkinliklere ne şekilde katılabileceği incelenmiştir. Dördüncü bölümde, saray-müze tanımı doğrultusunda dünyadan ve ülkemizden saray-müze örneklerine bakılarak buralarda ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıma konusunda ne gibi etkinliklerin düzenlendiği saptanmış, yurtdışı ve yurtiçi saray-müzelerin karşılaştırılması yapılmıştır. Beşinci bölümde, Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin tarihçesi, idari yapısı, bahçe ve binaları, koleksiyonları, ziyaretçi profili ve etkinlikleri hakkında bilgiler verilerek etkinliklerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Altıncı bölümde, Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıma projesi kapsamında müze ziyaretçilerine uygulanan anketlerin değerlendirilmesi, yönetmeliklerin içeriği ve bunlar doğrultusunda müze için önerilen etkinlikler ve bu etkinliklerde görev alması tavsiye edilen elemanların nasıl sağlanacağı konularında çözümler getirilmiştir. Sonuç olarak, Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin çağdaş müzeler arasında yer alması için yurtdışı saray-müze örneklerinde olduğu gibi eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklere yer vermesi gerektiği ve müzenin bu etkinlikleri düzenlemesi için yeterli kaynaklara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Müzenin tüm kaynaklarının halkın hizmetine sunulması müzeyi halka yakınlaştırarak tarih bilincinin yerleşmesini ve toplumun gelişimine daha çok katkıda bulunan bir kuruma dönüşmesini sağlayacaktır.

ABSTRACT

In the thesis which was composed of six sections, serving the purposes of strengthening the communication of Beylerbeyi Palace Museum with the public, and making the Museum an institution that serves people in a much wider field, by determining the necessity of organizing educational, social and cultural activities, an action plan guiding the visitor in a participatory manner was suggested. In the first section, the relationship between people and museum from past to present was mentioned; and, the current position of the museum was stated through the definitions of visitors, volunteers and activities in relation with museum. In the second part, more detailed information about museums and their visitors was given. In the third section, the possible kinds of activities and the ways for the participation of visitors in them are examined. Depending on palace-museum definition, by examining the palace-museums both in Turkey and abroad, the kinds of activities leading the visitors into participation were determined; and, the palace museums in Turkey and abroad were compared in the fourth section. In the next section, the activities were evaluated, by giving information about the history, the administrative structure, the gardens and the buildings, the collections, the visitor's profile and the activities of Beylerbeyi Palace Museum. In the last section of the thesis, in scope of the project which would lead the visitors in participatory manner, solutions were suggested for evaluating the questionnaires applied to museum visitors, for the content of Administrative Instructions and for activities offered for the museum in the basis of those instructions and for the ways of providing the staff which recommended to charge in these activities. To conclude the thesis on Beylerbeyi Palace Museum, in order to take place among the contemporary museums, it was seen that it is necessary to establish the educational, social and cultural activities, just like in the palace museums abroad. It is also seen that the museum has the sufficient sources for organizing those activities. Serving the all sources of the museum to public will make it turn into an institution which helps improving the historical consciousness and social development, by making the museum get closer to the people.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
1. GİRİŞ.....	1
2. MÜZELER VE MÜZE ZİYARETÇİLERİ.....	9
2.1.Müzeler.....	9
2.2. Müze Ziyaretçileri.....	12
3. MÜZE ETKİNLİKLERİ VE MÜZE ETKİNLİKLERİNE ZİYARETÇİLERİN KATILIMI.....	17
3.1. Müze Etkinlikleri.....	17
3.2. Müze Etkinliklerine Ziyaretçilerin Katılımı.....	19
3.2.1. Müze Etkinliklerine Eğitsel, Sosyal ve Kültürel Etkinlikler Yoluyula Katılım.....	22
3.2.1.1. Vakıf ve Dernekler Aracılığıyla Katılım.....	23
3.2.1.2. Resmi ve Özel Kuruluşlar Yoluyula Katılım.....	25
3.2.1.3. Gönüllülük Yoluyula Katılım.....	25
3.2.1.4. Ziyaretçilerin Kişisel Talepleri Yoluyula Katılımı.....	28
4. SARAY MÜZELER.....	30
4.1. Saray Müze Tanımı.....	30
4.2. Dünyadan ve Ülkemizden Saray Müze Örnekleri ve Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar.....	31
4.2.1. Dünyadan Saray Müze Örnekleri ve Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar.....	31
4.2.1.1. Louvre Müzesi (Fransa).....	31

4.2.1.2. Hermitage Müzesi (Rusya).....	43
4.2.1.3. Kensington Müzesi (İngiltere).....	56
4.2.2. Ülkemizden Saray Müze Örnekleri ve Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar.....	65
4.2.2.1. Topkapı Sarayı Müzesi(İstanbul).....	65
4.2.2.2. Dolmabahçe Sarayı Müzesi(İstanbul).....	72
4.3. Türkiye ve Dış Ülkelerdeki Müze Örneklerinin Karşılaştırılması.....	82
5. BEYLERBEYİ SARAYI MÜZESİ.....	87
5.1. Tarihçe.....	87
5.1.1. Saray Dönemi.....	87
5.1.2. Saray Müze Dönemi.....	88
5.2. İdari Yapı.....	89
5.3. Bahçeler ve Binalar.....	90
5.3.2.1. Ana Bina.....	92
5.3.2.2. Ek Binalar.....	100
5.4. Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin Koleksiyonları ve Gezi Güzergahı.....	104
5.5. Ziyaretçi Profili.....	105
5.6. Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde Gerçekleştirilen Sosyal ve Kültürel Etkinlikler.....	106
5.6.1. Saray İçi Etkinlikleri.....	107
5.6.2. Bahçede Yapılan Etkinlikler.....	108
5.6.3. Ek Binalarda Yapılan Etkinlikler	109
5.6.4. Tünelde Yapılan Etkinlikler.....	110
5.7. Etkinliklerin Ziyaretçi Açısından Değerlendirilmesi.....	111

6. BEYLERBEYİ SARAYI MÜZESİ'NDE ZİYARETÇİYİ KATILIMCI BOYUTA TAŞIMA PROJESİ.....	112
6.1 Eylem Planının Anket Araştırmalarıyla Yönlendirilmesi.....	113
6.1.1.Anketin Değerlendirilmesi.....	114
6.2. Eylem Planının T.B.M.M. Milli Saraylar Teşkilatı Kanun ve Yönetmeliklerine Uygun Olarak Değerlendirilmesi.....	115
6.2.1. Yönetmeliklerin Sarayların Müze-Saray Fonksiyonu Dışında Kullanımıyla İlgili Maddeleri.....	115
6.3. Eylem Planı Çerçevesinde Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde Uygulanabilirliği Düşünülen Etkinliklerin Önerilmesi.....	116
6.3.1. Ziyaretçiyi Eğitsel Etkinliklerle Katılımcı Boyuta Taşıma Konusunda Öneriler.....	117
6.3.2. Ziyaretçiyi Kültürel Etkinliklerle Katılımcı Boyuta Taşıma Konusunda Öneriler.....	121
6.3.3. Ziyaretçiyi Sosyal Etkinliklerle Katılımcı Boyuta Taşıma Konusunda Önerileri	123
6.4. Eylem Planında Görev Alacak Elemanların Sağlanması.....	126
6.4.1.Vakıf ve Dernekler Aracılığıyla.....	126
6.4.2.Resmi Kuruluşlar Aracılığıyla.....	127
6.4.3 Gönüllüler Aracılığıyla.....	128
6.4.3.1.Gönüllü Seçiminde Uygulanacak Başvuru Formu Önerisi	129
6.4.3.2.Gönüllülerin İstihdamı.....	129
7. SONUÇ.....	131
KAYNAKLAR.....	134
EKLER	
Ek 1a Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği' nin Yönetmeliği.....	141
Ek 1b Milli Saraylarda Dış Kuruluş ve Kişilerce Yapılacak Araştırma Yönetmeliği.....	142

Ek 1c	T.B.M.M. Bünyesindeki Saray, Köşk ve Kasırların Tahsis Esasları Yönetmeliği	144
Ek 1d	T.B.M.M. Vakfı Yönetmeliği.....	152
Ek 1e	Milli Saraylar Dolmabahçe Kültür Merkezi Tahsis Yönetmeliği.....	159
Ek 1f	Milli Saraylarda Fotoğraf, Film, Video Çekimi ve Dijital Görüntü Alma Yönetmeliği.....	161
Ek 2a	Topkapı Sarayı Vaziyet Planı.....	164
Ek 2b	Dolmabahçe Saray -ı Hümayunu Vaziyet Planı.....	165
Ek 2c	Beylerbeyi Sarayı Vaziyet Planı.....	166
Ek 2dI	Beylerbeyi Sarayı Zemin Kat Planı.....	167
Ek 2dII	Beylerbeyi Sarayı Birinci Kat Planı.....	168
Ek 3a	Anket Örneği.....	169
Ek 3b	Anket Verileri.....	172
Ek 4	Ziyaretçi Profili.....	173
Ek 5	British Museum Gönüllü Başvuru Formu.....	174
ÖZGEÇMİŞ	176

1. GİRİŞ

Günlük yaşam içerisinde hayatın getirdiği yükümlülüklerden bunalan insanoğlu boş vakitlerini en iyi şekilde değerlendirmenin yollarını aramıştır. İhtiyaç ve istekleri birbirinden farklı olan insanlar değişik etkinliklere yönelmişlerdir. Seçimlerini yaparken, diğer insanlarla bir arada olmak, faydalı birşeyler yapmak, yeni bilgiler edinmek, yeni deneyimler kazanmak, kendini rahat hissedeceği bir ortamda bulunmak gibi ortak amaçlar gütmüşler ve bunları yaparken de etkin olarak katılmayı tercih etmişlerdir. Bir yandan da insanlar, bu etkinlikler içerisinde hem fiziksel hem de zihinsel açıdan rahat olmayı istemişlerdir. Oysa çoğunlukla tercih edilen çeşitli sporları yapmak ya da spor yarışmalarına katılmak insanı fiziksel açıdan zorlamakta, film, tiyatro izlemek hatta kitap okumak gibi etkinlikler de duygusal açıdan yorucu olabilmektedir. Aslında çalışma hayatının getirdiği stresten kaçmak isteyen insan, hiçbir başarı kaygısının bulunmadığı, utanıp sıkılmayacağı, tehdit unsurlarından uzak, güven duyacağı pozitif ortamlara ihtiyaç duymaktadır. (Lean, 1993, s. 24) Önceleri soğuk görünümleri, halka uzak olan, sadece eğitim düzeyi yüksek kişilere hitap eden anlatım tarzları, birçok yasaklamaları ile bu olumsuzlukları yaşatan yerler olarak bilinen müzeler tamamen değişerek, her kesimden halkı bilgilendirerek, eğiterek ve eğlendirerek boş vakitlerini en iyi şekilde değerlendirmelerini sağlamaya çalışan kurumlar olma yolunda önemli adımlar atmışlardır. Müze ortamının ziyaretçiden karşılık beklemeden bu tür hizmetleri sunması giderek müzeleri çekici yerler haline getirmiştir.

İnsanların müzeye yönelmesinin diğer bir nedeni de gelişen dünyaya ayak uydurabilmek amacıyla kültür ve sanata önem vermeye başlamaları ve boş vakitlerini sanatsal ve kültürel etkinliklere katılarak değerlendirmek istemeleri olmuştur. Toplumun kültür seviyesinin yükselmesiyle sanata verilen değer önem kazanmış ve müzeler de bundan payını almıştır. Amerika'da yapılan araştırmalara göre insanlar Pazar öğleden sonralarını televizyonda futbol maçı seyretmektense müzeleri gezerek geçirmeyi yeğlemektedir. 1960'dan bu yana müzeleri gezen Amerikalıların sayısı yılda 200 milyondan 500 milyona yükselmiştir. (Naisbitt ve Aburdene, 1990, s. 57,58) Los Angeles County Museum'dan Earl Powel, bu artışı hafta sonunu hoşça geçirmekle yetinmeyen eğitim düzeyi yüksek bir izleyici kitlesinin varlığına bağlamıştır. (Naisbitt ve Aburdene, 1990, s. 64) Los Angeles'taki Museum of Contemporary Art'ın tasarımcısı Arata Isozaki müzelerin dinsel yapıların yerini aldığını belirterek şöyle demiştir: "*Geçmişte, dinsel yapılar toplum içerisinde büyük rol oynuyordu. Günümüzde ise, tanrıların bıraktığı yeri sanat dolduruyor. Sanatla uğraşmak dinsel davranışlara benziyor. Müze için sanat yapıları toplamak ve fon ayarlamak bile geçmişteki dinsel etkinlikleri*

andırıyor.” (Naisbitt ve Aburdene, 1990, s. 74) Powel ve İsozaki'nin görüşlerini değerlendirdiğimizde, eğitimle beraber beğenisi ve tercihleri değişen toplumun, duygusal tatmini sadece dinde değil sanatsal alanda da aramaya başladığı ve böylelikle diğer kültür kurumlarına olduğu gibi müzelere de yöneldiği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, değişen müzecilik anlayışı çerçevesinde Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ne müze gezisi yanında yeni işlevler kazandırarak, çağdaş müzelerde yaşanan değişimlere ayak uydurmasını sağlamaktır. Tezin yazarının teze başladığı dönemde rehber olarak görev yaptığı yer olduğundan dolayı seçilen Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde, çağdaş müzeciliği yakalamak ve müzenin yaşamasını sağlamak için, eğitsel, sosyal ve kültürel alanda, halkı katılımcı boyuta taşıyan programların yapılması gerekmektedir. Bu tür programların hazırlanması kapsamında Beylerbeyi Sarayı Müzesi için önerilen eylem planının oluşturulmasında, internet araştırmalarıyla dünyadaki ve Türkiye'deki benzer müze örneklerine bakılarak ziyaretçinin etkin katılımını sağlayan programlar incelenmiştir. Bu programlar içerisinde Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde yapılması uygun görülenler saptanarak uygulamalar için hangi yolların izlenmesi gerektiği belirlenmiş ve ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıma bağlamında bir eylem planı oluşturulmuştur.

Eylem planı dahilinde, Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin tarihçesi, koleksiyonları, idaresi, ziyaretçi profili, bağlı olduğu kurumun kanun ve yönetmelikleri incelenerek, bu bilgiler çerçevesinde müzede yapılabilecekler önerilmiştir.

Önerilere destek olması amacıyla ziyaretçilerin konu üzerindeki görüşlerini belirleyen bir anket çalışması yapılmıştır. Anketle ziyaretçilerin etkinlik ve etkinliklere katılım taleplerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Müzede eğitsel, sosyal ve kültürel alanda programların oluşturulmasında işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlarla görüşülmüştür.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde önerilen bu yeniliklerin öneminin ve gerekliliğinin anlaşılması için müzenin günümüzdeki yerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Günümüz insanının yaşamında önemli bir yer edinen müze, halka ulaşmak için, toplumla ilişki ve iletişim kurarak bir toplum-müze diyalogu oluşturmanın yollarını aramış ve

müzelerin sadece devletin malı olarak görülen imajının silinmesine çalışmıştır. Müzenin toplumun malı olduğunun vurgulanması halkın etkin katılımının teşvik edilmesini ön plana çıkarmıştır. Bu nedenle müzeler eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler yoluyla ziyaretçiyi izleyici sınıftan katılımcı sınıfa taşıyan programların yapılmasına önem göstermişlerdir. Aşağıda verilen tanımlarla müzenin geçmişten günümüze gelişimi, buna bağlı olarak ziyaretçinin değişen tanımı, müzenin gelişimiyle ortaya çıkan yeni işlevleri ve bu işlevler çerçevesinde gerçekleştirilen gönüllü çalışmaları açıklanmıştır.

Müze

Uluslararası Müzeler Komitesi'ne (ICOM) göre "*Müze, toplum hizmeti ve gelişimi için çalışan, halka açık, araştırma, eğitime ve eğlendirme amacıyla, insanlar ve yaşadıkları yerler hakkında somut kanıtları toplayan, koruyan, araştıran, sergileyen ve bu yolla toplumla iletişim kuran, kar gütmeyen sürekli bir kurum*" olarak tanımlanmıştır.(www.icom.org, ICOM Code of Professional Ethics) Müze, esinlenmek, düşünmek, hayal etmek anlamlarına gelen 'muse' kelimesinden türemiştir. 'Muse' Grek mitolojisinde Zeus'un tarih, müzik, trajedi,dans, lirik ve epik şiir, komedi, astronomi ve ilahi müzik alanlarında ilham perileri olan dokuz kızının adıydı. Bu perilerin bulunduğu yere 'mouseion' denirdi. Günümüzde bu kelime müze olarak değişmiştir. (Glaser ve Zenetou, 1997, s. 10)

Müzeciliğin başlangıcı insanların koleksiyonculuk merakına dayanmaktadır. Biriktirme merakı doğada diğer canlılarda da vardır. Ancak bu hayati ihtiyaçları karşılamak için yapılmaktadır. İnsanoğlundaki bu merak ise biriktirdiklerini başkalarına gösterme hevesine de dayanan çok daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Birçok değerli, ilginç, güzel ve nadir nesnelere oluşan koleksiyonlarıyla başkaları tarafından takdir edilmenin sahiplerine bir anlamda saygınlık kazandırdığına inanılmıştır. (Burcaw, 1975, s. 24) İnsanlarda eskiye dayanan koleksiyonculuk merakı önceleri devlet yöneticileri, din adamları, asilzadeler ve sonra da zenginlerde görülmüştür. Avrupa'daki kralların resim, heykel, halı gibi zengin koleksiyonları bulunmaktaydı. Bugün Avrupa'daki sanat müzelerinin çoğunun başlangıcı bu koleksiyonlara dayanmaktadır. Rönesansın ilerlemesiyle kraliyet sanat müzelerinin sayısında artış görülmüştür. (Burcaw, 1975, s. 25,26) Bu dönemde (15.yy) koleksiyonlar, kilisenin ya da yöneticilerin tekelindedir. İtalya'daki Medici Ailesi bunlardan biridir. Koleksiyonlarını kendi çevrelerindeki zevki ve eğlencesi için toplayan bu zengin kesim için, biriktirmiş oldukları güçlerinin göstergesiydi. Dolayısıyla onlardan olmayan halkın bunları görmesi söz konusu bile değildi. (Artemis ve Zeneteou, 1997, s. 11) Müzeler için de aynı durum

geçerliydi. 18.yy'da halk için ürkütücü bir bina görünümünde olan müzeler, ayrıcalıklı sınıfa ait bir yer olarak görülmekteydi. O dönemlerde halk ile müze birbirinden o kadar ayrı olarak düşünölmüştü ki 1759'da açılan British Museum'a eğitimsizlerin ve fakirlerin girmesi yasaklanmıştı. (Belcher, 1991, s. 171)

Önceleri insanların hobi olarak yaptığı ve sadece elit kesimlerin ilgilendiği koleksiyonculuk, sonradan bilimsel bir boyut kazanmıştır. Toplumun bilinçlenmesiyle birlikte değerli nesnelerin kime ait olduğu fikri tartışılır hale gelmiş, sonunda bunların, kişilerin özel merakını giderici nesnelere olmadığı, insanlığın ve toplumun malı olduğu, dolayısıyla topluma mal edilmesi ve toplumun bilgisine sunulması gerektiği fikri oluşmuştur. Böylelikle, eserleri toplayan, koruyan, belgeleyen, sergileyen ya da depolayan ve bunların halkla buluşmasını sağlayan bir kurum oluşmuştur. (Atagök, 1994, s. 73,76) Başlangıçta sadece eserleri sergilemek ve korumakla görevli olan müze, giderek halkı eğitmek ve eğlendirmek gibi misyonlar da üstlenmiştir.

Zaman içerisinde kazandıkları yeni misyonlarıyla, toplumun kültürel ve doğal mirasını korumak ve geleceğe taşımakla yükümlü olan müzeler, gerçekleştirdikleri eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerle insanların yaşam kalitesini artırmış, estetik anlayışını yükseltmişlerdir. Bir toplumun varlığını sürdürebilmesi ve kimliğini ortaya çıkarabilmesi için kültür mirasına sahip çıkması gereklidir. Kendi kültürüne yabancı olan bir ülke başka kültürleri de anlayamaz. Kültür değerlerinin ve bunlara ait bilgilerin yayılmasında önemli bir rol oynayan müzeler, insanlara yaşadıkları yere ait olma hissini kazandırarak gerçek kimliklerinin bilincine varmalarını sağlamışlardır. Böylelikle kültür mirasına ev sahipliği yapan müzeler toplumu kültürel alanda geliştirme görevini de üstlenmişlerdir. Başlangıçta eğitim kaygısı bulunmayan müzelerin; 1918'de İngiltere'de başlatılan 'The Education Act'(Eğitim Hareketi) ile, kütüphanelerle beraber çalışarak eğitimin gelişimine katkıda bulunması görüşü ortaya atılmıştır. Sonrasında müzeler bünyelerinde eğitsel programlara destek vererek toplumun eğitim seviyesinin yükselmesine katkıda bulunmuşlardır. Görsel bir eğitim sunarak diğer eğitim kurumlarından ayrılan müzelerin görevleri önem sırasına göre şöyle sıralanmıştır:

1- Toplama ve koruma; 2- Araştırma; 3- Eğitme ve sergileme. (Belcher, 1991, s. 171,172)

Müzeler değişen anlayışlar doğrultusunda edindikleri yeni görevleriyle, toplumda önemli bir rol üstlenmişlerdir. Sürekli gelişen seçkin ve kültürlü bir topluma ayak uydurabilmek için, kaynaklarını ve bilgilerini ziyaretçilerle paylaşma yoluna giderek onları etkin katılıma

yöneltilmişlerdir. Bu yolla ziyaretçiyi eğitmek, psikolojik olarak rahatlatmak, kültürel gelişimine katkı sağlamak ve eğlendirmek gibi hedefler amaçlamışlardır.

Ziyaretçi

“Ziyaretçi terimi, en basit şekilde müzeyi sadece pasif bir biçimde ziyaret eden kişilere verilen bir kavram” olarak kullanılmıştır. (Demir, 2001, s. 24) Oysa, günümüzdeki anlamıyla bu kavram bir hayli genişlemiştir. Müzenin kazandığı yeni işleviyle ziyaretçi imajı değişmiş, pasif olarak koleksiyonu gezip bilgi alan ziyaretçi yerine, müzenin etkin iletişim kurduğu ve müzenin her alanında etkin bir rol oynayan katılımcı ziyaretçi kavramı yerleşmiştir.

20.yy başlarında müzelerin temel işlevinin, koleksiyonların korunması ve sergilenmesi olduğu düşünülüyordu. Sergilemenin ziyaretçi gözönünde bulundurularak yapılması söz konusu bile değildi. Ziyaretçiye verilen önem ikinci planda geliyordu. 20.yy’ın sonlarında müzelerin varolma sebebinin ziyaretçiler olduğu vurgulanarak birçok araştırmalar yapılmıştır. Araştırmacılar ziyaretçi davranışlarını gözlemleyerek, ziyaretçi memnuniyetini sağlamak ve müze-ziyaretçi iletişimini sağlam temeller üzerine oturtmak istemişlerdir. İngiltere’de Philip Doughty, Ulster Müzesi’nde ziyaretçi üzerine yapılan çalışmaları (1968) başlatarak diğer müzeleri de bu konuda harekete geçirmiştir. Araştırmacılarından Prince, müzenin dikkatini ziyaretçiye vermesinin önemini vurgulayarak, ziyaretçinin istek ve ihtiyaçlarını kavramadan müzelerin gelişmelere ayak uydurmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. (Belcher, 1991, s. 176) Müzelerin her kesimden ziyaretçiye hizmet vermesi esas alındığından, araştırmaların her yaştan, sınıftan ve türden olan ziyaretçileri kapsamaları gerektiği savunulmuştur. Birbirinden ayrı bir geçmişi ve tecrübelerine göre biçimlenen ayrı bakış açıları olan ziyaretçilerin ilgileri, tavırları ve amaçları da birbirinden farklıdır. (Belcher, 1991, s. 174) Bu yüzden ziyaretçiler hakkında doğru bir değerlendirme yapılabilmesi için, eğitimlerinin, zekalarının, ekonomik düzeylerinin, demografik özelliklerinin, ilgilerinin ve motivasyonlarının birbirinden farklı olduğunun gözönünde bulundurulması gerektiğine inanılmıştır. (Sernell, 1996, s. 37) Kendileri için bir yaşam kaynağı olan ziyaretçileri elinde tutmak için tüm bu araştırmaları yapan müze, ziyaretçiyi etkilemeye, hoşnut kılmaya ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Araştırmalar sonucunda ziyaretçinin ilgi alanlarını, düşüncelerini, istek ve ihtiyaçlarını saptayan müze, bu verilere göre hizmetler sunarak ziyaretçiyle başarılı bir iletişim kurabilir.

Müze, insanlarla bir arada olarak sosyal etkileşimde bulunmak, faydalı birşeyler yapmak, yeni deneyimler edinmek, öğrenme şansını yakalamak, etkin olarak katılmak, rahat ve huzurlu

hissettiği bir çevrede bulunmak için gelen ziyaretçilerin müzeye katılımı, sıradan bir ziyaret, fon sağlama, müze derneklerine üye olma, bağış yapma ve müzede gönüllü olarak çalışma gibi alanlarda gerçekleşmektedir. (Ambrose ve Paine, 1995, s. 17) Özellikle son yıllarda artmaya başlayan gönüllü çalışmalarının müzelere birçok faydası dokunmaktadır.

Gönüllüler

Gönüllüler zamanını başkalarının yararına kullanabilme olanak ve olgunluğuna sahip, maddi bir kazanç beklemeyen ve yüksek bir görgü ve eğitim düzeyine sahip kişilerdir. (Atagök, 1981, s. 106) Müzeler bu kişilerin eğitimlerinden ve deneyimlerinden yararlanarak gelecekleri için iyi bir fırsat yaratırlar. Gelecekte de varlıklarını sürdürebilmek ve halkın ilgisini sürekli olarak sağlayabilmek için sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleme yoluna giden müzeler, bu etkinlikleri gerçekleştirebilmek için gönüllülerle çalışarak personel ve maddi kaynak bulma sorunlarını çözmüş olurlar. Müzelerde gönüllü çalışmaları iki ayrı şekilde düzenlenmektedir. Birincisinde gönüllü olarak çalışmak isteyenler kişisel olarak başvurup doğrudan müze personelinin gözetiminde çalışmaktadırlar. İkincisinde ise, resmi gönüllü kuruluşlarına bağlı olan gönüllüler bu kuruluş tarafından müzelerde görevlendirilmektedirler.

Gönüllü olarak çalışmak isteyen gruplar çoğunlukla emekliler, öğrenciler, eğitimciler ve sanatçılardan oluşmaktadır. Bu kişilerin ortak amacı, boş zamanlarını öğrenerek, yeni deneyimler yaşayarak ve kendilerine yararı dokunan işler yaparak değerlendirmektir. (E.Hein, 1998, s. 116) Çoğunlukla ziyaretçiyle yüz yüze çalışan gönüllüler, özenle seçilip, eğitilmektedirler. İşe alınmadan önce form verilerek çalışacakları alanda ne kadar yeterli olabilecekleri, becerileri, iş tecrübeleri olup olmadığı, referans bilgileri sorulan gönüllülerden formla beraber özgeçmişleri de istenmekte, her yıl bir sözleşme imzalatılmaktadır. Çok değerli nesnelere çalışacak olan gönüllülerin güvenlik kontrolünden geçmesi tavsiye edilmektedir. (www.volunteer.com) Görüşme sonucu göreve başlayan gönüllüler, müze personeli (Birçok müzede ücretli çalışan gönüllü koordinatörü bulunmaktadır) veya tecrübeli bir gönüllü çalışan tarafından eğitilmekte, yönetilmekte ve denetlenmektedir. (Glaser ve Zenetou, 1998, s. 142,143) Toplu bir eğitim programına tabi tutulan gönüllülere, müzenin tanıtımı, işleyişi, koleksiyonları, amaçları ve hitab ettiği kitle hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir. (Madran, 1998, s. 57)

Gönüllüler ve İç Hizmetler Müdürü olan, J. Greenstein'den alınan e-mail cevabında verilen bilgilere göre gönüllüler müzede her alanda çalışmaktadırlar. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Koleksiyonlar hakkında bilgi veren turlar yapmak, satış reyonlarında çalışmak, müzeye üye ve bağış kazandırmak, galerilerde güvenlik hizmetinde bulunmak, özel etkinliklerde ve konferanslarda görev almak, okullara ve yetişkin gruplara giderek müzenin tanıtımını yapmak ve danışmada görev almak gibi. Gönüllüler müzede arka plandaki işlerde de çalışmaktadırlar. Bunlar, katalog hazırlamak, büro işleriyle ilgilenmek, çeviriler yapmak, aday olabilecek ve bağış yapabilecek kişilerle bağlantı kurmak, arşivde ve kütüphanede araştırmalar yapmak, koleksiyonların bakımıyla ilgilenmek, gruplar için özel turlar ayarlamak, gönüllü çalışacak eleman sağlamak ve arkeolojik kazılarda çalışmak gibi müzenin işleyişinde yardımcı olabilecekleri alanları kapsamaktadır. (Ağca ile görüşme, 11 Ağustos 2003)

Müzenin topluma olan katkısı ve hizmeti hakkında halkı bilinçlendirerek müze ile toplum arasında güçlü ve vazgeçilmez bir bağ oluşturan gönüllüler olmadan birçok etkinliğin yapılması imkansızdır. Gönüllüler, müzelerin yerel kuruluşlarla çalışmasını ve sivil toplum örgütleriyle iletişim kurmasını sağlayarak müze etkinliklerinin zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır. (Glaser ve Zenetou, 1997, s. 147)

Etkinlikler

Günümüzde müzeler koleksiyon gezisinin yanında, çeşitli eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemektedirler. Her iki yönüyle de müzeler bulunduğu topluma, eğitsel, sosyal ve kültürel açıdan birçok katkılarda bulunmaktadır. Müzeler öncelikle muhafaza ettikleri koleksiyonlarıyla toplumun kültürel ve doğal mirasını tanıtarak geleceğe taşınmasını sağlamışlardır. Bunun yanı sıra gün geçtikçe ziyaretçilerin isteklerinin değişmesi sonucunda eğitsel programlara destek verip sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunarak toplumun eğitim ve kültür seviyesini yükseltmişlerdir.

Müzelerin halka hizmet etme amacı ön plana çıkınca demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılmış ve müzelerin bu demokratik tavrı halkın etkin katılımını gündeme getirmiştir. (Mclean, 1997, s.23) Artık ziyaretçiler müze gezisiyle daha katılımcı ve daha etkin deneyimler yaşamak istemektedirler. Yeni teknolojik uygulamalar sonucu müzelerde yapılan değişikliklerle ziyaretçiyi etkin kılan farklı sunumlar ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında 'hands on' ('eller üzerinde'-ziyaretçi ile sergi arasında nesnelere dokunma gibi bazı fiziksel etkileşimleri hedefleyen sergileme biçimidir) yöntemi ziyaretçiler arasında büyük bir ilgi uyandırmıştır. Müzenin koleksiyonları pasif bir şekilde sunması yeterli değildir. Müze ancak ziyaretçiye etkin katılım fırsatı tanıyarak ilgisini sürekli tutmayı başarabilir. Kalıcı bir öğrenme ziyaretçinin koleksiyonları kendisinin keşfetmesiyle mümkün olabilmektedir.

Ziyaretçinin koleksiyonları pasif olarak gezmesini öngören geleneksel yaklaşım giderek geçerliliğini kaybetmektedir. Halkın müze çalışmaları alanına katılım ve bu çalışmalarda yer alma isteğinin artmış olması da bunu doğrulamaktadır. (Ambrose ve Paine, 1995,s. 16) Ziyaretçinin değişen taleplerini karşılamak amacıyla müzeler, etkinlikler kapsamında ziyaretçiye ulaşma, ziyaretçinin katılımını sağlama ve diğer kuruluşlarla işbirliği yapma çalışmalarına önem vererek dışa dönük bir politika izlemeye başlamışlardır. (Merriman, 2000, s. 69)

Ziyaretçiye, müze çalışmalarına etkin olarak katılım olanakları sunulmasının müzeye faydaları bulunmaktadır. Müze ne kadar insana sorumluluk vererek işleyişine katarsa o kadar destek görecektir. Bir müzenin varlığını sürdürebilmesi ve başarılı olabilmesi halkın ilgisini çekip desteğini almasına bağlıdır. 21. yy'a girerken müzeler, mücadelelerinde başarılı olabilmeleri için varlıklarının ziyaretçiye bağlı olduğunu ve geleceklerinin, değişen istekleri karşılamak yolunda yapacakları gelişim ve ilerlemeyle garantiye alınacağını anlamış bulunmaktadırlar. (Ambrose ve Paine, 1995, s. 17)

Yukarıda verilen tanımlar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında, her alanda değişimin esas olduğu dünyamızda müzelerin de varlıklarını sürdürebilmek için bundan payını aldığı görülmektedir. İnsanların ve toplumların yaşamında önemli bir yere sahip olan müzelerin bu gerekli değişimler sonucu edindikleri yeni işlevleri ile hem kendilerine hem de topluma katkıları olmuştur. Bu düşünceler çerçevesinde şekillenen çalışmamızda, Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin topluma daha faydalı olabilmesi ve gelecekte de varlığını sürdürebilmesi için eğitsel, sosyal ve kültürel alanda çeşitli programlar geliştirmesinin önemi vurgulanmıştır. Böylelikle müze, çeşitli etkinlik programlarıyla toplumun isteklerine cevap veren, aranılan bir kurum haline gelerek çağdaş müzeler arasında yer alacaktır.

2. MÜZELER VE MÜZE ZİYARETÇİLERİ

2.1. Müzeler

Müzelere verilen önemin artmasıyla, gelişimlerini ve birbirleriyle iletişimlerini sağlayan bir kurumun oluşturulması kaçınılmaz olmuştur. Bu amaçla 1946'da kurulan ICOM, müzecilik alanında yeniliklerin yapılmasına önayak olmuştur. Bu yenilikler içinde önemli bir gelişme koleksiyonların değerlendirilişi olmuştur. Önceleri koleksiyonların toplanması, araştırılması, belgelenmesi, korunması, ve sergilenmesi gibi nesne odaklı bir tavır esas alınırken, toplum-müze diyalogunun ön plana çıkmasıyla koleksiyonların bir anlam bütünlüğü içerisinde, iletişim odaklı tasarlanması gibi ziyaretçi odaklı bir tavır önem kazanmıştır. Bu fikirler ışığında koleksiyonların çeşitlerine göre sınıflanması gerekliliği doğmuş, bu da müze türlerinin artmasına yol açmıştır. (Atagök, 2002, s. 26)

Antik çağlardan itibaren biriktirilen koleksiyonlara bakıldığında, başlangıçta çoğunun edebi ve ilmi eserlerden oluştuğu görülmektedir. İskenderiye kütüphanesi, bu tür eserlerin bulunduğu, sanat ve bilim adamlarının yetiştiği bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk müze örneklerinden kabul edilen kütüphanede çok sayıda ilmi eser toplanıp, kaydedilip saklanmaktaydı. Özellikle Ortadoğu'da medrese ve camiler birçok eserin korunması ve halkın faydasına sunulmasında birer müze görevi görmüşlerdir. (Madran, 1999, s. 3) Müzecilik fikrine yakın olan diğer bir örnek de savaşlardan elde edilen ganimetlerin krallar tarafından güçlerinin bir göstergesi olarak korunup sergilenmesiydi. Daha sonra Rönesans'la birlikte sanat eserlerine verilen değer artmış, bu eserlerin halka gösterilmesine önem verilmiş ve bugünkü Avrupa müzelerinin temelleri atılmıştır. (Yücel, 1999, s. 19,21) Koleksiyonların çeşitlenmesi ve Rönesans düşüncesinin getirdiği eşitlik ve ilmin yayılması kavramları toplanan eserlerin küçük bir kesime değil, tüm topluma ulaşması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. (Madran, 1999, s. 4)

Koleksiyon çeşitlerinin zenginleşmesi yurt dışına giden gezginlerin orada gördükleri ilginç nesnelere Avrupa'ya getirmeleriyle başlamıştır. 17.yy'da Rönesans sanatçılarının eserlerinin toplanmasıyla sanatsal koleksiyonlar oluşturularak yeni bir dönem başlamıştır. 18.yy'da koleksiyonlarda sınıflama ve gruplama başlamış, 19.yy'da Avrupa'daki müzeler Yunan, Mısır, Osmanlı ve Hint eserleriyle zengin koleksiyonlara sahip olmuşlardır. (Madran, 1999, s.5)

19.yy'da müzelerin toplumu eğitime rolünün ön plana çıkmasıyla farklı amaçlara hizmet eden bilim ve sanat müzeleri oluşmaya başlamıştır. 20.yy'ın ikinci yarısından sonra Avrupa'da sanat ve modern sanat müzeleri kurulmaya başlanmıştır. (Yücel, 1999, s. 92)

Müzeler oluşmaya başladıkları günden bu yana, özellikle 20.yy'da giderek çoğalmış ve türlerine göre farklı sınıflara ayrılmışlardır. "Icom'un 1989'da Hollanda 'da ve 1995'de Norveç'te yapılan toplantıların sonuç bildirgesinin 2. maddesinin (1.a) şikkında müze türlerine ilişkin genel bir gruptama görülmektedir. Bu şıkta müzeler üzerine, 1-Bağlı olduğu idari birime göre, 2-Bölgesel özelliğine göre, 3-İşlevsel yapısına göre, 4-Koleksiyon çeşidine göre bir sınıflandırma yapılmıştır." (Madran, 1999, s. 7)

Müze karakterleri müze temellerine göre 6'ya ayrılmaktadır: (Erbay, 1992, s. 37-55)

Koleksiyon içeriklerine göre müzeler

- Sanat müzeleri
- Modern sanat müzeleri
- Arkeoloji ve tarih müzeleri
- Etnografya ve folklor müzeleri
- Tabii ilim müzeleri
- İlim ve fen müzeleri
- İhtisas müzeleri
- Bölge müzeleri
- Üniversite müzeleri
- Endüstri müzeleri
- Diğer müzeler

Yönetim otoritelerine göre müzeler

- Devlet müzeleri
- Özel müzeler
- Federal müzeler
- Eyalet müzeleri
- Belediye müzeleri

Ekonomik yapılarına göre müzeler

Bütçelerine göre ayrılan müzelerin tarih, sanat, bilim, sanat tarihi gibi koleksiyon özelliklerinden dolayı farklılık gösterdiği ve bunlardan tarih müzelerinin en yüksek yüzdeliğe sahip olduğu görülmektedir. Sonrasında sanat ve bilim müzeleri gelmektedir.

Kuruluş şekillerine göre müzeler

- Açık hava müzeleri olarak üçe ayrılmaktadır:
- Kırsal müzeler (köy, kasaba gibi)
- Bölgesel müzeler (belli bir bölgenin halk kültürünü yansıtan müzeler)
- Ulusal müzeler (bir ulusun kültürünü yansıtan müzeler)

Ziyaretçi kriterine göre müzeler

- Gençlik müzeleri
- Çocuk müzeleri

Belirli meslek gruplarına göre kurulmuş sağlık müzesi, basın müzesi, tiyatro müzesi gibi müzeler de bu sıralamada yer almaktadır.

Yukarıdaki gruplamada yer almayan, 21.yy'da yeni bir uygulama olarak başlatılan sanal müzeler, bilgisayar, CD-Rom ve video kayıtlarıyla herkese kolayca ulaşım imkanı tanıyarak müzeler hakkında her türlü bilgiyi vermektedirler. (Madran, 1999, s. 11)

Günümüzde her konu hakkında bilgi edinmemizi sağlayacak kadar çeşitlilik gösteren müzeler, kütüphanelerden ve okullardan farklı olarak bilgilerin ilk elden ve gerçek nesnelere bakılarak öğrenilmesini, görme, duyma, yapma ve dokunma yöntemleriyle etkin katılım fırsatı tanıyarak bu bilgilerin kalıcı olmasını sağlayan kurumlar olarak yeri doldurulamaz bir konuma erişmişlerdir. Geçmişte ihmal edilen ve son yüzyıllarda rağbet görmeye başlayan müzeler, bu özellikleriyle belki de gelecekte halkın boş vakitlerini değerlendirmede birinci tercih alanına girecektir.

2.2. Müze Ziyaretçileri

İnsan güdülerini çalışma alanı olarak seçen ünlü psikologlardan Abraham Maslow'un, hayati önem açısından insan ihtiyaçlarını belirlediği sıralamaya göre, insanların sosyal etkinliklere katılma isteği öncelikle giderilmesi gereken ihtiyaçları karşılandıktan sonra ortaya çıkmaktadır. Geçinme ve güvenlik konularında kaygısı olmayan kişiler, kendilerini rahat hissedeceği ve bilgilenerik saygınlık kazanacakları yerlerde bulunarak boş vakitlerini değerlendirmek istemektedirler. Bu düşünceler çerçevesinde ziyaretçinin müzeyi gezme amaçlarından başlıcaları arasında eğlenmek, estetik zevklerini tatmin etmek ve yükseltmek ve işlerine yarayacak bilgiler edinmek gelmektedir. (Burcaw, 1975, s. 29)

İnsanların boş zamanlarında yapmaktan hoşlandıkları şeyleri doktora çalışmasında altı maddede toplayan Marilyn G. Hood bunları şöyle sıralamıştır:

- İnsanlarla bir arada olmak veya sosyal etkileşimde bulunmak
- Faydalı birşeyler yapmak
- Yeni deneyimler edinmek
- Öğrenme şansını yakalamak
- Etkin olarak katılmak
- Rahat ve huzurlu hissettiği bir çevrede bulunmak

Bunların içinde sosyal ihtiyaçlar ön sırayı almaktadır. Ziyaretçilerin çoğu aileden biriyle, bir arkadaşla ya da bir gruba dahil olarak müze gezmeyi tercih etmektedir. (Lean, 1993, s. 23,24)

Falk ve Dierking 'Museum Experience' (Müze Deneyimi) adlı kitaplarında Amerika'daki müzeleri inceleyerek ziyaretçilerin gezme nedenlerini ele almışlardır. Falk ve Dierking müze ziyaretini 'Etkileşimli Deneyim Modeli' olarak adlandırarak kişisel, sosyal ve fiziksel olmak üzere üç ayrı bağlamda incelemişlerdir. Bu konuyu şöyle açıklamışlardır: "*Müze deneyimi koleksiyonların bulunduğu bir ortamda gerçekleşir. Müze ziyaretçisi bu ortamı kendi bakış açısıyla algılar. Ziyaretçi bu ortamda çeşitli insanlarla bir araya gelerek sosyal bir çevre oluşturur. Tüm bu unsurlar ziyaretçiyi etkileyen temel etkenlerdir. Ziyaretçinin müze deneyimi kişisel, sosyal ve fiziksel bağlamda sürekli değişen bir etkileşim olarak düşünülebilir.*" Bu görüşle yola çıkan Falk ve Dierking, ziyaretçiyle etkili bir iletişim kurmanın yollarını aramışlardır ve bu konuda birtakım prensipler belirlemişlerdir. İlk prensip olarak ziyaretçinin

kişisel deneyim, inanç ve bilgilerinden kaynaklanan farklı öğrenme tarzları olduğunun kabul edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. (Mclean, 1997, s. 81,82) İkinci prensip olarak ziyaretçinin müzeyi kendi deneyim ve anlayışlarına göre yorumladıklarının gözönüne alınması gerektiğine inanmışlardır. Üçüncü olarak ise ziyaretçinin müzeye çoğunlukla eğlenmek amaçlı gittiğini belirlemişlerdir. Müze ziyareti için bu eğlenceden kastedilenin ziyaretçinin duygularını harekete geçiren eşsiz ve sıradışı nesnelere görmek olduğu belirtilmiştir. (Mclean, 1997, s. 82,83) İnsanlar duygusal tepkiler verebildikleri ortamda eğlenebilmektedirler. Bu yüzden müze ziyaretçiye göz zevkini okşayan, şaşırtan ya da heyecanlandıran koleksiyonlar sunduğunda onları cezbetmeyi ve tekrar gelmelerini sağlayabilmektedir. Bu bilgiler ışığında ziyaretçinin bir müzeden beklentisinin anlaşılır ve her kesime hitap eden koleksiyonlar sunması ve bunu yaparken de eğlendirici olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Müzenin ayakta kalabilmesi, işleyişini sürdürebilmesi ve amaçlarını gerçekleştirebilmesi için vazgeçilmez bir kaynak olan ziyaretçilerin önemi son yıllarda anlaşılmıştır. Müzecilikte ziyaretçi üzerine yapılan araştırmalar 20.yy başlarında görülmeye başlanmıştır. Bu alanda araştırmalar yapanlardan biri olan Higgins, ziyaretçiyi üç gruba ayırmıştır: 1-Öğrenci, 2-Gözlemci, 3-Amaçsız gezenler (E.Hein, 1998, s.42) Ziyaretçiyi tanımlamak için bunun dışında birçok mecazi anlamlar kullanılmıştır. Bir diğeri Fransız Veron Lavasseur'un yapmış olduğu tanımlamadır. Veron ziyaretçiyi dört sınıfa ayırmıştır:

- Karınca:** Koleksiyonları nesneden nesneye belli bir yöntem izleyerek gezenler
- Kelebek:** Koleksiyonları rasgele gezerek bazılarıyla ilgilenenler
- Ağustosböceği:** Belirli nesnelere seçerek ve birinden ötekine sıçrayarak gezenler
- Balık:** Koleksiyonları kısa aralıklarla durarak kayar gibi gezenler (E.Hein, 1998, s. 104)

Koleksiyonları gezme tarzlarına göre kategorilere ayrılan ziyaretçilerin birey olarak da mevsimlere, tatil ve okul günlerine, hafta içi ve hafta sonuna, hava durumlarına ve günün belli saatlerine göre farklılıklar gösterdiği müze tarafından gözlemlenmiştir. (Belcher, 1991, s. 176)

Müze ziyaretçisi, yaşları, ekonomik durumları, etnik kökenleri, sosyal ve eğitim düzeyleri itibarıyla da birbirinden ayrılmaktadırlar. (Belcher,1991, s. 180) Yüzlerce müzede yapılan araştırmalara göre müzeye sık giden ziyaretçilerin çoğunun eğitim düzeyi yüksek, iyi bir gelir düzeyi bulunan meslek sahibi olan kişiler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sınıfa giren ziyaretçiler

müzenin sunduğu fırsatları değerlendirebilen kişilerdir. Bunlar boş zamanlarında bilgilenmeyi, yeni deneyimler kazanmayı ve değerli buldukları işleri yapmayı tercih ettikleri için müzeye gitmektedirler. Müze gönüllüleri ve üyeleri bu gruba dahildir. Müzeye gitmeyi özellikle seçmeyen sıradan ziyaretçinin müzeye gitme nedeni ise boş zamanlarında etkin olarak katıldığı sosyal bir ilişkide bulunmak ve kendini rahat ve huzurlu hissedeceği bir çevrede olmaktır. (E.Hein, 1998, s. 115,116)

Müzeler kurulduğundan beri halk ile olan iletişiminin kopuk olmasının en büyük sebebi, müzenin otoriter tavrının halkı uzaklaştırmış olmasına dayanan psikolojik bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Müze binalarının mimarisi gereği tapınak görüntüsünde olması da diğer bir psikolojik etkendir. Başlangıçtan bu yana müzelerin aslında halka karşı bir tavır sergileyen, heybetli görünüşleriyle zengin ve eğitimlilerden oluşan seçkin kesime hitap eden bir duruşu olmuştur. Tarihi ve kültürel eserlerin hep üst tabaka için olduğu düşünülmüştür. Müzelerin her bireye hitap etmesi gerektiğine rağmen sadece seçkin kesimin kabul gördüğü bir tavrının olması diğerlerini uzaklaştırarak tüm toplumun erişimini engellemiştir. Bunların yanısıra müze ücretini ödeyemeyecek durumda olanlar için maddi engeller ve yaşlılar ile engelliler için de müzeye erişimi zorlaştıran fiziksel engeller bulunmaktadır. Ayrıca, eserlerin korunması açısından halktan uzak tutulmasının gerekliliği bu kopukluğu artırmaktadır. 1985'te Merriman yaptığı araştırmalar sonucu müzenin toplumu, müzeden anlayacak bir kültüre ya da yetiye sahip olanlar ve olmayanlar olarak ikiye böldüğünü saptamıştır. Bu bulgulara göre eğitim ve yetiştirilme tarzları sonucu kültürel açıdan yeterli olanlar müze koleksiyonlarını anlayabilen veya değerlendirebilen insanlar olarak kabul edilmektedir. Eğitim seviyesi düşük olan ve alt sınıftan gelenlerin ise bu yetiye sahip olmadığı düşünülmektedir. Toplumdaki bu genel kaniya bir örnek sosyal statüsü yükselerek orta sınıfa geçenlerin, değişen statülerinin verdiği cesaretle ve bunu topluma kanıtlamak için müze ziyaretlerinde artış olduğunun gözlemlenmiş olmasıdır. (Mclean, 1997, s. 75,76)

Müzenin tapınak olmaktan çıkıp bir forum haline gelmesine, kapılarını herkese açmasına, ziyaretçiyi sadece nesnelere bakmaya değil, sergilerin oluşturulmasına katılımını sağlamaya çalışmasına rağmen, ziyaretçinin aşamadığı psikolojik engelleri de bulunmaktadır. Merriman'a göre müzelerin bu kültürel engeli ortadan kaldırması için kapılarını toplumdaki herkese açması gerekmektedir. Glasgow'daki Springburn Müzesi'nde halka kendi sergilerini oluşturma fırsatı verilerek aralarında müzeyle bir bağ oluşturulması sağlanmıştır. Toplumun her kesimine ulaşılmaya çalışılması görüşü kapsamında Glasgow'daki müzelerde ve sanat

galerilerinde ‘açık müze’ anlayışı uygulanmıştır. Bu anlayış doğrultusunda müzeler toplumdan soyutlanmış olanlara ve muhtaçlara kapılarını açmışlardır. Glasgow ve Scotland’da evsizlerin kendi hikayelerini anlattığı ve resimlerin de yer aldığı sokak sergileri oluşturulmuştur. Halkla kalıcı bağların kurulmasını sağlayan bu projeler Glasgow’daki çoğu müzeleri harekete geçirmiştir. (Mclean, 1997, s. 76,77,78)

Müzelerin artık her kesime ulaşmaya çalıştığına dair diğer bir örnek, Philadelphia’daki müzelerde görülmektedir. 1990 yılında AAM (Amerikan Müzeler Birliği), Franklin Enstitüsü Bilim Müzesi ve Philadelphia Müzeleri işbirliğiyle ortak bir proje başlatılmıştır. Proje kapsamında, Philadelphia’daki müzelerin sadece varlıklı ve kültürlü halka değil kültür seviyeleri ve gelir düzeyleri düşük gruplara da hizmet vermesi gerektiği belirtilmiş ve müzelerdeki eserlerin kopyaları hazırlanarak varoşlarda yaşayanlara ulaşılmıştır. Varoşlardaki aileler eğitilip bilgilendirilmiş ve sonrasında müzeyi ücretsiz olarak gezme imkanı verilmiştir. Bu kişilerin müzedeki programlara katılmaları teşvik edilerek toplumda onların da bir yeri olduğu vurgulanmış ve hem kendilerine hem de başkalarına karşı saygı duymaları sağlanmıştır. (Atasoy, 1998, s. 38)

Müzeleri halka yakınlaştırmak için psikolojik engellerin ortadan kaldırılması gerektiğine inanan Merriman, çözümün halkın ilgisini çekecek ve halkı içine katacak programların hazırlanmasında olduğunu belirtmiştir. Bu engellerin giderilmesinde müzenin ziyaretçiye olan tutumunun rolü de büyüktür. Bilgileri öğretmek değil de paylaşarak aktaran müze modeli kültürel altyapısı yeterli olmayanları cesaretlendirerek müzenin erişilmez imajının silinmesini sağlayabilmektedir. Müzenin tutumu şüphesiz engellileri de etkilemektedir. Son yıllarda müzelerde engellilerin koleksiyonlardan yararlanabilmesi için birçok tedbirlerin alınmaya başlanmış olması, müzenin onlara karşı olan yapıcı tutumunu göstermektedir. İngiltere’de bedensel engelliler için tekerlekli sandalye ve görme engellileri için ‘hands on’ (eller üzerinde) sergileri gibi kolaylıklar sağlanarak bu kesimin de müzelerden faydalanması sağlanmıştır. (Mclean, 1997, s. 80) Çağdaş bir müze anlayışına göre herkese hizmet vermesi gereken müzelerin, engellilerin erişimini kolaylaştırmak için her türlü fırsatı sunması kaçınılmazdır.

Bir müzenin ziyaretçisini tanıması, onunla başarılı bir iletişim kurabilmesi ve onun ilgisini çekip desteğini alabilmesi açısından önemlidir. Ziyaretçilerin düşüncelerini, ilgi alanlarını ve nasıl güdülendiklerini ortaya çıkarmak onları cezbetmek ve güçlü bağlar oluşturmak isteyen

bir müze için kaçınılmazdır. (Belcher, 1991, s. 181) Ziyaretçilerin düşüncelerinin anlaşılması ve ziyaretleri hakkındaki görüşlerinin alınabilmesi için çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bunlar, karşılıklı görüşmeler, telefonla, mektupla ya da birebir yapılan anketler, testler ve ziyaret sırasında yapılan gözlemler gibi yöntemlerdir. (Belcher, 1991, s. 176)

Şimdiye kadar yapılan araştırmalara göre ziyaretçilerin müzede bulmak istedikleri ortak noktalar arasında, fiziksel rahatlık, ürkütmeyen mekanlar, karınlarını doyuracakları bir yer, dinlenecekleri bir alan ve iyi bir hikaye dinlemek gelmektedir. (Sernell, 1996, s.37) Ziyaretçi üzerine yapılan çalışmalar müzeye, koleksiyonların nasıl düzenlenmesi gerektiği ve müzede ne tür hizmetlerin verilmesi gerektiği konusunda da fikir vermektedir. Bu konu üzerinde araştırmalar yapan Dierking ve Falk çoğunlukla aileyle gezilen bir müze ziyaretinin ortalama iki saat sürdüğünü; bunun yarım saat ila bir saat kadarının koleksiyonlara ayrıldığını, diğer sürenin ise satış reyonunda, restoranda ve tuvaletlerde geçirildiğini açıklamışlardır. Bunlar gözönüne alındığında müze ziyaretinin çok yönlü bir etkinlik olduğu ortaya çıkmaktadır. (E.Hein, 1998, s.108) Diğer bir araştırmacı Sernell bir serginin ne kadar başarılı olduğunun ziyaretçiyi gözlemleyerek anlaşılabilirliğini savunmuştur. Sernell'e göre, ziyaretçi koleksiyonlara belli bir süre ayırıyorsa, gelenlerin %51'i serginin %51'ini geziyorsa ve gezi bitiminde sergi ve nesnelere hakkında yorumlar getirebiliyorsa o müzenin başarılı bir sergi düzenlemesi olduğu söylenebilmektedir. (E.Hein, 1998, s.107) Müzeler tüm bu şartları yerine getirdiği takdirde ziyaretçiyi cezbetmek, memnun etmek ve bilgilendirmek görevlerini yerine getirebilmektedirler.

'Mirasımızı ancak halkı içine katarak koruyabiliriz' diyen Edwards'ın belirttiği gibi müzelerin varlığını sürdürebilmesi ziyaretçiye bağlıdır. (McClean, 1997, s.78) Koleksiyonlar ne kadar değerli olsa da ziyaret edilmedikçe sürekliliklerinin sağlanması mümkün olmayacaktır. Bu sürekliliğin kalıcı olması için de toplumdaki her bireye ulaşması gereklidir. Müzelerin yalnız belli bir kesime hitap ederek ayakta kalması düşünülemez. Bu yüzden müze herşeyden önce toplumsal rolünün farkında olarak, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesle iletişim kurmanın yollarını aramak durumundadır. Bunun için de toplumdaki her bireye hitap edecek şekilde eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleyen bir kurum olarak günümüzdeki yerini almıştır.

3. MÜZE ETKİNLİKLERİ VE MÜZE ETKİNLİKLERİNE ZİYARETÇİLERİN KATILIMI

3.1. Müze Etkinlikleri

Müzeye destek sağlamanın ve toplumla sıkı bağlar oluşturmanın en güçlü yolu olan müze etkinlikleri, halkın müzeye karşı olan tavrını ve ilgisini doğrudan etkilemektedir. Müze gerçekleştirdiği etkinlikler yoluyla sunduğu hizmetlerin zenginleşmesini sağlayarak farklı gruplara hitap edebilmektedir. Müzelerin halka açılması kapsamında uygulamaya başladığı etkin katılım çalışmaları önceleri yadırganırken, müzecilikte yeni bir gelişim dönemine girildiği çağımızda kabul görmeye başlamıştır. Bu yüzden diğer müzelerle ve kuruluşlarla rekabet edebilmek için her kesime hitap eden programlar uygulamaya koyarak demokratik bir tavır sergilemiştir. Bu programlar, müzelerde düzenlenen etkinliklerin yanı sıra, müzelerin halkın ilgisini çekmek ve müze yeni ziyaretçiler kazandırmak amacıyla başka mekanlarda organize ettiği etkinlikler olarak da görülmektedir. (Ambrose ve Paine, 1995, s. 49)

Müzeler düzenledikleri kültürel etkinliklerle toplum ile sanatçı arasındaki ilişkinin de güçlenmesini sağlamaktadırlar. Yerel sanat kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yapmak için ideal yerler olan müzeler, onlara yer sağlayarak ya da sanat etkinliklerini destekleyen etkinlikler düzenleyerek hem sanata destek vermekte hem de sanatseverlerin isteklerine cevap vermektedirler. (Mclean, 1997, s.79)

Müzelerin halkın ilgisini çekmek ve onlara etkin katılım olanakları sunmak amacıyla gerçekleştirdiği etkinliklerden bazıları şöyle sıralanabilir: (Ambrose ve Paine. 1995, s. 50)

-Koleksiyonlarda bulunan, yeni gelen ya da ödünç alınan nesnelerin tanıtılması için aylık, haftalık ya da günlük olarak düzenlenen geçici sergiler

-Film ve video programları

-Müze içi turları

-Çocuklar ve aileler için müze koleksiyonları üzerine atölye çalışmaları

-Sanat ve bilim üzerine aileler için atölye çalışmaları

-Müze destek olan derneklerin düzenlediği sabah, akşam buluşmaları

-Yerel fuarlarda müze standlarının kurulması

-Konferanslar

- Sanat festivalleri
- Çocuklar, aileler ve meraklıları için yarışmalar
- El işi sergileri
- Drama etkinlikleri
- Dans gösterileri
- Resmi olmayan eğitim programları
- Eğitici kurslar

Müze yukarıda sayılan etkinliklerinden kendine uygun olanlarını, yeterli personel ve maddi kaynak bulabildikçe uygulamaya koyar. Müze bu tür etkinlikleri gerçekleştirirken asıl işlevini ihmal edecek durumlardan kaçınır ve bu etkinlikleri özellikle koleksiyonlarıyla ilişkilendirerek onların tanıtımını ve sürekliliğini sağlamış olur.

Müzenin eğitim ile eğlenceyi birleştirerek hazırladığı programlar belli bir plan içerisinde hazırlanmaktadır. Bu plana göre, etkinliğin nasıl organize edileceği, hedef kitlenin belirlenmesi, etkinliklerde görev alacak konuşmacıların, sanatçıların ayarlanması, diğer kuruluşlarla yapılacak işbirliğinin avantajlarının saptanması ve gerekli personelin ve maddi kaynağın tespiti yapılmaktadır. Böylelikle plan dahilinde yapılacakları saptayan müze, hazırladığı programı kendisi için en uygun zamanda uygulamaya koymaktadır. Geliştireceği etkinlik programları için müze, personelden, diğer müzelerin ya da eğitim merkezlerinin benzer programlarından, ziyaretçilerden, okullardan ve kütüphanelerden fikirler edinebilmektedir. Bu programlarda görev alanlar, müze personeli, sanatçılar, el işi ustaları, öğretmenler, dans, müzik, tiyatro gibi dallarda eğitim verenler veya özel becerileri olan gönüllüler arasından sağlanabilmektedir. Tüm bu çalışmalar ve bu çalışmalarda görev alanlar gelecekte yapılması istenenlere ışık tutması açısından kayda geçirilmektedir. (Ambrose ve Paine, 1995, s. 50, 51, 52)

Toplum eğitimi ve gelişimi açısından önemli bir yere sahip olan müzeler, kaçınılmaz olarak bir değişim sürecine girmiştir. Topluma faydalı olabilmek kapsamında kendilerinden beklenen görevi yerine getirebilmek için, halka ulaşma ve katılımını sağlama amaçlı etkinlikler hazırlamaları zorunlu olmuştur. Bu değişim Cameron tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Müze artık tapınak olmaktan çıkıp bir forum haline geliyor.” Bu ifadeyle de anlaşıldığı gibi, “Müzeler edindikleri yeni işlevleriyle farklı kesimlerin ihtiyaçlarına duyarlı,

toplumlarla mümkün olduğunca ilişki kuran, bazen de zor ve tartışmalı konuları gün yüzüne çıkaran kurumlar haline dönüşmüşlerdir.” (Merriman, 2000, s. 70)

Ortaya çıkışından bu yana çok yol kateden müzecilik, günümüzde önemli bir toplumsal rol üstlenmiştir. Bugün çoğu müzelerde gerçekleştirilen eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler, hem halka önemli bir hizmet sunmakta hem de ülkeler ve kültürler arası yakınlaşmayı sağlamaktadır. Bu misyonu, müzeye müzik, sinema vb. sanat dallarında olduğu gibi evrensel bir boyut kazandırmaktadır.

3.2. Müze Etkinliklerine Ziyaretçilerin Katılımı

Müzeler düzenledikleri sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle her yaşta insana katılım imkanı sunarak daha etkin bir öğrenme ve boş zamanlarını eğlenerek değerlendirme fırsatı tanımaktadırlar. Bu programların hazırlanmasında, hedef kitle belirlenerek etkinliklerin farklı grupların isteklerine cevap verecek şekilde düzenlenmesi sağlanmaktadır. Müzelerde etkinlik programları hazırlanan ve beklentileri birbirinden farklı olan gruplar şöyle sıralanmaktadır:

Aileler

Müze değişik sosyo-ekonomik seviyelerden olan aileler için düzenlediği etkinliklerde, ilgi ve yaşlarına göre gruplama yapmaktadır. Müze ziyareti birçok insan için sosyal bir etkinliktir ve aileler bu etkinliklere katılacak olan önemli bir sosyal grubu oluşturmaktadırlar. Örneğin Louvre Müzesi'nde ailelerin çocuklarıyla beraber katıldığı atölye çalışmaları düzenlenmektedir.

Okul öncesi çocuklar ve velileri

Hayal güçleri ve öğrenme kapasiteleri çok güçlü olan bu yaş grubu (3-6) için müzenin ideal bir ortam olduğu gözardı edilerek dile getiremedikleri özel istekleri çoğunlukla müze tarafından dikkate alınmamaktadır. Tez kapsamında incelenen Louvre gibi bazı müzeler bu gruplar için özel programlar hazırlamaktadırlar.

Diğer örnekler olarak, Wallsall Müzesi ve Sanat Galerisi'nde 3-5 yaş öncesi çocuklara koruyucu tabakayla kaplanmış heykellere dokunma şansı verilmiştir. (Merriman, 2000, s. 72) Newcastle Laing Sanat Galerisi'nde ise bu yaş grubunu müzeye çekebilmek için bir oyun havasında çocuklara depodan eser seçtirilerek sergiler hazırlanmıştır. (Merriman, 2000, s. 76)

Çocuklar

Geleceğin müze ziyaretçileri olan çocuklar için düzenlenen etkinliklerin müzeye yararı olduğu kadar, ailenin diğer üyelerinin de ilgisini çekmeye yaradığı görülmektedir. Çoğu müzelerde bu gruplar için hazırlanan programlar bir eğitim uzmanı personel tarafından yürütülmektedir. Bu etkinliklerde müze ve okul ortak çalışmaktadırlar. Etkinliklerin amacı çocukların zekasını ve hayal gücünü harekete geçirerek onlara ulaşmayı sağlamaktır. Çoğunlukla yetişkinler için hazırlanmış olan kurumlarda bu kesimin ihtiyaçlarına yanıt veren müzeler arasında Philedelphia'daki bir müze çocuklar için yapılan etkinliklere geniş bir yer ayırmaktadır. Müzenin bir katında, iki sınıf, bir eğitim bürosu, küçük bir oditoryum, eğitsel aletler deposu, ders konularıyla ilgili olan sergileri görebilecekleri bir mekanda oluşturulmuş olan açık derslikler bulunmaktadır. Her derslik canlı bir dekorun kullanıldığı tiyatro sahnesi gibi düzenlenmiştir ve derslerde üç boyutlu nesnelere kullanılmaktadır. (Burcaw, 1975, s. 159)

Denver'daki Colorado Tarih Topluluğu Müzesi kendini yenileyen müzelerden biri olarak eğitim etkinliklerine önem vermektedir. Burada yapılan tarih dersleri kapsamında ziyaret öncesi rezervasyon yaptıran öğretmenler konu hakkında öğrencileri hazırlamaktadırlar. Hazırlık sonunda müze gezisi yapan öğrencilerin ders esnasında görüşleri alınmaktadır. (Burcaw, 1975, s.159)

Müzeler eğitim etkinlikleri kapsamında kendilerine uzak olan yerlere gezici müzeler göndermektedirler. İngiltere'de Reading Müzesi 20 bin eserini iki bin kutuyla dört bin yere göndererek otuz üç bin öğrencinin müze koleksiyonlarına uzaktan katılımını sağlamıştır. (Merriman, 2000, s. 73)

Ortaya çıkışından bu yana büyük değişimler gösteren müzeler, insanoğlunun kendini yetiştirmesini, yaşam tecrübesi edinmesini sağlar olmuşlardır. Okullara göre daha özgür bir atmosferi olan müzeler, sıkmadan, eğlendirerek öğretim metotlarıyla toplumun önemli eğitim merkezi konumuna gelmişlerdir. (Burcaw, 1975, s. 217)

Genç kesim

Bu kesim ilgilerinin ve ihtiyaçlarının karşılandığı etkinliklere mutlaka katılmaktadırlar. Gençlerle beraber hazırlanan programlar bu kesimin tümünün ilgilenmesini sağlamaktadır.

Yetişkinler

Müze boş zamanlarını değerlendirmek ve meslekleriyle ilgili bilgi edinmek için müze etkinliklerine katılan bu kesimle ilgili program hazırlarken klüpler, dernekler ve iş kuruluşları gibi organize gruplarla çalışmaktadır.

Engelliler

Müzeye gelebilmeleri için uygun şartlar sağlandığında bu kesim de diğerleri gibi her türlü etkinliğe katılmaktadır. Müzeler engelliler, müzeyle gelemeyen hastalar ve suçlular için de birtakım etkinlikler düzenlemektedirler. (Ambrose ve Paine, 1995, s. 52,53) 1996'da İngiltere'de müzelerde engelliler için önlemler alınması kararı çıkartılmıştır. British Müzesi'nde görme özürlüler için dokunabildikleri modeller yapılmış ve dokunarak algılayabildikleri yayınlar çıkartılmıştır. (Merriman, 2000, s. 70) Yine İngiltere'de hastalara ve suçlulara da ulaşmak amacıyla Londra'da birtakım etkinlikler düzenlenmiştir. Londra Wandsworth Müzesi personeli sosyal hizmetler yardımıyla müzedeki nesnelere ve bazı etkinlikleri hapisaneye götürmüşlerdir. Londra Hackney Müzesi ise bazı hastaların tedavisine yararlı olabilecek farklı doku ve biçimdeki eserlerine dokunma fırsatı tanımıştır. (Merriman, 2000, s. 77)

Müze Dostları ve Gönüllüler

Müze etkinliklerine daha etkin olarak katılmak isteyen bu kesim, müzeden herhangi bir karşılık beklemeden çeşitli görevlerde bulunur. Müzeler geleceğe ait planları ve gelişim programları için bu gruptaki kişilere ihtiyaç duyarlar. Bu yüzden gerçekleştirdikleri müze dostları ve gönüllü çalışmaları ya da diğer yollarla topluma kendileriyle çalışma fırsatı vererek projelerine katılma imkanı sunarlar. Bu kişiler müzede satış bölümü, müze gezileri ve okul çalışmaları gibi alanlarda görev almaktadırlar. Böylelikle müzelerde halkın öğretmen, sanatçı, iletişim uzmanı olarak çalışabilecekleri iş alanları doğmaktadır. (Burcaw, 1975, s. 216) Halkın müzelerde etkin olarak görev aldığı ilk müzelerden biri Glasgow yakınlarındaki Sprinburn Müzesi'dir. Burada ziyaretçilere müze işleyişinde görev verilerek etkin katılım fırsatı tanınmıştır. (Mclean, 1997, s. 24)

Gönüllüler başka bir çalışma alanı olarak, müzenin eğitim programlarında 'docent' adıyla görevlendirilmektedirler. Bu görev için aylar süren eğitimleri boyunca müze hakkında bilgilendirilip, gruplara hitap etme ve öğrencileri müzede gezdirme tekniklerini öğrenmektedirler. (Burcaw, 1975, s. 47) Amerika'daki birçok müzede 'docent' olarak görev

yapanlar vardır. Örneğin, Solomon R. Guggenheim Müzesi'nde docent olarak görev yaparak yetişkinlere ve çocuklara koleksiyonlar hakkında bilgi veren gönüllüler bulunmaktadır.

Müze gezileri alanında çalışan gönüllüler ise tiyatral etkinliklerde bulunmaktadır. 'Yorumcu' adı verilen bu kişiler koleksiyonları, o dönem kıyafetlerini giyip, o döneme ait dili kullanarak tanıtıp geçmişi yaşatarak ziyaretçileri bilgilendirmektedirler. (Burcaw, 1975, s. 156)

Tüm bu etkinlik çalışmaları kapsamında müzeler her bireye hitap eden programlarıyla toplumdaki kopuk olarak yaşayan kesimi sosyal hayata kazandırma yolunda önemli adımlar atan güçlü bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bir devlet kurumu tarafından önemsendiğini gören azınlık kimliğini fark ederek özgüven kazanmaktadır. (Merriman, 2000, s. 77) Birey bu sayede bir yere ait olduğunu hissederek her türlü kanuna ve ahlaka aykırı davranışlardan oluşan suçlardan uzak durmaktadır. Böylelikle müzenin üstlendiği rollere eğitim, bilimsel keşifler, ulusal, kültürel, ve ekonomik veya politik anlamda refah sağlama, teknik yarar sağlama, eğlendirerek dinlendirme yanında ahlaki değerleri yüceltme ve sosyal kontrol gibi rollerin de eklendiği görülmektedir. (McClean, 1997, s. 12)

Müze üstlendiği yeni rolleriyle, tarihi ve kültürel varlıklara fayda sağlamanın yanı sıra, bireye eğitsel, sosyal ve kültürel açıdan yararlı olarak toplumda bulunması son derece gerekli olan bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzenin bireye sağladığı bu faydalar onu her türlü kanuna ve ahlaka aykırı suçtan uzaklaştırarak topluma kazandırmakta ve toplum yararına çalışmasına olanak tanımaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında, müze etkinliklerine ziyaretçilerin katılımının hem birey hem de toplum açısından ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.1. Müze Etkinliklerine Eğitsel, Sosyal ve Kültürel Etkinlikler Yoluyla Katılım

Topluma her alanda yararlı olmayı hedefleyen bir müzenin destek almadan tek başına bunu gerçekleştirmesi mümkün değildir. Bu yüzden müzeler, vakıf ve derneklerle, gönüllü olarak çalışmak isteyenlerle ve resmi ve özel kuruluşlarla işbirliği yapmaktadırlar. Bu ortak çalışma bir yandan müzeye katkı sağlarken, bir yandan da bu alanlarda çalışanların müzeye etkin katılımına olanak tanıyarak sosyalleşmelerine katkıda bulunmaktadır..

3.2.1.1.Vakıf ve Dernekler Aracılığıyla Katılım

Müzeler, müze ziyareti yanında çeşitli kültürel, sosyal ve eğitsel etkinlikler sunarak ziyaretçiye daha çok ulaşmaya çalışır. Bu gibi çalışmalar için kendi personeline destek olunması amacıyla vakıf ve derneklerle çalışma yoluna gider. Vakıflarda gönüllü olarak çalışan üyeler ödedikleri aidatlar ve buldukları sponsorlar ve bağışlarla müzeye mali yönden destek olarak katkıda bulunurlar. Derneklerde de gönüllü olarak çalışan üyeler, personel sayısından ya da mali yönden kaynaklanan yetersizliklerde destek olacak çeşitli görevlerde rol alarak katkıda bulunurlar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde müzelerin hangi türden olursa olsun, çoğunun çalışmalarının devlet, eyalet ve çeşitli bölgesel yardım kurumları ve vakıflar tarafından desteklendiği görülmektedir. Bunlar arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde Alaska, Arizona gibi 46'dan fazla eyalette müze yararına çalışan bir organizasyon olarak State Museum Associations (Eyalet Müze Derneği) bulunmaktadır. Bunun yanında Art Associations Council of Commissions (Sanat Kurumları Derneği), Foundations and Institutes (Vakıflar ve Enstitüler), National Science Foundation (Ulusal Bilim Vakfı) gibi kuruluşlar da müzecilik alanında hizmet veren diğer kuruluşlardır. Müzeler uluslararası düzeyde destek veren kuruluşlar olarak ICOM (International Council of Museums), AAM (The American Association of Museums) sayılabilir. (Erbay, 1999, s. 34-35)

Avrupa ülkelerinde de müzeler çeşitli kuruluşlardan destek almaktadırlar. Bu ülkelerdeki birçok kültür kurumu vakıf ve derneklerin görevini üstlenmiş durumdadır. Müzeler tiyatrolar, orkestralar, sanat kurumları ve diğer kültür organizasyonları gibi bu tür kuruluşlarla işbirliği içindedirler. Bunun ilk örnekleri 1965 yılında Atlanta'da kurulan Müze Kültür Kompleksi ile görülmektedir. Daha sonra 1968'de Woodruff Sanat Merkezi haline getirilen bu merkezde , Atlanta Senfoni Orkestrası, Atlanta Sanat Koleji ve Alliance tiyatrosu bir araya getirilmiştir. 1980'li ve 90'lı yıllarda daha çok müzenin kültür kurumlarıyla ortak çalışmalar yaptığı görülmüştür. Rockford Sanat Müzesi, Discovery Merkezi, Rockford Dans Topluluğu, Rockford Film Proje Merkezi, Halk Radyosu ve Senfoni Orkestrasının eğitim, sanat ve kültür birleştirmesi bu tür çalışmalara örnek verilebilir. (Erbay, 1999, s. 64)

Türkiye'de de yurt dışı örneklerindeki kadar olmasa bile bazı müzelerin dernek ve vakıflarla çalıştığı görülmektedir. Çoğunlukla özel müzeler- Rahmi Koç Müzesi'nin Koç Vakfı gibi- bu

tip kuruluşlardan destek almaktadırlar. Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği de diğer bir örnektir. Fakat 29 Ocak 2004'te dernek ve vakıflarla ilgili yasa gereği (Kanun no.5072) dernek adı olarak kamu kurum ve kuruluşlarının isminin kullanılması yasaklandığından, adı 'Topkapı Sarayı'nı Sevenler Derneği' olarak değiştirilmiştir. Bu yasa gereği vakıf ve derneklerin parasal yetkisi ellerinden alınmıştır.

Müzeler öncelik olarak vakıf ve derneklerle gerekli maddi yardımı sağlamak için işbirliği yapmaktadır. Bu amaçla çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu gelirlerin nasıl sağlandığı ve etkinliklerin neler olduğu aşağıda belirtilmiştir:

Parasal Olarak Katılım

Müzeler, parasal kaynak yaratmak için resmi veya özel çeşitli kültürel kuruluşlar, vakıflar ve derneklerle işbirliği yapabilirler. Derneklerin müzeye gelir sağladığı durumlar şunlardır: 1- Üye aidatı, 2- Derneklerce yapılan yayınlar, tertiplenen piyango, balo, eğlence, temsil, konser ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler, 3- Derneklerin mal varlığından elde edilen gelirler, 4- Yardım toplama hakkındaki mevzuat hükümlerine uygun olarak toplanacak bağış ve yardımlardan oluşmaktadır. (Özkasım, 1999, s. 53)

İngiltere'de müzelere finansal destek veren Ulusal Sanat Koleksiyonları Fonu (Yıllık olarak 1.5 milyon sterlin yardım yapmaktadır), Çağdaş Sanatlar Topluluğu gibi kuruluşlar bulunmaktadır. (Erbay, 1999, s. 38)

Ülkemizde ise 'Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği' adı altında çalışan dernek, gerek üye aidatları (Yıllık 20 milyon TL) gerek üyelerin ve dernek çalışanlarının temin ettikleri bağış ve sponsorlarla Topkapı Sarayı Müzesi'ne maddi desteği sağlamaktadır. 29 Ocak 2004'te yürürlüğe giren dernek ve vakıflarla ilgili yasa gereği bu hak derneğin elinden alınmıştır.

Müze Etkinlikleriyle Katılım

Vakıflar, dernekler ve diğer kültürel kuruluşlar müzelere maddi desteğin yanında sponsor bulma, gönüllülerle çalışma, kermes, yemekli toplantılar ve müzenin koleksiyonuyla ilişkili olarak düzenleyebilecekleri değişik kesimlere hitap edebilecek kurslar gibi müze etkinlikleri düzenleme, envanter çıkarma ve basınla ilişkiler gibi çalışmalarda destek sağlamaktadırlar. (Erbay, 1999, s. 34) Yurtdışı örneği olarak Louvre'u Sevenler Derneği, Louvre Müzesi'nde

düzenlenen etkinliklere destek vermektedir. Ülkemizde ise Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği, müzede konferanslar, kokteyller ve sergiler düzenlemektedir.

3.2.1.2. Resmi ve Özel Kuruluşlar Yoluyla Katılım

Müzeler toplumu kültürel açıdan geliştirme misyonunu gerçekleştirmek için diğer kurumlarla ilişki yoluna gitmektedir. Özel ya da resmi, bu kurumlardan alınan para ya da insan desteğiyle kültürel etkinlikleri gerçekleştirmektedirler. Bu kurumlar arasında özel kurumlar olarak vakıflar, özel iş kuruluşları, basın ve bankalar, resmi kurumlar olarak Kültür ve Eğitim Bakanlıkları, Belediye, Televizyon ve Radyo kurumları sayılabilir. Gelişmiş ülkelerde müzelerin kültür ve sanat kurumlarıyla ilişkisi yasal bir hale gelmiş olduğundan çoğu müzelerde bu işbirliği sağlanmaktadır. Özellikle A.B.D'ndeki müzeler sanat ve kültür kurumlarıyla sıkı bir ilişki içerisinde. Örnek olarak sanat müzeleri sanatçılarla işbirliği yaparak müzede sanat eğitimi vermelerine karşılık kendi sergilerini müzenin bir bölümünde yapmalarına olanak tanımaktadır. (Atagök, 1981, s. 92) Son yıllarda ülkemizde de bu tip organizasyonlar görülmektedir. Bunlara örnek olarak Topkapı Sarayı Müzesi'nin bahçesinde İstanbul Devlet Opera ve Balesi tarafından düzenlenen 'Saraydan Kız Kaçırma' operası (1999), Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin bahçesinde İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı tarafından düzenlenen İstanbul Müzik Festivali'nin açılışı (2003), Harbiye Askeri Müze Komutanlığı tarafından kültür etkinlikleri adı altında düzenlenen müzik festivalleri, konserler, sergiler, konferanslar, kokteyller ve defileler sayılabilir.

3.2.1.3. Gönüllülük Yoluyla Katılım

Kar gütmeyen kurumlar olarak müzelerin kadrolu personele destek olacak gönüllü personele ihtiyacı vardır. Türkiye'deki müzelerde gönüllü olarak çalışan personele pek rastlanılmamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki müzelerin çoğu gönüllülerle çalışmaktadır. Müzelere gönüllü sağlama konusunda iki yol izlenmektedir:

Birinci yol olarak, müze yararına kurulmuş olan organizasyonlar aracılığıyla gönüllüler sağlanmaktadır. Bu kuruluşlar gönüllü olarak çalışmak isteyenleri bulup eğiterek müzelerde görevlendirmektedirler. Bu kuruluşların bazıları müzenin 'gönüllüler kolu' olarak çalışırlar. VCAM (Volunteers of Art Museums of the United States and Canada) Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'daki müzeler için kurulmuş bu tip kuruluşlardan biridir. Bir kısmı da

ayrı bir kuruluş olup, müze gönüllüleri çalışmalarına da yer verirler. Tüm bu kuruluşlar, belli dönemlerde bazı müzeleri seçip diğer yardım kurumlarıyla beraber müzeler yararına çalışırlar. (Burcaw, 1975, s. 47)

Dünya Federasyonu Müze Dostları, müze gönüllülerinden oluşan, dünyada 650 bin üyesi bulunan en büyük kuruluş olarak, müzelerin kendilerini geliştirmesi için müze personeliyle çalışma amacını gütmektedir. Müzelerin toplum hizmetine çalışmasını, hizmet ve bilgi alışverişinde bulunmasını teşvik ederek üç yılda bir toplantı yapıp Icom gibi diğer kuruluşlarla da bağlantı kurmaktadır. Eğitimle ilgili etkinliklere sponsor olma, uluslar arası fon sağlama gibi konularda müzelere yardımcı olan bu kuruluşa üye olan her ülkenin ayrı bir etkinlik programı bulunmaktadır. Birleşik Devletler'deki AAMV (American Association of Museum Volunteers) kuruluşun aktif bir üyesidir.

İkinci yol olarak ise, müze gönüllülük programını kendi bünyesinde düzenlemektedir. Gönüllü olarak çalışacak kişinin seçimi, işe alınması ve eğitimine kadar tüm işler müzenin kadrolu olarak çalışan gönüllü koordinatörü tarafından yürütülmektedir. Her iki yöntem başarıyla uygulanmaktadır. (www.volunteer.com)

Amerika Birleşik Devletleri'nde müzelerin temel çekirdeğini oluşturan mütevelli heyeti gönüllü çalışanlardan oluşmaktadır. Bu heyetin asıl görevlerinden biri müzenin yönetim politikasını belirlemektir. Bunlar arasında mali işler, personel politikası, işletme prosedürü ve satın almalar bulunur. Heyetin diğer önemli görevi ise müze için para toplamaktır. Amerika Birleşik Devletleri'nde müze çalışanlarının üçte ikisi (%60'ı) yarım ya da tam gün çalışan gönüllülerden oluşmaktadır. Sanat müzelerinde bu oran %70'e kadar çıkmıştır. (National Endowment for the Arts, 1974, s. 87) Müzelerde gönüllü olarak çalışan kişilerin görevli oldukları alanlar şöyle sıralanabilir:

Rehberlik İşlerinde Görev Alma

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki müzelerin çoğunda rehberler gönüllü olarak çalışmaktadır. 'Docent' adı verilen bu kişiler çoğunlukla 2 yıl süren belirli bir eğitim aldıktan sonra göreve başlamaktadırlar. Aldıkları eğitim karşılığında yarım veya tam gün olarak çalışmaktadırlar. Anlatım yeteneğine sahip, insanlarla iletişimi iyi olan kişiler tercih edilmektedir.'Docent'lar müze koleksiyonu hakkında detaylı bilgi veren turlar yapmaktadırlar. (Atagök, 1981, s. 142)

Eğitim Etkinliklerinde Görev Alma

Değişen müze anlayışıyla beraber müzelerin halkı eğitme yn ön plana çıkınca birtakım eğitsel etkinliklerin uygulanması kaçınılmaz olmuştur. Müze, film ve dia gösterileri ve seminerlerle halka yönelik eğitim etkinlikleri; atölye çalışmaları, anlatımlı geziler gibi etkinliklerle gençliğe yönelik eğitim programları; ve sanat, sanat tarihi,müzecilik, restorasyon gibi yüksek ğretim kurumları öğrencilerine ya da sanatsever, sanatçı ve sanat ğretmeni gruplarına yönelik arşivde ya da birebir eserlerle çalışma gibi mesleki eğitim etkinlikleri düzenleyerek bu eğitsel etkinlikleri gerçekleştirir. (Atagök, 1981, s. 45) Bunların yanı sıra engelliler için özel turlar, sanat tarihi kursları, okullara gönderilen eğitim paketleri ve okullara gidilerek dia, broşür ve yapıtlarla yapılan eğitim etkinliklerinde de bulunur.

Müze, işleyişi dışında ekstra bir yük getiren etkinlikleri gerçekleştirmek için gönüllülerle çalışma yoluna gitmektedir. A.B.D.'nin Montgomery Eyaleti Tarih Topluluğu'nun yeleri gönüllü olarak müzelerde çeşitli alanlarda çalışmaktadırlar. Bunlardan biri öğrencilere müze turları düzenleyerek müze-okul ilişkisini sağlamaktır. (www.volunteer.com) A.B.D.'deki müzelerde bu tür etkinliklere sıkça rastlanılmaktadır. Bu etkinlikler yılm belirli dönemlerinde hazırlanan sergiler,filmler, tiyatro ve müzik gösterileri, konserler, konferanslardan oluşmaktadır. Örneğin Los Angeles County Museum of Art'da 1991 yılında hazırlanan programda 5-12 yaş grubu çocukları ve aileleri için bunlara benzer etkinlikler hazırlanmıştır. Müzenin hazırlamış olduğu programda danslar, tiyatro gösterileri, müzik ve hikaye dinletileri gibi etkinlikler yer almıştır. (Atik, 1999, s. 157)

Avrupa rneği olarak, Londra'daki Kensington Müzesi'nde eğitim programlarının daha kapsamlı yapılabilmesi için gönüllülerle çalışılması düşünülmektedir. (www.hrp.org.uk)

Sponsor ve Bağış İşlerinde Görev Alma

Müzelerde gönüllü olarak çalışan kişiiler müzeye finansal kaynak sağlamak gibi görevleri de üstlenirler. Çalıştıkları ya da ilişkili oldukları kişi ve kurumlara müzeyi tanıtarak sponsor olma ya da bağış yapma konularında teşvik ederler. Rusya rneği olarak Hermitage Amerikan Dostları Derneği, yardım yemekleri, resepsiyonlar gibi etkinliklerde Hermitage Müzesi'ne sponsor olarak birçok bağışın yapılmasını sağlamaktadır.

Tanıtım Etkinliklerinde Görev Alma

Müzenin ziyaretçiyle buluşmasını sağlamak için tanıtım etkinliklerine önem verilmektedir. Müzenin temel fonksiyonu dışında yer alan bu tür etkinlikler çoğunlukla gönüllü çalışanlar tarafından yürütülmektedir. Değişik alanlardan gelen gönüllü kesimi buldukları çevreye müze etkinliklerinin duyurulmasını sağlayarak bir çeşit tanıtım yapmaktadırlar. Fransa örneği olarak Louvre Amerikan Dostları Derneği, Amerika'da gerçekleştirdiği sergiler, bilimsel toplantılar gibi etkinliklerle Louvre'un tanıtımını yapmaktadır.

Pazarlama Etkinliklerinde Görev Alma

Müzelerde gönüllülerin çalıştığı bir başka alan ise pazarlama etkinlikleridir. Bu alanda görev alan gönüllüler, kitap, broşür, katalog ve anı eşyaları üretimi ve satışını organize ederek müzeye katkıda bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki San Francisco Modern Sanat Müzesi'nde çalışan gönüllüler, araştırmalar yapıp el kitabı ve ufak kataloglar hazırlayarak müzeye destek vermektedirler. (Atagök, 1981, s. 92)

Müzedeki Büro İşlerinde Görev Alma

Müzelerde rehberlik gibi alanlarda çalışan gönüllüler aynı zamanda büro işlerinde de yardımcı olmaktadır. Gerekliğinde telefonla bilgi almak isteyenleri cevaplamakta ve yazışmalarda görev almaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok müzede çalışan gönüllülerin çoğu arka planda çalışmaktadır. Gönüllüler ve İç Hizmetler Müdürü olan J. Greenstein'den e-mail cevabıyla alınan bilgilere göre bu kişiler, e-mailleri cevaplama, aday olabilecek ve bağış yapabilecek kişilerle telefonla bağlantı kurma gibi büro işlerinde çalışmaktadırlar. (Kişisel görüşme, 11 Ağustos 2003)

3.2.1.4. Ziyaretçilerin Kişisel Talepleri Yoluyla Katılımı

Bazen ziyaretçiler herhangi bir derneğe ve vakfa üye olmadan, özel ya da resmi bir kurumu kullanmaksızın müzelerden şahsi taleplerde bulunmaktadır. Örneğin sanat, sanat tarihi gibi konularda eğitim alan öğrenciler müzelerde staj ya da araştırma yapma talebinde bulunmaktadır. Milli Saraylar'da 3 Mayıs 1985 tarih ve 55 sayılı Divan Kararı doğrultusunda dış kuruluş ve kişilerce araştırma (Bkz. Ek 1b) ve araştırma amaçlı çekim yapma izni verilmektedir. (Bkz. Ek 1f) Bir başka örnek ise ziyaretçilerin doğum günü ,düğün gibi özel kutlamalarını müzenin bahçesinde kutlama isteğinde bulunmalarıdır. T.B.M.M. Milli Saraylar Yönetmeliği'ne 2004 tarih ve 23 sayılı Divan Kararı ile eklenen yeni maddeye göre,

Milli Saraylar'da bazı mekan ve bahçelerin düğün, nişan gibi geleneksel etkinliklerde kullanımına izin verilmiştir. Bu haberin televizyon ve gazeteler aracılığıyla halka duyurulmasından sonra ziyaretçilerin talepleri oldukça artmıştır.

Önceleri sadece tarihi nesnelerin bulunduğu tarihi bir bina olarak bilinen müzeler, gelişimlerine katkıda bulunacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak topluma çok çeşitli alanlarda hizmet veren kurumlar haline gelmişlerdir. Dünya saray-müzeleri arasında özellikle Fransa'daki Louvre Müzesi, Rusya'daki Hermitage Müzesi ve İngiltere'deki Kensington Müzesi koleksiyonlarının tanıtımından öte, çeşitli kurum ve kuruluşlardan aldıkları destekle gerçekleştirdikleri etkinliklerle topluma, eğitsel, sosyal ve kültürel alanda yarar sağlayarak günümüz çağdaş müze tanımına uyan başarılı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

4. SARAY MÜZELER

4.1. Saray Müze Tanımı

Saraylar, hükümdar ya da üst düzey yöneticilerin, padişah, kral ve devlet başkanlarının yaşamaları ve çalışmalarını sürdürmeleri için yapılmış konut ya da konutlar topluluğudur. (Sözen, 1990, s. 210) Orijinal işlevlerini yitirerek müze olarak kullanılmaya başlayan bu yapılara saray-müze adı verilmektedir. Saray müzeler, orijinal koleksiyonlarındaki nesnelerin buldukları mekanlarda oldukları gibi sergilenerek, ülkenin kültürel ve tarihsel geçmişini yansıtmayı, toplumun kimliğini belirlemeyi, kültürel mirasın korunmasını sağlamayı ve gelecek kuşaklara aktarmayı amaçlayan kurumlardır.

Dünyadan saray-müze örneklerine bakıldığında, eskiden saray olup bugün saray-müze olarak kullanılan Paris'teki Louvre Sarayı'nın ve St.Petersburg'taki Hermitage Sarayı'nın orijinal bina ve başta sunumlarını korudukları ancak koleksiyonların sergilemelerinin zamanla değişmiş olduğu görülmektedir. Her iki müze de topladıkları eser ve değerli nesnelere sergileyen müzelere dönüşmüşlerdir.

Kensington Sarayı ise orijinalinde kullanıldığı şekliyle günümüze ulaşan ender saray-müze örneklerindedir. Orijinal nesnelerin bulunduğu müze o dönemdeki yaşayış hakkında somut bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır.

Türkiye'den saray-müze örneklerine bakıldığında Topkapı Sarayı'nın Harem, Arzodası, Kutsal Emanetler, Bağdat ve Revan Köşkları gibi bazı bölümlerinin orijinal işleviyle korunduğu, çoğu bölümlerinin de sergi salonu olarak kullanıldığı görülmektedir.

Dolmabahçe Sarayı ise orijinal tefrişli olarak dönemdeki yaşantı biçimini yansıtan bir saray-müze örneğidir. Müzenin çoğu bölümünün orijinal haliyle korunmuş olmasıyla beraber bazı bölümlerinin de günümüzde farklı bir işlevle kullanıldığı ya da restore edilmekte olduğu görülmektedir.

4.2. Dünyadan ve Ülkemizden Saray Müze Örnekleri ve Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

4.2.1. Dünyadan Saray Müze Örnekleri ve Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

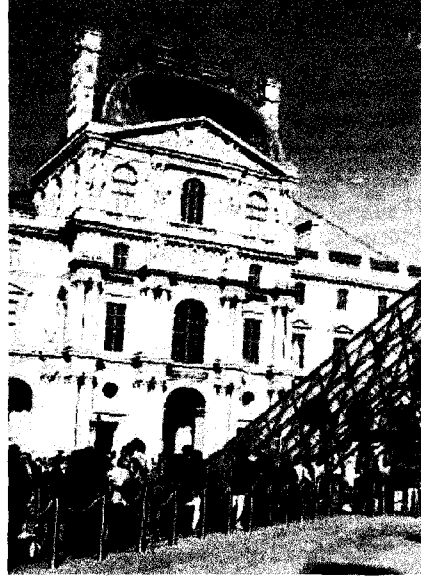
4.2.1.1. Louvre Müzesi

Saray Dönemi Olarak Tarihçesi

Fransa'nın başkenti Paris'te yer alan dünyaca ünlü Louvre Müzesi'nin ilk olarak 13.yy'ın sonunda Philip Augustus tarafından, Paris'in batı yakasındaki Lupara bölgesini korumak amacıyla yaptırılan bir kraliyet kalesi olarak kullanıldığı görülmektedir. Sonraları Louvre adını alan yapı, kale olarak kullanımının terk edilmesinden sonra V.Charles (1364-1380) tarafından genişletilip, resmi ikametgah olarak kullanılmıştır. Daha sonra bu mekan gözden düşmüş, yönetim merkezi Paris dışına taşınmıştır. Yönetimin Paris'e tekrar dönüşü I.François zamanında olmuştur. Kral harap olan binayı yıktırarak yerine, 1546'da, Rönesans stilinde yeni bir bina inşa ettirmiştir. Pierre Lescot'un mimarlığını yaptığı binanın I. François tarafından (1515-1547) İtalyan sanatçılarından yaptığı tablolardan oluşan koleksiyonunu muhafaza ettiği bir sergi mekanı olarak kullanıldığı görülmektedir. (Shuey, 1983, s. 5)

Daha sonraki krallar da burada eser toplamaya devam etmişlerdir. 1594'te Henri IV, Catherine de Medicis'nin yaptırmış olduğu Tuileries Sarayı'nı Louvre ile birleştirmeye karar vererek Seine nehri boyunca Petite Galerie ve Grand Galerie bölümlerini inşa ettirmiştir. Bugünkü kare avluyu çevreleyen diğer binalar, (Doğu tarafındakiler) XIII.Louis ve XIV.Louis dönemlerinde yaptırılmıştır.(1623) 19.yy başlarında I.Napoleon tarafından kuzey kanadı inşa ettirilmiştir. III.Napoleon döneminde batı yakasındaki bölüm tamamlanmıştır. 1871'de Tuileries Sarayı'nın yanmasıyla batıdaki bölümü zarar görmüştür. (www.louvre.fr)

17. yüzyılda önemli eserlerin çoğunun toplandığı Louvre, XIV.Louis'in yönetim yeri olarak Versailles'i seçmesiyle (1678), 18. yüzyılda gözden düşmüş, bölümleri evsiz sanatçılara barınak olmuş, Fransız Akademileri tarafından kullanılmıştır. 10 Ağustos 1792'de Bourbon monarşisinin çökmesiyle Tuileries Sarayı yağmalanmış, XVI.Louis hapsedilmiştir. Kraliyetin çöküşünden sonra krala ait koleksiyonlar milli miras olarak ilan edilmiş ve Meclis dağılan tüm eserlerin toplanması duyurusunu yaparak bu konuda resmi karar çıkartmıştır. (Mc Clellan, 1994, s. 91)

FOTOĞRAF 1 – Louvre Sarayı

Müze Dönüşümü

Louvre'un müze olarak açılması ilk olarak, 10 Ağustos 1793'te alınan resmi bir kararla 'Merkezi Sanat Müzesi' adı altında olmuştur. Bu bazı bölümlerinin geçici olarak açılması şeklinde gerçekleşmiştir. 1794'ten sonra zaferler sonucu ele geçen birçok eser burada toplanmıştır. 1802'de Vivant Denon'un yönetiminde olan müze, 1803'te "Musée Napoleon" adını almış, dünyanın birçok yerinden getirtilen eserlerle zengin koleksiyonlara kavuşmuştur. Fransız devrimi sonrası yaşanan 'Restauration' döneminde (1815) el konulan eserlerin büyük bir bölümü, July Monarşisi döneminde geri alınıp, orijinaline uygun olarak onarılmıştır. (Kilian, 1997, s. 7) 1817'de kapanan Fransız Anıtları Müzesi'nden heykeller getirtilmiş ve Yunan, Roma, Mısır ve Şark Eserleri'nden oluşan koleksiyonlar sürekli genişletilmiştir. (Shuey, 1983, s. 6)

Louvre Müzesi'nde en son 1981-1999 yılları arasında 'Grand Louvre' projesi olarak bilinen bir düzenleme yapılmıştır. Projede Louvre'un, 1983'te oluşturulan Halkla İlişkiler Bölümü görev almış, devlet bütçesinden 6.9 trilyon Fransız Fransı ayrılmıştır. Proje kapsamında 1981'de, Fransa Başbakanı François Mitterrand tarafından Büyük Louvre için yenileme programı başlatılmıştır. Daha önce Maliye Bakanlığına bağlı olan Richelieu Kanadı müzeye bağlanarak bazı aktiviteler için yer sağlanmıştır. Bu aktiviteler, sanat eserlerinin daha iyi şartlarda sergilenmesi, halka daha iyi hizmet verilmesi, modern bir müzeden beklenen teknik

ve bilimsel kolaylıkların sağlanması olarak sayılabilir. Yeni projeye sergiler için ayrılan alan iki katına çıkmıştır. Böylelikle daha çok eser sergilenmeye başlanmıştır. (www.louvre.fr)

1985'te müze etkinliklerine hizmet verebilmek amacıyla yapılan Piramit bu proje dahilinde gerçekleştirilmiştir. Toplumun eğitici bir rol üstlenen müze, Piramit'in altındaki alanda gerçekleştirdiği konferanslar, işitsel-görsel ve katılıma yönelik etkinlikler ve çıkardığı birçok yayınlara bu projesini başarıyla uygulamaya koymuştur. Otuz bin sanat eserinin bulunduğu müze yedi bölümden oluşmaktadır. Bunlar, Eski Doğu Eserleri, Mısır, Antik Yunan, Etrüsk ve Roma yapıtları, Sanat Eserleri, Heykel, Resim, Baskı ve Çizim bölümleridir. Müzeye, her biri dörder kattan oluşan Sully, Denon ve Richelieu kanatlarından giriş yapılmaktadır. Bu girişler Piramit altındaki 'Hall Napeleon' olarak bilinen kabul salonunda bulunmaktadır. (Basley, 2000, s. 81)

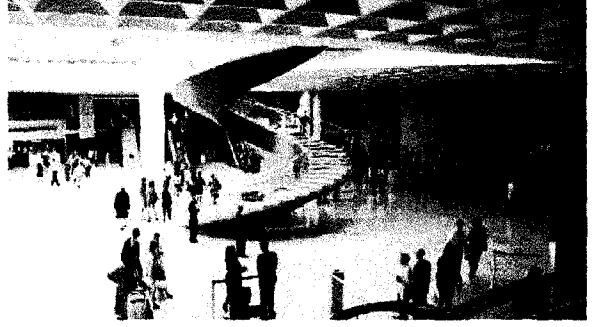
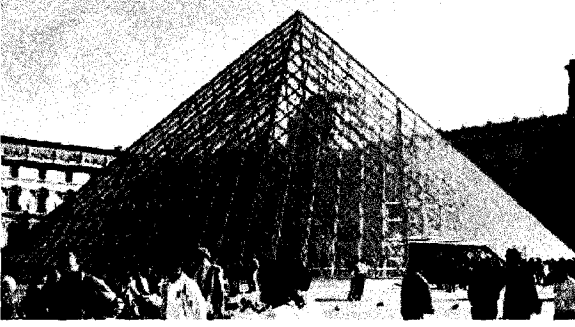
Louvre Müzesi'nin Etkinlikler İçin Kullanılan Binası

Piramit

Louvre Sarayı yapılar topluluğunun ortasındaki kare avluya yapılan, çelik ve camdan oluşan Piramit, Çin asıllı Amerikalı Ieoh Ming Pei tarafından tasarlanmıştır. Müzenin düzenleyeceği çeşitli etkinliklere yer sağlanması ve hizmet kalitesinin artırılması amacıyla, zemininin altına yerleştirilen ve asıl müze binasına üç yöndeki arterlerle bağlı 'Hall Napoleon' (Napolyon Meydanı) adı verilen alan 1985 yılında tamamlanmıştır. (Sönmez, 1994, s. 103)

Piramit 30 Mart 1989'da halka açılmıştır. Onyedinci bin metrekareden oluşan Napolyon Meydanı, müzenin etkinliklerinin gerçekleştiği ana merkezdir. Buraya 3 noktadan giriş yapılmaktadır. Bu alan, ziyaretçilerin gezilerine hangi bölümden başlayacaklarına karar vermeleri açısından tam bir merkez konumunda bulunmaktadır. Ziyaretçilere her bakımdan hizmet verebilmek için birçok imkanların sağlandığı Napolyon Meydanı'nda, danışma masası, gişe, emanet, kitabeveleri, oditoryum, geçici uluslararası sergiler için ayrılmış alanlar, atölye çalışmaları için hazırlanmış bölümler, görsel sunumlar için bir projeksiyon odası, restoran ve kafeler, piknik alanları, hediyelik eşya reyonu ve bebekli aileler için özel bölümler bulunmaktadır. 1989-1999 yılları arasında 50 milyonun üstünde kişinin Piramit'i gezip, çeşitli etkinliklere katıldığı saptanmış, bunlardan Kültür Bölümünün organize ettiği yetişkinler ve çocuklar için rehberli turlar ve atölye çalışmaları etkinliklerine 3 milyon kişi katılmış, Oditoryum'da düzenlenen 3 bin kadar etkinliğe ise 700 bin kişi katılmıştır. Piramit açıldıktan

(1989) sonra Louvre'un yıllık ziyaretçi sayısı 3 milyondan 5.9 milyona çıkmıştır. (www.louvre.fr)

FOTOĞRAF 2A – Piramit' in dıştan görünüşü FOTOĞRAF 2B - Piramit' in içten görünüşü

Louvre Müzesi'nde Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

Müze Gezisi

Louvre Müzesi'nde, müze gezisi çeşitli şekillerde düzenlenmektedir. Müzede koleksiyonlar hakkında geniş bir bilgi almak isteyen gruplar ya da münferit gelenler için düzenlenen ve farklı düzeydeki kişilere hitap eden rehberli turlar bulunmaktadır. Rehberli turların dışında 'konferanslı geziler' adı verilen turlar da bulunmaktadır. Bu gezilerde görev alanlar, ulusal müzelerde konferans veren konunun uzmanı olan kişilerdir.

Ayrıca müzeye kendi rehberleriyle gelen gruplar da bulunmaktadır. Bu gruplar müze dışından konferans veren kişiler, öğretmenler veya gruptan sorumlu kişiler tarafından gezdirilebilmektedir. Bu kişiler için danışmada müzeyle ilgili bilgi veren dosyalar bulunmaktadır. Dosyalarda koleksiyonların yeri ve ziyarete açık olduğu günler hakkında açıklamalar bulunmaktadır. Bu kişiler isterse kitaplardan, diaporitlerden, video kasetlerden ve audio kasetlerden ücretsiz olarak faydalanabilmektedirler.

Müzede rehbersiz gezmek isteyenlere bir ücret karşılığı kulaklık verilerek bant kaydından yapılan açıklamaları dinlemeleri sağlanmaktadır. Müzeyle ilgili bilgileri kulaklıkla dinlemeyi seçen ziyaretçiler, serbest gezi yaparak müzedeki temel yerleri kapsayan 180 eser hakkında bilgi almaktadırlar. Fransızca, Almanca, İspanyolca, İtalyanca, İngilizce ve Japonca dillerinde hizmet verilmektedir. Kulaklık müzenin, Sully, Denon ve Richelieu kanatlarındaki girişlerden sağlanmaktadır. Müzede ayrıca engelli ziyaretçiler için özel turlar düzenlenmektedir. Bedensel engelliler için tekerlekli sandalye sağlanmaktadır. Bu talep için telefonla müracaat etmek gereklidir. Görme özürlü ziyaretçiler için 'Heykeller Bölümünde' kulaklıklı anlatım

eşliğinde 20 esere dokunma imkanı verilmektedir. Engelli gruplara rehberli turların düzenlenmesi için önceden rezervasyon yapılması gerekmektedir.

Müzedeki Düzenlenen Eğitsel, Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

Müze gezisinin yanı sıra Louvre'da ziyaretçiye sunulan diğer bir hizmet ise kültürel, sosyal ve eğitsel etkinliklerdir. Müze bünyesinde, Piramit'in altındaki Napolyon Meydanı'nda, her yıl Kültür Bölümü tarafından, yetişkinler için sanat tarihi üzerine konferanslar ve plastik sanatlar alanında teorik ve uygulamalı çalışmalar, çocuklar için kil ve hamur gibi malzemelerin kullanımı, maket yapımı, açıklamalı müze gezileri ve drama çalışmalarını kapsayan atölye çalışmaları, film gösterimleri, konserler ve geçici sergiler düzenlenmektedir. Çeşitli kuruluş ve derneklerin de katkılarıyla hazırlanan bu etkinlikler hakkında bilgi veren yıllık program Eylül ayında çıkarılmaktadır. Bu programda Eylül'den Haziran'a kadar yapılacak olan etkinlikler ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca Aralık ve Mart aylarında programla ilgili yayınlar dağıtılmaktadır. Program hakkında daha ayrıntılı bilgi almak isteyenler için internette ayrıntılı açıklamalar bulunmaktadır. (www.louvre.fr) Programlar ayrıca Piramit'in altındaki danışma masasından da sağlanmaktadır.

Müzenin Eğitsel Etkinlikleri

Atölye Çalışmaları

Atölye çalışmaları yetişkinlere ve çocuklara olmak üzere iki ayrı bölüm halinde uygulanmaktadır. Bu çalışmalar da münferit veya grup halinde olarak iki ayrı şekilde düzenlenmektedir.

Yetişkinler için atölye çalışmaları

Yetişkinler için hazırlanan programda, ulusal müzelerde konferans veren kişiler ve resim, heykel ve mozaik konularında uzman olan müze görevlileri, katılımcılara sanat tarihi konuları üzerine bilgi vererek mevcut koleksiyonları tanımlarını sağlamaktadırlar. Yaklaşık on ana tema üzerinde çalışılmaktadır. Bunlardan bazıları, mimari, teknik resim ve müzeografidir. Bu alanlarda eğitim alan kursiyerlere plastik sanatlar alanında teorik ve uygulamalı çalışmalar yaptırılmaktadır. Örneğin 'Heykel Teknikleri' konulu atölye çalışmasında, katılımcılar iki ayrı çalışmada heykelin kalıbını çıkarma ve taslağını oluşturmayı bir heykeltraş eşliğinde gerçekleştirilmektedir. Çalışmaların her biri ayrı günlerde düzenlenen 2,5 saat süren 3 seanstan oluşmaktadır. Bu atölye çalışmaları kapsamında, müze koleksiyonlarını yerinde görerek öğrenme amaçlı geziler de yapılmaktadır. Kurslara katılmak isteyenler başvuru formu

doldurmaktadırlar. Yıl içinde dönemlere ayrılmış olan atölye çalışmaları için önceden belirlenmiş günlerde başvuru yapılmaktadır. Bu başvurular için, Ocak-Mart dönemi için 2 Kasım'da, Nisan-Haziran dönemi için 1 Şubat'ta, Temmuz-Ağustos dönemi için 2 Mayıs'ta, kayıt yaptırmak gerekmektedir. 2004'te yapılacak olan atölye çalışmalarından bazılarının konu başlıkları şöyledir: 'Sahne Sanatı ve Müze', 'Resim Teknikleri', 'Heykel Teknikleri', 'Mozaik Teknikleri', 'Bir Sergi Oluşturmak'. Başvurular, posta, telefon, faks ve e-mail yoluyla yapılabilmektedir. Bu çalışmalara katılmak ücrete tabidir. Hem atölye çalışması hem de geziye katılanlar, toplam 115 Euro ödemektedirler. Louvre kartı olanlara, öğretmenlere, öğrencilere ve işsizlere indirim sağlanmaktadır.(61 Euro) Sakatlar içinse ücret 38 Eurodur. Çalışmalara dört seanstan az katılanlara da %15'lik bir indirim yapılmaktadır.

Çocuklar için atölye çalışmaları

Louvre'un atölye çalışmaları arasında, çocuklar için düzenlenenler yaş gruplarına göre bölümlere ayrılmıştır. Bu çalışmalar, atölye olarak hazırlanmış salonlarda yapılan araç gereç kullanımı(kil,hamur vs.) ve maket yapımı gibi uygulamalı çalışmalardır. Bu çalışmalar kapsamında, ulusal müzelerde görevli konferans veren kişiler veya dışardan gelen ve resim, sinema, çizim, mimari gibi konularda uzman olan kişiler tarafından açıklamalı müze gezileri yapılarak, eserlerin birebir tanıtımı sağlanmaktadır. Bu çalışmalara katılmak isteyenler 13 gün öncesinden başvurabilmektedirler. Çocuğun velisinden müze içinde olabilecek kazalara karşı her türlü sorumluluğu aldığına dair imza alınmaktadır. Çalışmalara vaktinde gelmeyenlerin katılması mümkün değildir. Her seans için ödenen ücret 4,5 eurodur. Biletlerin geri alınması ya da değiştirilmesi söz konusu değildir.

Okul Öncesi 4-6 yaş Grubu İçin Atölye Çalışmaları

Bu yaş grubundaki çocuklara resim sanatıyla ilgili çalışmalar yaptırılmaktadır. Çalışma öncesinde kısa bir müze gezisi yapılmaktadır. Bu gezide çocuklara içinde çocuk figürü olan tablolar seçtirilerek (Örneğin çocuk İsa konulu bir tablo) onların tablo hakkındaki görüşleri alınmaktadır. Daha sonra resimde beğendikleri karakterlerin kıyafetleri giydirilerek, değişik oyunlarla o rollere bürünmeleri sağlanmaktadır. Bu çalışmaların amacı, çocuklara resim sanatını oyunlar yoluyla öğretmek ve sevdirmek ve bir bakış açısı kazanmalarını sağlamaktır. Çalışmalar, Çarşamba günleri 14.45, Cumartesi günleri 10.30'da başlayarak 1.5 saat sürmektedir. Bu yaş grubu için yapılan diğer bir çalışma da, çocuklara Louvre'daki bir tabloyla ilgili masal dinletilip, bu tablonun röprodüksiyonuna bakarak masalı hayallerinde canlandırmaları sağlanmaktadır. Daha sonra çocuklar müzedeki ilgili bölüme götürülerek

tablonun aslı gösterilmektedir. Bir başka çalışmada ise çocuklara müzedeki resim ve heykel gibi eserlerin taklitlerine dokunma fırsatı verilmekte ve tanıyıp kavradıkları bu eserleri müzede bulmaları istenmektedir. Bu yolla çocukların hayal gücü geliştirilerek müzedeki eserlere aşina olmaları sağlanmaktadır.

Öğrenci Grupları İçin Atölye Çalışmaları

Öğrencilere uygulanan atölye çalışmaları da gruplara ayrılmıştır. Bu çalışmalar, Doğunun Eski Eserleri, Eski Mısır Eserleri, Antik Yunan ve Roma Eserleri, tablolar, küçük objeler, heykeller ve grafik sanatı üzerine yapılan çalışmalardır. Grupların sayısı eğitmenle beraber 30 kişiyle sınırlıdır.

6-8 Yaş Grubu: Bu yaş grubuna kil, hamur gibi malzemeler kullanılarak resim ve heykeller yaptırılıp bu alanlardaki becerileri gözlemlenmektedir.

7-10 Yaş Grubu: Bu yaş grubu için drama etkinlikleri düzenlenmektedir. Troya Savaşı gibi destansı bir konu seçilerek çocuklara rol dağıtımı yapılmaktadır. Sonucunda çocuklardan oynadıkları kahramanı resmetmeleri istenmektedir.

8-12 Yaş Grubu: Bu yaş grubuna kendi seçtikleri Mısır, Yunan ve Fransız heykellerinin sanatçıları hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra bu grupla yapılan bahçe çalışmalarında , çocuklara doğa resimleri sanatıyla ilgili bilgi verilmekte ve atölyede kendi hayali bahçelerini resmetmeleri istenmektedir.

Müzenin Diğer Kurumlarla Yaptığı Eğitsel Etkinlikler

Louvre Müzesi'nin diğer müzelerle ortak çalışarak gerçekleştirdiği atölye çalışmaları da bulunmaktadır. Bunlardan biri Paris'deki Müzik Müzesi ile yapılan ortak çalışmadır. Bu çalışmada her iki müzenin konferans veren kişileri tarafından Eskiçağ, Greko-Romen dönemlerinde ve 18.yy'ın sonuna kadar olan sürede güzel sanatların müzikle olan ilişkisinin gelişimi anlatılmaktadır. Anlatım sırasında o dönemlerde kullanılan müzik aletlerinin yer aldığı resimler gösterilmektedir. Öğrencilere bu resimlerde Roma kabartmalarının, opera kitapçıklarında ve klavsenlerin üzerinde kullanılmış olduğu gösterilerek güzel sanatların müzikle olan ilişkisi verilmektedir.

Louvre'un ortak olarak çalıştığı diğer müzeler arasında, Picasso Müzesi, Rodin Müzesi ve Paris Şehri Modern Sanat Müzesi bulunmaktadır. Bu müzelerle yapılan işbirliğinde Louvre, kendi bünyesindeki eserler hakkında daha ayrıntılı bilgi almak isteyenleri bu müzelere götürerek daha çok eseri uzmanlar eşliğinde yerinde inceleme fırsatı sunmaktadır.

Louvre Müzesi'nin, diğer müzelerle olduğu gibi tiyatrolarla da ortak çalışmaları vardır. Bunlardan Ulusal Tiyatro olan Chailot ile yapılacak olan çalışmalardan biri 8-11 yaş grubundaki çocuklara, 28 Nisan-7 Mayıs 2004 tarihleri arasında uygulanacak olan atölye çalışmalarıdır. Bu çalışmalarda tiyatrodaki görevli olan koreograflar Dominique Hervieu, Beatrice Massin ve Dominique Rebaud tarafından La Fontaine'in fablleri sahneye konacaktır. Daha sonra müzede yapılacak olan çalışmalarda 'hayvan tüyleri ve kürkleri' başlığı altında kuzey resminde hayvanlar konulu tablolar programa alınacaktır.

Atölyelerdeki konular ve çalışmalar için ayrıntılı bilgi Piramit'in altındaki Medya Merkezi'nden öğrenilmektedir. Çocuklar ve yetişkinler için düzenlenen bu çalışmalar hakkında periyodik olarak ayrıntılı bilgi veren broşürler düzenlenmektedir. Bu broşürler Napolyon Meydanı'ndaki danışma masasından sağlanmaktadır.

Müzenin Okullarla Yaptığı Eğitsel Etkinlikler

Anasınıfından lise son sınıfa kadar olan öğrenciler, Louvre'un birçok bölümündeki koleksiyonlarını gezerek okulda işledikleri konular hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Örneğin Fransız Rönesansı hakkında eğitim alan lise öğrencileri bu sanatla ilgili birçok orjinal tabloyu müzenin değişik bölümlerinde görerek kalıcı bilgiler edinebilmektedirler. Grupların sayısı öğretmenle beraber 30 kişiyle sınırlandırılmıştır.

Video Odasında Düzenlenen Eğitsel Etkinlikler

Napolyon Meydanı'ndaki danışma masasının yanında bulunan bu odada, müzenin yaptığı sanat tarihi konulu filmler, Salı hariç her gün ücretsiz olarak gösterilmektedir. Bir konservatör eşliğinde gösterilen filmler tam olarak bir saat sürmektedir. Bu süre içerisinde önceden rezervasyon yaptırmış olan sanat tarihinde uzmanlık dersleri alan lise öğrencilerine incelenen konu üzerinde yorumlar yapılarak en ince ayrıntılarına kadar bilgi verilmektedir. 2004'te gösterilen filmlerden bazıları şunlardır:

7 Mayıs 2004 saat 12.30'da 'Bir Fildişi Şaheseri' konulu film üzerine İslam Sanatları Bölümü uzmanı Sophie Makariou bilgi verecektir.

18 Haziran 2004 saat 12.30'da 'Jean Fouquet'den İki Tezhipçi' konulu film üzerine Resim Bölümü uzmanı Dominique Thiebaut bilgi verecektir. Louvre Filmleri hakkında internette ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

Louvre'un gerçekleştirdiği başka bir etkinlik ise, müzeyle ilgili ayrıntılı bilgiler veren CD gösterimidir. Bu CD'lerden çocuklar için yapılmış olanlar, New York'un önemli yayınevlerinden biri olan Voyager Yayınevi ve Fransız Yayınevi Gallimard Jeunesse tarafından 'Çocuklar İçin Dünya Müzeleri' başlığı altında bir seri olarak hazırlanmıştır. Her yaştan çocuğa batı sanatının en parlak eserlerine bakma heyecanının yaşatıldığı bu seride, onların gözüyle seçilmiş, Mezopotamya'daki yazılı tabletlerden, 19.yy önemli Fransız ressamlarının tablolarına kadar 150 sanat eseri gösterilmektedir. Eserleri tam ekran görebilme şansını yakalayan çocuklara tüm müzeyi kapsayan üç dakikalık bir film izlettirilmektedir. Bu filmle çocuklar, sanal müze ortamında bulunarak eserleri gerçek boyutlarıyla görebilmektedirler. Film izlenirken Mona Lisa'nın gülüşü veya bir halı deseninde bulunan küçük hayvan figürleri gibi ayrıntılar üzerinde durularak çocuklara zeka geliştirici oyunlar oynattırılmaktadır. Çocuğun gözlem yeteneğini test eden bu oyunlar, noktaları birleştirme, resimdeki yanlış bulma, ayrıntıları görme ve kesilmiş resim parçalarını birleştirme gibi oyunlardır. Bu yolla Louvre çocukların hayal dünyalarını harekete geçirmekte ve müzedeki eserleri eğlenerek öğrenmelerini sağlamaktadır. (www.louvre.fr)

Müzenin Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri

Oditoryumda Düzenlenen Etkinlikler

420 koltuklu salonda konferanslar, konserler, filmler ve toplantılar düzenlenmektedir. Burada 1989-1999 yılları arasında arkeoloji, sanat tarihi, müzeografi ve mimarlık gibi konularda 1300, (Yılda 130) konferans verilmiş, Fransız ve değişik uluslardan 2900 konuşmacının katıldığı 35 seminer düzenlenmiştir. Konuşmacılar, dünyanın her yanından gelen uzmanlar;konservatörler, mimarlar, arkeologlar, tarihçiler ve restoratörlerden oluşmaktadır. Konferanslarda genel olarak müzelerin gelişimi, mimari konular, koleksiyonların sergilenmesi, eserlerin restorasyonu ve geri kazanılması gibi konular irdelenmektedir. Bu konulardan bazılarının başlıkları şöyledir: 'Arkeolojik Çalışmaların Gündemi', 'Mükemmelliğin Kanıtı', 'Resmin Gücü'. Oditoryumda ayrıca sanat konulu 500 film

gösterilmiştir. 1989-1999 yılları arasında Oditoryum etkinliklerine 700 bin (Yılda 70.000) kişi katılmıştır.

Geçici Sergiler

Louvre Müzesi'nde iki tür geçici sergi düzenlenmektedir. Biri mevcut bulunan koleksiyonlarla yapılan sergilerdir. Richelieu ve Sully kanatlarında düzenlenen bu sergiler için ayrıca ücret ödenmemektedir. Diğeri ise Napolyon Meydanı'nda düzenlenen ve belirli gün ve saatlerde gezilen sergilerdir. Ayrı bir ücrete tabidir. Sergiler hakkında internetten ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir. 1989-1999 yılları arasında Louvre, müzenin farklı bölümlerinde 91 (Yılda 9.1) geçici sergi düzenlemiştir. 2003 yılında düzenlenen sergilerden bazıları şunlardır:

17 Ocak-29 Eylül 2003 tarihleri arasında Jean Christophe Ballot'un 'Louvre'un Değişimi' konulu resim sergisi

26 Mart-23 Haziran 2003 tarihleri arasında Michelangelo'nun 'The Louvre Desenleri' konulu sergisi

8 Mayıs-14 Haziran 2003 tarihleri arasında Leonardo da Vinci'nin 'Desen ve El kitapları' konulu sergisi

Louvre Müzesi'nde bir yıl sonra düzenlenecek olan sergilerin programları da önceden belirlenmekte ve bu program internetten ya da Napolyon Meydanı'ndaki danışmadan öğrenilebilmektedir. Müzede düzenlenen geçici sergiler için de konferanslı geziler düzenlenmektedir. Müzede 2004 yılında düzenlenmiş ve düzenlenecek olan sergilerden bazıları şunlardır:

19 Eylül-5 Ocak 2004 'Pigal'dan Canova'ya' konulu sergi

22 Mart-12 Temmuz 2004 'VI.Charles Döneminde Paris Sanatı' konulu sergi

7 Nisan-5 Temmuz 2004 'Dante'nin Kayığı' konulu sergi

Etkinlikler İçin Çalışan Müze Kadrosu ve Gönüllüler

Louvre'da toplam olarak 40 ayrı görevde 1800 civarında personel çalışmaktadır. Ayrıca derneklerle yapılan işbirliğinin de müzeye katkıları bulunmaktadır. Bunlar arasında Louvre Amerikan Dostları Derneği ve Societe des Amis du Louvre (Louvre'u Sevenler Derneği) sayılabilir.

Kültür Bakanlığı'na bağlı olan müzenin masraflarının üçte ikisi devlet tarafından karşılanmaktadır. Üçte birini ise müze kendi olanaklarıyla karşılamaktadır. Bunlar, giriş ücretleri, Piramit Binası'nın altındaki dükkanlardan alınan kiralar ve etkinliklerden alınan ücretlerdir.

Louvre Amerikan Dostları Derneği: Bu dernek Louvre ziyaretçisinin üçte birini oluşturan Amerika ile Louvre arasında sıkı bağlar oluşturmak amacıyla kurulmuştur. Dernek, Amerika'da müzenin tanıtımını yapmakta ve finansal destek sağlamaktadır. Dernek, Louvre ile Amerikan kuruluşlarının kültürel etkinliklerde işbirliğini gerçekleştirerek müzenin tanıtımına katkıda bulunmaktadır. Bu etkinlikler, konulu sergiler, profesyonel ve bilimsel mübadeleler ve eğitim programları gibi etkinliklerdir. Derneğin finansal olarak katkısı ise, Louvre'un restorasyonu, koleksiyonlarının sergilenmesi ve bilimsel ve eğitim programlarının hazırlanması gibi projelere maddi destek sağlamasıdır. Ayrıca dernek İngilizce konuşan ziyaretçilere kolaylık olması açısından Louvre'u, ziyaret şartlarını ve halka yönelik eğitsel materyalleri geliştirme konularında da desteklemektedir. Bu çalışmalar kapsamında, İngilizce yayınlar artırılmakta, etiketler İngilizce'ye çevrilmekte ve web sitesinde İngilizce olarak açıklamalara yer verilmektedir. (www.louvre.fr)

Louvre'u Sevenler Derneği: 1897'de kurulmuş olan dernek müzenin bağımsız bir kuruluşudur. Bugün yetmiş bin kadar üyesi bulunan derneğin amacı müzenin koleksiyonlarını zenginleştirmek olmuştur. Müzede düzenlenen etkinliklere destek veren bu derneğe ücret karşılığında üye olan kişiler belli bir aidat ödemektedirler. Müzeye yüklü bağışların verilmesini sağlayarak da maddi katkıda bulunan dernek, kazandırdığı ünlü eserlerle ve cömert kurucularıyla Louvre açısından önemli bir yeri bulunmaktadır. (www.louvre.fr)

Müze kültürel amaçlı etkinlikleri düzenlerken çeşitli kuruluşlarla da çalışmaktadır. Etkinlik boyunca bağlantılı olduğu bu kuruluşlar etkinliğin türüne göre değişmektedir. Bunlar arasında 'France 5', 'Arte' gibi TV kanalları, 'Maison de la France', 'Ecole de Louvre' gibi okullar bulunmaktadır. Louvre Müzesi dışarıdan gönüllü eleman çalıştırma fikrine sıcak bakmamaktadır. Fakat kendi bünyesinde oluşturduğu 'CALAO' adlı kuruluştaki çalışanlar personele eksikliğinde ücret almadan çalışmaktadırlar.

Louvre Müzesi'ni Katılım Bağlamında Değerlendirme

Bugün dünyanın en büyük müzelerinden biri olarak kabul edilen Louvre, sadece eserlerin korunarak sergilenip tanıtıldığı bir yer değil, bu eserler vasıtasıyla birçok eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin yapıldığı, her yaştan ve her kesimden insana ulaşıldığı bir kültür merkezi konumundadır. Müze olarak açıldığı ilk yıllarda Louvre hakkında birçok yorumlar yapılmıştır. 1794'te Jacques-Louis David, "Müze sadece boş merakı gidermek için objelerin dizildiği bir yer olmamalıdır. Müzeden beklenen etkin bir okul görevi görmesidir." sözüyle Louvre'un temel işlevinin eğitim olduğunu önermiştir. Jacques-Louis David'e göre, bir zamanlar krallara ait olan koleksiyonların halka mal edilip sergilendiği Louvre Müzesi bu yönüyle Fransız İhtilali'nin en etkili göstergesidir. David için Fransız tarihinde böylesine önemli bir yere sahip olan müzenin, ülkenin zenginliklerini yansıtan, görkemini tüm çağlara ve insanlığa duyuran bir yer olması ve koleksiyonlarındaki zengin bilgi hazinesiyle evrenin hayranlığını uyandırması kaçınılmazdır. (Mc Clellan,1994, s.91,92) 1791'de politikacı Bertrand de Barere meclis toplantısında Louvre'u, "milletin tüm zenginliğini bir çatı altında toplayan, sanat ve bilimin milli sarayı"olarak tanımlamıştır.Armand Kersaint, Louvre'un Paris'i sanatın merkezi yaptığını ileri sürerek, müzenin yeni yönetimin eski yönetime olan üstünlüğünü gösteren milli bir anıt olduğunu vurgulamıştır. (Mc Clellan, 1994, s.93) Bugün Louvre Müzesi, sahip olduğu koleksiyonlarıyla, gerçekleştirdiği eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerle hakkında tüm söylenmiş olanları doğrulamaktadır. Bu özellikleriyle toplumlarla mümkün olduğunca daha çok ilişki kurma politikası güden çağdaş bir müze imajını taşıyan Louvre sürekli kendini yenilemekte ve halka sunduğu programları zenginleştirmektedir. Louvre Müzesi güttüğü bu politika kapsamında Piramit'in yapılışının 10. yılını kutlamak amacıyla 7-21 Nisan 1999 tarihleri arasında birçok etkinlikler düzenlemiştir. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

- Müze içinde 4 ve 14 Nisan tarihlerinde 150 sanat tarihi öğrencisi 09:45'e kadar ziyaretçileri karşılamışlardır. (26 yaşın altındakilerden ücret alınmamıştır.)
- 17 Nisan'daki özel gece gezisinde, ziyaretçiler 18:00'den gece yarısına kadar sergi odalarında müze küratörleriyle buluşmuşlardır. (Bu hizmetten ücret alınmamıştır.)
- 16 Nisan'da 'Eğitsel Etkinlik' ve 'Kültürel Etkinlik' konularında verilen uluslar arası seminerde, müzenin ziyaretçiye ne gibi hizmetler verebileceği anlatılmıştır.
- Müze personelinin seçtiği 110 eser üzerinde durulmuş ve bunlar hakkında personelin yorumlarını içeren kitaplar ücretsiz olarak ziyaretçiye verilmiştir.

Müzenin düzenlemiş olduğu bu ve benzeri etkinlikler halkı eğitme, kültürel açıdan gelişimine katkıda bulunma ve sosyalleştirme yolunda önemli çalışmaların yapıldığını göstermektedir. Bu çalışmalarla halkı içine alarak toplum için faydalı ve gerekli bir kurum haline gelen müze gelecekteki yerini korumayı başarabilecektir.

4.2.1.2. Hermitage Müzesi

Saray Dönemi Olarak Tarihçesi

St Petersburg'un merkezinde Neva nehri kıyısında yer alan, farklı dönemlerde inşa edilmiş altı binadan oluşan ve 'Hermitage' adı verilen saray yapıları topluluğunun bazıları Rus İmparatorları'nın resmi ikametgahı olarak, bazıları da sanat hazinelerinin depolandığı bir yer olarak kullanılmıştır. Hermitage yapılarının ilki 1710-1721 yılları arasında St.Petersburg'un ilk yöneticisi, I.Peter Alexander'ın yakın arkadaşı tarafından yaptırılan Menshikov Sarayı'dır. Bu bina çoğunlukla diplomatik resepsiyonlar ve toplantılar için kullanılmıştır.

Dünyanın en büyük müzelerinden biri olan Hermitage Müzesi'ndeki koleksiyonlar II.Catherine döneminde oluşturulmaya başlanmış ve hem eserlere yer sağlamak amacıyla hem de İmparatoriçe tarafından gerek özel olarak gerekse resmi amaçla kullanılmak üzere çeşitli binalar yaptırılmıştır. Bunlardan ilki 1754-1762 yılları arasında İmparatoriçe II.Catherine tarafından yaptırılmış olan Kışlık Saray'dır. (Winter Palace) Saray 1917 yılına kadar Rus imparatorlarının ve imparatoriçelerinin resmi ikametgahı olarak kullanılmıştır. Yine II.Catherine döneminde 1764-1775 yılları arasında inşa edilen ikinci bina ise, İmparatoriçe'nin oyunlar ve temsillerden oluşan partiler düzenlediği Küçük Hermitage (Small Hermitage) binasıdır. İmparatoriçe döneminde 1771-1787'de inşa edilen son bina, saray koleksiyonlarına ve kütüphaneye yer sağlamak amacıyla yapılan Büyük Hermitage (Great Hermitage) binasıdır.

Daha sonra tahta geçen I.Nicholas (1825) devrinde koleksiyonların oluşturulmasına devam edilmiş ve sanat eserlerine yer sağlamak amacıyla Yeni Hermitage (New Hermitage) binası inşa ettirilmiştir. (1842-1851) Bu bina, 1852'de ilk Rus halk müzesi olarak ziyarete açılmıştır. I.Nicholas döneminde eklenen diğer bina 1820-1827 yılları arasında yapılan General Staff Binası'dır. Binanın şimdi Hermitage Müzesi'ne ait olan doğu kanadı, o dönem Dışişleri ve Maliye Bakanlığı tarafından kullanılmıştır.

Hermitage Yapılar Topluluğu'ndan olan Kışlık Saray I. Dünya Savaşı'nda (1914) hastane olarak kullanılmıştır. II. Dünya Savaşı'nda ise Almanların Rusya'ya saldırması (1941) nedeniyle Hermitage koleksiyonları güvenlik açısından Ural dağlarının arkasındaki bölgeye taşınmıştır. Savaş sonrasında (1945) eserler geri getirilerek müze yeniden açılmıştır. İki buçuk yüzyıl boyunca toplanan sanat eserlerinden oluşan Hermitage koleksiyonları (3 milyondan çok parça bulunmaktadır) dünya kültürünün gelişimini ve Taş Devrinden 20.yy'a kadar olan sanatı tanıtmaktadır.(www.hermitagemuseum.org)

FOTOĞRAF 3 – THE WINTER PALACE (KIŞLIK SARAY)

FOTOĞRAF 4 – THE SMALL HERMITAGE (KÜÇÜK HERMITAGE)

FOTOĞRAF 5 – THE GREAT HERMITAGE (BÜYÜK HERMITAGE)

FOTOĞRAF 6 – THE NEW HERMITAGE (YENİ HERMITAGE)

Müze Dönüşümü

İnternet araştırması sonucu Hermitage üzerine yapılan çalışmadan elde edilen bilgilere göre, Rusya’da ilk olarak 7 Şubat 1852’de, Yeni Hermitage Binası Halk Müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Bu müzede II.Catherine döneminde başlatılan sanat eserlerinin toplanması geleneği sonucunda oluşturulan koleksiyonlar bulunmaktaydı. Daha sonra bu gelenek 19.yy’da devlet politikası haline gelmiş ve 1917’de gerçekleştirilen ihtilal sonrasında Kışlık Saray ve Hermitage Yapılar Topluluğu devlet müzeleri olarak ilan edilmiştir.. 1996 yılında Rus Başbakanı Boris Yeltsin’in aldığı bir kararla Hermitage Müzesi Rus Federasyonu Başkanlığı’na bağlanmıştır.

Hermitage Müzesi’nde Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

Müze Gezisi

Hermitage Müzesi’nin tur bürosu, müzeyi münferit olarak ya da grupla gezmek isteyenler için Hazine Galerisi’ni ve Yüce Peter’ın kışlık sarayını içeren genel bir tur düzenlemektedir. Müzede ziyaretçilere, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İspanyolca dillerinde hizmet verilmektedir. Sanat meraklıları için, belirli konularda hazırlanmış, ayrıntılı bilgiler içerdiğinden dolayı ‘konferanslı turlar’ olarak adlandırılan turlar yapılmaktadır. Öğrenciler için periyodik olarak düzenlenen özel turlarda, okullardaki tarih dersleriyle bağlantılı olarak dünya kültür tarihi üzerine bilgiler verilmektedir. Okul öncesi çocuklar için de sanat dünyasının ve müzenin tanıttığı konferanslı turlar yapılmaktadır. Periyodik olarak yapılan tur programlarıyla ilgili bilgiler müzenin tur bürosundan öğrenilebilmektedir. (www.hermitagemuseum.org)

Müzedede Düzenlenen Eğitsel, Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

Sadece koleksiyonların gezildiği bir yer olmayan Hermitage Müzesi, eğitsel etkinlikler için programlar hazırlayarak ziyaretçiye katılım imkanı tanıyan öğretim yöntemleri uygulamaktadır.

Müzenin Eğitsel Etkinlikleri

Hermitage Müzesi, okul öncesi çocuklar, öğrenciler, yetişkinler ve engelliler için eğitim amaçlı çeşitli programlar düzenlemektedir. Ayrıca müze, hazırladığı programlara aileleri ve öğretmenleri de katarak çocukların onlarla birlikte olup sanat ilgilerini paylaşmalarını sağlamaktadır. 1925’de müzede eğitimle ilgili etkinlikleri başlatan education department (eğitim servisi) bu amaçla kurulmuş ve aynı yıl 80 gezi düzenlemiştir. Dokuz uzman üyeye beraber 128 personelin görev aldığı bölüm her yıl 25 bin gezi ve 700’ün üzerinde konferans düzenlemektedir. Müzenin konferans salonunda gerçekleştirilen bu konferanslarda, müzede görevli olan sanat tarihçileri, eski çağlardan günümüze kadar olan sanat tarihi konuları üzerine bilgiler vermektedirler. Müze, ‘eğitim servisi’ tarafından hazırlanan ve scholl center (okul merkezi) bölümünün gerçekleştirdiği programlarla halkı kültür ve sanat alanlarında bilgilendirmek ve müzeyi onlara yakınlaştırarak katkıda bulunmalarını sağlamak amacını gütmektedir.

Okul Öncesi Çocuklara ve Öğrencilere Yönelik Programlar

Her yaştan çocuğun sanata olan merakını ortaya çıkarmayı hedefleyen Hermitage Müzesi hazırladığı programlarla, çocuklara sanatı, kendilerinin deneme şansını vererek yaratıcı güçlerinin ortaya çıkmasına fırsat tanımaktadır. Müzede okul öncesi çocuklar, öğrenciler ve engelli çocuklar için ‘okul merkezi’ bölümü kapsamında düzenlenen programlar ‘konferanslı geziler’, ‘anaokulu çalışmaları’, ‘bilgisayar sınıfı’ ‘resim stüdyosu’ ve engelli çocuklar için özel olarak hazırlanan ‘Bizim Hermitage’ gibi bölümlere ayrılmaktadır.

Konferanslı Geziler

Hermitage Müzesi’nde değişik yaş gruplarındaki çocuklar için mimarlık, helkeltraşlık, resim ve dekoratif sanatlar gibi çeşitli dallarda eğitim vermek üzere geziler ve konferanslar düzenlenmektedir. Bu konferans ve gezilerin amacı, dünya sanatının ve kültürünün yansıtıldığı eserlerin bulunduğu müze hakkında çocuklara genel bir bilgi vermektir. Belirli dönemlerde verilen konferansların konuları okul müfredatına göre ayarlanmaktadır. Farklı yaş gruplarına göre hazırlanan konu başlıkları şöyledir:

Anaokulu çocuklarıyla, ilkokul öğrencileri için: ‘Çevremizdeki Sanat’, ‘Görsel Sanatlarda Mitoloji Dünyası ve Dini Efsaneler. (6 konferans, 2 gezi) Bu grup aileleriyle beraber katılmaktadır.

6-7 yaş grubundaki öğrenciler için: ‘Eski Çağda Kültür ve Sanat’, ‘Orta Çağda ve Rönesansta Kültür ve Sanat’.

Orta eğitimdeki öğrenciler için: ‘Saint-Petersburg ve Eski Çağ’, Baroktan Modern Sanata Saint-Petersburg’ta Mimari’.

Anaokulu Çalışmaları

Müzenin okul merkezi bölümünde çalışan personel, Saint-Petersburg’taki anaokulu öğretmenleriyle işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Öğretmenler, Hermitage’da uzmanlık eğitimi aldıktan sonra çocuklar için müzede konferanslı geziler düzenlemektedirler. Çocukları müzeye götürmeden önce hazırlık çalışması yapmaya önem veren öğretmenler, Antik Çağ, Orta çağ, Peter I Dönemi Rusya Kültürü gibi konularda bilgiler vermektedirler. Gezilerden sonra çocuklara müzede öğrendiklerini pekiştirmeleri için resim ve çizimler yaptırılıp, oyunlar oynattırılmaktadır. 1998’de bu tür programları uygulayan anaokullarından biri Rusya’da en iyi elli anaokulu arasına girmiştir.

Bilgisayar Sınıfı

Ortaokul öğrencileri için yeni bir hizmet olarak ortaya çıkan bu sınıf 1996’da Okul Merkezi Bölümü’ne bağlı olarak kurulmuştur. Bu sınıfa üye olan öğrenciler çeşitli bilgisayar programlarının yapımına katılmaktadırlar. 1998’de halka hizmet vermek için açılan Eğitim Servisi’nde, okul merkezi bölümü ve IBM uzmanları tarafından derlenen multimedya kursları ziyaretçilere sunulmuştur. Aynı zamanda CD’lere kaydedilen iki programın başlıkları şöyledir: ‘Hermitage Batı Avrupa Resmi Koleksiyonu’ndaki İncil Konuları’ ve ‘Hermitage 16. ve 20.yy Batı Avrupa Sanatı Koleksiyonundaki Antik Çağ Konuları’. Eğitim Servisi’nin ‘Eski Çağ Resmi Galerisi’ adlı programı ise okul merkezi bölümü öğrencileri tarafından hazırlanmıştır. Etkin katılım sağlayan her üç program da halk, özellikle öğrenciler tarafından çok tutulmuştur. 2000 yılında Hermitage Devlet Müzesi uzmanları ve Rusya Multimedya Merkezi tarafından hazırlanan ‘Hermitage Sanat Eserleri Koleksiyonu’ndaki İncil Konuları’ adlı kompakt disk programı, Budapeşte’de yapılan İşitsel-görsel Uluslar arası Müzeler ve Miras Festivalinde birincilik ödülünü almıştır.

Resim Stüdyosu

Hermitage'ın 1957'de kurmuş olduğu stüdyoda bugün yaşları 5 ila 11 arasında değişen 100'den çok çocuğun katıldığı 6 değişik yaş grubuyla çalışmalar yapılmaktadır. Stüdyodaki çalışmalarda çocuklar resim yapmanın, boyamanın ve kompozisyonun ana hatlarını öğrenmektedirler. Bu bilgiler sonrasında müze odalarında görsel ve uygulamalı sanatla karşılaşan çocuklar, sanatın tarihi ve teorisi hakkında ilk izlenimlerini edinmektedirler. Bu çalışmalar sonucunda müzede her yıl düzenlenen 'Hermitage'da Resim Yapıyoruz' adlı sergide yaptıklarını gösterme fırsatını yakalamaktadırlar.

FOTOĞRAF 7 – HERMITAGE MÜZESİ' NDE RESİM YAPAN ÇOCUKLAR

Engelli Çocuklara Yönelik Program

1991 yılından beri müze, her türlü engelli çocuk için başarılı bir program uygulamaya koymaktadır. Bu programın adı 'Bizim Hermitage' olarak belirlenmiştir. Tüm müzeyi kapsayan çalışmalarda, çocuklar gruplara ayrılarak özel eğitilmiş öğretmenlerin verdiği bilgilerden sonra Hermitage'ın odalarını gezmektedir. Öğretmenler, psikologlar ya da aileleriyle beraber, engelliler için olan özel okullardan, rehabilitasyon merkezlerinden ve çocuk evlerinden gelen çocuklarla yapılan çalışmalarda, kişisel durumlarının farklılıkları gözönünde bulundurulmasına titizlik gösterilmektedir. Engelliler için özel olarak hazırlanan programlarda uygulanan yöntemler, çocukların algılarını ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmaktadır. Çocuklarla yapılan turlar, rehberle çocuk arasında diyaloglar halinde gerçekleştirilerek sanatsal etkinliklerde bulunmaları ve oyunlarda rol almaları sağlanmaktadır. Bu çalışmaların sonucunda, her yıl sonu çocuklar Hermitage Tiyatrosu'ndaki büyük konserde görev almaktadırlar. Engelliler için yapılan çalışmalarda görev alan personel, program üzerinde çalışmaya başlamadan önce çocuk psikolojisi ve psikiyatri konularında eğitim almaktadırlar. Tüm bu çalışmalar, Hermitage'da görevli bir psikolog tarafından okullara ve çocukların evlerine gidilerek sıkı bir şekilde denetlenmektedir. Denetlemeler

sonucunda psikolog, öğretim yöntemlerinde gerekli değişikliklerin yapılması için personele önerilerde bulunmaktadır.

Yetişkinlere Yönelik Programlar

Mesleki eğitim alan Rus ve yabancı üniversite öğrencileri için müze tarafından 1 ila 6 gün arasında seminerli gezi programları düzenlenmektedir. Akademideki müfredata göre ayarlanan programlar Rusça ve İngilizce olarak hazırlanmaktadır. Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca dillerinde de özel programlar mevcuttur. Programlar sabah ve akşam olmak üzere 2 gezi olarak düzenlenmektedir. Hermitage'ın odalarında ve binalarında verilen seminer konularının bazıları şöyledir:

- Antik Çağ ve Orta Çağ. (5 Seminer)
- 15. ve 20.yy'da Batı Avrupa Sanatı (6 Seminer)
- Oryantal Kültür ve Sanat (4 Seminer)

Müzedede yetişkinler için diğer bir program Hermitage Konferans Salonu'nda 2003-04 sezonu boyunca Hermitage Devlet Müzesi'ndeki Yabancı Güzel Sanatlar Tarihi (Rusya dışındaki sanat) Üniversitesi için uygulamaya konulacaktır. Program 90 konferans ve müze salonlarında verilen 18 dersle birlikte, çıkışından bugüne kadar olan yabancı güzel sanatların gelişimi üzerine 3 yıllık akademik bir çalışma olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada ilk yıl, Antik Çağda Kültür ve Sanat ve Ortadoğu Sanatı, ikinci yıl, Bizans sanatı ve 11. ve 17.yy.'larda Batı Avrupa Sanatı, üçüncü yıl ise, 17. ve 20. yy.'larda Yabancı Sanat konuları üzerine eğitim verilecektir.

Hermitage Müzesi ayrıca eğitim etkinlikleri kapsamında web sitesinde, müze uzmanlarının hazırladığı Virtual Academy (Sanal Akademi) adı altında sanat tarihi kursları verilmektedir. İngilizce ve Rusça olarak hazırlanan kurslarla müze, bu eğitim hizmetinin internet yoluyla tüm dünyaya ulaşmasını sağlamış bulunmaktadır.

Müzenin Diğer Kurumlarla Yaptığı Eğitsel Etkinlikler

Hermitage'ın 'Okul Merkezi' bölümü, 17. ve 20. yy'lardaki Rusya ile Batı Avrupa ülkeleri arasındaki tarihsel ve kültürel ilişkileri, Saint-Petersburg tarihi ve kültürüyle bağlantılı olarak Avrupa Kültürünü incelemek amacıyla yeni bir eğitim programı başlatmıştır. Bu program, hem Hermitage'da hem de bu projede Hermitage'ın ortağı olan Avrupa müzelerinden birinde

uygulanmaktadır. Her iki müze de kendi sistemi çerçevesinde programı uygulamaya koymaktadır. Müzede çalışan araştırmacılar tarafından hazırlanan Hermitage programları 8-9 ayrı şekilde, 13-15 yaş öğrencileri için hazırlanmış ve iki bölüme ayrılmıştır. Birinci aşamada, programı uygulayanlar, dönem olarak iki kültür arasındaki ilişki ve bağlar açısından önemli bir yere sahip olan Avrupa ülkelerinden biri ve Rusya'nın sanat ve kültürü hakkında öğrencilere konferanslar vermektedirler. Sonrasında öğrenciler, 'Okul Merkezi'nin yıllık konferansında sunum yapmak üzere konuşmacıların anlattığı konulardan birini seçmektedirler. Daha sonra öğrencilerin konferansta anlattığı konular resimli açıklamalarla beraber bültende de yayınlanmaktadır.

Bu çalışmaların yanı sıra Hermitage Okul Merkezi üç adet uluslar arası seminer programları uygulamaya koymuştur:

1. '17.yy sonunda Rusya ve Hollanda' konulu program Amsterdam Kilisesi Fonu işbirliğiyle hazırlanmıştır. Programın amacı, 1697-1698 yıllarında Hollanda 'da Büyükelçi olarak bulunan I. Peter'in 300. yıldönümünü kutlamaktır.
2. 'Almanlar ve Saint-Petersburg tarihindeki Alman kültürü' konulu program Hamburg'taki Kunsthalle Müzesi işbirliğiyle hazırlanmıştır.
3. 'Rusya ve İsveç. İki ülke arasındaki tarihsel ve kültürel bağlar' konulu program Stockholm Milli Müzesi ve Silahhanesi işbirliğinde hazırlanmıştır.

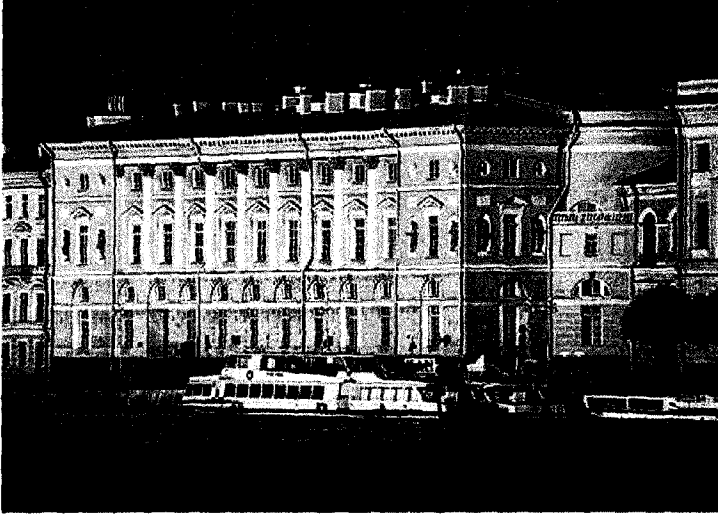
Müzenin Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri

Hermitage Müzesi sadece kültürel mirası araştırıp korumakla kalmamış, çeşitli sanatlarla ilgili çalışmalarda da bulunmuştur. Müzede müzik, opera ve tiyatro gibi sanat dallarına Hermitage Tiyatrosu ve Hermitage Müzik Akademisi bünyesinde yer verilmiştir.

Hermitage Tiyatrosu'ndaki Etkinlikler

1782-85 yılları arasında mimar Giacomo Quarenghi'ye Yüce Catherine tarafından yaptırılan tiyatro Rusya'daki en eski tiyatrolardandır. Tiyatro ilk sezonunu 16 Kasım 1785'te komik opera ile açmıştır. Haftada iki-üç kez gösterilen ve güftelerini İmparatoriçe'nin yazdığı kraliyet opera temsillerinde St Petersburg'taki tüm tiyatrocular yer almıştır. 1917 devriminden sonra tekrar canlandırılmaya çalışılan tiyatro toplantılar ve konferanslar için kullanılmıştır. 1980'lerde restore edildikten sonra, 1991 Haziran'ında açılan tiyatro sadece toplantılar, konferanslar ve seminerler için değil, gerçek işlevi olan ve halka sunulan temsiller ve

konserler için de kullanılmıştır. Hermitage Tiyatrosu ayrıca müzik festivalleri düzenlemiştir. Günümüzde ise Vaganova Bale Lisesi'nin mezunları tarafından geleneksel temsiller verilmektedir. Klasik müzik meraklılarına ise Hermitage Devlet Orkestrasının etkinliklerine katılabilme fırsatı verilmektedir.

FOTOĞRAF 8 – HERMİTAGE MÜZESİ TİYATRO BİNASI

FOTOĞRAF 9 – HERMİTAGE TİYATROSUNDA BALE GÖSTERİSİ

Hermitage Müzik Akademisi Etkinlikleri

Hermitage Tiyatrosu için bestelenen müzikallerin birçoğu bugünkü klasik Rus müziğinin temelini oluşturmaktadır. O dönem Kraliyet Sarayı ve tiyatrosuyla beraber Hermitage, Rus müzisyenleri tarafından 'Müzik Akademisi' olarak kullanılmıştır. Şubat 1994'te St.Petersburg Orkestrası, Hermitage Müzesi'nin resmi orkestrası seçilmiş ve dünyanın en büyük müzelerinden birinin orkestrası olma ünvanını kazanmıştır. Bu olay Hermitage Müzik Akademisi'nin oluşturulması projesini doğurmuştur. Hermitage Müzik Akademisi, oda

müziğinden büyük gala gösterilerine kadar her türlü müzikal sanatı kapsayan kar gütmeyen programlar yapmaktadır. Akademinin amacı, birçok müzikal şaheserleri yeniden canlandırmak ve günümüzün ustalarına yer sağlayarak yeni isimleri kazandırmak olmuştur. Hermitage Tiyatrosu'nun ve müzenin salonlarıyla avlularını kullanan Müzik Akademisi, Hermitage'a dünya müziğinin kapılarını açmıştır. Resmi olarak ilk program, 13 Nisan 1997'de Hermitage Devlet Orkestrası ve Smolny Katedrali Korosu tarafından Kışlık Saray'ın St. George Salonu'nda sahneye konan Josef Haydn'nin 'Kainatın Yaratılması' adlı oratoryosudur. 1997'de Müzik Akademisi'ne destek olmak amacıyla, üyeleri arasında Hermitage Yönetim Kurulu Başkanı, Hermitage Devlet Orkestrası'nın Sanat Yönetmeni ve bazı ünlü sanatçıların bulunduğu bir yardım kuruluşu oluşturulmuştur. Bu kuruluş Hermitage Devlet Orkestrasıyla birlikte Rusya'da ve yurtdışındaki en iyi konser salonlarında düzenlenen 200'den çok konser organize etmiştir. Hermitage personeli, engelliler ve yetimler için ücretsiz konserler düzenleyen kuruluş, 2000 yılından beri Rus televizyonundaki Kultura, RTR gibi kanallarla ortak çalışarak Hermitage Müzik Akademisi'nin seri konserlerini tanıtmıştır. Yardım Kuruluşu, Hermitage'ın, çeşitli ülkelerin başkonsolosluklarının, ticari kuruluşların ve bankaların desteğiyle organize ettiği konserlerde birçok Avrupa ülkesindeki en iyi orkestraların ve sanatçıların yer almasını sağlamıştır. Hermitage'ın Müzik Akademisi ve Yardım Kuruluşu bünyesinde gerçekleştirdiği programlar, müzenin ve St. Petersburg'un önemli bir parçası haline gelmiştir. (www.hermitagemuseum.org)

Hermitage Müzesi'nde Periyodik Olarak Yapılan Etkinlikler

Hermitage Müzesi diğer etkinliklerinin yanı sıra özel günler için de birtakım etkinlikler düzenlemektedir:

Geleneksel Öğrenci Günü

Hermitage Müzesi'nin eğitim etkinlikleri kapsamında her yıl geleneksel öğrenci günü kutlanmaktadır. En son olarak 5 Ekim 2003'te Hermitage Tiyatrosu'nda düzenlenen bu günde, öğrenciler müdür vekili G.V. Vilinbakhov tarafından karşılanmıştır. Yardımcı Araştırmacı N.I. Tarasova, kutlama töreninde öğrencilere gösterilen, Sezar'ın önemli ve kişisel eşyalarından oluşan 'St. Petersburg'un Kurucusu' adlı eşsiz koleksiyon hakkında bilgi vermiştir. Kutlamada St. Petersburg'un 'The Boys' adlı korusu bir konser vermiştir. Hermitage Öğrenci Klübü hakkında ayrıntılı bilgiler edinen öğrenciler klübün liderleriyle karşılaşma fırsatını da yakalamışlardır.

Engelli Çocuklar İçin Yeni Yıl Kutlaması

23 Aralık 2003'te özel okullarda eğitim gören engelli çocuklar için Hermitage Tiyatrosu'nda yeni yıl kutlaması düzenlenmiştir. Renkli kıyafetler içerisinde, konusunu peri masallarından alan oyunlardan oluşan kısa Noel şovları sunan çocuklara, gösterilerin bitiminde hediyeler verilmiştir.

Öğrenciler İçin Yeni Yıl Kutlaması

27 Aralık 2003'te Okul Merkezi'nin Sanat Stüdyosu tarafından Hermitage Tiyatrosu'nda, öğrenciler için geleneksel yeni yıl kutlaması yapılmıştır. Yüz kadar öğrenci güzel giysiler içinde, Hermitage ve koleksiyonlarını konu alan drama gösterisi yapmışlardır.

Geçici Sergiler

Hermitage Müzesi hem müze çerçevesinde hem de bağlantılar kurduğu diğer ülkelerde sergiler düzenlemektedir. Bu sergilere örnekler aşağıda verilmiştir:

Haziran 2000'de Solomon R. Guggenheim Kuruluşu işbirliğiyle, Las Vegas'ta Hermitage-Guggenheim sergi salonu açılmıştır.

1998'de Hermitage'ın müdürü Mikhail Piotrovsky ve Lord Rothschild tarafından Londra'daki Somerset House'da Hermitage ile ilgili bir sergi oluşturulmasına karar verilmiştir.

25 Ocak 2004'te Hermitage Müzesi'nin bodrumundaki sığınakta 'Leningrad Kuşatması' konulu sergi açılmıştır.

24 Aralık 2003'te St. Petersburg porselenlerinin sergilendiği 'Noel Hediyeleri' isimli sergi açılmıştır.

26 Aralık 2003'te 500. doğum yıldönümünde 16.yy sanatçısı olan 'Parmigianino'nun Eserleri' konulu sergi açılmıştır.

Etkinlikler İçin Çalışan Müze Kadrosu ve Gönüllüler

Hermitage Müzesi'nde sosyal, kültürel ve eğitsel etkinlikleri gerçekleştirmede 'Eğitim Servisi' ve 'Okul Merkezi', Hermitage Tiyatrosu, Hermitage Müzik Akademisi ve Hermitage Devlet Orkestrası'nda çalışan personel görev almaktadır. Personele destek olmak amacıyla ise, Müzik Akademisi Yardım Kuruluşu, Uluslar arası Müze Dostları gibi kuruluşlar oluşturulmuş; okullarla, TV kanallarıyla, ticari kuruluşlarla işbirliği yapılmıştır. Müzik Akademisi Yardım Kuruluşu'nun etkinlikleri yukarıda açıklanmıştır. Müze yararına oluşturulan Uluslar arası Müze Dostları ve etkinlikleri ise şöyledir:

Hermitage Devlet Müzesi Rusya'da Müze Dostları Derneğini oluşturan ilk müzedir. (Kasım 1996) Böyle bir derneğin oluşturulması müze müdürü Prof. Pietrovsky tarafından ortaya atılmıştır. Hermitage Dostları Derneği, Hermitage'ı restorasyon, eğitim, akademik çalışmalar ve yeni sergilerin satın alınması gibi birçok projede destekleyerek müzenin programlarının gelişimine katkıda bulunmuştur. Dernek üyeleri arasında hem Rusya'dan hem de diğer ülkelerden insanlar bulunmaktadır. Kişisel olarak, aileyle ya da arkadaş grubuyla katılarak farklı olanaklardan yararlanan üyeler, müzeye ve sergilere ücretsiz olarak girme, özel davetlere katılma ve hediyelik eşya dükkanlarında indirim alma gibi fırsatlardan yararlanabilmektedirler.

Hermitage Devlet Müzesi'nin dünyanın en büyük müzelerinden biri olarak, kendi bünyesindeki Müze Dostları Derneği dışında dünyanın dört bir yanında destekleyici müze dostları bulunmaktadır. Müze kendini geliştirme kapsamındaki birçok projesini, Rusya'daki, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki, Kanada'daki ve Hollanda'daki Hermitage Müze Dostları Dernekleriyle gerçekleştirmektedir:

Hermitage Hollanda Dostları Derneği

1994'te Amsterdam'da kurulan dernek, Hermitage'a destek olarak birçok etkinlik düzenlemektedir. Dernek tarafından yapılan en büyük yardım, 1998'de yapılan 'Rembrandt Odasındaki Yeni Çatı ve Işıklandırma' adlı projeye, 2000'de yapılan 'Hollanda'lı Sanatçıların Odasındaki Yeni Çatı ve Işıklandırma' adlı projedir. Her biri 1 milyon dolar değerinde olan projelerle, Hermitage'ın Rembrandt Galerisi'nin ve Hollandalı Sanatçılar Galerisi'nin çatıları onarılmış, galeriler restore edilmiş ve yeni ışıklandırma araç gereçleri sağlanmıştır.

Hermitage Amerikan Dostları Derneği

1995'de kurulan dernek, eğitim ve bağış amacıyla hazırlanan programlar için müzeye sponsor olarak katkıda bulunmuştur. Bu programlar arasında, yardım yemekleri, resepsiyonlar, müze müdürü eşliğinde yıllık buluşma günleri ve St. Petersburg'a yapılan geziler bulunmaktadır. Bu etkinliklerden sağlanan gelir, müzedeki fotoğraf laboratuvarı için araç gereç sağlama, General Staff binasındaki odaların onarımı ve resimlerin onarımı gibi Hermitage'ın kendini geliştirme programları için kullanılmaktadır.

Hermitage Kanada Dostları Derneği

1997'de Kanada'da kurulan derneğin başlıca amacı, müzenin güvenlik standartlarını geliştirmek ve koleksiyonların korunması için şartları iyileştirmek konularında maddi olarak destekte bulunmak olmuştur. Derneğin ilk önemli projesi Hermitage'ın pencerelerine koruyucu film konulması olmuştur. Kanada Kuruluşu tarafından kurulan dernek, çocuklar için eğitim programlarına da önem vererek Kanada'daki okullarda ve üniversitelerde konferanslar ve seminerler düzenlemiş, Kanada ve Rus öğrencileri için karşılıklı eğitim gezileri organize etmiştir.

Gönüllüler

Hermitage Müzesi düzenlediği etkinliklerde personele destek olması amacıyla gönüllülerle çalışmaktadır. Bu çalışmalardan biri olarak St.Petersburg'un kuruluşunun 300. yıldönümü kutlamalarında 150 kadar gönüllünün görev aldığı görülmektedir. 10 gün boyunca çalışan gönüllüler turist sezonunun sonuna kadar da yardımlarını sürdürmüşlerdir. Gönüllüler çalışmalar boyunca hem ziyaretçilerle ilgilenmiş hem de I.Peter'e adanan 'St.Petersburg'un Kurucusu' adlı serginin hazırlanmasında personele yardımda bulunmuşlardır. Gönüllülerle yapılan etkinliklere, Hermitage Öğrenci Klübü üyeleriyle beraber St.Petersburg'tan ve Moskova'dan öğrenciler etkin olarak katılmıştır. 6 Haziran 2003'te Hermitage Müzesi müdürü Mikhail B.Piotrovsky gönüllülere müzeye olan katkılarından ötürü teşekkürlerini sunmuştur. Bu başarılı çalışmalardan sonra Hermitage müzesi, önümüzdeki yıl da etkinlikler için gönüllülerle çalışma kararı almıştır. (www.hermitagemuseum.org)

Hermitage Müzesi'ni Katılım Bağlamında Değerlendirme

Özel koleksiyonların toplanmasıyla oluşturulmaya başlanan Hermitage, zamanla değerli sanat eserlerinin müzeye kazandırılmasıyla zengin bir hazineye sahip olmuştur. Tarih ve kültür açısından çok önemli olan bu kaynakların tüm dünyaya ulaşabilmesi için müze olarak açılan Hermitage, ayrıca halka yönelik birçok etkinlikler düzenleyerek onlara etkin olarak katılım fırsatı tanımıştır. Hermitage Müzesi'nin alışılmışın dışında çok çeşitlilik gösteren etkinlikleri, müzeye çok yönlü bir ilginin olmasını sağlamaktadır. Müze, geleneksel müze etkinlikleri olan sergiler düzenleme, koleksiyonlarla çalışma, konferanslar ve eğitimi ilgili toplantılar gibi etkinliklerin yanısıra bir kültür merkezi gibi sanat etkinliklerine de yer vermektedir. Hermitage Tiyatrosu'nda sahneye konan temsiller ve Hermitage Müzik Akademisi ve Hermitage Orkestrası tarafından gerçekleştirilen konserlerle müze, sanata verdiği değerini göstererek diğer kültür kuruluşlarıyla rekabet eder hale gelmiştir. Bir yandan da Hermitage,

radio ve televizyon gibi yaygın iletişim araçlarını da kullanarak halka mümkün olduğunca çok ulaşmaya çalışan bir müze olmuştur. Müzenin bir radyo istasyonu ve televizyon programları hazırlayan ve filmler yapan 'Hermitage Bridge Studio' adlı bir stüdyosu bulunmaktadır. Ayrıca müze, çok kapsamlı bilgi veren web sitesiyle tüm dünyaya sesini duyurmakta ve yurt dışında gerçekleştirdiği müze dostları kuruluşlarıyla herkesi müzeye yakınlaştırmayı hedefleyen bir politika gütmektedir. Birçok ülkede gerçekleştirdiği sergiler ve eğitsel etkinliklerle bu tavrını vurgulayan müze tüm insanlığa hizmet eden bir müze olma ünvanına erişmiştir.

Eğitimden sanata, her alanda ve her kesimden insan için çeşitli etkinlikler düzenleyerek zengin programlar sunan Hermitage Müzesi, çağdaş müzeciliği yakalama anlamında oldukça başarılı bir tablo çizmektedir. Bu özelliğiyle diğer eğitim ve kültür kuruluşları gibi topluma faydalı olarak, hem kendi ülkesi hem de diğer ülkeler açısından önemli ve vazgeçilmez bir kurum olma özelliğini kazanmıştır.

4.2.1.3. Kensington Müzesi

Saray Dönemi Olarak Tarihçesi

İngiltere'nin başkenti Londra'nın Kensington kasabasındaki Kensington Sarayı Britanya'nın en ünlü kralları ve kraliçeleri tarafından tercih edilen ve kraliyet tarihinde birçok önemli olaylara sahne olan bir ikamet yeri olmuştur. Orjinalinde, 'Nottingham House' adıyla bilinen Sir George Coppin'e ait bir kır eviyken, 1689'da II. William ve II. Mary tarafından oraya yerleşmek üzere satın alınmıştır. Binayı resmi ikametgah olarak kullanılmak üzere düzenlemek görevi Sir Christopher Wren'e verilmiştir. Zaman ve paradan tasarruf sağlanabilmesi için ana binaya dokunulmadan sarayın dört köşesine yeni köşkler eklenmiştir. Yetmiş yıl boyunca kraliyetin ikamet yeri ve yönetim merkezi olarak kullanılan saray, Kral William (1689-1702) ve Kraliçe Mary (1689-1694), Kraliçe Anne (1702-1714), I. George (1714-1727) ve II. George (1727-1760) tarafından kullanılmıştır.

II. George'tan sonra tahta çıkan III. George (1760-1798) Buckingham Sarayı'nda kalmayı tercih etmiştir. Bir süre bakımsız kalan sarayın bazı bölümleri, III. George'un çocukları ve Kraliyet Ailesi'nden diğer kişilerin burada kalmak istemesi sonucunda restore edilmiştir. George'un 3. çocuğu, Kent Dükü olan Edward'a, (1767-1820) sarayın güneydoğusundaki Kraliyet Daireleri'nin altında bulunan bölümler tahsis edilmiştir. 24 Mayıs 1819'da Prenses

Viktoria Dük Edward'ın çocuğu olarak Kensington Sarayı'nda dünyaya gelmiştir. Kraliçe olduğunu burada öğrenen Prenses Viktoria 1837 yılına kadar burada yaşamıştır. Kraliçe'nin 6. çocuğu olan Prenses Louise, bir süre burada kalmıştır. Heykeltıraş olan Prenses, burada stüdyosunu kurmuş, Kraliçe'nin, sarayın dışında bulunan mermerden heykelini yapmıştır.

19.yy'da Kraliyet Daireleri ihmal edilmiş, diğer saraylara ait olan resimlerin ve mobilyaların bulunduğu depo olarak kullanılmışlardır. 1888'de Queen's Homes'taki bir makalede Kraliyet Daireleri'nin galeri ya da müze olarak kullanılması fikri ortaya atılmıştır. Kensington Sarayı'nda doğmuş ve büyümüş olan Kraliçe Victoria gelecekte halka açılması koşuluyla Kraliyet Daireleri'nin restore edilmesi konusunda parlamentoyu ikna etmiştir. (1897) Restore esnasında II. George dönemi esas alınarak orjinaline sadık kalınmaya çalışılmıştır. (www.hrp.org.uk)

FOTOĞRAF 10 – KENSINGTON MÜZESİ

Müzeye dönüşümü

19.yy sonunda restorasyonu biten Kraliyet Daireleri 24 Mayıs 1899'da Kraliçe Victoria'nın 80. yaşgününde müze olarak halka açılmıştır. Odalarda sarayda yaşayanları ve dönemi yansıtan portreler ve tarihi resimler sergilenmiştir. Kraliçe Victoria kendi dönemi ve kraliçeliği ile ilgili olan resimlerle ve sergilerle yakından ilgilenmiştir.

1911-1912'de Kraliyet Daireleri'ndeki koleksiyonlar, Londra'ya ve Kraliyet'e ait objelerin sergilenmesi için kurulmuş olan Londra Müzesi'ne devredilmiştir. Bu müzeyle ilgilenen Kraliçe Mary oradaki eserlerin geçici bir süreyle Kensington Sarayı'nın Kraliyet Odalarında sergilenmesi için V. George'u ikna etmiştir. 21 Mart 1912'de Kral ve Kraliçe, Prenses Mary

ve Prens George eşliğinde, Georgia dönemine ait saray kıyafetleri ve Kraliçe Victoria'nın elbiselerinden oluşan geniş bir kostüm koleksiyonunun bulunduğu ve yüzlerce nesnelere sergilendiği vitrinlerle dolu olan yeni müzeyi gezmişlerdir.

1914'te müze Lancaster House'a taşınmış, Kraliyet Daireleri kapatılmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında (1914-1918) bu daireler çeşitli yardım kuruluşları tarafından kullanılmıştır. Saray 1923 yılına kadar açılmamıştır. 1932-33 yıllarında Kraliçe Mary'nin emriyle, Kraliçe Victoria ile özdeşleşmiş olan sarayın güneydoğu kısmındaki üç oda restore edilip yeniden düzenlenmiştir. II. Dünya Savaşı'ndaki (1939-45) bombalardan zarar gören Kraliyet Daireleri beş yıl kapalı kalarak, 1949 Haziran'ında yeniden açılmıştır. Bir sonraki yıl Londra Müzesi tekrar 25 yıl için Kensington Saray'ına taşınmıştır.

Kensington Sarayı günümüzde de Kraliyet Aileleri tarafından kullanılmaktadır. Hala Prensesler Dairesi'nde yaşayan prensesler, dük ve düşesler bulunmaktadır. Bu kişiler sarayı çalışma alanı olarak da kullanılmaktadırlar. Son yıllarda burayı kullanan en bilinen isimler arasında Galler Prensesi Diana (1961-97) bulunmaktadır. Prenses Diana 1981-97 yılları arasında sarayın kuzeybatısındaki dairelerde kalmıştır. Prenses'in kaldığı dairelerin halka açık olmamasıyla birlikte ziyaretçiler, kullandığı elbiseleri Resmi Kraliyet Elbiseleri koleksiyonunda görebilmektedirler. Sarayın gezilen önemle bölümlerinden olan bu koleksiyonda, 18.yy'dan 20.yy'a kadar olan tören ve saray elbiseleri sergilenmektedir. Prenses Diana'nın kullandığı bölümler bugün saray personeli tarafından kullanılmaktadır. Bazı odalar ise Kraliyet Arşivi'ne aittir.

17.yy sonundan 19.yy başına kadar 70 yıl boyunca kraliyetin yönetim merkezi olarak kullanılan Kensington Sarayı'nın, Kraliyet Daireleri ve Resmi Kraliyet ve Tören Elbiseleri koleksiyonu, 24 Mayıs 1899'da müze haline getirilmiştir. Aynı zamanda Kraliçe Viktoria'nın doğduğu yer olan sarayın bazı bölümleri, hala kraliyet ailesi üyeleri tarafından özel ikametgah olarak kullanılmaktadır.

Kensington Sarayı, etrafında bulunan dört tarihi yapıyla beraber 1989'da kurulmuş olan 'Tarihi Kraliyet Sarayları' kuruluşunun (Historic Royal Palaces Agency) yönetimindedir. Bu kuruluş 1998'den beri Kraliyet'in yardım işlerini yapan resmi bir yardım kuruluşu olarak görev yapmaktadır. Milli hazinenin korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunan kuruluş, kullanılmayan sarayların bakımı, korunması ve sergilenmesinden sorumludur. Hükümetten

yardımlı almayan kuruluş, bağışlar, sponsorlar, kişisel katkıları, hediyeler, dost klüpleri ve üyelik programları aracılığıyla desteklenmektedir.

Kensington Sarayı Müzesi'nin Etkinlikler İçin Kullanılan Binaları

Limonluk (The Orangery)

1704-5 yılları arasında yaptırılmış olan bina saray eğlenceleri için kullanılmıştır. 150 kişilik kapasitesi olan Limonluk'ta bugün yaz akşamları yemekler düzenlenmektedir. Yemek için burayı kiralayan müşteriler, Kraliyet Daireleri ve Resmi Kraliyet Elbiseleri koleksiyonu manzaralı bahçelerden de yararlanabilmektedirler.

Kırmızı Salon (The Red Saloon)

Kent Düşesi ve Prenses Viktoria'nın kaldığı bu odada, Kraliçe Viktoria ilk özel meclisini toplamıştır. (20 Haziran 1837) Bir Kraliyet Sarayı'na yakışacak şekilde gösterişli döşenmiş olan salon bugün yemekler ve resepsiyonlar için ideal bir yerdir. 80 kişilik kapasitesi olan kırmızı salon, yaz akşamlarında bahçeye beraber kullanılabilir.

'Teck' Salonu

Kensington Sarayı'nın bölümlerinden biri olan Teck Salonu'nda Kent Dük ve Düşesi ve Kraliçe Viktoria prensesliği döneminde kalmıştır. Sonrasında Teck Dük ve Düşesi ve Prenses Mary tarafından kullanılan bu bölüm, yakın bir zamanda 1860'lardaki yaşantıyı yansıtmak şekilde düzenlenmiştir. Ziyaretçiler için sıcak bir atmosferin yaratıldığı bu zarif ortam 50 kişilik akşam yemekleri ve 70 kişilik resepsiyonlar için kullanılabilir.

Kuzeydeki Resim Odası

19.yy başlarında Kent Dükü'nün kullandığı bu bölümde Kraliçe Viktoria 1819'da dünyaya gelmiştir. Son dönemde oda, 19.yy'daki tarihi atmosferi yansıtmak şekilde düzenlenmiştir. İngiltere tarihi açısından önemli bir yere sahip olan oda, 50 kişilik akşam yemekleri ve 70 kişilik resepsiyonlar için uygundur. Ayrıca odada 60 seyirciye tiyatral sunumlar da yapılabilir.

Kensington Müzesi'nde Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

Müze Gezisi

Kensington Müzesi'nde, birçok dilde açıklamaların yapıldığı 'sound guide' adı verilen kulaklıklılı anlatım uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulamaya göre, ziyaretçi eserin önünde

durarak orada sabit bulunan kulaklıktan o eserle ilgili açıklamayı dinleyebilmektedir. Kraliyet Daireleri'nin ve Resmi Kraliyet ve Tören Elbiseleri koleksiyonunun gezildiği müzede, İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca dillerinde hizmet verilmektedir. İşitme engelli ziyaretçiler için, bant kaydından yapılan açıklamaların matbaa harfleriyle yazıldığı saray metni bulunmaktadır. Müzeye giriş bileti alan ziyaretçiler sergilerden ücretsiz olarak yararlanabilmektedirler. Eğitim işlevine oldukça önem veren Kensington Müzesi okullar için özel gezi programları hazırlamaktadır. Okul dönemi boyunca, önceden rezervasyon yaptırarak öğretmenleriyle beraber gelen öğrenciler, seçilen konuyla ilgili hazırlanan programdan faydalanmaktadırlar.

Müzedeki Düzenlenen Eğitsel, Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

Kensington Müzesi, müze gezisinin yanı sıra çeşitli eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleyerek koleksiyonlarının ziyaretçiye ulaşmasını ve onlara etkin katılım fırsatı sunma amacını taşımaktadır.

Müzenin Eğitsel Etkinlikleri

Kensington'un Eğitim Bölümü'nde tüm Kraliyet Sarayları'ndaki eğitimden sorumlu olan bir müdür ve iki adet yönetici görev yapmaktadır. Müzede konferanslar için yarım gün çalışan bir personel bulunmaktadır. Hampton Court ve Kensington Sarayları Eğitim Yöneticisi Wendy Malpas'ın e-mail cevabında belirttiğine göre, müzede gelecekte, eğitim programının geliştirilerek tatil günlerinde okullar için etkinliklerin düzenlenmesi düşünülmektedir. (Kişisel görüşme, 3 Mart 2004)

Kensington Müzesi'nin, okul gruplarını ve saraydan bağımsız olarak yararlanmak isteyen öğretmenleri destekleyici bir eğitim hizmeti bulunmaktadır. Bu hizmet kapsamında müze, eğitsel bir turun yapılabilmesi için saraydan ne şekilde faydalanılacağına dair tavsiyelerin bulunduğu yayınlar hazırlamaktadır. 'Tarihi Kraliyet Sarayları' kuruluşu tarafından hazırlanan ve öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla müfredata uygun olarak düzenlenen bu yayınlarda tarihi yapılar hakkındaki bilgiler okul kitaplarındaki üniteleri destekleyecek şekilde hazırlanmaktadır. Ayrıca bu hizmet kapsamında öğretmene müze gezisi öncesi yardımcı olmak üzere çeşitli paketler hazırlanmaktadır.

Okul Gezisi Öncesi Hazırlık Çalışmaları

Müzedeki eğitsel etkinliklerden yeterince faydalanılabilmesi için detaylı bir planın yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu plana göre, bir okul gezisi öncesi öğretmenin önceden müzeyi gezerek koleksiyonları tanıması ve müzeyle müfredat arasında bağlantı kurarak öğrencileri hazırlaması gerekmektedir. Müzede ayrıca müze öğretmenleri tarafından hazırlanmış olan öğretmenlere yardımcı olacak başvuru paketleri bulunmaktadır. Bu paketlerde, öğrencilerin müzede görecekleri konuyla ilgili araçlar, resimli açıklamalar ve konu hakkında bilgi edinebilecekleri saray bölümleri üzerine tavsiyeler bulunmaktadır. Bu eğitim paketinde ayrıca okula dönüşte geziyle ilgili yapılacak çalışmalar için kaynak ve araç-gereç de bulunmaktadır.

Eğitim Çalışmaları

Müzedeki öğrenciler için hazırlanan programlara education session (eğitim çalışmaları) adı verilmektedir. Bu toplantılar için önceden rezervasyon yaptıran öğretmenler çalışmak istedikleri konuyu ve dönemi belirtmektedirler. Rezervasyonu kabul edilen öğretmene seçtikleri konuyla ilgili detaylı bilgiler veren bir onay paketi gönderilmektedir. Rezervasyonlu gelen okul grupları müze personeli eşliğinde eğitim odasına götürülmektedirler. Eğitim odasının kapasitesi 35 öğrencidir. Buradaki eğitim çalışmalarının her biri 1.5 saat sürmektedir. Çoğunlukla Kraliçe Viktoria'nın saraydaki yaşamı üzerine yoğunlaşan eğitim çalışmalarını düzenleyen kişi, müzenin eğitim işlerinden sorumlu personelidir.

Müzedeki yapılan eğitim çalışmalarına bir örnek, sarayda doğup büyümüş olan 'Prens Viktoria'nın Hayatı' konulu çalışmadır. Yaşları 4 ila 11 arasında olan çocuklara uygulanan çalışma kapsamında Prens Viktoria'nın kullandığı daireleri gezen öğrenciler onun yaşamı hakkında bilgi edinerek oyuncaklarını görmektedirler. Döneme ait orijinal elbiselere dokunma fırsatını yakalayan öğrencilere, saray kıyafetlerinin kopyalarını deneme şansı da verilmektedir. Bu tür eğlenceli çalışmalar öğrencilere, Viktorian tarihini Kraliçe'nin yönünden inceleme fırsatı vererek dönem hakkında yeni bir bakış açısı edinmelerini sağlamaktadır.

Kensington Sarayı'ndaki eğitim çalışmalarına diğer bir örnek, 2003'te Nisan-Haziran arası, bölgedeki okul çocuklarıyla yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmada 'Middle Row' ilkokulundaki çocuklar, Kensington Sarayı'nda yaşamış olan, Kraliçe Viktoria, Kraliçe Mary ve Hanover'ın 'vahşi çocuğu' olan Peter'in hikayelerini keşfetmek için atölye çalışmalarına katılmışlardır. Bu çalışmalarda çocuklar, fotoğraf ve video kullanımı ve hikaye anlatımı

yoluyla, konu hakkındaki düşüncelerini ve hatırladıklarını gösteren işitsel ve görsel eserler ortaya çıkarmışlardır.

Müzenin Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri

Kensington Sarayı yardım amacıyla düzenlenen ya da ortaklaşa yapılan etkinlikler için kullanılmaktadır. Saray'ın bölümlerinden Prenses Margaret'ın kaldığı odalar bugün eğitim merkezi ve sergi alanı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca sarayın bazı bölümlerinde Kraliyet Ailesi'nden olanların özel kutlamaları da gerçekleştirilmektedir.

Kensington Sarayı'ndaki Kraliyet Kutlamaları

12 Aralık 2002'de, Kral V. George'un üçüncü oğlu Henry'nin karısı olan Prenses Alice'in yaklaşan 100. yaş gününü kutlamak amacıyla özel bir parti düzenlenmiştir. Bu kutlama için Kraliyet Ailesi'nin birçok üyesi Kensington Sarayı'nda toplanmıştır. Kutlamada Prenses'in onuruna askeri tören geçidi yapılmış, bando özel doğum günü bestesini çalmıştır. Törenden sonra doğum günü resepsiyonuna katılmak için saray içine geçilmiştir.

Sergiler

Sergiler, Kensington Sarayı'ndaki etkinliklerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Sarayda sürekli sergilerden olan, 18. ve 20.yy arası saray kıyafetlerinin bulunduğu Resmi Kraliyet ve Tören Elbiseleri koleksiyonu, giriş bileti alan ziyaretçiler tarafından ayrıca bir ücret ödmeden gezilebilmektedir. Kraliyet Ailesi'nden olanların, törenlerde yer alan yüksek rütbeli kimselerin ve memurların kıyafetleri ve saray elbiselerinden oluşan Kraliyet ve Tören Elbiseleri koleksiyonu arasından bazıları belirli dönemlerde gösterilerek geçici sergiler içerisinde yer almaktadır. Müzede düzenlenen geçici sergiler şunlardır:

FOTOĞRAF 11 - Resmi Kraliyet ve Tören Elbiseleri koleksiyonu

2002 Yılı Sergileri

'Galler Prensesi Diana'nın Elbiseleri' Sergisi

Ocak 2002'de, Kensington Sarayı'nda Prenses Diana'nın giymiş olduğu elbiseler sergilenmeye başlanmıştır. Bunların içinden Prenses'in 14 gece elbisesi Resmi Kraliyet ve Tören Elbiseleri koleksiyonundaki geçici sergilere dahil olarak gösterilmeye başlanmıştır. Serginin en dikkat çekici elbiseleri, Prenses'in 1992'de, Hindistan'daki bir devlet şöleninde giydiği bol süslemeli ipekten pembe bir elbise ile 1985'te Beyaz Saray'daki akşam yemeğinde giydiği ve John Travolta ile dans ettiği mavi ipek kadife elbisedir.

FOTOĞRAF 12 - Prenses Diana'nın giymiş olduğu süslemeli ipekten pembe elbise

'Kraliçe Viktoria'nın Elbisesi' Sergisi

Mart 2001'de Kraliçe Viktoria'nın ölümünün yüzüncü yılı anısına, Kensington Sarayı'ndaki ilk özel meclis toplantısında giydiği elbise ve taktığı taç, Nisan 2002'ye kadar sergilenmeye başlanmıştır. Bu serginin bir parçası olarak sarayda meclisin toplandığı oda ziyarete açılmış ve burada Kraliçe'nin oyuncakları sergilenmiştir.

'Kraliçe Gelinliklerinin Bir Yüzyılı' Sergisi (1840-1947)

1 Mayıs 2002- 30 Nisan 2003 tarihleri arasında Kensington Sarayı'nda ilk kez beş adet kraliyet gelinliği sergilenmiştir. Sergilenen gelinlikler Kraliçe II. Elizabeth, Ana kraliçe, Kraliçe Mary, Kraliçe Alexandra ve kraliçe Viktoria'ya aittir.

2003-2004 Sergisi

23 Mayıs 2003'de Kraliçe'nin kullandığı şapkalar ve el çantaları sergilenmeye başlanmıştır. 70 adet şapkanın bulunduğu sergi 18 Nisan 2004'e kadar sürecektir. Sergi, Elizabeth'in prensesken taktığı başlıklardan, kraliçeliğinde özel zamanlarda taktığı şapkalara kadar geniş bir koleksiyondan oluşmaktadır. Şapkalardan başka sergide, İngiliz el sanatlarına örnek olarak çeşitli aksesuarlar da bulunmaktadır.

Etkinlikler İçin Çalışan Müze Kadrosu ve Gönüllüler

Tarihi Kraliyet Sarayları grubuna dahil olan Kensington Sarayı'nda çalışan personelin diğer saraylarda da olduğu gibi, kişisel ve mesleki açıdan kendini geliştirmesi esas alınmakta ve en iyi şartlarda çalışmalarını sağlanmaktadır. Tarihi Kraliyet Sarayları haftanın yedi günü açık olduğundan müze personelinin bazıları vardiyalı olarak çalışmaktadır. Müze çalışanlarının görevi sarayların gelişim politikalarının yürütülmesini sağlamaktır. Müze etkinlikleri, müzenin korunması ve restorasyonu gibi işler müzenin bağlı olduğu Tarihi Kraliyet Sarayları kuruluşu tarafından yürütülmektedir. Kuruluş sponsor, bağış, üyelikler ve müze dostları klüpleri aracılığıyla gerekli desteği sağlamaktadır.

Hampton Court ve Kensington Sarayları Eğitim Yöneticisi Wendy Malpas' ın e-mail cevabında belirttiğine göre, müzenin eğitim etkinlikleri için, tüm kraliyet saraylarındaki eğitimden sorumlu bir müdür ve Kensington ve Hampton Court Sarayları'ndaki eğitimden sorumlu iki eğitim yöneticisi görev almaktadır. Eğitim programlarının geliştirilmesi için ise gönüllü eleman çalıştırılması düşünülmektedir. (Kişisel görüşme, 3 Mart 2004)

Kensington Sarayı'nı Katılım Bağlamında Değerlendirme

İngiltere'nin İmparatorluk tarihinde önemli bir yere sahip olan Kensington Sarayı, o dönemin yaşantısını yansıtan başarılı bir müze örneğidir. Kensington Sarayı'nın bağlı olduğu Tarihi Kraliyet Sarayları kuruluşu misyonunu, tarihi binaların ve alanların sunumu, yönetimi ve bakımı konusunda dünyada bir numara olmaya çalışmak olarak açıklamıştır. Kuruluş amacını gerçekleştirmek için birtakım hedefler belirlemiştir. Bu hedefler doğrultusunda ziyaretçiye en kaliteli hizmeti vermeye, koleksiyonların korunması ve bakımı için en gelişmiş teknikleri kullanmaya ve konusunda uzman olan eleman çalıştırmaya önem vermektedir. Bu hedeflerin yanında çağdaş müzeciliği yakalama anlamında etkinlikler uygulama yoluna gitmektedir. Müze bin yıllık bir tarihi anlatan koleksiyonlarının, tanıtımı ve anlaşılması için eğitsel etkinlikler düzenlemekte, halka etkin katılım sunmak amacıyla çeşitli sosyal ve kültürel programlara yer vermektedir. Her yaştan ve milletten insana ulaşmayı hedefleyen müze bu etkinlikler yoluyla saray ve tarihi hakkında ziyaretçiyi teşvik ederek ve eğlendirerek aydınlatmaktadır.

Müze kavramının koleksiyon gezintisinden ibaret olan imajının değişerek, eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği, toplumun kimliğini ve kültürünü ortaya çıkaran bir kurum haline dönüştürüldüğü çağımızda, Kensington Sarayı'nın da bu kaçınılmaz değişimlere

ayak uydurduğu görülmektedir. Gelişimleri takip ederek dünya müzeleri arasında örnek bir kurum olma yolunda ilerleyen Kensington Sarayı ülkesini tanıtmada üstlendiği rolü başarıyla gerçekleştirmektedir. Sarayın, tarih içinde bir gezi imkanını sunarak, ziyaretçilere bir müzeden bekledikleri duygusal etkileşim deneyimini yaşatması, başarısını pekiştirmektedir.

4.2.2. Ülkemizden Saray Müze Örnekleri ve Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

4.2.2.1. Topkapı Sarayı Müzesi

Saray Dönemi Olarak Tarihçesi

Sultan Abdülmecit (1839-1861) tarafından 1856'da Dolmabahçe Sarayı yaptırılana kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim yeri olarak kullanılan Topkapı Sarayı'nın inşasına 1478 yılında Fatih Sultan Mehmet (1451-1481) tarafından başlanmıştır.. Osmanlı saray ve konut mimarisinin bütün özelliklerini yansıtan saray, 19.yy saraylarından farklı olarak Fatih ve ondan sonra gelen padişahlar tarafından yaptırılmış küçük pavyonlar, köşkler ve dairelerden oluşmaktadır. Sarayın etrafında surlarla çevrili dış avlu ve bahçeler bulunmaktadır. (Kuban, 1994, s. 282) Sarayın çevresinde önemli bir güvenlik çemberi oluşturan surlar yalnız kara tarafında değil, deniz tarafında da bulunuyordu. Deniz tarafındakilerin büyük bir kısmı günümüze ulaşmamıştır.

Dört avludan oluşan Topkapı Sarayı'nın bu avlulara açılan üç büyük kapısı bulunmaktadır. İlki olan 'Bab-ı Hümayun' kapısından girildikten sonra başlayan birinci avluda, Kültür Bakanlığı'na bağlı olan fakat müze bünyesine dahil olmayan Aya İrini Kilisesi bulunmaktadır. O dönemde silah deposu olarak kullanılan bina, bugün çeşitli etkinlikler için kullanılmaktadır. İkinci kapı olan 'Babüselam' ile girilen ikinci avluda, sağ tarafta yiyeceklerin saklandığı, yemek, tatlı ve helvaların yapıldığı bölümlerle, aşçıların koğuşları bulunmaktaydı. Bugün bu yapılarda mutfak eşyaları sergi halindedir. Kapının sol tarafında ise Haremağaları Dairesi yer almaktadır. Bu avludaki diğer binalar, devlet işlerinin görüşüldüğü Kubbealtı, küpler içinde paranın saklandığı Dış Hazine Dairesi, gözetleme kulesi olarak kullanılan Adalet Kulesi ve atların ve koşum takımlarının bulunduğu Has Ahırlar' dır. Sarayın üçüncü kapısı olan 'Babüssaade' ile üçüncü avluya girilmektedir. Bu avludaki yapılar, padişahların elçileri, yabancı prensleri, divan erkanını ve sadrazamları kabul ettiği yer olan Arzodası, sarayın hazine dairesi olan Fatih Köşkü, başta Peygamber'in hırkası olmak üzere

'Mukaddes Emanetler'denilen eşyaların bulunduğu Hırka-i Saadet Dairesi, Ağalar Camii, Harem halkının yaşadığı Harem Daireleri, III. Ahmet Kütüphanesi, Akağlar Dairesi, Enderun Mektebi, Seferli Koğuşu, Hazine Koğuşu, Kiler Koğuşu, Hasoda Koğuşu ve Akağalar Koğuşu'dur. Sarayın son avlusunda ise, Sultan IV. Murat'ın sefer dönüşlerinde yaptırdığı Revan Köşkü, Bağdat Köşkü ve Sultan Abdülmecit'in yaptırdığı Mecidiye Kasrı ve bu binanın yakınındaki Esvab Odası ve Sofa Camii bulunmaktadır. (Ülgen, 1994, s. 36-39)

15.yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Topkapı Sarayı'nda oturan Osmanlı hükümdarları, dünyanın her köşesinde etkileri duyulan önemli kararları burada almışlardır. 700 bin metrekarelik bir alanı kaplayan Topkapı Sarayı adeta bir şehir gibiydi. Saray nüfusunun, saray halkı ve hizmetlileriyle beraber 17. yüzyılda 40.000'e çıktığı görülmüştür. Bu durum İstanbul nüfusunun önemli bir kısmının sarayda bulunduğunu göstermektedir. 19. yüzyılda Sultan Abdülmecit'in burayı ikametgah olarak terk etmesinden sonra, Topkapı Sarayı saltanatın düşüşüne kadar milli müze halinde muhafaza edilmiş, hazine eşyasının en büyük kısmı burada bırakılmıştır. (Öztuna, 1994, s. 224) Ayrıca saray tahttan indirilen padişahların valide sultanlarının ikamet ettiği yer olarak kullanılmıştır.

FOTOĞRAF 13 – Topkapı Sarayı Müzesi Bab-ı Hümayun

Müzeye Dönüşümü

Topkapı Sarayı 3 Nisan 1924'te T.B.M.M. tarafından müze haline getirilmiştir. Ancak bu dönemden önce de bazı kısımları, Enderunlu bazı emekliler tarafından gezdiriliyordu. Bu memurlar saray 1908'de tamamen boşaldıktan sonra sarayın bakımını üstlenen kişilerdir. (Eldem ve Akozan, 1982, s. 95)

Topkapı Sarayı Kültür Bakanlığı'na bağlıdır ve sarayın dairelerinin çoğu saray koleksiyonlarının sergilenmesi için kullanılmaktadır. Saraydaki mücevher, kitap, porselen ve silah koleksiyonları, yeryüzünün büyük hazineleri arasında sayılmaktadır. (Öztuna, 1994, s. 221)

Topkapı Sarayı Müzesi'nin Etkinlikler İçin Kullanılan Binaları

Konferans Salonu

Müzenin orta giriş kapısı olan Babüsselam bölümünün iki yanında sarayın muhafazası ve iç hizmetleri ile görevli zülüflü baltacıların koğuşları bulunmaktaydı. (Kuban, 1994, s. 284) Bunlardan kapının solundaki bina bugün konferanslar ve seminerler için kullanılmaktadır.(Bkz. Ek 2a)

Has Ahırlar

Müzenin ikinci avlusunun batı yönünde bulunmaktadır. (Bkz. Ek 2a) Burada padişahlara ait seçme atlar,sarayda kullanılan at koşum takımları ile saltanat arabaları bulunurdu. Bina bugün geçici sergiler için kullanılmaktadır. (Esemenli, 1994, s. 292)

Hazine Koğuşu

Müzenin üçüncü avlusunu çevreleyen, İç Hazine'den sorumlu ağalara ait olan koğuşlardan biridir. (Bkz. Ek 2a) İslam ve Osmanlı minyatür, yazı ve hat örnekleri ile gereçlerinin sergilendiği, aynı zamanda geçici sergiler için de kullanılan bina bugün geziye kapalıdır. (Esemenli, 1994, s. 292)

Mutfaklar

' Babüsselam' bölümünden girildikten sonra yolun sağ tarafında bulunan yapılardır. (Bkz. Ek 2a) 20 kubbeli olan mutfaklar kısmında, yiyeceklerin saklandığı, yemek, tatlı ve helvaların yapıldığı bölümlerle, aşçıların koğuşları bulunmaktaydı. Bugün mutfak eşyalarının sergi halinde bulunduğu bu yapılar zaman zaman zaman zaman geçici sergiler için de kullanılmaktadır.

Ayrıca müzede her bölümde sorumluları tarafından zaman zaman geçici sergiler düzenlenmektedir. Kıyafetler bölümü sorumlusu Hülya Tezcan'ın hazırladığı 'Tılsımlı Gömlekler' sergisi bunlardan biridir. 1-6 Eylül 2002'de Kıyafetler Bölümünde açılan sergi bugün de gezilebilmektedir. (Bkz. Ek 2a)

Topkapı Sarayı Müzesi'nde Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

Müze Gezisi

Topkapı Sarayı Müzesi'nin bütün bölümleri Audio Guide (Elektronik, sesli, rehberlik sistemi) kullanılarak gezilebilmektedir. Müzedeki koleksiyonlarla ilgili bilgilerin kulaklıkla dinlendiği bu sistemde Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca dillerinde hizmet verilmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği Yönetmeliği Kapsamında Eğitsel, Sosyal ve Kültürel Etkinliklerin Düzenlenmesi

Topkapı Sarayı Müzesi'nin bir müzenin çağdaş işlevlerinden olan iletişim, eğitim, tanıtım gibi etkinlikleri gerçekleştirebilmesi için 27 Temmuz 1966'da saraya hem personel açısından hem de maddi olarak destek vermek amacıyla Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği kurulmuştur. Hayrullah Örs'ün müze müdürlüğü yaptığı dönemde oluşturulan dernek kurucuları arasında Profesör Dr. Oktay Aslanapa, Falih Rıfki Atay, Ahmet Şükrü Emed, Orhan Şaik Gökyay ve Adnan Ötügen (Dönemin Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarı) gibi önemli isimler bulunmaktadır. 1968'de Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan dernek, Dernekler Masasına bağlıdır.

Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği'nin Yönetmeliği

Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği tüzüğünde (1966, Bakanlar Kurulu Kararı) müzede eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin yapılmasına olanak tanıyan maddeler bulunmaktadır. (Bkz. Ek 1a)

Tüzüğün 3.2 maddesinde eğitsel etkinlikler kapsamında yerli ve yabancı bilim adamları ile uzmanların bildiri sunmalarını, tartışmalarını ve önerilerde bulunmalarını öngören ulusal ve uluslar arası toplantılar düzenlenmesine olanak tanınmaktadır. Yine eğitsel amaçlı olarak tüzükteki 3.3 maddesinde, müze ve seksiyonlarıyla ilgili kitap, katalog, broşür, kartpostal, slayt, kaset ve disket video bantları, hediyelik eşya ve reproduksiyonları yaptırmak ve dağıtmak kararları yer almaktadır. (Bkz. Ek 1a)

Tüzüğün (4.1) maddesinde, derneğin amaç ve konularını gerçekleştirmesine katkıda bulunacak nitelikli kişilerin üye olmalarını sağlayacak girişimlerde bulunulması, (4.5) maddesinde iktisadi işletmeler, şirketler ve yardımlaşma sandığı ile ortaklaşa olarak çalışmaya olanak tanınması ve (4.3) maddesinde de eğitsel etkinlikler kapsamında konferanslar,

sempozyumlar, açık oturumlar, forumlar ve bilimsel toplantıların yapılması, sosyal ve kültürel etkinlikler kapsamında ise sergi ve kermeslerin düzenlenmesi ve gezilerin organize edilmesi kararları yer almaktadır. (Bkz. Ek 1a)

Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneğinin Eğitsel Etkinlikleri

Dernek amaçları doğrultusunda hizmet verebilmek için eğitsel etkinlikler kapsamında Üniversitelerle ve Kültür Bakanlığıyla ortak çalışmalar yapmaktadır. Bu etkinliklere bir örnek Hacettepe Üniversitesiyle yapılan bir çalışmadır. 2002'de başlatılan bu çalışmada saray koleksiyonları arasında zarar görmüş olan çinilerin bakımı yapılmaktadır. 'Çini Tasnif Projesi' adı verilen çalışmada üniversitenin sanat tarihi bölümünden gelen öğretim görevlileri ve stajyer öğrenciler gönüllü olarak çalışmakta, yemek ve barınma ihtiyaçları dernek tarafından karşılanmaktadır. Müze bu etkinlik yoluyla öğrencilere orijinal eserlerle çalışma fırsatı vermektedir. İki yıldan beri yapılan çalışmalara şimdilik ara verilmiştir.

Müzedede gerçekleştirilen diğer bir eğitsel etkinlik (2002) 'Masallar ve Saraylar' konulu sergi adı altında okullarla işbirliği yapılmış, sergide çocukların yapıtları kullanılmıştır. Müzecilik haftası kapsamında düzenlenen bu etkinlik çerçevesinde, çocuklara resim ve drama çalışmaları da yaptırılmıştır. Böylelikle bir okul müze işbirliğiyle gerçekleştirilen eğitsel etkinlik yoluyla çocuklara müze ortamında etkin bir katılım deneyimi yaşama fırsatı verilmiştir. Bu çalışmalara Ulus Özel Musevi Lisesi başta olmak üzere katılan okullar arasında, Ulus Özel Musevi 1.Karma Ana ve İlköğretim Okulu, Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesi, Özel Enka Okulları, İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi, Pinokyo Işıl Anaokulu gibi okullar bulunmaktadır.

Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneğinin Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri

Derneğin yönetim kurulu üyelerinden Sevgi Ağca ile yapılan görüşme sonucu öğrenilen bilgilere göre müzede düzenlenen etkinliklerden bazıları şunlardır: (Ağca,30 Nisan 2003)

Uluslar arası İstanbul Müzik Festivali kapsamında Topkapı Sarayı Müzesi'nde hemen hemen her yıl sahnelenen Mozart'ın 'Saraydan Kız Kaçırma' operası, Haziran 1999'da İstanbul Devlet Opera ve Balesi tarafından, Osmanlı'nın 700. kuruluş yıldönümü kutlamaları çerçevesinde, Müze'nin Babüs'saade bölümünün önünde sahnelenmiştir. Yine aynı yıl, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, Başbakanlık Tanıtma Fonu ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın sponsorluğunda opera sinemaya aktarılarak çekimler Topkapı Sarayı Müzesi'nde

gerçekleştirilmiştir. 'Mozart Türkiye'de' adını taşıyan filmin CD'si yapılmış ve Uluslar arası İstanbul Film Festivali'nde gösterilmiştir. (www.hurriyetim.com)

Konferanslar

Müze'de 1980'lerden 1996'ya kadar sanat tarihi konulu konferanslar verilmiştir. Yakın zamandaki konferanslardan birine örnek, Osmanlı'nın kuruluşunun 700. yılı etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen, 31 Mayıs-4 Haziran 1999 tarihleri arasındaki 15. Sanat Tarihi Araştırmaları Haberleşme Semineridir. En son 1999'da deprem konulu konferanslar düzenlenen müze'de bugün bu tür çalışmalar görülmemektedir. Derneğin 3.5 maddesi gereğince, (Bkz. Ek 1a) sarayın korunması konusunda çeşitli hizmetlerde bulunmak amacıyla, saray koleksiyonları açısından büyük bir tehlike oluşturan deprem konulu konferanslar düzenlenmiş, yurt dışından getirilen uzmanlarla personele eğitim verilmesi sağlanmıştır. Bu bilgiler ışığında sarayın koleksiyonları koruma altına alınmıştır.

Yayınlar

Dernek tüzükteki 4.3 maddesi doğrultusunda çeşitli kitaplar yayınlamaktadır:

'Derviş Çeyizi', Nurhan Atasoy-2000

'Levni', Gül İrepoğlu- 2000

'Osmanlı Sarayı'nın Yemek Kültürü', Garry Oberling ve Grace Martin Smith-2001

Sergiler

Derneğin düzenlediği diğer bir etkinlik dalı, yine tüzüğün 4.3 maddesi doğrultusunda gerçekleştirilen sergilerdir. Dernek sergi hazırlıklarında çoğunlukla sponsor desteği almaktadır. Sarayda son üç yılda düzenlenen sergiler şunlardır:

8 Haziran-6 Eylül 2000'de hazırlanan 'Padişah Portreleri' sergisi

2001'de Nurhan Atasoy'un hazırladığı 'Padişah Çadırları' sergisi

2002'de 'Masallar ve Saraylar' sergisi

1-6 Eylül 2002'de hazırlanan 'Tılsımlı Gömlekler' sergisi

27 Haziran-17 Eylül 2003'de British Museum ve Topkapı Sarayı Müzesi'nin işbirliğiyle Selçuk Gürışık tarafından hazırlanan 'Keçe Sergisi'

Topkapı Sarayı Müzesi'nde düzenlenen bu sergilerin yanı sıra müzenin yurtdışına gönderdiği sergiler de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

25 Ocak 1987'de 'Muhteşem Süleyman' adlı sergi A.B.D'de Washington National Museum of Art'da, sergilenmiştir.

7 Mayıs-15 Ağustos 1999'da 'Tresors de la Cour Ottoman' (Osmanlı Hazinesi) adlı sergi Versailles Sarayı'nda sergilenmiştir.

10 Mart 2000-28 Şubat 2001 tarihleri arasında 'Palace of Gold and Light' (Altının ve Işığın Sarayı) adlı sergi A.B.D'de San Diego Museum of art ve The Corcora Gallery of Art'da sergilenmiştir.

Etkinlikler İçin Çalışan Dernek Görevlileri

Dernek kurulduğu günden bu yana tüzüğünde yer alan maddeler doğrultusunda çalışmalar yaparak kuruluş amacını destekleyen hizmetler vermiştir. Bu hizmetleri gerçekleştiren yönetim kurulu üyeleri gönüllü olarak çalışmakta ve müzede eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemektedirler. Aynı zamanda derneğe üye olan kişilerden de müze yararına çalışmaları beklenmektedir. Dernek üyeleri mesleklerine göre yardımcı olabilmektedirler. Örneğin, avukatlık yapan bir üye sarayla ilgili hukuksal konularda gönüllü olarak çalışmaktadır. Üyelerin derneğe maddi olarak da katkısı bulunmaktadır. Her üye yıllık olarak 20 milyon ödemektedir. Derneğe üye olmak için özel şartlar aranmamakla beraber yönetim kurulu bu konuda oldukça seçici davranmaktadır.

Topkapı Sarayı'nı Katılım Bağlamında Değerlendirme

Müze personelinin yetmediği ve müzeye ayrılmış olan gelirin az olduğu durumlarda, dernek, vakıf gibi kuruluşlara başvurulması müzenin korunması, gerçek görevlerini yerine getirebilmesi ve bunun yanında ziyaretçiye eğitsel, sosyal ve kültürel alanda hizmet verebilmesi açısından kaçınılmazdır. Dünya müzeleri arasında günümüze kalabilmiş ender örneklerden olan Topkapı Sarayı Müzesi 19.yy saraylarından farklı olarak Yıldız Sarayı dışında, geleneksel kültürümüzdeki sarayı yansıtan tek örnektir. Yılda en az 1.5 milyon ziyaretçiye hizmet veren bir kurum olan müze, yurt dışında düzenlediği sergilerle de tüm dünyaya zengin koleksiyonlarını göstererek Türkiye'nin adını duyurmaktadır. Bu

özellikleriyle önemli bir yere sahip olan sarayın, çeşitli eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerde kullanılması, çağdaş müzecilik anlamında değerlendirilmesi açısından önemlidir. Fakat müzeye Kültür Bakanlığı'nın bütçesinden ayrılan binde beş ödenekle (Müzecilik Yüksek Lisans Programı, Bilimsel Araştırma ve Yazma Ders Notları, 2000) bunları gerçekleştirmek mümkün olmadığından, müze bu sorunu kendi bünyesinde çözmek amacıyla 27 Temmuz 1966 tarihinde Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneğini kurmuştur. Dernek, çıkardığı yayınlarla, organize ettiği sergiler ve konferanslarla Topkapı Sarayı Müzesi'ni hem koruma açısından hem de yaptığı etkinliklerle ziyaretçiye daha çok katılım fırsatı sunma açısından çağdaş müzeler seviyesine taşıma anlamında önemli adımlar atmıştır. Ayrıca müze gerçekleştirdiği etkinliklerle tüm dünyaya adını duyurarak ülkemizin tanıtımına da katkıda bulunmaktadır. Böylelikle çağdaş bir müzenin birincil işlevlerinden olan ülkeleri ve kültürleri birbirine yakınlaştırma ve kaynaştırma konusunda da önemli adımlar atarak toplumsal görevini yerine getirmektedir.

4.2.2.2. Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Saray Dönemi Olarak Tarihçesi

Önceleri koy olan sarayın bugün bulunduğu alan I.Ahmed devrinde doldurulmuştur. Bölgeye 19.yy başlarında II. Mahmud'un Beşiktaş Sahil Sarayı'nı yaptırmasıyla, Osmanlı İmparatorluğu'nun resmi ikametgahı buraya taşınmıştır. Bu saray Sultan Abdülmecid devrinde yıktırılarak yerine 1856'da Tanzimat Dönemi anlayışına uygun Osmanlı Batı sentezinde şimdiki saray yaptırılmıştır. (Esemenli, 2002, s. 34) 250 dönüm arazide bodrumla beraber iki katlı kagir bir bina olan Dolmabahçe Sarayı, Topkapı Sarayı'nda olduğu gibi değişik zamanlarda yapılmış bir yapılar topluluğu değil, önceden kararlaştırılarak yapılan binalar topluluğudur. Planda orta sofa ve sofaya açılan odalardan oluşan Türk Evi Plan Tipi uygulanmıştır. (Gülsün, 1995, s. 27) Sarayın iç ve dış süslemelerinde barok, rokoko ve ampir üslupları eklektik bir anlayışla kaynaştırılıp yeni bir senteze ulaşılmıştır. Bunun sonucunda alışılmadık dışında, batı ağırlıklı ve oldukça yoğun bezemeli, görkemli bir üslup ortaya çıkmıştır. (Gülsün, 1995, s. 11)

Batılı görünümünün yanında ana bina, tüm Osmanlı saray geleneğinde olduğu gibi Mabeyn-i Hümayun, Muayede Salonu ve Harem-i Hümayun olmak üzere üç bölümden oluşur. İçinde özel tasarım ürünü birbirinden değerli objeler olan Dolmabahçe Sarayı hem dış görünümü hem de iç süslemesi ve objeleriyle, üç kıtaya hükmetmiş bir imparatorluğun gücünü ve

zenginliğini gösteren bir yapıdır. Dolmabahçe Sarayı'nda 1856'dan 1918'e kadar sırasıyla Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz, V. Murad ve Sultan Reşad kalmıştır. V. Murad'tan sonra tahta geçen II. Abdülhamit Yıldız Sarayı'nı kullanmıştır. Son padişah VI.Mehmed Vahideddin de arada bir Dolmabahçe Sarayı'nda kalmakla beraber çoğunlukla Yıldız Sarayı'nı kullanmayı tercih etmiştir. Osmanlı hanedanından sarayda kalan son kişi olan halife II.Abdülmecid, 3 Mart 1924'te halifeliğin kaldırılmasıyla Dolmabahçe Sarayı'nı terk edip bütün hanedan ile birlikte sınır dışı edilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün İstanbul'a gelip burayı kullanmasına kadar geçen 3,5 yıllık sürede saray boş kalmıştır. Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yuman Mustafa Kemal Atatürk İstanbul'a gelişlerinde burayı tercih etmiştir. Kendisinden sonra İsmet İnönü, Cumhurbaşkanlığı döneminde birkaç defa sarayda kalmıştır. (Öztuna, 1994, s. 251)

Dolmabahçe Sarayı'nı 1927-38 yılları arasında, toplam olarak 4 yıl kullanan Mustafa Kemal Atatürk, 1 Temmuz 1927'de sarayın Muayede Salonu'nda Türk Ulusuna hitaben bir konuşma yapmıştır. Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yummuştur.

FOTOĞRAF 14 – Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Müze Dönüşümü

Dolmabahçe Sarayı Atatürk tarafından 3 Mart 1924 yılında "Milli Saraylar" adı altında T.B.M.M. Başkanlığına bağlanarak idare, bakım ve korunması Milli Saraylar Müdürlüğüne verilmiştir. Milli Saraylar Müdürlüğü, 1933 yılı bütçe kanunu ile T.B.M.M.'ye bağlanmıştır. 13 Ekim 1983'te 2919 sayılı kanunla, bugünkü Milli Saraylar Daire Başkanlığı adını almıştır. 431 Sayılı Yasa ve buna bağlı çıkarılan Vekiller Heyeti Kararları ile yeni bir kimlik kazanan saraya hangi işlevin verileceği konusunda bir bekleme süreci yaşanmıştır. Bir müddet

Cumhurbaşkanlığının yazlık çalışma ve yabancı devlet konuklarını karşılama mekanı olarak kullanılan Dolmabahçe Sarayı'nda Tarih ve Dil Kurumlarının toplantıları yapılmıştır. 1937'de Atatürk'ün emriyle Dolmabahçe Veliâht Dairesi, Resim ve Heykel Müzesi olarak ziyarete açılmıştır.(www.millisaraylar.gov.tr) Dolmabahçe Sarayı'nın ana binası ise 1971-81 yılları arasında güvenlik sebepleriyle birkaç kez açılıp kapatılmış, en son 1981'de bir daha kapatılmamak üzere müze olarak halka açılmıştır. (Kılavuz, 1999, s. 54)

Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nin Etkinlikler İçin Kullanılan Binaları

Kıyı şeridi boyunca 600 metre uzunluğunda olan Dolmabahçe Sarayı'nın ana binası bodrumuyla beraber üç katlı olup, Muayede Salonu, Mabeyn-i Hümayun ve Harem-i Hümayun bölümlerinden oluşmaktadır. Ana binanın çevresinde çeşitli amaçlarla yapılmış başka yapılar da bulunmaktadır. Bu yapılardan çeşitli etkinlikler için kullanılanlar şunlardır:

Ana Bina

Medhal Salon

Ana binanın Selamlık tarafındaki giriş salonudur. Bu giriş sadece devlet konuklarının ve padişahın kullanımına aitti. T.B.M.M. yönetmeliğinin Saray, Köşk ve Kasırların Tahsis Esaslarında (Bkz. Ek 1c) belirtildiğine göre Medhal Salon, kültürel, bilimsel ve benzeri sosyal faaliyetler için kullanılabilir. (Bkz. Ek 2b)

Muayede Salonu

Sarayın Selamlık bölümünde yer alan, tavan yüksekliği ve kapladığı geniş alanla dikkat çeken bu mekan devlet erkanının, padişahın kurban ve ramazan bayramlarını kutladığı salon olarak kullanılmıştır. (Bkz. Ek 2b) Ayrıca burada Mustafa Kemal Atatürk'ün naaşı üç gün boyunca Türk Halkı tarafından ziyaret edilmiştir. Muayede Salonu'nun kullanımı Cumhurbaşkanlığı, T.B.M.M. Başkanı ve Başbakan'ın yetkisindedir. (Bkz. Ek 1c) Salonda, resmi etkinlikler düzenlenmektedir.

Ek Binalar

Camlı Köşk

Padişahın tören alaylarını seyrettiği ve av dönüşü dinlendiği bu mekan müze-saray olarak hizmet vermekle beraber zaman zaman geçici sergiler için kullanılmaktadır. (Bkz. Ek 2b) Bu bina 1985'te Dolmabahçe Sarayı Sanat Galerisi adını almıştır. Binanın alt katındaki Kuşluk Galerisi de sergiler için kullanılmaktadır.

Matbah-ı Amire

Saray mutfaklarının yer aldığı bölümdür. (Bkz. Ek 2b) Daha önce DMO (Devlet Malzeme Ofisi) kullanımında olan yapı, 1995'te Milli Saraylara katılarak restore edilmiştir. 7 Haziran 1997'de Dolmabahçe Kültür Merkezi olarak açılan binada, fuarlar, defileler, sergiler gibi etkinlikler düzenlenmektedir.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde Ziyaretçi Katılımına Yönelik Uygulamalar

Müze Gezisi

Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde rehberli gezilere 1985'de başlanmıştır. Önceleri Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca ve Arapça dillerinde rehberlik hizmetleri verilen müzede, bugün ziyaretçi yoğunluğu karşısındaki rehber eksikliği nedeniyle, sadece Türkçe ve İngilizce dillerinde müze gezileri düzenlenmektedir.

T.B.M.M. Yönetmeliği Kapsamında Eğitsel, Sosyal ve Kültürel Etkinliklerin Düzenlenmesi

-Müzenin Eğitsel Etkinlikleri

Müze Araştırma Yoluyla Katılım

T.B.M.M. yönetmeliğinde milli saraylarda araştırma yapılmasına olanak tanındığı görülmektedir. Milli Saraylar'da dış kuruluş ve kişilerce yapılacak araştırma yönetmeliğinde, (3 Mayıs 1985 tarih ve 55 sayılı Divan Kararı) saray, köşk ve kasırlarda üniversitelerin, ilgili kamu kuruluşlarının, bilimsel araştırma ve çalışmalar yapan özel kuruluş ve kişilerin bilimsel araştırma yapmasına olanak tanındığı görülmektedir. Yine aynı tarih ve sayılı yönetmelikle müzede araştırma amaçlı çekimlerin yapılmasına da izin verilmiştir. Bu yönetmeliklerle, sarayda araştırmaların yapılmasına olanak tanınarak ziyaretçiye eğitsel çalışmalar yoluyla katılım imkanı sunulmaktadır. (Bkz. Ek 1b)

Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde 1999'dan itibaren kişi ve kuruluşlarca yapılan çalışmalardan bazıları şöyledir:

21 Nisan 1999'da Eren Çiçek 'Atatürk'ün sağlığı, hastalıkları ve ölümü' konulu doktora tezi için araştırma ve çekim yapmıştır.

13 Mayıs 1999'da TRT Ankara TV. Belgesel Program Müdürlüğü Osmanlı Devleti'nin 700. Yılı Kutlamaları için çekim yapmıştır.

1 Haziran 2000'de TRT İstanbul TV Müdürlüğü 'Cumhuriyet treni' belgeseli için çekim yapmıştır.

-Müzenin Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri

Milli Saraylar Daire Başkanlığı Dolmabahçe Sarayı'nın bazı mekanlarını müze-saray fonksiyonu dışında kullanılmak üzere tahsis etmiştir. Sosyal ve kültürel etkinlerin yapılmasını içeren bu kullanımla ilgili uyulması gereken şartlar T.B.M.M. yönetmeliğinde (5 Şubat 1992 tarih ve 9 sayılı Divan Kararı) belirtilmiştir. (Bkz. Ek 1c)

T.B.M.M yönetmeliğinin saray, köşk ve kasırların tahsis esaslarının belirtildiği bu bölümde Dolmabahçe Sarayı'nın saray, köşk ve kasırların kullanımına izin verilen mekanlar arasında şunlar bulunmaktadır: Açık alan olarak; Has Bahçe, Kuşluk Bahçesi, Harem Bahçesi, Veliht Ön Bahçe, Veliht Arka Bahçe, kapalı alan olarak ise Medhal Salon. saray binası içinde izin verilen tek salondur. (Bkz. Ek 1c)

Yönetmelikte bu mekanların resmi müesseselere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, vakıflara, derneklere veya uygun görülen istek sahibi kişi ve kuruluşlara verilebileceği ve kültürel, bilimsel ve benzeri sosyal faaliyetler için kullanılabilmesi belirtilmiştir. (Bkz. Ek 1c)

Ayrıca yönetmeliğin mekan tahsisleri bölümüne yeni eklenen bir madde ile Milli Saraylar'da bazı mekan ve bahçelerin düğün, nişan gibi geleneksel etkinliklerde kullanımına izin verilmiştir. (2004 tarih ve 33 sayılı Divan Kararı) Dolmabahçe Sarayı Müzesi için tahsis edilen yerler, Dolmabahçe Kültür Merkezi ve Musahiban Bahçesi'dir.

Mekanlar için kullanım talebinde bulunacakların, talebin içeriğini belirten bir yazı ile en az 30 gün önce Milli Saraylar Daire Başkanlığına başvurmaları gerekmektedir. Uygun görülen tahsisler için mekanın kullanım şartlarını ve yükümlülüklerini belirten bir protokol düzenlenmektedir. Bu esaslar çerçevesinde mekanların kullanımına izin verilmektedir.

Etkinlikler İçin Çalışan Müze Kadrosu

Bilimsel Araştırma Bölümü

Dolmabahçe Sarayı Mefruşat Dairesi Binasının üst katında yer alan ve "Kültür-Bilim-Tanıtım Merkezi" olarak adlandırılan 'Bilimsel Araştırma Bölümü' Milli Saraylar'ı kapsayan sosyal

ve kültürel etkinlikleri yukarıda belirtilen maddeler doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Bu etkinliklerin yanı sıra yayınlar da hazırlayan bölümün organize ettiği etkinliklerden ve çıkardığı yayınlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Müzenin Sosyal ve Kültürel Etkinliklerine Örnekler

Kasım 1988'de Şale Köşkü'nde Tüm milli sarayları konu alan 'Milli Saraylar Sempozyumu' gerçekleştirilmiştir.

10 Kasım 1998'de Atatürk'ün ölümünün 60. yılı Anma Programı nedeniyle, Muayede Salonu'nda Faruk Saraç'ın hazırladığı Atatürk'ün giysilerinden oluşan 'Sarı Zeybek' adlı defile düzenlenmiştir.

FOTOĞRAF 15 - Faruk Saraç'ın hazırladığı Atatürk'ün giysilerinden oluşan 'Sarı Zeybek' adlı defile hazırlığı

26 Nisan 2001'de Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürlüğü adına Muayede Salonunda bir resepsiyon düzenlenmiştir.

8 Haziran 2001'de İstanbul Kültür Sanat Vakfı Hasbahçe'de bir resepsiyon düzenlemiştir.

24 Temmuz 2001'de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin geleneksel anma töreni Hasbahçe'de düzenlenmiştir.

8 Eylül 2001'de Ahmet Erasm'ın defilesi Hasbahçe'de düzenlenmiştir.

3 Mayıs 2002'de Fenerbahçe Altyapı Vakfı tarafından organize edilen " Sarı Zeybek" defilesi Hasbahçe'de düzenlenmiştir.

2 Haziran 2002'de Turizm Bakanı Mustafa Taşar'ın katıldığı " Gül Festivali" kapsamındaki gül dikme töreni Hasbahçe'de düzenlenmiştir.

25 Haziran 2002'de İstanbul Valiliği tarafından organize edilen İstanbul Olgunlaşma Enstitüleri Defilesi Hasbahçe'de düzenlenmiştir.

31 Temmuz 2002'de Alem Dergisi Ankara Temsilciliği adına Hasbahçe'de bir resepsiyon düzenlenmiştir.

23 Nisan 2004' te T.B.M.M.' nin 84. Açılış Yıldönümü ve Milli Egemenlik Haftası Etkinlikleri Kutlama Programı Medhal Salon' da gerçekleştirilmiştir.

FOTOĞRAF 16 - Medhal Salon' daki T.B.M.M.' nin 84. Açılış Yıldönümü ve Milli Egemenlik Haftası Etkinlikleri Kutlama Programı hazırlıkları

Bilimsel Araştırma Bölümü Tarafından Hazırlanan ve Milli Saraylar Daire Başkanlığı Tarafından Yayınlanan Eserlerden Bazıları

Beylerbeyi Sarayı Kitabı-1993

Milli Saraylar Saat Koleksiyonu-1997

Milli Saraylar Isıtma Araçları Koleksiyonu-1998

Milli Saraylar Aydınlatma Araçları Koleksiyonu-1998

Osmanlı Hanedanından Bir Ressam, Abdülmecit Efendi-2004

Bilimsel Araştırma Bölümü Tarafından Hazırlanan Sergilerden Bazıları

28 Kasım 1985'te 'Osmanlı Sarayı'nda Yabancı Ressamlar' adlı sergi Dolmabahçe Sarayı Sanat Galerisinde açılmıştır.

Kasım 1998-2002 arası 'Saray Süslemesinde Kuş' adlı sergi Kuşluk Galerisinde (Camlı Köşkün Alt Katı) açılmıştır. Bu sergi 26 Ocak 2004'te tekrar açılmıştır ve bugün de gezilebilmektedir.

26 Ocak 2004'te 'Abdülmecit Efendi Resimleri' adlı sergi Dolmabahçe Sarayı Sanat Galerisinde açılmıştır.

T.B.M.M Vakfı İstanbul Şubesi

T.B.M.M. Vakfı İstanbul Şubesi, Merkez Yönetim Kurulu'nun 13 Haziran 1987 tarih ve 19 sayılı kararı ile, 15 Haziran 1987'de Milli Saraylar Daire Başkanlığı bünyesinde faaliyete geçmiştir.

Vakfın Amacı

T.B.M.M. Vakfı Milli Saraylara maddi destek sağlamak amacıyla kurulmuştur. Saraylar için bakım, onarım, restorasyon ve rehberlik hizmetleri gibi işlerde maddi destek sağlamaktadır. Vakıf yönetmeliğinin (Bakanlar Kurulu'nun 01.02.1978 tarih ve 7/14.594 sayılı kararı) birinci bölümünde, vakfın amaçları arasında ".....kültür, güzel sanat, eski eser ve anıt niteliğindeki varlıklarımızın her türlü hizmetlerine maddi, manevi katkı ve desteği sağlamak ve bu hizmetleri yapmak, geliştirmek ve tanıtmak....." ifadesi yer almaktadır. (Bkz. Ek 1d)

Vakfın Etkinlik Alanları

Yönetmelikte vakfın milli saraylara kültürel katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirebileceği etkinlikler arasında, yayımlar yapmak, konferans, seminer ve kurslar düzenlemek, sergiler açmak ve rehberlik hizmetleri yapmak gibi etkinlikler belirtilmiştir. (Bkz. Ek 1d) Bu etkinliklerin gerçekleştirilmesinde kimlerle işbirliği yapılabileceği de aynı maddede yer almaktadır. Vakıf 5. maddede yer alan etkinliklerden sadece rehberlik hizmetleriyle ilgili olanı gerçekleştirmektedir. Milli Saraylarda sergi, konferans,seminer gibi etkinlikler 'Bilimsel Araştırma Bölümü' tarafından düzenlenmektedir.

Vakfın Geliri

Milli Saraylardaki kafeteryalar ve hediyelik eşya reyonlarından elde edilen gelirler, bilet satışından sağlanan gelirlerin hepsi ve Milli Saraylarda ve Dolmabahçe Kültür Merkezinde düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlerden elde edilen gelirlerin tümü vakıfa gitmektedir.

Etkinliklerden Sorumlu Kişi

Etkinliklerin gerçekleştirilmesi için vakıfta kültürel ve sanatsal faaliyetlerden sorumlu uzman bir sanat ve kültür danışmanı bulunmaktadır. (Bkz. Ek 1d) Kültür ve Sanat danışmanı, Onur Kurulu Başkanının görüşü alınmak suretiyle, eski eser, kültür ve sanat konularında uzman olan kişiler arasından Merkez Yönetim Kurulu'nca atanır. Bu uzman kişi merkez veya şubelerde kurulacak kültür, bilim, tanıtım merkezlerinde veya yayın kurullarında görev alabilir. (Bkz. Ek 1d)

Vakıf Personeli

Toplumun değişik alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan vakıflar, gönüllü kuruluşlardır. Gerektiğinde gönüllü eleman çalıştırmalar.T.B.M.M. Vakfı, sürekli ve geçici olmak üzere iki tür personel çalıştırmaktadır. Sürekli olanlar görevleri belirlenmiş olup, süresi belli olmayan, sürekli hizmet akdi ile çalıştırılan personeldir. Geçici olanlar ise, iş ve mevsim koşullarına göre ve beliren ihtiyaç üzerine süresi belirli hizmet akdiyle çalıştırılan personeldir. T.B.M.M.Vakfı şimdiye kadar gönüllü eleman alıştırmamıştır.Yönetmelikte vakfın sürekli çalıştırdığı kişilerde aranan şartlar belirtilmiştir. Vakıf tarafından işe alınım personelin hangi eğitimden geçeceği yönetmelikte personeli işe hazırlama programı bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Ek 1d)

29 Ocak 2004'te yürürlüğe giren dernek ve vakıflarla ilgili yasa gereği T.B.M.M. Vakfı için ne gibi bir çözüm getirileceği henüz açıklık kazanmamıştır.

Dolmabahçe Kültür Merkezi

Milli Saraylar Daire Başkanlığı kültürel ve sanatsal etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için Dolmabahçe Sarayı binalarından olan, özgün adıyla Matbah-ı Amire olarak anılan binayı bir kültür merkezi olarak projelendirilmiş ve 6 Haziran 1997'de 'Dolmabahçe Kültür Merkezi' adını vererek açılışını yapılmıştır. Sarayın Beşiktaş yönünde bulunan bina, vaktiyle Dolmabahçe Sarayı nüfusunun besin gereksinimlerini karşılamak amacıyla yaptırılmıştır. Bugün Dolmabahçe Kültür Merkezi, sergiler, fuarlar, resepsiyonlar, defileler gibi sosyal ve kültürel etkinliklerde kullanılmaktadır. Kullanım alanları ve şartları T.B.M.M.'nin Milli Saraylar Dolmabahçe Kültür Merkezi Tahsis Yönetmeliğinde (26 Aralık 1997 tarih ve 62 nolu Divan kararı) belirtilmiştir. (Bkz. Ek 1e)

FOTOĞRAF 17 - Dolmabahçe Kültür Merkezi

Dolmabahçe Kültür Merkezinde 2001-2002 Yıllarında Düzenlenen Etkinliklerden Bazıları

1 Mart-31 Mayıs 2001’de Kültür Sanat Vakfı tarafından düzenlenen Burhan Doğançay sergisi

5-11 Mart 2002’de Afeks Uluslar Arası Gourmex Fuarı

12 Mart-15 Nisan 2002’de Avustralya Başkonsolosluğu Kültür Ofisi’nin düzenlediği “Avustralyalı mimar Clemens Holzmeister” sergisi

28 Mayıs 2002 de düzenlenen Cemil İpekçi defilesi

FOTOĞRAF 18 - Cemil İpekçi defilesi

Dolmabahçe Sarayı Müzesi’ni Katılım Bağlamında Değerlendirme

Geçmişte toplama, sergileme ve koruma kavramlarından ibaret olan müzecilik, günümüzde toplumu eğitime ve kültürel gelişimini sağlama gibi görevleri de üstlenmiştir. Müzelerin bu görevini yerine getirebilmesi toplumla iyi bir iletişim kurmasına bağlıdır. Günümüzde bir müzenin başarısı ziyaretçi sayısına göre değerlendirilmektedir. Müze ziyaretçisinin artması için halkın istek ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması onlar ve müze arasında bir köprü kurulma yoluna gidilmektedir. Böylelikle müze ziyaretçiye hoşça vakit geçirmesini sağlayacak fırsatlar sunarak onlara daha çok katılım olanakları tanımaktadır.

Giderek gelişen dünyamızda insanların beklentilerinin değişmesi sonucu müzelerin işlevleri farklı bir boyut kazanmıştır. Önceleri ziyaretçiyi sadece ‘seyirci’ olarak değerlendiren müze anlayışı değişmiş, gerek seminer,geçici sergi, konser vb. çeşitli etkinlikler sunularak, gerekse müzede gönüllü olarak çalışma avantajı verilerek, ziyaretçinin müzede ‘katılımcı’ olmasını destekleyen görüş benimsenmiş ve müzeye etkin katılımı sağlanmaya başlanmıştır.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde bu tür etkinliklerden sorumlu olan Bilimsel Araştırma Bölümü, Meclis Yönetmeliği'nin Milli Saraylar'la ilgili olan tüzüğünde yer alan maddeler doğrultusunda müzede, sadece devlet ve özel kuruluşlar adına düzenlenen kokteyl ve resepsiyon gibi organizasyonların yürütülmesini sağlamaktadır. Bunun yanında halka yönelik olarak bu tip uygulamalara rastlanılmamaktadır.

1984 yılı Kasım'ında Şale Köşkü'nde gerçekleştirilen Milli Saraylar Sempozyumu'nda araştırma, sergi , konferans gibi etkinlikler başlatılmış, 1985'li yıllarda Dolmabahçe Sarayı Sanat Galerisi'nde sergiler düzenlenmiş, ancak sonraki dönemde devamı gelmemiştir.

Müzede sosyal ve kültürel alanda daha çok hizmet verebilmek için kurulmuş olan Dolmabahçe Kültür Merkezi fuar ve sergi gibi birçok organizasyona ev sahipliği yapmaktadır fakat bunlar müzenin kendisinin oluşturduğu programlar değildir. Milli Saraylar'a hizmet vermek için kurulmuş olan T.B.M.M. Vakfi Yönetmeliğinde de bu tür organizasyonlar vakfın yapabileceği etkinlikler arasında yer almaktadır. Vakfın şimdiye kadar rehberlik hizmeti dışında bu yönde bir çalışması olmamıştır.

Dolmabahçe Sarayı'nda ziyaretçiye gönüllü olarak çalışma fırsatı henüz tanınmamıştır. Fakat yurt içi veya yurt dışından gelen araştırmacılara eserler üzerinde bilimsel araştırmalar yapma fırsatı verilmektedir.(Bkz. Ek 1b) Tüm Milli Saraylar'da olduğu gibi Dolmabahçe Sarayı Müzesi'ndeki kültürel ve sosyal etkinlikleri düzenleyen Bilimsel Araştırma Bölümü daha çok resmi amaçla düzenlenen resepsiyonlar kapsamında uluslar arası boyutta önem arz eden organizasyonların yürütülmesini sağlamıştır. Çeşitli ülkelerin başbakanları, bakanları gibi üst düzey yöneticilerine saraylardaki tarihi atmosfer içinde davetler verilerek, milli hazinelerimize ülkelerarası yakınlaşmada etkin bir rol oynama fırsatı verilmiştir.

4.3. Türkiye ve Dış Ülkelerdeki Müze Örneklerinin Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi

Oldukça eskilere dayanan, değerli nesnelere korumak amaçlı koleksiyonculukla başlayan, daha sonra toplumun kültürel kimliğini belirleyen değerli kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve tanıtılması amacıyla gelişen kurumlar olarak müzeler, günümüzde eğitsel, sosyal ve kültürel alanda topluma yararlı olabilmek için ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıyan programlar uygulamaktadırlar.

Müzelerde ziyaretçinin katılımına katkıda bulunulması önceleri yadırganırken, müzecilikte yeni bir gelişim dönemine girildiği çağımızda kabul görmeye başlamıştır. Daha önceleri de müzelerde sergilere ve eğitim programlarına yer verilmekteydi ama bu etkinlikler koleksiyonlara yönelik olarak gerçekleştirilmekteydi. Yeni anlayışa göre koleksiyon odaklı etkinliklerin yanı sıra, ziyaretçiyi müzeye yaklaştırma ve müze içinde katılıma teşvik etme amaçlı etkinlikler de yapılmaktadır. (Merriman, 2000, s. 70)

Dünyadan müze örneklerine bakıldığında Avrupa'daki birçok müzenin yaşadığı döneme ayak uydurabilmek amacıyla, ziyaretçinin etkin olarak müzeye katılımını sağlayan çeşitli programlar uyguladığı ve bunların gerçekleştirilmesinde sivil toplum örgütleriyle çalıştığı görülmektedir.

Fransa örneğine bakıldığında, Louvre Sarayı'nın ziyaretçiye mümkün olduğunca çok katılım fırsatı tanımak amacıyla eğitsel, sosyal ve kültürel birçok etkinliğin gerçekleştirildiği Piramit'i yaptırdığı görülmektedir. Sarayın bahçesindeki kare avluya yapılan sembolik binanın alt kısmındaki Napolyon Meydanı'nda her yıl düzenli olarak geçici sergiler, seminerler, konferanslar, film gösterimleri, konserler ve atölye çalışmaları düzenlenmektedir. Bunlardan ilk beşi ziyaretçinin kültürel ve sosyal gelişimine katkıda bulunurken, ziyaretçiye etkin bir öğrenme ortamı sağlayan atölye çalışmalarıyla da kalıcı bilgiler edinmeleri sağlanmaktadır.

Louvre Müzesi, etkinlikleri farklı hedef kitleleri için düzenleyerek toplumdaki her kesime katılım fırsatı tanımaya çalışmaktadır. Etkinlikler kapsamında okullarla, tiyatrolarla, televizyon kanallarıyla ve diğer müzelerle işbirliği yapan müze, bugün Paris'in, Fransa'nın bir kültür ve sanat merkezi konumuna taşınmasına katkıda bulunmaktadır. Piramit'in yapımını gerçekleştiren Çin asıllı Amerikalı mimar Ieoh Ming Pei, Louvre'un Paris için olan önemini şu sözleriyle doğrulamaktadır "*Eğer Louvre uykuda ise tüm Paris uykudadır.*" Louvre Sarayı günümüzdeki konumuyla, 1981'de başlattığı müzeyi çağdaşlaştırma adı altındaki projesiyle, yeryüzünde olabildiğince çok insana, sanatı seyredebilecekleri ve anlayabilecekleri bir müze atmosferi yaratmak amacını gerçekleştirmiş bulunmaktadır. (Sönmez, 1994, s. 102,103)

İngiltere örneği olarak Kensington Sarayı'nda da çeşitli eğitsel sosyal ve kültürel etkinliklere yer verildiği görülmektedir. Müzede özellikle eğitsel etkinliklere önem verilmektedir. Müze-okul işbirliğinin başarılı bir örneği olan Kensington Sarayı'nda öğretmenlerle beraber

çalışılarak gezi öncesi hazırlık yapılması sağlanmaktadır. Hazırlık sonrasında müfredata uygun düşecek şekilde müze gezileri düzenlenmekte ve gezi sonrası çocuklardan öğrendiklerini uygulamaları istenerek öğrendiklerinin kalıcı olması sağlanmaktadır.

Kensington Sarayı'nda ziyaretçiye tarihi ortamlarda yemeklere ve resepsiyonlara katılma fırsatı da verilerek saray mekanlarının sadece kraliyet ailesinden olanların değil, halk tarafından da kullanılması sağlanmaktadır. Bunların dışında Louvre örneğinde olduğu gibi konserler, seminerler gibi diğer etkinliklere yer verilmediği görülmektedir.

Rusya örneği olarak Hermitage Müzesi diğer iki örnekten çok daha fazla ve çeşitli etkinliklerle karşımıza çıkmaktadır. Eğitsel, sosyal ve kültürel alanda birçok etkinliklerin düzenlendiği Hermitage, bu etkinliklerin gerçekleştirilmesinde okullarla, tiyatro ve müzik alanındaki kuruluşlarla ve radyo ve televizyon kanallarıyla işbirliği yapmaktadır. Müze ayrıca programlarını zenginleştirmek ve tüm dünyaya ulaşabilmek amacıyla bazı ülkelerle müze dostları gruplarını oluşturmuştur.

Hermitage Müzesi eğitsel çalışmalar kapsamında birçok uzman görevlinin çalıştığı eğitim servisi bölümüyle her yaştaki çocuğa ve engellilere sayısız hizmetler vermektedir. Ayrıca web sitesinde oluşturduğu sanal akademi programıyla Rusça ve İngilizce olarak sanat tarihi dalında kurslar vererek eğitsel alanda tüm dünyaya hizmet vermektedir. Tiyatro ve müzik alanında gerçekleştirdiği etkinliklerle ise klasik tiyatronun ve müziğin yaşatılmasını sağlayarak sanata destek olmaktadır.

Hermitage Müzesi gerçekleştirdiği eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerle halkı katılımcı boyuta taşıyan programlar uygulayarak ve yurt dışında düzenlediği eğitsel etkinlikler ve sergilerle ülke dışındakileri de programlarına katarak bir dünya müzesi olma yolunda başarılı çalışmalar gerçekleştirmiş bulunmaktadır.

Ülkemiz örneklerine bakıldığında, Topkapı Sarayı Müzesi'nde Avrupa örneklerindeki kadar çeşitli olmasa bile bazı eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklere yer verildiği görülmektedir. Topkapı Sarayı Müzesi'ne Kültür Bakanlığı'nın bütçesinden ayrılan gelirin az olması nedeniyle etkinlik çalışmaları sınırlı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu etkinlikler için gereken destek, 1966'da kurulan Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği'nden alınmaktadır.

Topkapı Sarayı Müzesi'nde her yıl geçici sergiler ve konferanslar düzenlenmektedir ama bunlar sayı olarak Avrupa'daki müzelere oranla azdır. Müzede bazen eğitsel amaçlı görünen etkinliklerin de düzenlendiği görülmektedir. Bu etkinliklerin bir bölümü müzenin geleneksel etkinliği olmayıp, müze mekanını kullanmak ve topluma ulaşmak isteyen sivil toplum örgütleri ya da okulların girişimiyle başlatılmıştır. Bu yüzden de Avrupa müzelerinde olduğu gibi her yıl düzenli olarak yapılmamaktadır. Örneğin, müzede 2002 yılında müzecilik haftası nedeniyle düzenlenen 'Masallar ve Saraylar' adlı sergide, okullarla işbirliği yapılarak drama ve resim çalışmaları yapılmış ve sergide çocukların yapıtları kullanılmıştır. Sonraki yıllarda ise buna benzer bir etkinliğe rastlanılmamaktadır.

Topkapı Sarayı Müzesi'nde yapılan konferanslar daha ziyade müzecilere yöneliktir. Sergiler ise müze koleksiyonundan belli bir tema çerçevesinde seçilmiş olup turist ve halka Osmanlı kültürünü tanıtmak amaçlarını taşımaktadır.

Koleksiyonu ve tarihi açısından oldukça zengin bir kaynağa sahip olan Topkapı Sarayı Müzesi'nde, bu kaynaklar ziyaretçiyle çağdaş müze tanımı içerisinde buluşmamaktadır. Ziyaretçiye etkin katılım sağlama anlamına gelen bu tanım doğrultusunda Avrupa'daki örneklerle bakıldığında, müzede yapılanların yetersiz olduğu görülmektedir.

Ülkemizden diğer bir örnek olarak Dolmabahçe Sarayı Müzesi değerlendirildiğinde, gelir açısından Topkapı Sarayı Müzesi'nden daha iyi durumda olmasına rağmen, etkinlikler kapsamında daha iyi bir konumda olduğu söylenemez. Müzede eğitsel alanda etkinliklere yer verilmezken, sosyal ve kültürel alanda birçok etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Fakat genellikle müzenin bahçelerinde ve daha çok etkinliklerin yapılabilmesi amacıyla 1997'de kullanıma açılan Dolmabahçe Kültür Merkezi'nde resmi amaçla ya da özel kuruluşlar tarafından düzenlenen kokteyller, resepsiyonlar ve defileler gibi etkinliklerin belli bir kesime hitap ettiği ve maddi kazancı hedeflediği (kira olarak) görülmektedir. Müze etkinliklerinden sadece geçici sergiler ve fuarlar herkesin katılabildiği etkinliklerdendir.

Yıldız Şale Köşkü'nde 1984 yılında gerçekleştirilen 'Milli Saraylar Sempozyumu' dışında, günümüz modern müzelerinde gerçekleştirilen seminerler veya konferanslara yer verilmemektedir. Sempozyumda, Milli Saraylar'ı halka yakınlaştıracak ve birer kültür merkezi konumuna getirecek birçok önerilerde bulunulmuş, fakat bu konuda kalıcı programların uygulamaya konulduğu görülmemiştir.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nin, bugünkü etkinlik uygulamaları açısından değerlendirildiğinde Avrupa örneklerinden çok geride olduğu ve ziyaretçiye sunduğu hizmetin, eski müzecilik anlayışına dayanan, pasif olarak koleksiyonların gezilmesinden ibaret olduğu görülmektedir.

Sivil toplum örgütleri ve gönüllülerle çalışılması kapsamında Avrupa'daki örnekler bakıldığında, etkinliklerin gerçekleştirilmesinde çoğu müzenin bu destekleyici gruplarla işbirliği yaptığı görülmektedir.

Louvre Müzesi'nde, Louvre'u Sevenler Derneği, Louvre Amerikan Dostları Derneği ve kendi bünyesinde oluşturduğu CALAO adlı kuruluşun gönüllü olarak müze çalışmalarına destek verdiği görülmektedir. Müze dışardan gönüllü eleman alımına sıcak bakmamaktadır.

Kensington Müzesi bağlı olduğu Tarihi Kraliyet Sarayları kuruluşundan müze dostları, üyelikler, sponsorlar ve bağışlar yoluyla destek almaktadır. Müzede ayrıca eğitim etkinlikleriyle ilgili programların geliştirilmesi için gönüllü eleman çalıştırılması düşünülmektedir.

Hermitage Müzesi, Rusya'daki, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki, Kanada'daki ve Hollanda'daki Hermitage Müze Dostları Dernekleri'nden kendini geliştirme kapsamındaki programlarını uygulamak için destek almaktadır. Ayrıca gönüllülerle ilgili çalışmalarından da memnun olan müze ileride de bu uygulamasını sürdürmeye devam etmeyi düşünmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi etkinlikler kapsamında en büyük desteği Topkapı Sarayı'nı Sevenler Müzesi Derneği'nden almaktadır. Müzede gönüllü eleman çalıştırma uygulaması yoktur. Türkiye'de, müzelerde gönüllülerin çalıştırılmasıyla ilgili bir yasa ya da yönetmelik bulunmamaktadır. (Madran, 1998, s. 57)

Dolmabahçe Sarayı Müzesi'ndeki etkinlikler kendi bünyesindeki Kültür-Bilim Tanıtım Merkezi tarafından gerçekleştirilmektedir. Müze yararına kurulan T.B.M.M. Vakfı sadece maddi desteği sağlamakta ve kafeterya, satış reyonu ve rehberlik hizmetlerini vermektedir. Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde de gönüllü eleman çalıştırma uygulaması bulunmamaktadır.

5. BEYLERBEYİ SARAYI MÜZESİ

5.1. Tarihçe

5.1.1. Saray dönemi

Beylerbeyi Sarayı 1865 yılında Sultan Abdülaziz (1830-1876) tarafından yaptırılmış olan yazlık bir saraydır. Saray Kuzguncuk ile Beylerbeyi arasında denizden geriye setler halinde yükselen bir bahçenin içinde yer almaktadır. Bu bölgenin bir yerleşim alanı olarak kullanılması Bizans Dönemine kadar gitmektedir. O dönemde İstavroz adını taşıyan bölgenin bu adı, İmparator I.Konstantin'in buraya diktiği bir haçtan aldığı belirtilmiştir. (Gülsün, 1993, s. 8)

İstavroz bölgesindeki ilk Osmanlı yapısı, II.Selim'in kızı Gevher Sultan'a ait olan saraydır. Padişahlardan IV.Murad burada dünyaya gelmiştir. 17.yy'da en gözde mesire yerlerinden biri olan bu bölge sultanlar tarafından hasbahçeler olarak kullanılmıştır. Daha sonraları II.Mahmut'un 1832'de saray yaptırıp (Eski Saray) buraya taşınmasıyla devletin önemli bir yönetim merkezi olmuştur. Bu saray 1851'de çıkan yangınla harap hale gelince, sultan Abdülaziz sarayı yıktırarak yerine Beylerbeyi Sarayı'nı yaptırmıştır. (Batur, 1994, s. 206)

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin bahçesinde saray binasından başka yapılar olarak, Mermer Köşk, Sarı Köşk, Ahır Köşkü ve iki adet Deniz Köşkü vardır. Kapladığı alan üç bin metrekare olan Beylerbeyi Sarayı Binası, Harem ve Mabeyn olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Bodrumuyla beraber üç katlı olarak düzenlenen saray binasında 24 oda, 6 salon, 1 hamam, 2 banyo ve 7 tuvalet bulunmaktadır. Türk evi plan anlayışına uygun olarak ortada bir sofa ve köşelerde odalar şeklinde bölümlenmiştir. Dış görünümüyle dönemin batı kaynaklı etkilerini yansıtan saray, Rönesans ve Barok karışımı bir anlayışla yaptırılmıştır. İç düzenlemede geleneksel motiflerden türetilmiş süslemeler kullanılmıştır. Renkli kalem işi süslemeler, geometrik motiflerle rumi ve palmetler gibi bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Bu motifler Barok tarza uygun biçimde, gölgelendirilerek üç boyutlu olarak verilmiştir. Tavanlarda kullanılan natürmortların bu klasik motiflerle verilmesi ve hat işlerinin rokoko motiflerle işlenmesi sarayda eklektik anlayış egemenliğini göstermektedir. (Gülsün, 1993, s. 32) Saray bahçelerinin kapladığı alan ise yetmişbeş bin metrekaredir.

Beylerbeyi Sarayı, yazlık saray olarak kullanımının dışında hem saltanat hem de Cumhuriyet döneminde (1960'a kadar) devlet konukevi olarak kullanılmıştır. Sarayda Osmanlı döneminde ağırlanmış olan ünlü konuklar sırasıyla Fransız İmparatoriçesi Eugenie de Montijo (1869), Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph (1869), İran Şahı Nasireddin (1873), Karadağ Prensi Nikola (1874), Çar II. Alexandr'ın gönderdiği temsilci Grandük Nikola (1874) ve 1891'de sarayı gezip gören İsveç Veliht Prensi Oscar'dır. Cumhuriyet döneminde ise Mustafa Kemal Atatürk'ün Beylerbeyi Sarayı'na iki kez geldiği görülmektedir. Birincisinde, 1934'te İran Şahı Rıza Pehlevi adına Havuzlu Salon'da verilen ziyafete katılmıştır. İkincisinde ise, 1936'da Beylerbeyi Sarayı'nda düzenlenen Balkan Oyunları Festivalini onurlandırmış ve sarayın 24 numaralı odasında kalmıştır. (Gülsün, 1993, s. 83)

Ayrıca II. Abdülhamit tahttan indirilip (1909) sürgüne gönderildiği Selanik'ten dönünce son yıllarını (1912-1918) Beylerbeyi Sarayı'nda geçirmiş ve 1918 yılında burada vefat etmiştir.

FOTOĞRAF 19 – Beylerbeyi Sarayı Müzesi

5.1.2. Saray Müze Dönemi

Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde, Cumhuriyet döneminde Osmanlı Sarayları ile ilgili önemli bir karar çıkartılmıştır. Karar, 3 Mart 1924'de çıkarılan 431 sayılı yasanın 8, 9, 10 ve 11. maddelerinde şöyle belirtilmiştir:

“**Madde 8.**-Osmanlı İmparatorluğu'nda padişahlık etmiş kimselerin Türkiye Cumhuriyeti arazisi dahilindeki tapuya merbut emvali menkulleri millete intikal etmiştir.

Madde 9.-Mülga padişahlık sarayları, kasırları ve emvali sairesi, dahilinde mefruşat, takımlar, tablolar, asari nefise ve sair bilumum emvali menkule millete intikal etmiştir.

Madde 10.-Emlaki hakaniye namı altında olup evvelce millete devredilen emlak ile beraber mülga padişahlığa ait bilcümle ve sabık Hazine-i Hümayun, muhteviyatları ile birlikte, Saray ve Kasırlar ve mebana ve arazi millete intikal etmiştir.

Madde 11.-Millete intikal eden emvali menkule ve gayri menkulenin tespit ve muhafazası için bir nizamname tanzim edilecektir.”

Son maddede adı geçen nizamname, Vekiller Heyeti kararı olarak 18 Ocak 1925’de 1371 sayılı ile çıkarılmıştır. Nizamnamenin birinci maddesinde “...*Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayları Milli Saraylar namı altında muhafaza edilmek üzere kurulacak Milli Saraylar Müdürlüğü’ne...terk olunmuştur*” ifadesi yer almaktadır.

Milli Saraylar Müdürlüğü Atatürk’ün isteğiyle 1933 yılı Bütçe Kanunu ile T.M.M.M. Başkanlığı’na bağlanmıştır. (www.tbmm.gov.tr)

1983’te çıkarılan 2919 yasa ile saray, köşk ve kasırların yönetimi Milli Saraylar Daire Başkanlığı Saray Köşk ve Kasırlar Grup Başkanlığı’na bırakılmış, 1983 yılında Beylerbeyi Sarayı ziyarete açılmıştır. (T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, 1998, s. 30)

5.2 İdari Yapı

Milli Saraylar Daire Başkanlığı, Daire Başkanının idaresindedir. Daire Başkanının, İdari işlerden sorumlu yardımcısına bağlı olan İdari Şube Müdürü, Mal Saymanlığı, Personel Özlük İşleri Şefliği, Tahakkuk Şefliği, Evrak Şefliği, Doktorluk ve Tabldot birimlerinden sorumludur. Teknik işlerden sorumlu yardımcısına bağlı olan Teknik Destek Hizmetleri Grup Başkanı, Bakım Onarım Şube Müdürlüğü, İşletme Şube Müdürlüğü ve Park ve Bahçeler Şube Müdürlüğü birimlerinden sorumludur. Saray Köşklere sorumlu yardımcısına bağlı olan Saray Köşklere Grup Başkanı, Dolmabahçe Sarayı Müdürlüğü, Beylerbeyi Sarayı Müdürlüğü, Maslak Kasrı, İhlamur Kasrı, Yıldız Şale Köşkü, Yalova Köşkü, Küçüksu Kasrı, Filizi Köşk, Florya Köşkü ve Aynalikkavak Kasrı birimlerinden sorumludur. Ayrıca, Satınalma Komisyon Başkanlığı, Müşavirler, Sivil Savunma Uzmanlığı, T.B.M.M. Vakfı İstanbul Şube Müdürlüğü, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi Müdürlüğü ve Hereke Halı Fabrikası doğrudan Daire Başkanlığı’na bağlı olan birimlerdir.

5.3. Bahçeler ve Binalar

5.3.1. Bahçeler

Sarayın arkasındaki tepenin üstüne kadar kat kat teraslar şeklinde yükselen oldukça geniş ve eşsiz güzellikteki Set Bahçeler, 19.yy Osmanlı bahçe kültürüne güzel bir örnektir. Kıydan başlayıp yukarıya doğru uzanan bu bahçeler, son dönem Osmanlı bahçe mimarlığının özgün çizgilerini sergilerler. (Gülsün, 1993, s. 67) 18.yy. başlarına dek inen Batılılaşma girişimleri bahçe mimarlığına da yansımış, bu dönemden itibaren görülen bahçe tasarımlarında batılı çizgilere rastlanmıştır. (Fidan ve Gülsün, 1996, s. 99) Birbirlerine merdivenler ve rampalarla bağlanmış olan setler, ayrı ayrı bahçeler şeklinde işlenmiştir ve saray döneminde her birinin kendine mahsus yabancı bir bahçivani bulunmaktadır. Bahçelerin bölümlenmesi bu bahçivanların memleketine uygun bir şekilde yapıldığından, bir İspanyol, bir İtalyan, bir İngiliz, bir Alman ve bir Fransız bahçesi oluşturulmuştur. Setler arasında görülen yolun üzeri tonozla örtülerek bahçeye verilmiş ve bahçenin boğaz sahiline kadar kesintisiz devamı sağlanmıştır. Her setten görülen Boğaziçi manzarası doyumsuz güzelliktedir. Şimdi ki bahçenin esaslarını II. Mahmut (1808-1839) 1828-1830 yılları arasında kurmuştur. En üst sette bulunan büyük havuz ve Mermer Köşk bu padişah zamanından kalmadır. (Eldem, ?, s. 44)

Beylerbeyi Sarayı ve Set Bahçeleri'nin İstanbul'u gezen gezginleri oldukça etkilediği tuttukları günlük ya da yazdıkları mektuplardan anlaşılmaktadır. Bunlardan Miss Pardoe (1806) saray bahçelerinden nasıl etkilendiğini şiirsel bir anlatımla şöyle dile getirmiştir. "Şehir (Üsküdar) tarafına bakan setin ucundaki mermer kapıdan gelen ziyaretçi, kokuları her tarafa yayılan bir çiçek bahçesine girer. Burada suları durmadan semaya doğru fişkıran fiskiyeler vardır. Su oyunlarının ahenkli ve iç dinlendirici sesleri, tamamıyla çerçeveye uygundur. Parlak tüyleriyle serbestçe ortada dolaşan kuşlar, renklerine uygun çiçekler arasında oynaşmaktadır."

FOTOĞRAF 20A – 20 B – Beylerbeyi Sarayı Set Bahçelerden Görüntüler

Osmanlı döneminde havuz mimarlığının çeşitlendiği ve zenginleştiği, su ve özellikle havuzun saray, köşk ve konakların içine kadar girdiği görülmektedir. (Fidan ve Gülsün, 1996, s. 95) Saray Set Bahçeleri'nin en üstünde (4. sette) bulunan mermer havuz Türkiye'nin en büyük havuzlarından biridir. Derinliği 3 m 20 cm olan havuz 2800 metrekaredir. "Kuğu Gölü" adı verilen bu havuzun suları üzerinde yaklaşık otuz tane birbirinden zarif kuş güneşlenirdi. Bu manzarayı çok seven II. Mahmut, saatlerce kuşların su üstündeki hareketlerini seyrederdi. Havuz çevresinde bulunan söğüt, kokulu manolya ve daha başka ağaçların gölgeleri su üstüne düşerdi. Bir manolyanı gölgesi altında, parlak renklerle boyalı ve yaldızlı iki sandal bulunurdu. (Eldem, ?, s. 46) Diğer üç sette ve Saray'ın Selamlık ve Harem bahçelerinin ortasında da birer küçük havuz bulunmaktadır. İçlerinde kırmızı balıkların yüzdüğü bu havuzlar birbirinden güzel nilüferlerle süslüdür. Oval şeklinde olan havuzların kenarları ise, rengarenk çiçeklerle donatılmıştır. Orta kısımlarındaki betondan yapay mağara süslemeleriyle ve şekil olarak barok tarzda olan havuzlar, fiskiyeleriyle geleneksel tarzı da yansıtırlar. Bahçeler ayrıca nadide ağaçlarla, özellikle sanatçı elinden çıkmış bronz heykellerle süslenmiştir. Heykellerin hepsi 1864 yılında Paris'te yapılmıştır. Kaidelerine yapan sanatçıların adları ve tarihleri kazanmıştır. Her iki bahçede de birer kısımları bahçe tarafında olup diğer kısımları rıhtım üzerine taşan Deniz Köşkleri vardır. Selamlık ve Harem bahçeleriyle rıhtım arasındaki boydan boya uzanan kesintisiz bir duvar görülür. Bahçelerden rıhtıma açılan ajurlu demir döküm kanatlı iki deniz giriş kapısı vardır. Kapıların kornişlerinde som mermerden kabartma çok güzel yapılmış padişah tuğrası ve sembolleri bulunmaktadır.

Sultan Abdülaziz zamanında setlerde değişiklikler yapılmış, merdiven ve parmaklıklar yenilenmiş, tüm tarhlar doğalcı bir üslupta ve günün zevkine göre değişime uğramıştır. (Eldem, ?, s. 44) En üst sette bulunan Sarı Köşk ve Ahır Köşkü ile Harem ve Selamlık bahçelerindeki Deniz Köşkleri Abdülaziz zamanı yapılarıdır.

Beylerbeyi Sarayı, Set Bahçeleri bugüne dek gelebilmiş anıtsal ağaçlarıyla, özgün bitkileriyle, Fransız Okulu heykeltraşların heykelleri ve süs havuzlarıyla doğa içinde tarihi yaşatmaktadırlar.

5.3.2. Binalar

5.3.2.1. Ana Bina

Dikdörtgen bir zemin alanı üzerine oturmuş olan Beylerbeyi Sarayı binası, kuzey güney doğrultusu üzerine yerleştirilmiştir.(Bkz. Ek2c) Sarayın güney kesimi Selamlık, kuzey kesimi ise Harem olarak ayrılmıştır. (Batur, 1994, s. 208)

18.yy.'da Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan Batılılaşma çabaları sanata da yansımış, bu dönem yapılarında batı etkileri görülmeye başlanmıştır. Fransız Barok saray mimarisinden ilham alınarak planlanan Beylerbeyi Sarayı da neo-klasik Barok, ampir ve neo-rönesans mimarlığının kimi öğelerini yansıtarak bu tarz yapılara örnek oluşturur. Bu özelliği daha çok cephe düzenlemelerinde ve bezemelerinde belirgin olarak gözükür. Örneğin cephelerindeki dışa taşkın üçlü kompozisyon neo-klasik stildeki sivil yapılarda görülen bir özelliktir. Ön ve yan cephelerde batılı bir görüntüye sahip olan saray, arka cephedeki (Harem tarafında) yalın düzeni ve Harem'i Selamlık'tan ayıran bahçedeki yüksek duvarlarıyla bir doğu sarayı görüntüsünü vermektedir. (Baraz, ?, s. 160)

Beylerbeyi Sarayı, mermer ve Bakırköy'den getirilen küfeki taşından yapılmış olup, kiremit örtülü çatısı, cephe kenarlarını dolaşan şebekeli bir parapet ile saklanmıştır. Pencerelemler aralarına ve duvar köşelerinin önlerine yerleştirilmiş olan tek ve çift sütunlar cepheleri hareketlendiren en önemli unsurlardır. İç mekânlarda ise, geleneksel süsleme öğelerinin ağırlıklı olduğu bir doğu-batı sentezi görülür. 19. yy Osmanlı saray üslubu adı verilen bu üslupta, doğu motifleri batı anlayışı içinde vermeye çalışılmıştır. Örnek olarak sarayın tavanındaki rumilerin ve palmetlerin gölgelendirilerek, barok sanatta olduğu gibi üç boyutlu bir görünüm verilerek derinlik kazandırılması verilebilir. (Baraz, ?, s. 159) Sarayın iç dekorasyonuna oldukça önem veren Sultan Abdülaziz, nerede hangi uygulamaları istediğini söylemiş, bezemeler için Mabeyn-i Hümayun ressamı Mason Bey'i görevlendirmiştir. Geleneksel Türk Evi kurgusuna dayanan sarayın planı, salona açılan köşe odaları şeklindedir. Merkez konumundaki salonlarda eyvan tipi uygulanmıştır.

Beylerbeyi Sarayı'nda, Mavi Salon'daki Türk yapımı beş avizenin dışında diğer bütün mekânlarda kullanılan avizeler ve şamdanlar Çek yapımıdır. Bohemya kristalinden yapılmış olan avizeler, birbirinden güzel renkleriyle her odaya ayrı bir özellik kazandırır. Mobilya

grupları daha çok Avrupa'nın 19 yy beğenisini vurgulayan barok ve ampir tarzındadır. Bunun yanı sıra Türk işçiliğinin sergilendiği sedef kakmalı mobilyalar da bulunmaktadır. Döşemelik kumaş ve perdelerde genellikle saray fabrikası olan Hereke kumaşları kullanılmıştır. Saray yazlık olarak tasarlandığından her hangi bir ısıtma sistemi bulunmamaktadır. Saray'ın döşemesinde serinlik sağlamak amacıyla halıların altında hasır kullanılmıştır. Aynı zamanda neme karşı bir tedbir olarak kullanılan hasırlar Mısır'dan getirilmiştir. Saray'daki İtalyan ve Fransız yapımı kristal aynalar, Türk (Yıldız Porselen), Uzakdoğu, Fransız ve Alman porselenleri göz dolduran diğer dekoratif elemanlardır.

Beylerbeyi Sarayı'na giriş Harem, Selamlık ve Koltuk Kapısı'ndan olmak üzere üç ayrı yerdendir. Selamlık girişinde, barok espride üç cepheli kavisli, görkemli bir merdiven bulunur. Harem girişindeki merdivenlerde köşeli çizgiler kullanılarak daha yalın bir ifade verilmiştir. Koltuk kapısı girişi de Harem'deki gibi sade olarak tasarlanmıştır. Sarayın bütününde Harem bölümü, Selamlık bölümüne oranla daha sade olarak düzenlenmiştir.

Beylerbeyi Sarayı'ndaki mekanların işlevleri, Sultan Abdülaziz'in yazlık saray olarak kullandığı dönem, Sultan II.Abdülhamit'in göz hapsinde tutulduğu dönem ve Cumhuriyet sonrası Devlet Konuk evi olarak kullanıldığı döneme göre farklılıklar göstermektedir. Bu yüzden Beylerbeyi Sarayı kitabından ve sarayın anlatım metinlerinden elde edilen bilgilere göre belirtilen odaların kullanım amaçları yaklaşık tahminlerdir ve bu konuda araştırmalar sürmektedir. Bu bilgiler ışığında saray odaları kayıtlardaki numaraları belirtilerek, aşağıdaki işlevleriyle tanımlanmışlardır.

Selamlık Bölümü (Zemin Kat)

Giriş Salonu

Selamlık bölümünün büyük kapısından "Giriş Salonu" adı verilen salona girilir. Giriş mekanı binanın güneyinde bulunmaktadır. (Bkz. Ek 2dI) Salonun, sağında ve solunda ikişer adet olmak üzere dört kapı bulunmaktadır. Sarayın tüm zemini gibi hasır döşeli olan salonun tavanından sarkan Bohemya kristalinden avize, Çek yapımıdır. Tavandaki gemili kompozisyonlar sarayın pek çok odasındaki tavan süslemelerinde kullanılmıştır. Saraydaki üç ayrı merdivenden bir tanesi girişte bulunmaktadır. Bu merdiven girişin karşısındaki duvarı tamamen kaplayarak, on basamak kadar çıkıldıktan sonra iki yana ayrılan çift kollu büyük ve geniş bir merdivendir. Salonda güçlü bir etki bırakan merdiven, ahşap korkuluğu ile eski konakları anımsatır. (Batur, 1994, s. 208) Kapı üstlerinde bulunan şövalye başlıklı kornişler,

saray süslemesindeki batı etkilerini yansıtır. Salonun, kara tarafında (doğusunda) bulunan odalar daha sadedir ve resmi görevliler tarafından kullanıldıkları sanılmaktadır.

16 Numaralı Oda

Selamlık girişinin deniz tarafındaki odaların ilki “Yaverler Odası” olarak tanımlanır. (Bkz. Ek 2dI) Odadaki birbirinden güzel yazıhane takımlarından kapının solundaki Avrupa, diğerleri II.Abdülhamit döneminde (1876-1909) kurulmuş olan Yıldız Marangozhanesi yapımıdır.

15 Numaralı Oda

“Bekleme Odası” olarak tanımlanan bu oda eşsiz boğaz manzarasına sahiptir. (Bkz. Ek 2dI) Son derece yalın döşenmiş odada, giriş kapısının karşı duvarında bulunan ipek iplikle işlenmiş olan çerçeveli aslan portresi en ilgi çeken objelerdendir. Duvardaki tablolar saraydaki diğer tablolar gibi çoğunlukla 19 yy ikinci yarısında yerli ve yabancı saray ressamları tarafından yapılmıştır.

14 Numaralı Oda

Bu oda halat motifinin kullanıldığı mobilya süslemesinden dolayı “Kaptan Paşa Odası” olarak nitelendirilir. (Bkz. Ek 2dI) Odadaki sandalyeler, aynaların çerçeveleri, altın yıldızlı kornişler ve odadaki masa hep halat motifleriyle süslenmiştir. Denizciliğe ve Osmanlı Donanmasının geliştirilmesine oldukça önem veren Sultan Abdülaziz’in sarayda denizcilikle ilgili resim ve süslemelerin kullanılması isteğinin bir örneğini teşkil eder.

Havuzlu Salon

Alt katta, Harem ve Selamlık bölümlerini birbirinden ayıran, hem kara hem de deniz tarafına cephesi olan resmi kabul ve törenlerin yapıldığı bu görkemli salonun ortasında mermer kaplı fiskiyeli büyük bir havuz bulunmaktadır. (Bkz. Ek 2dI)

FOTOĞRAF 21 - Havuzlu Salon

Etrafi mermerden alçak bir korkulukla çevrili olan havuzun fiskiyesinin etrafı yunus balığı heykelleriyle dekore edilmiştir. Saray içinde su kullanımı doğulu bir yaklaşımı yansıtırken, etrafındaki yunus balıklı fiskiyesiyle barok çeşmelerini anımsatan havuz, saraydaki doğu-batı sentezine güzel bir örnektir. Geleneksel Osmanlı mimarisinde görülen dört eyvanlı plan, bu salonda ikiye indirilerek uygulanmıştır. Salonun güneyindeki barok anlayışla tasarlanmış çift kollu döner merdiven, alt kat Selamlık ile üst kat Selamlık bölümünü birleştirerek Mavi Salon'a bağlanır. Merdivenin üstü gün ışığını geçiren yıldız bezemeli camlı bir örtüyle aydınlatılmıştır. Camdan içeriye süzülen ışık kavisli merdivendeki barok etkisini güçlendirmektedir. Salona ayrı bir renk katan havuzun dört köşesindeki büyük ebattaki mavi-beyaz porselen vazoların Çin yapımı olduğu düşünülmektedir. Havuzlu Salon'daki diğer ilgi çekici eser ise, kara tarafında, havuzun arka kısmında yer alan Sultan Abdülaziz'in tunçtan yapılmış heykelidir. Osmanlı İmparatorluğu tarihinde tek olan heykelin tasarımı, heykeltraş Fuller tarafından 1871'de Floransa'da, dökümü ise 1872'de Münih'te yapılmıştır.

13 Numaralı Oda

“Resmi Kabul Odası” olarak adlandırılan bu odanın, kapının karşısında üç, sağda ve solda birer adet olmak üzere, Selamlık bahçesine bakan beş penceresi bulunmaktadır. (Bkz. Ek 2dI) Oda, ağır ahşap oymalı ve altın yaldızlı mobilyası ve koltuk başlarıyla aynı motifte işlenmiş altın yaldızlı kornişle dikkat çekmektedir. Saraydaki altın yaldız ve varak kullanımı bu odada tüm güzelliğiyle göze çarpmaktadır. Odanın ortasındaki ahşap üzerine sedef-fildişi bezemeli masa saraydaki diğer sedef işi mobilyalara örnektir.

13 numaralı oda, alt kat Selamlık bölümündeki son odadır. Sonrasında küçük bir koridor bulunur. Saraydaki alt ve üst katta Selamlık ve Harem birbirinden küçük bir koridorla ayrılmaktadır. Bu koridorlarda, üzerlerinde ahşap işçiliğinin güzel örnekleri bulunan yüklükler bulunur. 13 numaralı odadan sonraki koridorun bitiminde Harem bölümü başlar.

Harem Bölümü (Zemin Kat)

12 Numaralı Oda

Harem bölümündeki bu ilk oda “Yemek Odası” olarak bilinmektedir. (Bkz. Ek 2dI) Ortada bulunan büyük masanın etrafında ceylan derisi kaplı, sedef kakmalı sandalyeler vardır. Bir örneğini marangozluğa meraklı olduğu bilinen II.Abdülhamit'in yapmış olduğu sandalyelerin tepelerinde kufi yazı ile “Abdülhamit” yazılıdır.

11 Numaralı Oda

Yemek odasından hemen sonra gelen bu odanın Harem halkı tarafından bir dinlenme odası olarak kullanıldığı düşünülmektedir. (Bkz. Ek 2dI) Oda sade döşenmiştir.

10 Numaralı Harem Giriş Salonu

Harem halkının saraya giriş çıkışlarda kullandığı bölümdür. (Bkz. Ek 2dI) Harem girişi binanın kuzey tarafında bulunmaktadır. Girişin tam karşısında, Selamlık bölümündekilerden daha sade olarak tasarlanmış olan, Harem'in alt katıyla üst katını bağlayan çift taraflı bir merdiven bulunur. Merdiven birkaç basamaktan sonra ahşap bir panonun gerisinde yükselmektedir.

9 Numaralı Oda

Bu oda 1912-18 yılları arasında Sultan II. Abdülhamit'in Başkadını Müşfika Kadınefendi tarafından kullanılan yatak odasıdır. (Bkz. Ek 2dI) Odadaki piriç karyola dikkati çeken mobilyalardandır.

8 Numaralı Oda

Sultan II. Abdülhamit'in 1912-18 yılları arasında Beylerbeyi Sarayı'nda gözaltında bulunduğu süre içerisinde kullandığı yatak odasıdır. (Bkz. Ek 2dI) Padişah bu odada 1918 yılında vefat etmiştir. Mavi kristalden Bohemya avizesiyle dikkati çeken oda sade olarak düzenlenmiştir. Odada rokoko üslubunda lake yatak odası takımı bulunmaktadır.

8 Numaralı odadan sonra Harem Giriş Salonu'na geri dönülerek, birkaç basamaktan sonra iki yöne ayrılan merdivenden Harem'in üst katına çıkılmaktadır.

Harem Bölümü (1. Kat)

27 Numaralı Salon (Sedefli Salon)

Saraydaki Harem halkının vakit geçirdiği bir dinlenme mekanıdır. (Bkz. Ek 2dII) Salon sedefli mobilyalarla dekore edildiğinden bu adı almıştır. Buradaki sedef kakmalı masa, dolaplar ve konsollar 'İstanbul İşi' olarak tanımlanır. Her biri sedef işçiliğinin özgün örneklerindedir. Salondaki diğer dikkat çekici eser ise Şam'lı oymacı Nuh kardeşler tarafından yapılmış olan fildişi bezemeli ceviz masadır.

28 Numaralı Oda

Bu oda Sultan II. Abdülhamit'in sarayda gözaltında bulunduğu süre içerisinde kullandığı çalışma odasıdır. (Bkz. Ek 2dII) Odadaki oyma işlerinin sergilendiği padişah tuğralı yazı masası ve dolaplar Fransız yapımıdır. Saray tavanlarında zaman zaman görülen yazıtların bir bölümü bu odada yer alır. Arapça yazılmış altı beyitlik bir şiirden oluşan yazıtlar, Şazeli tarikatından imam Busayri tarafından yazılmıştır.

29 Numaralı Oda

Oda 1958 yılında Irak Kralı Faysal'ın Türkiye'ye yapacağı ziyaret için düzenlenmiş fakat Kral bir suikasta kurban gittiğinden bu gezi gerçekleşmemiştir. (Bkz. Ek 2dII) Odanın orijinalinde hangi amaçla kullanıldığı bilinmemekle beraber Valide Sultan'ın yatak odası olarak kullanılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Oda Ampir üsluptaki mobilyayla döşenmiştir.

Modern Banyo

Üst katta sarayın kuzey yönünde bulunan banyo, 1890-1900 yılları arasında saraya gelen yabancı konuklar için yapılmıştır. (Bkz. Ek 2dII) Boğaz manzarasına sahip olan banyo, 20.yy başlarında İstanbul'da moda olan Art Nouveau üslupta çinilerle kaplıdır.

30 Numaralı Oda

Valide sultan kabul odası olarak adlandırılan bu odadaki kırmızı rengin hakimiyeti çarpıcı bir görüntü yaratmaktadır. (Bkz. Ek 2dII) Odadaki koltuk döşemelerinde, perde kumaşlarında ve avizenin kristallerinde kırmızı renk kullanılmıştır. Kapının iki kenarında yer alan kristal aynalı konsolları ve vazolarıyla görkemi artırılan oda, boğazı geniş bir açıdan gören manzaraya sahiptir.

30 Numaralı odadan sonraki küçük koridorun bitiminde Selamlık bölümü başlamaktadır.

Selamlık Bölümü

22 Numaralı Salon (Mavi Salon)

Sarayın merkezi konumundaki salonlardan ikincisi (diğeri Havuzlu Salon'dur.) olan bu salon adını çivit mavisi rengindeki stuko kaplamalı sütunlardan alır. (Bkz. Ek 2dII) Salonda ikisi merdiven başına, dördü de orta salonun köşelerin yerleştirilmiş olan bu sütunlar, Bursa tipi kemerlerinde olduğu gibi destek takozlarıyla beslenmiş bölümlenmeler yapmaktadır. İtalyan yapımı, mermer görüntüsü verilmiş alçıdan bir karışım olan stüko tekniği, saray duvarlarının

çoğunda kullanılmıştır. Salonun tavanı tonoz boyutuna varan kemerler üzerindedir.(Batur, 1994, s.208) Tavan eteklerindeki buzlu camlı pencereleriyle ışığın artırıldığı salonda gece aydınlatması için kullanılan mineli bronz avizeler Türk yapımıdır. Sarayın en büyük halısı olan 140 metre karelik Herek yapımı halı bu salonun ortasını kaplar. Halı salonun büyüklüğü içerisinde adeta kaybolmuş gibidir. Salonun orta bölümüyle, kara ve deniz tarafındaki çıkımların tavanlarında Osmanlıca yazıtlar bulunur. Bu yazıtların içeriği padişaha ve imparatorluğa yapılan övgüler ve dualardır. Bu salonda da Havuzlu Salon'da olduğu gibi iki cepheli eyvan planı kullanılmıştır. 1878'de Rus İmparatoru ile imzalanan Ayastefanos antlaşması ile , Sultan II. Abdülhamit'in Rus İmparatoru Grandük Nikola'yı kabulü gibi önemli olaylara sahne olan Mavi Salon, bayramlaşma törenlerinde de kullanılmıştır.

25 Numaralı Oda

Mavi Salon'un kuzeydoğu yönündeki bu ilk oda Selamlık bölümündeki diğer odalar gibi resmi amaçla kullanılmış toplantı veya kabul odalarından biridir. (Bkz. Ek 2dII)

24 Numaralı Oda

Sultan Abdülaziz tarafından yatak odası olarak kullanılan bu mekan, orijinal hamamı ve tuvaletiyle birlikte bir suit şeklinde hazırlanmıştır. (Bkz. Ek 2dII) Padişah'ın maun, ceviz, sedef, bağa ve bronz süslemeli muhteşem karyolası ince işçiliğiyle odanın dikkat çeken elemanlarından. Bu oda aynı zamanda saraya gelen ilk konuk olan Fransız İmparatoriçesi Eugenie (1869) tarafından da kullanılmış ve bu kullanım için yeniden düzenlenmiştir. Odada kalan en önemli konuk ise ulu önder Atatürk'tür. 1927 ve 1936 yıllarında birer gün kaldığı bilinen Atatürk, 1936'da Havuzlu Salon'da yapılan Balkan Oyunları Festivali'ne katılmıştır.

23 Numaralı Oda

Mavi Salon'a açılan güneydoğu yönündeki bu oda, yine resmi amaçla kullanılan odalardan biridir. (Bkz. Ek 2dII) Odanın tavanında padişaha övgülerden oluşan yazılar vardır.

26 Numaralı Oda

Mavi Salon'a açılan güneybatı yönündeki bu oda saraydaki üç lambriili odadan biridir. (Bkz. Ek 2dII) Yüksek kalitede bir ahşap işçiliğinin sergilendiği odada maun, armut, kuşgözü ve abanoz gibi ağaçlar kullanılarak marketöri tekniği uygulanmıştır. Sultan Abdülaziz'in kabul odası olarak tanımlanan oda, Fransız saray baroğunu yansıtan mobilyaları ve perde

tasarımıyla etkileyici bir görünüme sahiptir. Altın varaklı, tepesinde üç hilal bulunan padişahın görkemli tahtı da bu odadadır.

26 Numaralı odadan sonraki küçük koridorun bitiminde Selamlık Bölümü'nün son salonu olan 'Sedefli Salon' bulunmaktadır.

17 Numaralı Salon (Sedefli Salon)

Merdivenlerle zemin kattaki Selamlık Giriş Salonu'na bağlanan bu son salon son derece zarif sedef mobilyaları nedeniyle "Sedefli Salon" adını almıştır. (Bkz. Ek 2dII) Salondaki en değerli eserlerden biri orta mekandaki masanın üstündeki saattir. 1901 tarihinde Haliç Tersanesinde yapılmış olan bağa kaplama saat, yakut, elmas ve altın gibi değerli taşlarla işlenmiştir. On iki değişik marş çalabilen saat, II.Abdülhamit'e hediye edilmiştir.

18 Numaralı Oda

Elçi kabul odası olarak tanımlanan oda döşemeden tavana kadar ahşap kaplıdır. (Bkz. Ek 2dII) Döşemesinde üç ayrı renkten ahşabın kullanıldığı parkesiyle dikkati çeker. Odada kullanılan ahşap malzemesinde hiç çivi kullanılmamıştır. Bu odayı diğerlerinden ayıran en önemli özelliği Osmanlı sanatının ön plana çıkmasıdır. Duvarlarındaki mihrabı andıran nişler ve tavan eteklerindeki mukarnası andıran frizler Osmanlı sanatında klasik dönemde, İslam mimarisinde ve Selçuklular'da kullanılan bezemelere örnektir. Saray tavanlarında görülen yazılardan bu odada da bulunmaktadır.

FOTOĞRAF 22 – 18 Numaralı Oda

19 Numaralı Oda

Padişahın ibadet ettiği “mescit” bölümüdür. (Bkz. Ek 2dII) Buradaki çok değerli ipek seccadeler Hereke yapımıdır. Tavan ve duvarlardaki yazılar Kuran’dan alınan ayet ve surelerdir.

20 Numaralı Oda

Mescit ile simetrik bir konumda bulunan bu oda bir dinlenme mekanı olarak kullanılmıştır. (Bkz. Ek 2dII) Odadaki kordon ve saçak motifli mobilya takımı dikkati çeken unsurlardandır.

21 Numaralı Oda

Bu mekan, yemek ve toplantı odası olarak kullanılmıştır. (Bkz. Ek 2dII) Sarayın üçüncü lambrili odasıdır. Armut ve maun ağacından oluşan ahşap kaplama, saraydaki ahşap işçiliğine diğer bir örnektir. (Beylerbeyi Sarayı Gezisi Anlatım Metni)

5.3.2.2. Ek Binalar

Osmanlı saray mimarlığının temel özelliklerinden biri sarayın çeşitli dönemlerde eklenen yapılarla genişleyip büyümesidir. 19.yy’da bu özellik değişmeye başlamışsa da ana binalara bazı eklentilerin yapıldığı görülmüştür. Beylerbeyi Sarayında da ana binanın dışında Sarı Köşk, Ahır Köşk, eski saraydan kalma Mermer Köşk, iki adet Deniz Köşkü bulunmaktadır (Gülsün, 1993, s. 69). Bunlardan ilk dördü Saray’ın Set Bahçeleri üzerinde, Deniz Köşklerinden biri Selamlık, diğeri ise Harem Bahçesi’nde bulunmaktadır.

Sarı Köşk

Adını kullanılan taşın ve boyanın renginden alan bu köşk, saray arazisinin kuzeydoğu köşesinde ve dördüncü set üzerindedir. (Bkz. Ek 2c) Yüksek bir bodrum üzerine iki katlı kagir bir yapıdır. Bodrum katında bir salon ve iki oda diğer katta ise birer giriş ile, birer salon ve yanlarında ikişer odadan oluşan üç bölümlü planı vardır. Cepheler derin profilli çerçeveler içine alınmış, ayrıca çerçevenin içine konsol taşı biçiminde öğeler dizilmiştir. Ön ve arka cephelerde yarım daire kemerli üçlü pencere grupları vardır. Pencereilerin ve kemerlerin etrafında da profilli silmeler dolaşmaktadır. Yapıya sert çizgiler katan profil ve çerçeve kullanımı Osmanlı son dönem mimarlığında sık rastlanan bir özellik değildir. Köşkte geometrik çerçeveler içinde stilize rakırlar ve romantik nitelikli deniz resimleri vardır. Ana yapıyla mimari ve süsleme açısından benzerlikler bulundurduğundan köşkün yeni Beylerbeyi

Sarayı ile beraber inşa edildiği düşünülmektedir. (Batur, 1994, s. 209) Köşk Sultan Abdülaziz tarafından bir dinlenme mekanı olarak kullanılmıştır.

FOTOĞRAF 23 - Sarı Köşk

Ahır Köşkü

Topkapı ve Yıldız Sarayı ahırlarından başka Osmanlı ahırlarına bir örnekte Ahır Köşkü'dür. (Bkz. Ek2c) Günümüze ulaşan ve Türk'lerin at kültürleriyle ilgili bize ışık tutan üç yapıdan biri olarak önemli bir yere sahiptir. (Gülsün, 1993, s. 74) Saray arazisinin güney kanadında, uzun bir rampayla ulaşılan üçüncü set hizasında bir düzlüğe inşa edilmiştir. Deniz Köşkleri ile benzer bir tasarıma sahip olmasından ötürü ahırların yeni Beylerbeyi Sarayı ile birlikte tasarlanmış olduğu düşünülmektedir. Ortada giriş ile merkezi mekanın, yanlarda da ahır bölümünün olduğu bir planı vardır. İçeride, tavan kısmında sekiz dilimli bir örtü yapılmış, üst kısımda ise ampir üslupta çadır biçiminde bir örtü kullanılmıştır. Ahşap ve kaburgalı olan örtü, soğan biçimli kemerlere bağlanarak alt yapıya oturmuştur. Soğan kemerlerin aynasına silah figürleri işlenmiştir. Kapı ve aynı yükseklikteki pencereleri at nalı kemerlidir. Ahır bölümünde yuvarlak pencereler görülür ve üstten bir profil şeridi ile çevrilmiştir. Tavan süslemelerinde stilize motiflerle, büyük dairesel madalyonlar içine yapılmış hayvan resimleri vardır. Orta mekanında havuz ile sağda ve solda atlar için ayrılmış yirmi bölümden oluşan otluklar bulunmaktadır. Orta mekanın bir çok eşya ve objesinde at figürleri kullanılmıştır. (Batur, 1994, s. 210)

FOTOĞRAF 24 – Ahır Köşkü

Mermer Köşk

Beyaz mermerden yapılmış zarif bir bina olan bu köşkün başka bir adı da Serdab Köşkü'dür. Büyük havuzun gerisinde kısmen arazi içine, dördüncü sete gömülü olarak yapılmıştır. (Bkz. Ek2c) Serdab adı buradan gelmektedir. Duvarları, döşeme ve çatısı bütünüyle mermerle kaplıdır. Yapı, II.Mahmut dönemine özgü ampir konseptin karakteristik çizgilerini taşımaktadır. Cephesinde bulunan Toskan başlıklı ince ve yüksek pilastrlar, yapıya hareket kazandıran dekoratif öğelerdir. S.H. Eldem, köşkün teras örtüsünün korkuluklarının Sultan Abdülaziz döneminde eklendiğini söylemektedir. (Batur, 1994, s. 209) Tek kattan oluşan köşkün içinde, ortada büyük bir sofa, iki yanında birer oda ve arkalarında küçük servis hacimleri bulunmaktadır. Sofanın ortasında bulunan elips biçimli havuz, saraylarda iç mekanda su kullanımına bir örnektir. Havuz, iki yanındaki mermer döşemeye oyulmuş su yollarıyla, yan duvarlardaki karşılıklı selsebillere bağlanmıştır. Bu zarif selsebillerden birbirinin üstünde bulunan ve gayet ince istiridye kabukları şeklinde işlenmiş çanaklara, suların çeşitli yönlere ayrılarak aktığı görülür. Bu sular aşağıda kenarı barok dilimli teknelerde toplanarak dışarıdaki havuza dökülür. Salona serinlik veren suların sürekli şırlıtısı mekanın çekiciliğini bir kat daha artırır. (Eldem, s. 46,47) Köşkün tavanlarında çerçeveler ve madalyonlar içine hayvan ve av resimleri yapılmıştır. Diğer köşklere farklı olarak Mermer Köşk, eski Beylerbeyi Sarayı'ndan kalma bir yapıdır.

FOTOĞRAF 25 – Mermer Köşk

Deniz Köşkleri

Biri Selamlık diğeri Harem bahçesinde bulunan köşkler, sarayın en ilginç tasarımlarından biridir. Rıhtım tarafında saraya canlılık katan köşkların, bahçelerde birer kameriyeyi andıran görünüşleri vardır. (Bkz. Ek2c) Deniz Köşkleri'nde saraydan farklı olarak çok daha hafif, fantezist ve aynı zamanda "Arabesk" karaktere eğilimli bir mimari uygulanmıştır. Köşkların planı sekiz köşeli kubbeyi taşıyan birer oda ve onun iki yanındaki servis yerleriyle, bahçeye bakan revaktan oluşur. Köşkların denize dörder büyük pencere ve üstlerinde de yuvarlak beşer pencere açılır. Köşkların önlerini iki sıra halinde, sekizer mermer sütun üzerinde yükselen birer revak örter. Sütunların altısı önde, ikisi içerdedir. Selamlık Köşkü'nün tavanında kavun, karpuz ve diğeri meyveler, tavşancıl, balıkçıl gibi kuşlar renkli olarak çizilmişlerdir. Harem tavanında ise çiçek buketleri bulunmaktadır. (Tuğlacı, 1993, s. 414,415) Deniz Köşkleri ampir üslupta çadır benzeri örtüsü ile oryantalist historisizmin erken örneklerini çağrıştıran bir tasarım olmuştur. (Batur, 1994, s. 207)

Tünel

Ana binanın güneydoğu yönünde bulunan tarihi tünel 1829-1832 yılları arasında, Sultan II.Mahmut tarafından bugünkü Beylerbeyi Sarayı'nın yerinde bulunan ve Eski Beylerbeyi Sarayı olarak bilinen ahşap sarayı ana yoldan ayırmak için yaptırılmıştır. (Bkz. Ek2c) Cumhuriyet döneminde, 1973 yılına kadar Üsküdar'ı Beylerbeyi semtine bağlayan bir karayolu olarak kullanılan tünel girişinde ve orta kısmında, solda Sultan II.Mahmut'un 1829'da yaptırdığı iki adet çeşme bulunmaktadır. Çeşme üzerindeki, Hattat Yesarizade Mustafa İzzet tarafından yazılan mısralar Şair Hilmi'ye aittir. Tünelin sonunda sergilenen yangın söndürme araçları o dönem sarayda kullanılan teknolojik olanaklara bir örnektir.

Günümüzde tünel, tarihi işlevinin yanısıra Beylerbeyi Sarayı'nın tanıtımını amaçlayan çeşitli kültürel etkinlikler için de kullanılmaktadır.

FOTOĞRAF 26 - Tünel

5.4. Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin Koleksiyonları ve Gezi Güzergahı

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ndeki koleksiyonlar o dönemin yaşantısını yansıtan orijinal eserlerden oluşmakla beraber, sarayın üç ayrı dönemde farklı amaçlarla kullanılmasından ötürü bazı değişikliklerin yapıldığı görülmektedir.

Beylerbeyi Sarayı ilk olarak Sultan Abdülaziz tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun yazlık ikametgahı olarak kullanılmıştır. (1865-1876) Daha sonra 1912-1918 yılları arasında Sultan II. Abdülhamit'in göz hapsinde tutulduğu mekan olan saray, 1923-1960 yılları arasında da Devlet Konukevi olarak kullanılmıştır. Bu farklı dönemlerde saray eşyasında değişiklikler yapılmış, saraylar arası eşyalar gidip gelmiştir. Ayrıca bugün saray içinde set bahçelerde yer alan binalara ait eşyalar da bulunmaktadır. Saray envanterinde hangi eserlerin buldukları mekana ait olduğu, hangilerinin olmadığı belirtilmiştir.

Beylerbeyi Sarayı'nda buldukları yere ait olan eserlerle değişik dönemlerde eklenmiş olanlar bir arada sergilenmektedir. Bu durum altın varaklı mobilyalarla, sedef kakmalı olanların birlikte sergilenmesine ve bazı odalarda da bir anlam bütünlüğü oluşturmayan eşya fazlalığına yol açmaktadır.

24 oda, 6 salon, 7 tuvalet, 3 banyodan oluşan Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde, 19 oda, 1 banyo, 1 tuvalet ve 6 salon gezi güzergahında görülen ziyarete açık mekanlardır. Zemin kat Selamlık giriş salonunda başlayan gezi, harem bu kattaki bölümü görüldükten sonra, birinci kattaki Harem ve Selamlık bölümleriyle devam etmekte ve yine zemin kat Selamlık giriş salonunda sona ermektedir. (Ek 2dI ve Ek 2dII)

5.5. Ziyaretçi Profili

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde 1983'ten itibaren yıllara göre ziyaretçi profilini belirleyen gişe bilgileri tutulmaktadır. Gişe bilgilerinde ziyaretçi profili şu gruplara ayrılmıştır: (Bkz. Ek 4)

Ücretli olarak müzeyi gezenler: Öğrenciler ve yetişkinler. Yetişkinler de yerli ziyaretçi ve yabancı ziyaretçi olarak gruplara ayrılmıştır.

Ücretsiz olarak müzeyi gezenler: Misafir ve protokol.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi ziyaretçi profili çerçevesinde 1983-2003 yılları arasında tutulan hesaplara göre müzenin halka açılışından bu yana ziyaretçi sayısında, müzede bazı önemli etkinliklerin düzenlendiği yıllar dışında, bir artışın olmadığı görülmektedir. Bunlardan Avrupa Güzellik Yarışması'nın düzenlendiği 1993'te ve Habitat etkinliklerinin yapıldığı 1996'da hem yerli hem de yabancı ziyaretçi sayısında artış olmuştur. Bu da müze etkinliklerinin ziyaretçi sayısının artışında da önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Dolayısıyla Beylerbeyi Sarayı Müzesi için önerilen etkinlikler hem müzeye her kesimden daha çok ziyaretçi gelmesini hem de müzenin daha çok kişiye katılım olanakları sunma imkanını bulmasını sağlayacaktır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ndeki 1983-2003 arasındaki yirmi yıllık ziyaretçi profiline göre müzeye gelenler arasında birinci sırada yabancı ziyaretçiler (%63.91), ikinci sırada yerli ziyaretçiler (%10.54), üçüncü sırada öğrenciler (%20.03), dördüncü sırada misafirler (%5.12) ve beşinci sırada protokol (%0.40) gelmektedir.

Tez kapsamında Beylerbeyi Sarayı Müzesi için önerilen eylem planındaki kültürel ve sosyal etkinlikler, çoğunlukla saray ortamını yansıtan o döneme ait yiyecek ve içecekleri, giyim kuşamı merak eden ve müze ziyaretçisinin çoğunluğunu oluşturan yabancı ziyaretçiye hitap edebilecek türde etkinliklerdir.

Sosyal ve kültürel etkinlikler aynı zamanda yerli ziyaretçiler tarafından da ilgi çekecektir. Müzede periyodik olarak yapılması önerilen etkinlikler sayıları yabancı ziyaretçiye oranla az olan ve yirmi yıl içerisinde pek bir artış göstermeyen yerli ziyaretçinin müzeye alışıarak diğer kültür kurumlarının yanında Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ni de tercih etmelerine vesile olacaktır. Böylelikle tezde amaçlanan, etkinlikler yoluyla müze toplum ilişkisinin kurulması yolunda önemli adımlar atılmış olacaktır.

Eylem planında Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin ziyaretçi profilinin %20.03'ünü oluşturan öğrencileri hedef alan eğitsel etkinlikler yoluyla bir okul müze işbirliğinin sağlanması mümkün olacaktır. Müzelerin çağdaş müzelerde olduğu gibi eğitsel etkinlikler düzenleyerek yabancı ve yerli ziyaretçiye göre sayıları daha az olan bu kesimi kazanması gerekmektedir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin ziyaretçi profilinin %10.54'ünü oluşturan yetişkinler için önerilen atölye çalışmaları geleneksel el sanatlarının yaşatılmasını sağlayarak bu sanatlara ilgisi olan kesimi müzeye çekecektir.

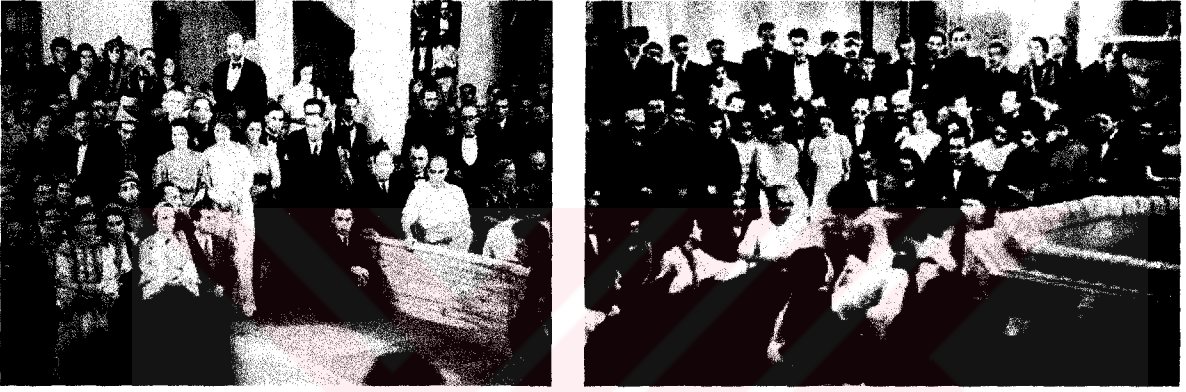
Sonuçta Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ni gezen yabancı, yerli ve öğrenci ziyaretçi potansiyeli bulunmaktadır. Bu grupların eğitsel, kültürel ve sosyal etkinliklerle müzede katılımcı boyuta taşınmasıyla müze, çağdaş müzecilik anlayışı içerisinde toplumu eğiten, eğlendiren, kültürel ve sosyal gelişimine katkıda bulunan bir kurum olma özelliğine sahip olacaktır.

5.6. Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde Gerçekleştirilen Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

T.B.M.M. Yönetmeliğinde saray, köşk ve kasırların tahsis esaslarının belirtildiği bölümde, Beylerbeyi Sarayı Müzesi için izin verilen, müze-saray fonksiyonu dışında kullanılacak mekanlar şunlardır: Açık Mekanlar olarak; Beylerbeyi Has Bahçe, Beylerbeyi Harem Bahçe, Beylerbeyi Has Bahçe + Harem Bahçe, Beylerbeyi Üst Bahçe, Beylerbeyi Orta Set Bahçe, Beylerbeyi Üst Set Bahçe + Orta Set Bahçe, Ahır Köşk Bahçe, Ahır Köşk Önü, kapalı mekanlar olarak; Havuzlu Salon, Beylerbeyi Tünel (Resepsiyon, kültürel amaçlı sergi), Beylerbeyi Ahır Köşk, (Bkz. Ek 1c)

5.6.1. Saray İçi Etkinlikleri

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin iç mekanı devlet adına gerçekleştirilen resepsiyonlar, araştırma ya da tanıtım amaçlı çekimler için kullanılmaktadır. Müze içinde izin verilen tek mekan olan Havuzlu Salon'daki ilk etkinlik, Atatürk'ün de katıldığı, 1934'te İran Şahı Rıza Pehlevi adına verilen ziyafettir. İkinci etkinlik ise 2 Eylül 1936'da düzenlenen Balkan Oyunları Festivali'dir. Festivale katılan Atatürk, Havuzlu Salon'da dans etmiştir. Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ndeki bu etkinlik o zamandan müzenin bir kültür kurumu olarak kullanılabilceğinin işaretini vermektedir.

FOTOĞRAF 27 A – 27 B - Havuzlu Salon' da 1936'da düzenlenen Balkan Oyunları Festivali

Havuzlu Salon'da nadiren gerçekleştirilen diğer etkinliklerden bazıları şunlardır:

1 Ağustos 1993'te Majesteleri Haşimi Ürdün Kralı Hüseyin Bin Talil ve Kraliçe Nur El-Hüseyin onuruna Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından Havuzlu Salon'da akşam yemeği verilmiştir.

13 Kasım 1994'te T.B.M.M. Başkanlığı müzik danışmanı Arif Sami Toker yönetiminde çalışmalar yapan Milli Saraylar Daire Başkanlığı Türk Müziği Korosu bir konser vermiştir.

Milli Saraylar'da araştırma amaçlı yapılan çekimlere izin verilmektedir. (3 Mayıs 1985 tarih ve 55 sayılı Divan Kararı, Ek 1.6) Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde 1999'dan itibaren kişi ve kuruluşlarca yapılan bu tür çalışmalardan bazıları şöyledir:

18 Mart 1999'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Bilimdalı öğrencisi Pınar Havzalı 'Beylerbeyi Sarayı Duvar Resimleri' konulu tezi için araştırma ve çekim yapmıştır.

3 Mart 2000'de T.C. Paris Büyükelçiliği adına, Marie Claire Maison (Mayıs 2000 sayısı) dergisi için Jean Pascal Billaud çekim yapmıştır.

7 Aralık 2000'de İbrahim Yoğurtçu 'Türkiye'de Saraylar' konulu çalışması için araştırma ve çekim yapmıştır.

21 Ekim 2003'te TRT İstanbul TV Müdürlüğü 'Musikiden Müziğe' programı için çekim yapmıştır.

5.6.2. Bahçelerde Yapılan Etkinlikler

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin bahçeleri resmi ya da özel, çeşitli kuruluşlar tarafından düzenlenen yemekler, resepsiyonlar, defileler, kutlamalar ve benzer amaçlı etkinlikler için kullanılmaktadır. Ayrıca yeni çıkan bir kararla milli saraylara ait bahçelerin düğün, nişan gibi geleneksel etkinlikler için kullanımına izin verilmiştir. (4 Mart 2004 tarih ve 33 sayılı Divan Kararı) Beylerbeyi Sarayı Müzesi için düğün, nişan gibi törenlere ayrılan mekanlar şunlardır: Beylerbeyi Sarayı Orta, Üst ve Ahır Köşkü Bahçesi.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin Bahçelerinde Yapılan Etkinliklere Örnekler

10 Temmuz 1992'de Harem Bahçede Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin mezuniyet balosu düzenlenmiştir.

17 Haziran 1992'de Şişli Belediye Başkanlığı şile bezi kreasyonlarının uluslar arası tanıtımı amacıyla vilayet makamı, yabancı misyon, iş adamları ve turizm sektöründen oluşan kişilere sarayın bahçesinde defile ve yemek düzenlemiştir.

1993'teki Avrupa Güzellik Yarışması Beylerbeyi Sarayı Müzesi Selamlık Bahçesi'nde düzenlenmiştir. Türkiye güzeli Arzum Onan bu yarışmada birinci seçilmiştir.

FOTOĞRAF 28 - 1993 Avrupa Güzellik Yarışması
Arzum Onan ve Beylerbeyi Sarayı Rehberleri

24 Haziran 1994'te Türkiye Jokey Klübü Genel Müdürlüğü sarayın bahçesinde yemek düzenlemiştir.

22 Temmuz 1998'de Yardım Sevenler Derneği İstanbul Merkezi, sarayın Harem ve Selamlık Bahçelerinde bir balo düzenlemiştir.

14 Eylül 2002'de Novo Nordisk Firması'nın İlaç Lansman Gala Yemeği, Orta Set Bahçe'de düzenlenmiştir.

16-17 Eylül 2002'de İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı tarafından Eczacıbaşı'nın kuruluşunun 60. yıl kutlamaları, Has ve Harem Bahçe ile Orta ve Üst Set Bahçe'de düzenlenmiştir.

2 Haziran 2004'te Zihinsel Yetersiz Çocukları Koruma Vakfı adına Orta Set Bahçe'de çay partisi ve defile düzenlenmiştir. Ahmet Özceyhan'ın kreatörlüğünü yaptığı defilede gönüllü olarak podyuma çıkan mankenler, geleneksel Türk ve Osmanlı düğünlik, gece gündüz kıyafetlerini ve padişaha ait mühür ve tuğralı motifleri içeren saray giysilerini tanıtmışlardır.

FOTOĞRAF 29 A – 29 B - Zihinsel Yetersiz Çocukları Koruma Vakfı adına düzenlenen Ahmet Özceyhan'ın kreatörlüğünü yaptığı defile

5.6.3. Ek Binalarda Yapılan Etkinlikler

1984'teki Milli Saraylar Sempozyumundan sonra alınan kararlarla Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin set bahçeleri ve en üst sette bulunan Mermer Köşk, Ahır Köşkü ve Sarı Köşk 5 Temmuz 1985'te ziyarete açılmıştır. Bunların içinde 1986'da Sarı Köşk'ün önünde çocuklar için sanat çalışmalarına yer verilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında pedagojik bir öğretmen görevlendirilerek çevreden gelen ailelerin çocuklarına resim çalışmaları yaptırılmıştır. Köşkün üst katında ulusal ve uluslararası toplantılar yapılmıştır. (Eldem ve Akozan, 1982, s. 187,189) Fakat bu çalışmalar kısa süreli olmuş ve devamı gelmemiştir. Bugün üç bina da ziyarete kapalıdır.

Ahır Köşkü'nün çoğunlukla ön bahçesi nadiren de içerisi kokteyl, resepsiyon gibi etkinliklerde kullanılmıştır. Burada gerçekleştirilen bazı etkinlikler şunlardır:

4-5 Eylül 1992'de Ahır Köşk bahçesinde Eczacıbaşı'nın 50.yıl kutlaması yapılmıştır.

24 Haziran 2003'te Ahır Köşk bahçesinde Jules Verne Seyahat Acentası tarafından Zorlu Grubunun 50. yıl kutlaması yapılmıştır.

24 Ağustos 2003'te Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yarış atı yetiştiricileri için bir gala yemeği, Ahır Köşkü'nün Bahçesinde düzenlenmiştir.

5.6.4. Tünelde Yapılan Etkinlikler

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin Tüneli'nde sosyal amaçlı resepsiyonlar ve kültürel amaçlı sergiler düzenlenmektedir. Önceleri sarayı gezen turistler çıkış yolu olarak tüneli kullandığından sergileri görme şansını yakalamışlardır. Böylelikle sergi sahibi Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin Tüneli'ni kullanarak, çeşitli ülkelerden gelen insanlara ulaşp, uluslar arası bir tanıtım yapma şansını elde etmiştir. Müzede Mayıs ayından itibaren giriş çıkışlar artık tünelden değil, karakolun karşı tarafındaki duvardan kapı açılarak oluşturulan girişten, çıkışlar ise karakolun yanındaki kapıdan sağlanmaktadır. Bu uygulamadan sonra tünelde sergi düzenlendiğinde, turistlerin de görebilmesi için çıkışların yine tünelden verilmesi ya da tünelin ayrıca gezilmesi alternatifleri değerlendirilecektir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin Tüneli'nde Yapılan Etkinliklere Örnekler

3-18 Haziran 2000'de Kadıköy Gönüllüleri Vakfı tarafından 'Yöresel Anadolu Başlıkları' adlı resim sergisi düzenlenmiştir.

29 Kasım-14 Aralık 1996 tarihleri arasında T.C. Ziraat Bankası'nın resim koleksiyonundan seçmeler sergilenmiştir.

1 Eylül-27 Kasım 2001 tarihleri arasında İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından 7.Uluslar arası İstanbul Bienali düzenlenmiştir. Bienal kapsamında müzenin girişini bahçeye bağlayan tünelde, Leyla Gediz'in yüz on sekiz karakalem portresi ve Evgen Bavcar'ın fotoğrafları sergilenmiştir. Tünelin sonundaki vitraylı pencerenin önünde Okisato Nagata'nın kılıçları yer almıştır.

4-19 Mayıs 2002 tarihleri arasında Kanadalı ressam Gaetan Gauvin'in 'Pek Eski Zamanlarda III' adlı sergisi düzenlenmiştir.

5-25 Haziran 2002 tarihleri arasında Prof. Dr. Erol Eti'nin Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü öğrencileriyle resim sergisi düzenlenmiştir.

5.7. Etkinliklerin Ziyaretçi Açısından Değerlendirilmesi

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde gerçekleştirilen etkinlikler diğer Milli Saraylar'da olduğu gibi çoğunlukla üst düzey protokol ya da belli başlı kurum ve kuruluşlarca gerçekleştirilmektedir. Bu etkinlikler müze tarafından oluşturulmamakta, müze burada sadece etkinliklere mekan sağlamaktadır. Bu yüzden müzeyi gezmeye gelen ziyaretçilerin bu etkinliklere katılımı söz konusu değildir. Öte yandan ziyaretçinin katılabildiği bazı etkinlik örneklerine de rastlanmaktadır. Örneğin, 1994'te Milli Saraylar Daire Başkanlığı Müzik Korosu'nun Havuzlu Salon'da müzenin açık olduğu gün ve saatte verdiği konsere tüm ziyaretçilerin katılımı sağlanmıştır. Bu uygulamadan ziyaretçilerin çok hoşnut olduğu gözlemlenmiştir. 1986'da Sarı Köşk'te ziyaretçiyi hedefleyen etkinlikler yapılmıştır. Bu etkinlikler yakın çevreden gelen ailelerin çocuklarına yönelik resim çalışmaları şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca tünelde düzenlenen sergiler müzenin bir hizmeti olmamakla beraber müze, mekanını kullanarak ziyaretçiye bu sergileri görme imkanı tanımaktadır. Fakat sergilerin duyurusu yapılmadığı için müzeye gelen ziyaretçiler, tesadüfen bu etkinlikten yararlanmaktadırlar. Tezin yazarı rehber Ceylan Aydın'ın gözlemlerine göre tünelde gerçekleştirilen sergiler çoğunlukla ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Ayrıca ziyaretçiler müze gezisinin yanında farklı bir hizmetten daha yararlanmaktan memnun olmaktadır. Özellikle, vakti olan ziyaretçiler geziden sonra ya da geziden önceki bekleme süresinde müzeden değişik hizmet seçenekleri beklemektedirler. Bu gözlemler ışığında bir müzenin ziyaretçilerin beklentisine cevap verebilmesi ve onlarla samimi ve güçlü bağlar oluşturabilmesi açısından müze gezisi yanında çeşitli etkinlik hizmetleri sunmasının gerekli ve yararlı olduğu ortaya çıkmaktadır.

6. BEYLERBEYİ SARAYI MÜZESİ'NDE ZİYARETÇİYİ KATILIMCI BOYUTA TAŞIMA PROJESİNİN EYLEM PLANI KAPSAMINDA ARAŞTIRILMASI

Hayatın değişmez bir kuralı olarak, kalıcı olabilmek için gelişimleri takip ederek çağa ayak uydurmanın şart olduğu bir gerçektir. Değişen yaşam koşullarıyla birlikte beklentileri farklılık gösteren insanoğlu, bu beklentilerinin karşılandığı bir hizmet görmek istemekte ve bu hizmeti alabildikleri yerlere gitmeyi tercih etmektedir. Dolayısıyla hizmet sektöründeki kurumların insanoğlunun isteklerine cevap verebilmesi için sürekli değişerek gelişimleri yakalaması gerekmektedir.

Icom'un tanımında '...toplum hizmeti ve gelişimi için çalışan...' bir kurum olarak tanımlanan müzeler, çağın gerektirdiği değişiklikleri uyguladıkları takdirde işlevlerini başarıyla gerçekleştirebilmektedirler. Başlangıçta sadece koleksiyonları koruyup sergileyerek hizmet vermeleri beklenen müzeler, ziyaretçinin etkin olarak katılım taleplerinin görülmeye başlanmasıyla onları katılımcı boyuta taşıyan eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemenin, ziyaretçiyi elde tutmak ve müzeyi yaşatmak açısından ne kadar önemli olduğunu kabul etmişlerdir.

Günümüzde kendini geliştirmiş olan müzeler, her yaştan kişiye hitab edecek, atölye çalışmaları, seminerler, konserler, sergiler gibi eğitici ve eğlendirici etkinlikler düzenleyerek, gerek ziyaretçiye bu etkinliklerin düzenlenmesinde çalışma şansı vermekte, gerekse etkinlik içinde bir eylemde bulunması fırsatını yaratmaktadırlar. Bu yolla ziyaretçiyle müze arasında daha samimi ve güçlü bir ilişki kurulmaktadır.

Müzenin ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşımasının hem toplum hem de müzenin kendisi açısından faydaları bulunmaktadır. Müze uyguladığı programlarla bir yandan halkın eğitilmesine, sosyalleşmesine ve kültürel açıdan gelişimine katkıda bulunmakta, bir yandan da üstlendiği önemli toplumsal rolünden ötürü halktan ve devletten destek görerek sürekliliğini güvence altına almaktadır.

Ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıma kapsamında çağımızdaki gelişmiş müze örneklerine bakıldığında, Milli Saraylar içinde önemli bir yeri bulunan Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin birçok eksiklerinin olduğu görülmektedir. Milli Saraylar'ı çağdaştırma amacıyla 1984'te gerçekleştirilen Milli Saraylar Sempozyumu'nda Beylerbeyi Sarayı için birçok öneri ortaya

atılmış, bazı yenilikler yapılmaya çalışılmışsa da müzenin sürekli bir gelişim programının oluşturulması sağlanamamıştır. Bu yüzden çağdaş müze örneklerinin gerisinde kalmış olan müze hem yeterli ziyaretçi çekememekte, hem de sahip olduğu zengin koleksiyonları toplum yararına yeterince kullanamamaktadır.

Müzenin toplumda önemli bir rol oynadığı çağımızda Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin de bu rolün hakkını verebilmesi için gelişmiş müzelerdeki ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıyan uygulamaları bünyesine katarak gelişimini tamamlaması gerekmektedir. Kendini geliştirme kapsamında müze, bir eylem planı dahilinde gerçekleştireceği eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerle her kesimden daha çok ziyaretçiye ulaşacak ve toplumun bir müzeden beklediği görevi yerine getirmiş olacaktır.

Müze etkinliklerinden eğitsel alanda gerçekleştirilenler, okul-müze işbirliğiyle düzenlenen, öğrencilerin müzeden mümkün olduğunca çok faydalanmasını kapsayan bir dizi etkinliklerdir. Müzenin kültürel alandaki etkinlikleri, tiyatro, konser, bale gösterileri gibi sanatsal alanda hizmet vererek halkın kültürel gelişimine katkıda bulunulmasını sağlayan etkinliklerdir. Sosyal alandaki müze etkinlikleri ise, defileler, balolar, kokteyller gibi insanların bir araya gelip kaynaşmasını, ilgi ve meraklarını paylaşmasını sağlayan bir dizi etkinliklerdir. Tüm bu etkinlikler müze ve toplumu bir araya getirerek kalıcı ve samimi bağların oluşmasını sağlamaktadır.

Müzenin eylem planını başarıyla gerçekleştirebilmesi için ziyaretçi taleplerinin belirlenerek bu talepler doğrultusunda programların oluşturulması gerekmektedir.

6.1. Eylem Planının Anket Araştırmalarıyla Yönlendirilmesi

Müzelerin ziyaretçilerin ilgi ve isteklerine cevap verebilmesi ve müzeyi çekici kılmaları için onları iyi tanınması gerekmektedir. Ziyaretçiyi tanımanın ve görüşlerini değerlendirmenin yollarından biri anket uygulamaktır. Anketin müze ziyaretinden hemen sonra yapılması anketin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerle yeni bir işlev kazanması öngörülen Beylerbeyi Sarayı Müzesi için de ziyaretçilerin müze etkinlikleri ve etkinliklere katılımları konusunda görüşlerini almak amacıyla bir anket çalışması uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre ziyaretçilerin konu hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir.

6.1.1. Anketin Değerlendirilmesi

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde, yerli ziyaretçilerden oluşan 72 kişiye anket uygulanmıştır. (Bkz. Ek 3a) Ankette, müzede hangi etkinliklerin yapılması ilgili soruya ankete katılan ziyaretçilerin %34'ü geçici sergiler, %20'si seminerler, %17'si konserler, %14'ü hiçbiri, %6'sı tiyatro, %6'sı hepsi, %3'ü de sinema yanıtını vermiştir. (Bkz. Ek 3b) Bu yanıtlar doğrultusunda büyük bir çoğunluğun müzede etkinliklerin düzenlenmesinden yana olduğu ve ilk sırada geçici sergilerin, ikinci sırada seminerlerin, üçüncü sırada konserlerin, dördüncü sırada tiyatronun ve beşinci sırada sinemanın bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Anketteki diğer bir soruda, bazı derslerin müze ortamında verildiği takdirde hangi tür katılımcı olmayı tercih ettikleriyle ilgili soruya, ankete katılan ziyaretçilerin %70'i izleyici, %14'ü uzman rehber, %13'ü organizatör, %3'ü de ilgilenmiyorum yanıtını vermiştir. (Bkz. Ek 3b) Bu yanıtlardan çıkan sonuca göre, ziyaretçiler bu müze etkinliğinde birinci sırada izleyici, ikinci sırada uzman rehber, üçüncü sırada organizatör olmayı tercih etmektedirler.

Ankette, müze bahçe ve yapılarının konser vb. etkinliklerde kullanılmasıyla ilgili soruya, ankete katılan ziyaretçilerin %49'u kesinlikle katılmıyorum, %31'i katılıyorum, %11'i kesinlikle katılıyorum, %9'u ise kararsızım yanıtını vermiştir. (Bkz. Ek 3b) Bu yanıtlara göre, kararsızım yanıtını da evet olarak değerlendirecek olursak ziyaretçilerin çoğunun etkinlikler için müzenin kullanımına onay verdiği görülmektedir. Katılmıyorum diyenlerden bazılarının ankette yazılı olarak 'isterdim ama müzenin zarar göreceğinden endişeleniyorum' açıklamasını yaptıkları görülmektedir.

Anket sorularından, 'düğün ya da başka bir kutlamanızı müzede yapmak ister misiniz?' sorusuna, ankete katılan ziyaretçilerin %63'ü hayır, %28'i evet, %9'u kararsızım yanıtını vermiştir. (Bkz. Ek 3b) Bu sonuçlara göre, ziyaretçilerin çoğunun düğün gibi kutlamaların müzede yapılmasını onaylamadığı, 'hayır' diyenlerden bazılarının 'müze kültürel amaçlı kullanılmalıdır' olarak yazılı açıklama yaptığı görülmektedir.

Anketteki diğer bir soruda ziyaretçilere müze yararına destekleyici bir kulübe/derneğe üye olmak konusundaki düşünceleri sorulmuş, %65'i evet, %18'i kararsızım, %17'si ise hayır

yanıtını vermiştir. (Bkz. Ek 3b) Bu yanıtlardan çıkan sonuca göre, ziyaretçilerin çoğunun müze yararına çalışmak istediği görülmektedir.

Anket sorularından müzede gönüllü olarak çalışmayı kabul ederlerse hangi alanları tercih edecekleri sorusuna, ankete katılan ziyaretçilerin %51'i rehberlik, %28'i sergi, kokteyl gibi sosyal ve kültürel etkinlikler, %11'i kütüphane, %8'i idare, %2'si satış reyonu yanıtını vermiştir. (Bkz. Ek 3b) Bu sonuçlara göre, ziyaretçilerin müzede gönüllü olarak çalışmayı istedikleri, en çok rehberlik alanını tercih ettikleri, sosyal ve kültürel etkinliklerde de görev almayı istedikleri ortaya çıkmaktadır.

Anket sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, ziyaretçilerin çoğunun müzede eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesine onay verdiği, müze yararına ve müze etkinliklerinde gönüllü olarak çalışmayı kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Buradan yola çıkarak, müzenin etkinlikler düzenleyerek Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde yeni bir sayfa açılması halinde ziyaretçilerden destek alacağı ve büyük ölçüde bir katılımın olacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak duyuruların onların katılımını sağlayacak bir şekilde yapılmasına dikkat edilmesi de gerekmektedir.

6.2. Eylem Planının T.B.M.M. Milli Saraylar Teşkilatı Kanun ve Yönetmeliklerine Uygun Olarak Değerlendirilmesi

6.2.1. Yönetmeliklerin Milli Saraylar'ın müze-saray fonksiyonu dışında kullanımıyla ilgili maddeleri

Beylerbeyi Sarayı Müzesi için önerilen etkinliklerin eyleme dönüştürülebilmesi için bağlı olduğu kurumun konuyla ilgili yönetmeliklerinin incelenmesi ve hangi etkinliklere ne şekilde izin verildiğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

T.B.M.M Milli Saraylar Araştırma Yönetmeliği

Milli Saraylar'ın öncelikle araştırma, kültür ve akademik amaçlı kullanılmasının doğru olduğu 1984 Milli Saraylar Sempozyumunda belirtilmiştir. (Batur, 1985, s.203) 1985'te Milli Saraylar'da araştırma yapılmasına izin veren karar yürürlüğe girmiştir. (Bkz. Ek 1b) Yönetmelikteki dış kuruluş ve kişilerce Milli Saraylar'da araştırma ve çalışma yapılmasına olanak tanıyan bu karar çerçevesinde müzede çeşitli eğitsel etkinlikler düzenlenebilir.

T.B.M.M Milli Saraylar Mekan Tahsisleri Yönetmeliği

Milli Saraylar'da kültürel, bilimsel ve benzeri sosyal faaliyetlerin yapılmasına izin veren karar 1992'de yürürlüğe girmiştir. (Bkz. Ek 1c) Bu kararda belirtilen kişi ve kuruluşlar tarafından, Beylerbeyi Sarayı Müzesi için kullanımına izin verilen mekanlarda ziyaretçinin de içinde rol aldığı çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenebilir.

Bunların dışında saray, kasır ve köşklerin mekan tahsisleri yönetmeliğine 4 Mart 2004'te eklenen bir madde ile Milli Saraylar'a ait bazı mekan ve bahçelerin düğün, nişan gibi geleneksel etkinlikler için kullanımına izin verilmiştir.

T.B.M.M. Vakfı Yönetmeliği

Milli Saraylar bünyesinde bulunan T.B.M.M. Vakfı yönetmeliğinde de saraylarda bilimsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin yapılmasına olanak tanınmaktadır. Ayrıca vakıf yönetmeliğinde ihtiyaç halinde çeşitli kuruluşlarla çalışılacağı ve gerekli personelin iş ve mevsim koşullarına göre alınabileceği de belirtilmiştir. (Bkz. Ek 1d)

6.3. Eylem Planı Çerçevesinde Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde Uygulanabilirliği Düşünülen Etkinliklerin Önerilmesi

Müzelerin yaşadıkları döneme ayak uydurabilmesi için müzecilik alanında yaşanan değişiklikleri takip ederek kendilerini sürekli geliştirmeleri gerekmektedir. Günümüzde topluma faydalı olmak konusunda önemli bir yol kateden müzeler, ziyaretçinin etkin katılımına olanak tanıyan eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerle toplumun gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi çağdaş müzecilik açısından değerlendirildiğinde, müze toplum ilişkisinde çağının gerisinde olduğu, müze olarak açıldığı günden bu yana ziyaretçiye sunulan hizmetlerinde pek bir gelişme göstermediği görülmektedir. 1983 yılında halka açılan müzede, ziyaretçiye bir hizmet olarak sadece 1985 yılından beri rehberli saray gezisi düzenlenmektedir. Ayrıca ziyaretçiler tünelde düzenlenen sergilere de katılabilmektedirler. Bunun dışında ziyaretçiye yönelik herhangi bir eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlik yapılmamaktadır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin tarih ve kültürümüzü anlatan zengin koleksiyonlarının her kesimden ziyaretçiye ulaşması ve toplumsal görevini layıkıyla yerine getirebilmesi için çağdaş müzelerde uygulanan eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklere yer vermesi kaçınılmazdır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde daha çok ve çeşitli ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıyarak eğitsel, sosyal ve kültürel yönden gelişimlerine katkıda bulunmak için, yurt içi ve yurt dışındaki saray-müzelerdeki etkinlikler, anket sonuçları ve yönetmelikler doğrultusunda uygulanabilirliği düşünülen etkinlikler şöyle sıralanabilir:

6.3.1. Ziyaretçiyi Eğitsel Etkinliklerle Katılımcı Boyuta Taşıma Konusunda Öneriler

Günümüz modern eğitim anlayışına göre kalıcı ve sağlıklı bir öğrenme, kişinin bilgiyi kendi çabaları sonucu edinerek, bulgularla gerçekler arasında bağ kurabildiği ve öğrenme esnasında etkin durumda olduğu sürece gerçekleşmektedir. Müzeler, eğitici unsurların somut olarak görülebildiği koleksiyonlarıyla ve ziyaretçiye etkin katılım fırsatı tanıyan eğitsel etkinlikleriyle tüm bu şartları yerine getiren ideal bir öğrenim ortamı oluşturmaktadırlar. (Merriman, 2000, s. 102)

Beylerbeyi Sarayı Müzesi tarihe tanıklık eden ve 19.yy saray hayatını yansıtan orijinal koleksiyonlarıyla eğitsel etkinliklerin oluşturulması açısından ideal bir kaynaktır. Müzede eğitsel etkinliklerin uygulanmasını ideal hale getiren diğer bir neden de müzeye çok yakın konumda bulunan Sabancı İlköğretim Okulu'dur. Bu okulun müzede eğitsel etkinliklerin başlatılmasında pilot okul olarak seçilmesi müze-okul işbirliğinin sağlanmasını kolaylaştıracaktır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ne her yıl öğrenci grupları gelmektedir. Ziyaret öncesi ve sonrası hiçbir hazırlığın yapılmadığı okul gezileri, öğrencilerin sarayı bir uçtan bir uca yürümelerinden ibaret olmaktadır. Tur esnasında ilk defa duydukları bilgilerle karşılaşan öğrenciler daha tur bitmeden bu bilgileri unutmaktadır.

Yurt dışındaki saray-müze örneklerindeki okul-müze işbirliğine bakıldığında, gezi öncesi öğrencilere müze hakkında bilgi verilmesi gibi bir dizi hazırlıkların yapıldığı, sonrasında ise gezide öğrenilenlerle ilgili resim çalışmaları, kilden, hamurdan nesne yapımı gibi uygulamaların yaptırılarak bilgilerin kalıcı olmasının sağlandığı görülmektedir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde de, T.B.M.M. Milli Saraylar Araştırma Yönetmeliği (Bkz. Ek 1b) kapsamında üniversitelerle ya da kararda adı geçen kuruluşlarla işbirliği yoluyla kişilere, müze koleksiyonlarını yerinde inceleme imkanı tanınıp eserle birebir çalışma fırsatı verilerek, eğitsel alanda etkin bir katılım yaşamaları sağlanabilir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde okul gezilerinin eğitsel bir etkinliğe dönüştürülerek, çağdaş bir müzeye yakışacak şekilde düzenlenebilmesi için atölye çalışmalarını da kapsayan uygulamalarla beraber şu aşamalar çerçevesinde öneriler getirilebilir:

Okullar ile İşbirliğinde Eğitsel Etkinlikler

Gezi Öncesi

-Müze gezileri başlatılmadan önce öğretmenlere, her yıl Eylül ayında eğitim öğretim dönemi açılmadan, okullardaki ilköğretim hazırlık çalışmaları sırasında müzelerle ilgili seminerler verilerek derslerin müzeyle ilişkilendirilmesi, öğrencilerin müzeden nasıl yararlanabileceği ve gezi sonrasında hangi çalışmaların yapılacağı konularında bilgiler verilir. İdeal olan seminerlerin müze ortamında (böylece öğretmenlerin müze personeliyle tanışması sağlanacaktır) ve bir müze eğitimcisi tarafından verilmesidir. Bu çalışmalar dahilinde öğretmenler için özel olarak müze gezileri düzenlenir.

-Seminerler ve geziler sonrasında yeterince bilgi edinen öğretmenler öğrencileri müze hakkında bilgilendirerek, müzede nasıl bir gezi ve çalışma yapılacağı konusunda açıklamalar yapar.

-Öğrencilerin ilgisini artırmak amacıyla gezi öncesi bilgilendirme ve tanıtımlar müzedeki eğitsel etkinliklerden sorumlu personel tarafından da yapılabilir. Tanıtım için idareden izin alınır ve önceden belirlenen bir ders saatinde, afiş, broşür, tepegöz varsa slaytlarla, video ya da VCD varsa kaset ve CD'lerle, okulun konferans salonunda ya da sınıflarda müze hakkında ayrıntılı bilgi verilir.

-Okullarda müze eğitsel kolları kurularak, gezilerin ve gezi öncesi hazırlıkların planlı olarak yapılması sağlanır. Okul-müze işbirliğinin başarıyla gerçekleştirilmesi için, müze eğitsel kolu başkanı olan öğretmenin, müzedeki eğitsel çalışmaları yürüten personelle bağlantı halinde olması ve karşılıklı fikir alışverişinde bulunmaları sağlanır.

-Müzeyi gezecek olan okullar, aşırı kalabalığın önlenerek çalışmaların rahat bir ortamda gerçekleştirilebilmesi için önceden rezervasyon yaptırırlar.

Gezi Esnası

-Müzeye hazırlıklı gelen öğrenciler öğretmenleriyle birlikte rehberler eşliğinde yapılan açıklamalı turlara katılırlar. İdeal olan öğrenci turlarının müzeler ve koleksiyonları konusunda eğitim almış olan bir öğretmen (müze eğitimcisi) tarafından yapılmasıdır.

-Müzeyi bir kez gezen öğrencilere yaş gruplarına göre hazırlanmış olan, bilmece türünde soruların bulunduğu eğitim broşürleri verilir. Bu sorular müze koleksiyonlarıyla ilgili olup öğrencilere birinci gezi esnasında verilen bilgiler ışığında cevaplarını kendilerinin bulmalarını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. İkinci müze gezisinde öğrenciler broşürlerdeki soruların cevaplarını bulmaya çalışarak tura etkin olarak katılmış olurlar.

Gezi Sonrası

-Gezi sonrasında öğrenciler aldıkları bilgileri kullanabilecekleri çeşitli atölye çalışmalarına katılırlar. Bu çalışmalar çeşitli şekillerde düzenlenebilir:

-Müzedeki gördükleri eserlerin resimlerini yapma,

-Maket, yap boz, kil, hamur gibi malzemelerle müzedeki ve bahçelerdeki nesnelere ilgili çalışmalar yapma,

-Tarihi konuları canlandıran drama etkinliklerinde rol alma.

Atölye çalışmaları havanın güzel olduğu günlerde müzenin bahçesinde, hava durumunun uygun olmadığı günlerde ise, atölye olarak kullanılmak üzere çeşitli düzenlemelerin yapılması gereken müzenin **zemin katında** gerçekleştirilebilir. Müzedeki personelin kullandığı bölümlerin altındaki **zemin katında** yeterince geniş bir alan (büyük bir salon ve üç oda şeklinde bölümlenmiş) bulunmaktadır. **Zemin katındaki** odalardan biri öğrencilerin katılacağı atölye çalışmaları için kullanılabilir.

Zemin katındaki diğer iki odadan biri ise, eğitim odası olarak ayrılmalıdır. Her müzenin bir eğitim odası olmalıdır. Bu oda geziden hemen önce tanıtım filmlerinin (15-20 dakikalık) gösterildiği ya da gezi sonrası öğrencilere kompozisyon yazdırarak ve resim yaptırarak müzeyle ilgili yorumlarının alındığı yer olarak kullanılabilir. Eğitim odasındaki gezi sonrası çalışma, okul öncesi çocuklar için masal anlatımı şeklinde düzenlenebilir. Çocuklara önce padişah konulu, o devrin yaşantısını yansıtan masallar anlatılır. Sonrasında onlardan sarayla ilgili hayallerinde canlandırdıkları kendi masallarını anlatmaları istenebilir. Bu yaş grubunun (3-6) hayal gücü kuvvetli olduğundan ortaya çok ilginç şeyler çıkabilir.

Müze okul işbirliği içerisinde sanat tarihi ve tarih gibi orta öğretim ve yüksek öğrenim derslerinin müze ortamında verilmesi sağlanabilir. Rezervasyonlu olarak gelen öğretmen ve öğrencilere müzedeki bir tablo karşısında veya müzenin mimarisi ya da iç süslemelerine bakarak ayrıntılı bilgilerin verildiği geziler düzenlenebilir. Yurtdışında bu gezilere 'konferanslı geziler' adı verilmektedir ve bu geziler çoğunlukla 'docent' adı verilen rehberlik eğitimi almış gönüllü çalışanlar tarafından yapılmaktadır. Marmara Üniversitesi rehberlik bölümünde okuyan son sınıf öğrencileri üniversite müze işbirliği içerisinde Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde bu konuda eğitilerek stajyer şeklinde gönüllü olarak çalıştırılabilirler.

-Diğer bir eğitsel etkinlik olarak, her yıl okullar arası müzeyi konu alan resim, şiir ve kompozisyon yarışmaları düzenlenebilir. Yarışmada dereceye girenlerin eserleri müzenin bahçelerinde veya havanın elverişli olmadığı günlerde tünelde sergilenebilir ve kazananlara ödül olarak müzenin satış reyonundan hediyeler verilebilir.

Eğitsel etkinlikler öğrencileri belirli yaş gruplarına ayırarak gerçekleştirilmelidir. Bu etkinlikler, ideal bir müzede bulunması gereken bir müze eğitimcisi tarafından uygulamaya konmalıdır. (Ambrose ve Paine, 1995, s.37) Bu kişi genellikle müze pedagojisi eğitimini almış, arkeoloji, sanat tarihi, güzel sanatlar öğretmeni veya halk bilimi uzmanıdır. (Merriman, 2000, s.104) Müze eğitimcileri yurtdışında çoğunlukla gönüllü olarak çalışanlardan oluşmaktadır.

Müzenin periyodik olarak düzenleyeceği eğitsel etkinlikler, medya yoluyla ve müzenin birimlerinden olan Kültür-Bilim-Tanıtım Merkezi tarafından hazırlanacak broşürlerle duyurulmalıdır. Etkinlikler hakkındaki resmi bir yazı ile broşürler, İl Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderilmelidir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde eğitsel etkinlikler kapsamında yetişkinler için getirilen öneriler şunlardır:

-Müzenin zemin katında yetişkinler için halı dokuma, porselenden nesnelere meydana getirme, resim yapma gibi atölye çalışmalarına yer verilebilir. Bu çalışmalar müzenin bodrumundaki odalardan birinde gerçekleştirilebilir. Bu konuda müzenin hemen yanında bulunan Sabancı Olgunlaştırma Enstitüsü ile ortaklaşa çalışılabilir. Müzedeki atölye çalışmalarını yürütecek olan Olgunlaştırma Enstitüsü'ne, karşılığında defile ve kermeslerini müzenin bahçelerinde ve Havuzlu Salon'da gerçekleştirme imkanı verilebilir. Müzede

çalışacak olan Enstitü öğretmenleri kendi gruplarını müzeye çekerek etkinliklere katılmalarını sağlayabilirler. Enstitü öğretmenlerinden belirli bir süre eğitim aldıktan sonra atölye çalışmaları kapsamında müzeyi gezen yetişkinlere bu sanat dallarında pratik yaptırılabilir. Çalışmaların bitiminde kermes düzenlenerek ziyaretçilerin müze koleksiyonlarından esinlenerek meydana getirdikleri eserlerin bahçelerde sergilenmesi sağlanabilir.

-Yetişkinler için diğer bir hizmet olarak, müze hakkında ayrıntılı bilgi almak isteyenlere her yıl düzenli olarak konferans ve seminerler düzenlenebilir. Hatta konusunda uzman olan kişiler seminerlere konuşmacı olarak katılabilirler. Seminerlere katılacak olan kişiler yapacakları konuşmanın yazılı metnini bir ay önceden müzeye verirler. Konferans ve seminerler müzenin Harem Bahçesi'nde bulunan yaklaşık 80 kişilik kafeteryada düzenlenebilir.

Müzedeki atölye çalışmaları, konferanslar ve seminerler, otoparka ve müzenin girişine asılacak olan bez afişlerle, otoparkın hemen üstünde bulunan billboardla, duraklarda ve duvarlarda yer alan panolarla ve medya yoluyla duyurulmalıdır.

6.3.2. Ziyaretçiyi Kültürel Etkinliklerle Katılımcı Boyuta Taşıma Konusunda Öneriler

Müzeler eğitsel etkinliklerle olduğu kadar, kültürel etkinliklerle de ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıyarak topluma faydalı olmaktadır. Bu yönüyle birer kültür merkezi konumuna gelen müzeler, hem sanata destek vermekte, hem de ziyaretçinin kültürel yönden gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde düzenlenen kültürel etkinliklerin pek azı ziyaretçiye yönelik olup müze tarafından düzenli olarak değil de dışardan talep geldikçe gerçekleştirilmektedir. Müzeyi bir yandan sanat ve kültüre destek vermek öte yandan sanat ve kültür alanında hizmet veren kurumlarla rekabet edecek bir seviyeye getirmek için her yıl düzenli olarak, önceden planlanmış kültürel etkinliklere yer vermesi gerekmektedir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin kültürel alanda hizmet vermesi Anadolu yakasındaki önemli bir eksikliğin giderilmesini sağlayacaktır. Anadolu yakasında Avrupa yakasındaki gibi çok sayıda kültür merkezleri bulunmamaktadır. Anadolu yakasındaki vatandaşlar konser, bale, tiyatro gibi sanatsal etkinliklere katılabilmek için trafik yoğunluğunun çok olduğu saatlerde karşı yakaya geçmek zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla, müze her yıl düzenli olarak uygulamaya

koyacağı kültürel etkinliklerle halkın bu yöndeki taleplerine cevap veren bir kültür merkezi unvanına sahip olacaktır. Etkinlikler için set bahçelerinin ve set bahçelerindeki ek binaların kullanımına ihtiyaç duyulacağından öncelikle bu bölgenin ziyarete açılması gerekmektedir. T.B.M.M. Yönetmeliği'nin saray, köşk ve kasırlar mekan tahsisleri bölümünde değişiklik yapılarak Sarı Köşk'ün ve Mermer Köşkü'nün kullanımına izin verilen mekanlar arasına alınması gerekmektedir. (Bkz. Ek 1c)

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde ziyaretçinin kültürel gelişimine katkıda bulunacak olan etkinlikler için getirilen öneriler şunlardır:

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ndeki resmi resepsiyonlar için kullanılan Havuzlu Salon'da, halka açık, Türk Sanat Müziği konserleri verilebilir. 1994'te Milli Saraylar Daire Başkanlığı Türk Müziği Korosu tarafından burada verilmiş olan konser bir hayli ilgi çekmiştir. Konserler, TRT İstanbul Türk Sanat Müziği Korosu veya benzeri sanat toplulukları tarafından verilebileceği gibi yine personelden oluşan koro tarafından da verilebilir. Hatta ziyaretçilere bu koroya katılma fırsatı tanınabilir. Koroyu eğiten bir uzman tarafından seçilecek olan kişilere, müze ortamında şarkı söyleme imkanı verilerek değişik bir deneyim yaşamaları sağlanabilir. Veys FM, Radyo Alaturka gibi radyo kanallarıyla ya da TRT veya özel kanallarla anlaşarak konserlerin ve koroya katılacak olanların duyurusu yapılabilir.

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin giriş merdivenlerinde tiyatro ve bale gösterileri sahnelenebilir, konserler verilebilir. Müze binasının giriş tarafındaki Selamlık Bahçe'sinde seyirciler için yeterince mekan bulunmaktadır. İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi gibi kurumlar tarafından düzenlenecek olan etkinliklerin duyurusu bu kurumlarda yer alacak olan afişlerle ya da kurumların aylık olarak çıkardığı programlara ek olarak verilecek olan müze etkinliklerini gösteren programlarla yapılabilir. Ayrıca her yıl düzenlenen İstanbul Tiyatro ve Müzik Festivalleri'nin bazı gösterilerinin Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde yapılması gelenek haline getirilebilir. Böylelikle sanatseverlerle müze arasında güçlü bağların oluşturulması sağlanabilir.

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde dördüncü sette bulunan Sarı Köşk'ün ziyarete açılarak, burada Saray halkının resmi ve günlük yaşam kıyafetlerinin cansız mankenler üzerinde gösterildiği sergiler oluşturulabilir. Sergilenen kıyafetlerin kopyalarının yapılarak ziyaretçilere bunları giyme ve bu kıyafetlerle fotoğraf çekirme imkanı sunulabilir. Sergiler müzenin Kültür-Bilim-

Tanıtım Merkezi ve Arşiv bölümünden edinilen bilgiler sonucunda oluşturularak, çekimler müzenin fotoğraf birimi tarafından gerçekleştirilebilir. Kıyafetlerin kopyalarının yapımında ise Sabancı Olgunlaştırma Enstitüsü ile anlaşma yapılabilir. Sarı Köşk'ün ziyarete açıldığı ve burada gerçekleştirilecek olan etkinlik medya yoluyla halka duyurulabilir.

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin tüneline Osmanlı kıyafetlerinden oluşan geçici sergiler oluşturulabilir. Müzenin tüneli sergiler için kullanılmakta fakat müzenin kendi oluşturduğu sergiler olmadığından konular genellikle müzeyle ilgili olmamaktadır. Oysa müze, Sabancı Olgunlaştırma Enstitüsü veya benzeri kurumların yardımıyla padişah tuğraları, Osmanlı İmparatorluğu'nun amblemi ve milli sarayların logosunun bulunduğu eşarp ve fularlar hazırlayarak saray kıyafetleri, kumaşları gibi konularda kendi sergilerini oluşturabilir. Sergilerin duyurusu bez afişlerle, billboardlarla, medya yoluyla yapılabilir.

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin 75 bin metrekarelik alana yayılan bahçelerinde periyodik olarak konserler, defileler, balolar, halk oyunları gösterileri düzenlenebilir. 23 Nisan, 19 Mayıs, 6 Ekim, 29 Ekim Şenlikleri adı altında yapılacak olan bu tür organizasyonlar için okullarla, Sabancı Olgunlaştırma Enstitüsü, Devlet Opera ve Balesi, konser ve dans gösterileri düzenleyen çeşitli özel kuruluşlarla işbirliği yapılabilir.

6.3.3. Ziyaretçiyi Sosyal Etkinliklerle Katılımcı Boyuta Taşıma Konusunda Öneriler

Müzelerin insanların bir araya gelip ortak ilgi ve istekleriyle aynı duyguları yaşayarak kaynaştığı ve bu yolla sosyalleştiği bir kurum olma özelliği bulunmaktadır. Sosyal etkinlik programlarıyla ziyaretçilerin daha çok paylaşımda bulunmasını sağlayan müzeler, insanların boş vakitlerinde faydalı şeyler yapmalarını sağlayarak toplumun gelişimine katkıda bulunmada öncü bir kurum olma özelliğini de barındırmaktadırlar.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde ziyaretçiye sosyal etkinlikler yoluyla yeni bir ortamda hoşça vakit geçirmelerini sağlayacak öneriler şunlardır:

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin üçüncü set hizasındaki düzlüğünde bulunan Ahır Köşkü'ne orijinal işlevi verilebilir. Ziyaretçiye burada bulundurulacak olan atlarla bahçelerde kısa bir gezinti yapma imkanı sağlanabilir. Bu konuda müzenin Ahır Köşkü'nün bahçesinde 24

Ağustos 2004'te gala yemeği düzenlemiş olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan destek alınabilir.

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin dördüncü setinde bulunan havuzda (80x30m) orijinalinde olduğu gibi kayıklarla gezintiler düzenlenebilir. Ziyaretçiler o dönemdeki örneklerine benzetilerek yapılan kayıklarla Osmanlı müziği eşliğinde gezintiye çıkarak tarihi atmosferi yakalamanın heyecanını yaşayabilirler. Bir müze ziyaretçinin duygularını harekete geçirebildiği ve geçmişi en iyi şekilde yansıtabildiği ölçüde başarılıdır. Bu konuda Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayları arasında saltanat kayıklarıyla ziyaretçi taşınması ve her iki müzenin ziyaretini kapsayan geziyi düzenleyen Sultan Kayıkları şirketiyle anlaşma yapılabilir. Mayıs'ta başlayan ve günde bir kere olarak düzenlenen bu gezi 11.30'da Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nden hareket edilmesiyle başlamakta, Beylerbeyi Sarayı Müzesi gezildikten sonra tekrar geri dönülmesiyle sona ermektedir.

-Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin dördüncü setinde yer alan Mermer Köşk eşyasız, boş bir mekan olarak tutulmaktadır. Binadaki nem ve rutubet sorununun giderilerek, Klasik Osmanlı müziği eşliğinde Osmanlı yemeklerinin yendiği, yaz aylarında içindeki havuzun işlevsel hale getirildiği restoran şeklinde kullanılabilir.

-Restoran olarak kullanılması önerilen Mermer Köşk'te ramazan aylarında fasıl eşliğinde iftar yemekleri düzenlenebilir. Ramazan aylarında Feshane'de düzenlenen ortaoyunu, Karagöz Hacivat gibi perde oyunlarını içeren geleneksel ramazan eğlenceleri Üsküdar Belediyesi ve Şehir Tiyatroları işbirliğiyle Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin bahçelerinde gerçekleştirilebilir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin bahçelerinde çocuklar için yaş günü kutlamaları düzenlenerek çocuklarla müze arasında bir diyalog oluşturma yoluna gidilebilir. Doğum günü kutlanan çocuğa padişah kıyafeti giydirilerek dekor olarak hazırlanmış olan tahta oturtulabilir. Kutlamaya katılan çocuklar da hediyelerini bir tören havasında padişah kılığındaki çocuğa sunarlar. Kutlamalar kapsamında çocuklara saray dönemindeki yaşantıyı yansıtan pamuk helvalar, macunlar dağıtılır, kukla ve perde oyunları gösterilir.

Müze Etkinliklerinin Duyurulması Konusunda Öneriler

Beylerbeyi Sarayı Müzesi için önerilen etkinliklerin duyurulmasında çağımızda oldukça önemli bir güç haline gelmiş olan medyayı kullanmak başarılı bir çözüm olacaktır. Öncelikle

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde yeni uygulamalara başlanacağını, müzenin bir kültür merkezi haline getirileceğinin bir basın toplantısı ve sonrasında düzenlenecek olan kokteyle halka duyurulması gerekmektedir. Ayrıca bez afişlerle, billboardlarla ve duvar panolarıyla 'Beylerbeyi Sarayı halka şimdi daha da yaklaşıyor' sloganıyla etkinlik resimlerini de içeren tanıtımlar yapılabilir. Vapur, otobüs, tren ve tramvay yolcularının beklediği alanlarda kurulacak olan küçük bir standda duracak olan bir iki müze görevlisi aracılığıyla broşür dağıtılarak duyurular ve müze ve etkinlikler için bilet satışı yapılabilir. Hatta ziyaretçileri teşvik etmek için bir etkinliğe katılacak olana ikinci etkinlik için davetiye verilebilir.

Sonrasında medya kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde sürekli olarak müze etkinliklerinin tanıtımı yapılmalıdır. Televizyon kanallarında sanatçıların sadece sanatına değil, özel hayatlarındaki önemsiz ayrıntılara bile değinildiği ana haber bültenlerinde, müzelerle ilgili çok ender olarak haber yapıldığı görülmektedir. Toplumun kültürel yönden gelişiminde çok önemli rolü olan medyanın müzelerle ilgili düzenli olarak haber yapması artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu görüş ışığında Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nin belirli televizyon ve radyo kanallarıyla anlaşma yapması ve müzenin düzenlediği etkinliklerin ana haber bültenlerinde, radyo spikerlerinin şarkı aralarında yaptığı anonslarda periyodik olarak halka duyurulması gerekmektedir. Hatta başta etkinliklere ziyaretçi çekebilmek için, radyo kanallarında dinleyicilere soru karşılığında bedava konser bileti sağlanması gibi müze etkinliklerine de bedava katılım sağlanabilir. Müze etkinlikleri hakkında ayrıntılı bilgi veren bültenler, İETT Otobüsleri, Şehir Hatları Vapurları, Metro ve üniversitelere dağıtılarak geniş bir çevreye duyuru yapılması sağlanabilir. Ayrıca İstanbul Şehir Belediyesi'nin her ay yayınladığı bültenlerde müze etkinlikleriyle ilgili bilgilere yer verilebilir. Milli Saraylar'ın web sitesinde etkinliklerle ilgili kapsamlı bilgiler verilir. Revaçta olan web sitelerinde müze etkinlikleriyle ilgili haberler yapılır.

Müze, dönemindeki gelişimleri yakalama ve varlığını güvence altına alma yolunda eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler gerçekleştirerek ziyaretçiyle birçok yönden ilişki kurma yolunu seçmelidir. Bu tür etkinlikleri uygulamada müze, bazı kurum, kuruluş ve kişilerden destek alma ihtiyacını duyar. Diğer müzelerle, müze kuruluşlarıyla, eğitim kuruluşlarıyla, turizm acentalarıyla, özel kuruluşlar ve klüplerle ve sanat kuruluşları gibi kuruluşlarla ortaklaşa çalışılması müze işleyişinin önemli bir parçasıdır ve bu ortak çalışma her iki taraf için de karşılıklı yarar sağlamaktadır. (Ambrose ve Paine, 1995, s. 121) Beylerbeyi Sarayı

Müzesi'nde önerilen etkinlikler kapsamında, gerekli destek için çeşitli kurum, kuruluş ve kişilerle işbirliği yapılması, eylem planının başarıyla uygulanmasını sağlayacaktır.

6.4. Eylem Planında Görev Alacak Elemanların Sağlanması

Müzenin halkı katılıma teşvik etmesinin en etkili yolu onlarla birlikte çalışmaktır. (Merriman, 2000, s. 71) Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşımak için önerilen eylem planının oluşturulmasında personele destek olacak elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Müzenin personel açısından günümüzdeki işlevlerini bile yerine getirmekte zorlandığı göz önüne alındığında, müzeye ek bir yük getirecek olan etkinliklerde çalışacak personelin dışardan karşılanması gerektiği bir gerçektir. Böylelikle insanlara müze etkinliklerinde çalışarak müzeye katılma fırsatı verilmiş olacaktır. Müzeye ihtiyacı olan personel desteğini sağlamanın çeşitli yolları bulunmaktadır:

6.4.1. Vakıf ve Dernekler Aracılığıyla

Dünyada çok az müze işlevlerini yerine getirebilmek için yeterli kaynağa sahiptir. Bu yüzden müzeler gelecekle ilgili planlarını gerçekleştirmek ve gelişimlerini sağlamak için kendilerine destek olacak ortaklara ihtiyaç duyarlar. (Ambrose ve Paine, 199 , s. 122) Eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin hazırlanmasında ve uygulanmasında vakıf ve derneklerden destek alan müzeler bu kurumlardan hem personel açığını kapatmak hem de maddi kaynak sağlamak şeklinde faydalanırlar.

Müzenin daha çok etkinlik düzenleyerek daha fazla sayıda insana ulaşması vakıf ve derneklerle yapılan ortak programlar sayesinde gerçekleşir. Günümüzde birçok müze bu kuruluşlarla çalışmanın başarılarını artıracığı bilinciyle onlarla güçlü ve uzun süreli ilişkiler kurmaktadır. Müze yararına çalışan vakıf ve dernek üyeleri müze etkinliklerinin daha geniş bir çevreye yayılmasını da sağlamaktadırlar. (Atagök, 1999, s. 135)

22 Ocak 2004'te kabul edilen ve 29 Ocak 2004'te resmi gazetede yayınlanan dernek ve vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerine dair kanun (Kanun no.5072) gereği dernek ve vakıfların parasal yetkileri ellerinden alınmıştır. Dolayısıyla artık bu kurumların maddi açıdan müzelere faydası olmayacaktır. Fakat bu durum ortak çalışmalarına engel

değildir. Dernek ve vakıflar üyeleri yoluyla müzelere her türlü etkinliklerinde destek vermeye devam edebilecektir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde önerilen etkinliklerin gerçekleştirilmesinde vakıf ve derneklerle işbirliği yapılması müzenin personel sorununun çözülmesine katkıda bulunacaktır. Müze etkinliklerinin hazırlanmasında, uygulanmasında ve duyurulmasında çalışacak olan vakıf ve dernek üyeleri aynı zamanda kendi çevrelerinin de müzeye yaklaşmasına ön ayak olarak müze etkinliklerine büyük ölçüde katılımın gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi Türk ziyaretçilerine uygulanan ankette 'Müze yararına kurulacak destekleyici bir kulübe/derneğe üye olmak ister misiniz?' sorusuna ankete katılanların %65'i 'evet', %18'i 'karasızım', %17'si 'hayır' cevabını vermiştir. Bu sonuca göre ziyaretçilerin çoğunun müze yararına çalışmaya istekli olduğu sonucu çıkmaktadır. Buradan yola çıkarak Topkapı Sarayı'nda olduğu gibi Beylerbeyi Sarayı için de bir kulüp veya dernek oluşturulması düşünülebilir. Yeni çıkan dernek ve vakıf yasasına göre kamu kurum ve kuruluşların isminin kullanılması yasaklanmıştır. (Kanun no.5072, madde-2-a) Bu yüzden Topkapı Sarayı Müzesi'ni Sevenler Derneği'ndeki müze kelimesi çıkartılmıştır. Aynı şekilde Beylerbeyi Sarayı Müzesi için 'Beylerbeyi Sarayı'nı Sevenler Derneği' adı altında bir dernek kurulabilir.

6.4.2. Resmi Kuruluşlar Aracılığıyla

Müzenin eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikleri gerçekleştirilmede resmi kurumlara da ihtiyaç duymaktadır. Öncelikle eğitim alanında kaliteli bir hizmetin verilebilmesi için okul-müze işbirliğinin kurulması şarttır. Bu işbirliği çerçevesinde okulların müze gezilerinin gelişigüzel olmaktan çıkıp eğitsel bir etkinliğe dönüşmesi olasıdır. Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde öğrencilerin eğitimsel gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla önerilen okul-müze işbirliği projesinin deneme olarak müzenin yakındaki Sabancı İlköğretim Okulu ile başlatılması mümkündür. Projenin başarıya ulaşmasından sonra diğer okullarla da aynı uygulamalar yapılabilir.

Müzenin resmi radyo ve TV kanallarıyla ve kültürel kurumlarla ortaklaşa çalışması sosyal ve kültürel alandaki etkinliklerine destek olacaktır. Beylerbeyi Sarayı Müzesi, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, İstanbul Devlet Opera ve Balesi, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı,

TRT radyo ve TV kanalları gibi resmi kuruluşlarla çalışarak tiyatro, bale gösterileri, konserler gibi etkinliklerin düzenlenmesinde bu kurumlardan destek alabilir. Ayrıca resmi medya kuruluşlarının desteğiyle müze etkinliklerinin tanıtımı ve duyurulması gerçekleştirilebilir. TRT zaman zaman Beylerbeyi Sarayı Müzesi'ni kendi çekimleri için kullanmaktadır. Karşılığında TRT, TV kanallarında müze etkinlikleriyle ilgili düzenli programlar, radyo kanallarında da bu etkinliklerin sık sık duyurusunu yapılabilir.

6.4.3. Gönüllüler Aracılığıyla

Değişen müzecilik anlayışıyla beraber, müzelerin toplumla olan iletişimlerini artırma çabaları sonucunda bireyin de müzeye yaklaşmaya başladığı görülmektedir. Önceleri halk için sadece eski eserlerin bulunduğu bir yerden ibaret olan müzeler, bugün çeşitli etkinliklerle bireyi eğlendiren, eğlendirirken eğiten, sosyal ve kültürel yönden geliştiren yerler olarak kabul görmeye başlamışlardır. Müze bu özellikleriyle birey için çekici hale gelerek müzede ziyaretten öte eylemlerde bulunma isteğini doğurmuş ve müzeye yakın olmak, müze yararına birşeyler yapmak isteyen gönüllü kesimi ortaya çıkarmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde müzeler için çalışan gönüllü kuruluşları oldukça güçlü ve güvenilir yardım kaynaklarıdır. Müzelerde hemen hemen her alanda çalışan gönüllüler, müze personeline destek sağlamaktadırlar. Gönüllüler, müze gezisi öncesi sunumlar, açıklamalı geziler ve sonrasındaki atölye çalışmaları için müze eğitimcisine yardımcı olurlar. Beylerbeyi Sarayı Müzesi için önerilen eğitsel etkinliklerin uygulanmasında gönüllü personel çalıştırma yolunun seçilmesi okul-müze işbirliğindeki hem okulun hem de müzenin yükünü azaltacaktır. Emekli ya da çalışmaya ihtiyacı olmayan ama çocuklarla bir arada olmayı seven kişiler bu iş için idealdir. İnsanları birbirinden kopuk olarak yaşamaya iten günümüz yaşam koşullarında bu gibi kişilere böyle bir fırsat verilmesi hem müze hem de kişi için son derece faydalı olacaktır.

Gönüllüler, geçici sergiler, müzik, tiyatro, dans gösterileri gibi kültürel alandaki etkinlikler, defileler, balolar, kokteyller, fuarlar gibi sosyal etkinliklerde de görev almaktadırlar. Özellikle müzik, tiyatro gibi dallarda öğrenim gören ve hareketli işlerde çalışmayı heyecan verici bulan üniversite öğrencileri, sanata ilgi duyan ve kültürel ortamlarda bulunmayı seven kişiler ve yaşam boyu öğrenim elde etmek ve farklı kişilerle paylaşım yaşamak isteyen kişilerin bu tür müze etkinliklerinde görevlendirilerek personel ihtiyacı karşılanabilir.

Zaman ve enerjilerini müzede gönüllü çalışarak harcayan bu kişilere gerekli nezaket gösterilmeli, destekleri için teşekkür edilmeli ve müzede hoş tutulmalıdırlar. Bunların yanı sıra satış reyonlarında indirim, müze etkinliklerine ücretsiz katılım, müze yayınlarından ücretsiz faydalanma gibi avantajlardan da yararlanmaları sağlanmalıdır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde T.B.M.M. Vakfı Yönetmeliğinin (Bkz. Ek 1d) 7. ve 34. sayfalarında yer alan dışardan kuruluşlarla çalışma ve geçici personel alınımıyla ilgili maddelerine dayandırılarak müzede gönüllü eleman çalıştırma yoluna gidilebilir. Böylece Vakıf Yönetmeliği doğrultusunda Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde önerilen etkinliklerde gönüllü eleman çalıştırma projesi başlatılabilir.

Müzenin Türk ziyaretçilerine uygulanan ankette katılanların %51'i gönüllü olarak rehberlik yapmayı, %28'i sergi, kokteyl vb sosyal ve kültürel etkinliklerde rol almayı, %11'i kütüphanede çalışmayı, %8'i idarede çalışmayı, %2'si satış reyonunda çalışmayı kabul etmiştir.

6.4.3.1. Gönüllü Seçiminde Uygulanacak Başvuru Formu Önerisi

Müzede görevlendirilecek olan gönüllülerin özenle seçilmesi gerekmektedir. Müzenin yönetim organı tarafından göreve alınarak iş tanımları yapılan gönüllüler, müzenin politik çatısı içerisinde resmi olarak gözetim altında çalışmalıdırlar. (Ambrose ve Paine, 199 ,s. 123)

Gönüllülere müze hakkında bilgi verilip, onlarla ilgili genel bir izlenim edildikten sonra titizlikle hazırlanmış bir başvuru formu verilmelidir. Kişiyile ilgili ayrıntılı bilgilerin, eğitim, sağlık durumlarının ve diğer kişisel bilgilerin yer aldığı soruları içeren başvuru formu ekte sunulmuştur. Başvuru formu örneği İngiltere'deki British Museum'dan alınmıştır. (Bkz. Ek 5)

6.4.3.2. Gönüllülerin İstihdamı

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde çalışması öngörülen gönüllülerin görev yapacağı alanlar şöyle sıralanabilir:

Eğitim Etkinliklerinde: Okul-müze işbirliğinde müzede yapılması öngörülen çalışmalarını düzenleyecek olan müze eğitimcisi, okullarda tanıtımı yapacak olan kişiler, müze gezilerinde

rehberlik yapacak olanlar ve atölye çalışmalarını yürütecek olan kişiler gönüllü çalışanlardan oluşabilir.

Kültürel Etkinliklerde: Geçici sergilerde çalışacak olan kişiler, dernek ve vakıf toplantılarında konser verecek olanlar, tiyatro, bale, dans gösterileri gibi etkinliklerde görev alacak olanlar gönüllü çalışanlardan oluşabilir.

Sosyal Etkinliklerde: Müzede düzenlenmesi öngörülen defilelerde, balolarda, kokteyllerde organizasyon işlerinde gönüllü eleman çalıştırılabilir.

Ayrıca müze etkinliklerinin tanıtımının yapılmasında, duyurulmasında gönüllü elemanlardan faydalanılabilir.

Müzelerde gönüllü olarak çalışanlar müzenin topluma olan katkısı ve hizmeti hakkında halkı bilinçlendirerek müze ile toplum arasında güçlü bir bağ oluştururlar. Müzenin yerel kuruluşlarla çalışması, sivil toplum örgütleriyle ilişki kurması gönüllüler yoluyla gerçekleşir. Bu yüzden müze personelinin gönüllülerle elele vererek, müzenin her kesime ulaşması için çok çeşitli etkinlikler yapılmasında işbirliği içerisinde olması gerekmektedir.

7. SONUÇ

Toplumun doğal ve kültürel mirasının saklanması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasıyla yükümlü olan müzeler çoğu toplumda, yaşam boyu öğrenme fırsatı tanıyan, kimlik bilincinin gelişmesine katkıda bulunan, bulunduğu çevrenin sosyal ve kültürel gelişimine destek olarak halkın yaşam kalitesini artıran kurumlar olarak kabul edilmektedir. Ancak Türkiye’de müzelerin böyle bir statüye henüz ulaştıkları söylenemez. Müzelerin toplumda önemli bir yer edinerek bu statüye erişmeleri, her kesime hitap eden ve çok çeşitli etkinlikler içeren programlarla mümkündür.

Çağdaş ülkelerde müzeler topluma yarar sağlayan kurumlar olarak değerlendirilmektedir. Çok değerli koleksiyonlarıyla 19yy. Osmanlı tarihinden önemli kesitler sunan Beylerbeyi Sarayı Müzesi’nin de, çağdaş yaşamın içine katılabilmesi için, eğitsel, sosyal ve kültürel etkinlikler yoluyla topluma bu alanlarda hizmet vererek gelişmiş ülkelerdeki müzecilik anlayışını kavraması ve kabul etmesi gerekmektedir.

Geçmiş merak duyma insanoğlunun doğasında vardır. Geçmiş hakkında en somut bilgileri veren müzelerin etkinlikler düzenleyerek bu bilgileri halkın anlayacağı ve ilgisini çekeceği bir biçimde sunması, müze ile toplum arasında yakın ilişkilerin doğmasını sağlayacaktır. Beylerbeyi Sarayı Müzesi gibi tarihi bir ortamda yapılacak her etkinlik, özellikle bu etkinlik saray yaşamıyla ve o dönemdeki gelenek ve göreneklerle ilgiliyse, Osmanlı’nın geçmişine ilgi duyan halkı müzeye yakınlaştıracaktır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi’nde ziyaretçiye yönelik olarak sadece rehberlik hizmeti verilmektedir. Bunun yanı sıra ender olarak, müzenin bir hizmeti olmamakla beraber ziyaretçinin faydalanabildiği geçici sergiler de düzenlenmektedir. Müzede düzenlenen kokteyl, resepsiyon, defile gibi etkinlikler ise üst düzey protokole veya belirli kurum ve kuruluşlara hitap etmektedir. Oysa müzeler milletin ortak mirasıdır, bu nedenle onları hedef alarak bu yönde hizmet vermek durumundadırlar. Bu görüş ışığında tezde müzenin her kesimden insanı hedefleyen etkinlikler düzenleyerek, dışa dönük bir politika izlemesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu konuda, 3 Mart 1924’te sarayları T.B.M.M Başkanlığı’na bağlayarak millete intikal ettiren Mustafa Kemal Atatürk’ün Dolmabahçe Sarayı Müzesi’nde 1 Temmuz 1927’de, İstanbul halkına verdiği ilk hitabesinde çok anlamlı bir sözü yer almaktadır: ‘Yalnız, artık bu saray zillullahların değil, zıl olmayan, hakikat olan milletin

saraydır. Ve ben burada milletin bir ferdi, bir misafiri olarak bulunmakla bahtiyarım.’(zillullah: Allah’ ın gölgesi, zil: gölge. Tez yazarının notu) Emin Barın tarafından 1950’de kaleme alınan bu hitabet çerçevesi olarak Dolmabahçe Sarayı Müzesi’nin Muayede Salonu’nda bulunmaktadır. Atatürk bu sözüyle sarayların belli kişilerin sahipliğinde olmadığını, millete ait olduğunu vurgulamış, kendisinin de milletin bir ferdi olarak sarayda, ancak herkes kadar hakkı olduğunu ifade etmiştir.

Her ne kadar geçmişteki Osmanlı görkemini sergilese de, Beylerbeyi Sarayı Müzesi günümüz müzelerinin toplumla bütünleşmek için yaptıkları etkinlikleri yerine getirerek izleyiciyi daha katılımcı bir boyuta taşımak sorumluluğunu üstlenmelidir. Tez kapsamında ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşıma projesinde bu etkinlikler incelenerek, eğitsel, kültürel ve sosyal etkinlikler başlıkları altında gruplandırılmıştır. Müze için önerilen etkinlikler ve bu etkinliklerde ziyaretçilerin görev almaları kapsamında belirleyici bir metot olarak anket uygulaması yapılmıştır. Anket sonucu elde edilen veriler ziyaretçilerin sırasıyla geçici sergileri, seminerleri, konserleri, tiyatroyu ve sinemayı tercih ettikleri ve etkinliklere gönüllü olarak katılmayı isteyenlerin çoğunlukla uzman rehberlik, organizatörlük gibi konularla ilgilendikleri ortaya çıkmıştır (Bkz. Ek 3b). Bu öneriler dikkate alınarak yapılacak organizasyonlarla müze çevresinde olabilen ilgili grupları müzedeki ortak çalışmalara çekmek mümkün olacaktır. Bu projeler içinde öncelikle programa alınması gereken ilk etkinliklerin, müze mekanlarında uyarılama gerektirmeyen ancak, insan gücünü planlamaya ve halkla ilişkilere dayanan projeler olmasına dikkat edilmelidir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi’nde uygulanması önerilen, mekan ve personel açısından sorun yaratmayacak olan etkinliklerden eğitsel etkinlikler kapsamında yer alan müze gezisi sonrasında yapılacak olan atölye çalışmalarının, gerekli düzenlemelerin yapılarak müzenin bodrumlarında veya müzenin bahçelerinde gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu etkinliklerin müzeye yük olmadan yapılabilmesi için gerekli olan personelin gönüllü olarak çalışacak emekli öğretmenlerden sağlanması önerilmiştir. Etkinliklerin duyurusunun ise müze okul işbirliğiyle ve medya yoluyla geniş çevrelere yayma olanağı bulunmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi’nde kültürel ve sosyal etkinlikler kapsamında önerilen konserler, tiyatro ve bale gösterileri, sergiler, defileler ve saray ortamını yansıtan yerlerde, geleneksel yeme, içme ve eğlence kültürünü yaşatmak için müze içindeki bir mekânın (Havuzlu Salon), müze bahçelerinin ve ek binalarının (Sarı Köşk, Mermer Köşk, Ahır Köşkü, Tünel)

kullanılması gibi öneriler getirilmiştir. Bu etkinliklerin uygulanmasında İstanbul Devlet Opera ve Balesi, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, Üsküdar Belediyesi, Olgunlaştırma Enstitüsü, resmi ya da özel radyo ve televizyon kuruluşları gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak bu etkinliklerde gönüllü olarak çalışacak elemanların sağlanması için öneri getirilmiştir. Bu etkinliklerin duyurulması ise yine medya yoluyla veya halkın kalabalık olduğu ve trafiğin yoğun olarak yaşandığı yerlerdeki billboardlar, duvar panoları ve afişler yoluyla gerçekleştirilebilir. Daha ekonomik bir çözüm olarak yakın çevreye seri bir şekilde hand-out'lar dağıtılabilir.

Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde çağdaş müzelerde olduğu gibi ziyaretçi müze ilişkisini ileri bir boyuta taşımak, müzede etkin bir rol oynamalarını sağlamak amacıyla bu tezde önerilen eylem planında, eğitsel, kültürel ve sosyal etkinliklerle ziyaretçinin katılımcı boyuta taşınması amaçlanmıştır. Müzede ziyaretçiye verilen tek hizmet olan müze koleksiyonlarının gezilmesi müzenin halkla bütünleşmesinde yeterli olmadığından, halkla yakınlaşmak, onları sık sık müzeye çekmek, eğitsel, kültürel ve sosyal alanda faydalı olarak sağlıklı bir toplum oluşturmak için Beylerbeyi Sarayı Müzesi'nde çeşitli etkinlikler düzenleme önerileri getirilmiştir. Bu etkinlikler yoluyla müzelerin ziyaretçiye tüm kapılarını açması sağlanarak tez kapsamında önerilen etkinliklerin ziyaretçiyi katılımcı boyuta taşınması gerçekleşecektir. Beylerbeyi Sarayı Müzesi için önerilen bu eylem planıyla tarihi değerlerimiz, milli ve kültürel hazinemiz bizlere daha da yakınlaşacak ve müze Türk toplumunun kültürel ve tarih bilincinin gelişiminde önemli bir rol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ambrose ve Paine, 1995 Ambrose, Timothy ve Paine, Crispin. **Museum Basics**. Newyork: Routledge, 1995.
- Anadol, Yeşim. "Kurulmakta Olan İstanbul Bilim Merkezi Eğitim Programlarının Çağdaş Müzecilik Bağlamında Planlanması". (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, 2001).
- Assman, Jan. **Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik**. (çev.) Ayşe Tekin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.
- Atagök, 1981 Atagök, Tomur. "Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması". (Basılmamış Yeterlik Tezi.Mimar Sinan Üniversitesi, 1981).
- Atagök, 1994 Atagök, Tomur. "Kültür ve Toplum". **1. Müzecilik Sempozyumu**. İstanbul: Deniz Müzesi, 1994.
- Atagök, 1999 Atagök, Tomur. "Çağdaş Müzeciliğin Anlamı; Müze Ve İlişkileri" **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. Der: Tomur Atagök. İstanbul: YTÜ Yayınları, 1999.
- Atasoy, 1998 Atasoy, Sümer. "Bir Kentin Sosyal ve Ekonomik Yaşamında Müzeler". **4. Müzecilik Semineri**. İstanbul: Askeri Müze, 1998.
- Atik, 1999 Atik, Şeniz. "Müzelerimizin Yeniden Yapılanması Kapsamında Müze-Toplum İlişkisi, Müze-Toplum İlişkisi Bağlamında Müze Tanıtımı ve İletişim". **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. Der. Tomur Atagök. İstanbul: YTÜ Yayınları, 1999.

- Baraz, ? Baraz, Mehmed Hatemi. **Teşrifat Meraklısı Beyzade Takımının Oturduğu Bir Kibar Semt Beylerbeyi.** İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayını No:16, ?.
- Basley, 2000 Basley, Rosemary. **National Geographic Traveler.** Fransa: Doğuş Grubu İletişim Yayınları, 2000.
- Baş, Türker. **Anket Nasıl Hazırlanır? Anket Nasıl Uygulanır? Anket Nasıl Değerlendirilir?.** Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Batur, 1985 Batur, Afife. "Tarihi ve Kültürel Belge Olarak Milli Saraylar". **T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu.** İstanbul: Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, 1985.
- Batur, 1994 Batur, Afife. "Beylerbeyi Sarayı". **Dünden Bugüne İstanbul Ans. Cilt 7.** İstanbul:Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994.
- Belcher,1991 Belcher, Michael. **Exhibitions in Museums.** Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press, 1991.
- Burcaw, 1975 Burcaw, G. Ellis. **Introduction To Museum Work.** London: AltaMira Press, 1975.
- Demir, 2001 Demir, Canan. **Müzelerde Çağdaş Pazarlama.** İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, 2001.
- Duncan, Carol. **Civilizing Rituals Inside Public Art Museums.** London: Routledge, 1995.
- E. Hein, 1998 E. Hein, George. **Learning In The Museum.** Newyork: Routledge, 1998.

- Eldem ve Akozan, 1982 Eldem, Sedat Hakkı ve Akozan, Feridun. **Topkapı Sarayı**. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını, 1982.
- Eldem, ? Eldem, Sedat Hakkı. **Türk Bahçeleri**. İstanbul: Kültür Bakanlığı Türk Sanat Eserleri:1, ?.
- Erbay, 1992 Erbay, Fethiye. "Çağdaş Müze İşletmeciliğinde Planlama Fonksiyonu ve Planlama Açısından Müzelerin Değerlendirilmesine Yönelik Uluslar arası Bir Çalışma". (Basılmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,1992).
- Erbay, 1999 Erbay, Fethiye. "Uluslar arası Düzeyde Devlet Otoriterinin Müzelerdeki Etkisi". **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. Der. Tomur Atagök. İstanbul: YTÜ Yayınları, 1999.
- Erbay, Mutlu. "Yorumlayıcı Tiyatronun Müzelerdeki Rolü". **2. Müzecilik Semineri**. İstanbul: Askeri Müze, 2000.
- Esemenli, 1994 'Topkapı Sarayı Müzesi'. **Dünden Bugüne İstanbul Ansk. Cilt 7**. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994.
- Esemenli, 2002 Esemenli, Deniz. **Osmanlı Sarayı ve Dolmabahçe**. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti., 2002.
- Fidan ve Gülsün, 1996 Fidan, Refik ve Gülsün, Hakan. "Başlangıcından Günümüze Saray Havuzları". **Milli Saraylar Dergisi 1994-1995**. İstanbul: T.B.M.M. Milli Saraylar Daire başkanlığı Yayını, 1996.
- Françoise, 1983 Françoise, Gaultier. **The Louvre Museum General Guide**. Paris: Editions L' Indispensable, 1983.

- Glaser ve Zenetou, 1997 Glaser, Jane R. Ve Zenetou, Artemis. **A. Museums:A Place To Work, Planning Museum Careers.** NewYork: Routledge, 1997.
- Gülsün, 1993 Gülsün, Hakan. **Beylerbeyi Sarayı.** İstanbul:T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, 1993.
- Gülsün, 1995 Gülsün, Hakan. **Dolmabahçe Sarayı.** İstanbul: T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, 1995.
- Kılavuz, 1999 Kılavuz, Aytekin. "Rehberliğin Türk Müzeciliğinde Yeri ve Uygulanması". (BasılmamışYüksek Lisans Tezi.İstanbul, 1999).
- Kilian, 1997 Kilian, Denis. **Votre Visite du Louvre.** Paris: ART LYS, 1997.
- Kuban, 1994 Kuban, Doğan. "Topkapı Sarayı". **Dünden Bugüne İstanbul Ansk. Cilt 7.** İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994.
- Lean, 1993 Lean, David. **Museum Exhibition Theory and Practice.** London: Routledge, 1993.
- Madran, 1998 Madran, Burçak. "Müzelerde Gönüllü Çalışmalarının Örgütlenmesi". **4. Müzecilik Semineri.** İstanbul: Askeri Müze, 1998.
- Madran, 1999 Madran, Burçak. "Müze Türleri". **Yeniden Müzeciliği Düşünmek.** Der. Tomur Atagök. İstanbul YTÜ Yayınları, 1999.
- McClellan, 1994 McClellan, Andrew. **Inventing The Louvre Art, Politics and The Origins of The Modern Museum In Eighteenth-Century Paris.** Los Angeles: University of California Press, 1994.

- Mclean, 1997 Mclean, Fiona. **Marketing The Museum.** London: Routledge,1997.
- Merriman, 2000 Merriman, Nick. "Müzeler Koleksiyonlar İçin Mi, İnsanlar İçin mi? İngiltere'de Müzelere Ulaşmada Artan Olanaklar Üzerine Son Gelişmeler". **Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme.** İstanbul: T.E.T. Tarih Vakfı, 2000.
- Museums U.S.A., 1974 National Endowment For The Arts. **Museums U.S.A. Art History, Science And Other Museums.** Washington D.C., 1974.
- Naisbitt ve Aburdene, 1990 Naisbitt, John ve Aburdene, Patricia. **Megatrends 2000 Değişen Dünyada 1990' ların 10 Yeni Hedefi.** İstanbul: Form Yayınları, 1990.
- Önder, 1995 Önder, Mehmet. **Türkiye Müzeleri.** İstanbul:Türkiye İş Bankası Yayınları, 1995.
- Özkasım, 1999 Özkasım, Hale. "T.C. Kültür Bakanlığı Müzelerinde Finansal Sorunlar ve Mali Yapının Biçimlenmesiyle İlişkisi". **Yeniden Müzeciliği Düşünmek.** Der. Tomur Atagök. İstanbul: YTÜ Yayınları, 1999.
- Öztuna, 1994 Öztuna, Yılmaz. **Büyük Osmanlı Tarihi Cilt 6.** İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 1994.
- Sernell, 1996 Sernell, Beverly. **Exhibit Labels, An Interpretive Approach.** Walnut Creek: AltaMira Press, 1996.
- Shuey, 1983 Shuey, Barbara. **The Louvre.** Paris:Editions de la Re'union des Muse'es Nationaux, 1983.

- Sönmez, 1994 Sönmez, Zeki. "Avrupada Uygulanan Bazı Örneklerle Çağdaş Müzecilik ve Serbest Sergileme Tekniklerine Bir Bakış". 2. **Müzecilik Semineri**. İstanbul: Askeri Müze, 1994.
- Sözen, 1990 Sözen, Metin. **Sanat Kavramı ve Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1990.
- T.B.M.M Milli Saraylar Daire Başkanlığı. İstanbul:T.B.M.M. Daire Başkanlığı Yayını, 1998.
- Tuğlacı, 1993 Tuğlacı, Pars. **Osmanlı Mimarlığında Balyan Ailesinin Rolü**. İstanbul: Yeni Çığır Kitabevi, 1993.
- Ülgen, 1999 Ülgen, Aygün. 'Topkapı Sarayı' **Osmanlı Ansk. Tarih Medeniyet Kültür Cilt 2**. İstanbul: İz Yayıncılık, 1999.
- Wolf, Thomas. **Managing a Nonprofit Organization**. Newyork: Simon and Schuster, 1990.
- Yücel, 1999 Yücel, Erdem. **Türkiyede Müzecilik**. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999.

WEB SİTESİ

www.hermitagemuseum.org

www.hrp.org.uk

www.hurriyetim.com

www.louvre.fr

www.tbmm.gov.tr

www.volunteer.com

FOTOĞRAFLAR

FOTOĞRAF 1

www.MasoudSoheili.com

FOTOĞRAF 2 A

www.MasoudSoheili.com

FOTOĞRAF 2 B

www.MasoudSoheili.com

FOTOĞRAF 3	www.hermitagemuseum.org
FOTOĞRAF 4	www.hermitagemuseum.org
FOTOĞRAF 5	www.hermitagemuseum.org
FOTOĞRAF 6	www.hermitagemuseum.org
FOTOĞRAF 7	www.hermitagemuseum.org
FOTOĞRAF 8	www.hermitagemuseum.org
FOTOĞRAF 9	www.hermitagemuseum.org
FOTOĞRAF 10	www.hrp.org.uk
FOTOĞRAF 11	www.hrp.org.uk
FOTOĞRAF 12	www.hrp.org.uk
FOTOĞRAF 13	www.MasoudSoheili.com
FOTOĞRAF 14	Dolmabahçe Sarayı Müzesi Broşürü, 2002.
FOTOĞRAF 15	Dolmabahçe Sarayı Müzesi Fotoğraf Birimi
FOTOĞRAF 16	Dolmabahçe Sarayı Müzesi Fotoğraf Birimi
FOTOĞRAF 17	Dolmabahçe Kültür Merkezi Broşürü
FOTOĞRAF 18	Dolmabahçe Sarayı Müzesi Fotoğraf Birimi
FOTOĞRAF 19	www.istanbul.com/ PhotoGallery.asp?cat=Saraylar
FOTOĞRAF 20 A	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 20 B	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 21	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 22	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 23	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 24	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 25	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 26	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 27 A	http://egitek.meb.gov.tr/uretim/atacd/008/Menu/Menu.htm
FOTOĞRAF 27 B	http://www.harunyahya.org/kitap/dindar_ataturk/res/071.jpg
FOTOĞRAF 28	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 29 A	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)
FOTOĞRAF 29 B	Fotoğraf Çekimi (Ceylan Aydın)

EK 1A**TOPKAPI SARAYI MÜZESİ'Nİ SEVENLER DERNEĞİ'NİN TÜZÜĞÜ**

3.2- Müzenin ve içerdiği değerlerinin öğrenilmesinde ve tanıtılmasında, en iyi biçimde yönetilmesi ve korunmasında katkılar sağlayacak yerli yabancı bilim adamları ile uzmanların bildiri sunmalarını, tartışmalarını ve önerilerde bulunmalarını öngören ulusal ve uluslar arası toplantılar düzenlemek.

3.3- Müze ve seksiyonları ile içerdiği değerleri tanıtmayı, eğitim ve öğretime yararlı olabilecek kitap, katalog, broşür, kartpostal, slayt, kaset ve disket video bantları, hediyelik eşya ve reprodüksiyonları yaptırmak ve dağıtmak, gezenler ile turistlerin, dinlenme, yiyecek ve içecek gibi gereksinimlerini karşılayacak stant ve tesisleri kurmak, işletmek ya da işlettmek.

3.5- Müzeyi gezenlere rehberlik yapabilecek elemanlar ile müzenin korunmasını, bakım ve onarımını, restorasyonunu sağlayabilecek elemanların yetiştirilmelerini, eğitilmelerini ve gelişmelerini sağlayacak kurslar ve seminerler açmak, gerektiğinde eleman çalıştırmak.

Yine aynı tüzükte derneğin amaç ve konularını gerçekleştirmesi için aşağıdaki maddelere yer verilmiştir:

4.1- Dernek amaç ve çalışma konularına yararlı olabilecek nitelikteki kişilerin üye olmalarını sağlayacak girişimlerde bulunur.

4.3- Konferanslar, sempozyumlar, açık oturumlar, forumlar ve bilimsel toplantılar ile sergi ve kermesler düzenler, geziler organize eder, broşür, bülten, dergi, gazete, kitap yayımlar, her türlü hediyelik tanıtıcı ve eğitici eşyalar yaptırır ve dağıtır.

4.5- Amaç ve çalışma konuları ile gelir getirici projeler için ortaklıklar, iktisadi işletmeler, şirketler ve yardımlaşma sandığı ile eğlendirici, dinlendirici ve boş zamanları değerlendirici lokaller, tesisler kurar ve işletir.

EK 1B

**MİLLİ SARAYLARDA
DIŞ KURULUŞ VE KİŞİLERCE YAPILACAK
ARAŞTIRMA YÖNETMELİĞİ**

Madde 1.- Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı saray, köşk ve kasırlarda Daire Başkanlığı'nın yazılı izni ile üniversiteler, ilgili kamu kuruluşları, bilimsel araştırma ve çalışmalar yapan özel kuruluş ve kişilerce belli esaslar çerçevesinde bilimsel araştırmalar yapılabilir.

Madde 2.- Araştırma çalışmalarında uyulacak kurallar bir yönerge ile düzenlenir.

Madde 3.- Binaların ve eserlerin güvenliği açısından sakıncalı görülen durumlarda araştırma izni verilmez.

Madde 4.- Araştırma sonucu yayınlardan Daire Başkanlığı'nın belli sayıda nüsha isteme hakkı mahfuz olup yapılacak yayınlarda 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ilgili maddeleri uygulanır.

Madde 5.- Bu Yönetmelik, kabulü tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 6.- Bu Yönetmelik hükümlerini TBMM Başkanı yürütür.

EK 1C

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BÜNYESİNDEKİ
SARAY, KÖŞK VE KASIRLARIN
TAHSİS ESASLARI**

Amaç

Madde 1.- Bu Esaslar, Ek (II) cetvelde yer almış bulunan mekanların resmi müesseseler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, vakıflar ve derneklere veya düzenlenecek faaliyetin niteliği uygun görülen istek sahibi kişi ve kuruluşlara ücreti karşılığı tahsisi usul ve koşullarını düzenler.

Kapsam

Madde 2.- Açık ve kapalı mekanlarda düzenlenecek sosyal ve kültürel etkinliklere ait tahsis şartları ve uyulması gereken usul ve esasları kapsar. Bu esaslara ekli (1) sayılı cetvelde belirtilen mekanlar, Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Başbakan'ın bizzat kullanımına ayrılmış olup kapsam dışında bırakılmıştır.

Bu mekanlardan açık olanların tahsisi ve koordinasyonu ile, alınacaksa bağış miktarının tespiti TBMM Başkanlığı'nca yapılır.

Ancak saray, köşk ve kasırlarımızda bulunan mekanları, ülkemize itibar ve prestij kazandıracak ulusal ve uluslararası bilimsel, kültürel ve benzer sosyal etkinliklere, bu esaslar dışında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ücretsiz olarak tahsis edebilir.

Tahsis Usulü

Madde 3.- Tahsis talebinde bulunanlar, talebin içeriğini belirten bir yazı ile en az 30 gün önce Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na başvururlar.

Milli Saraylar Daire Başkanlığı, 7 gün içinde başvuru hakkındaki görüşünü Başkanlık Makamı'nın onayına sunar.

Protokol Düzenlenmesi

Madde 4.- Uygun görülen tahsisler için mekanın kullanım şartlarını ve yükümlülüklerini bildiren protokol düzenlenir. Bu protokolde, ihtiyaç duyulması halinde, Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nca değişiklik yapılabilir.

Mekanlar, Tahsis Yapılan'a, Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nca uygun görülecek saatler arasında tahsis edilebilir.

Tahsis edilen mekana konuklar dışında girecek olan görevlilerin listesi faaliyet gününden en az iki gün önce Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na verilir.

Teminat

Madde 5.- Kendisine tahsis yapılanlar, protokolde belirtilecek tüm esaslara uymak zorundadırlar.

Protokol şartlarının ihlali veya tahsis edilen mekanlara verilecek zararları karşılamak üzere teminat alınır.

Yapılabilecek Faaliyetler

Madde 6.- Tahsis edilecek mekanın niteliğine uygun olmak üzere kültürel, bilimsel ve benzeri sosyal faaliyetlere müsaade edilebilir.

Bağış Bedeli

Madde 7.- Tahsis yapılacak mekanlara ait TBMM Vakfı'na yapılacak bağış ve teminat bedelleri ek II cetvelde gösterilmiştir.

İstanbul Festivali kapsamındaki etkinlikler için yapılan mekan tahsisleri ile Belediye Başkanlıkları tarafından uluslar arası toplantılar için yapılan tahsislerde bağış alınmayabilir.

Bağış bedeli alınmayan tahsislerde dış ve iç aydınlatma, personelin fazla çalışma ve nakilleri (araç, gereç kullanımı) yangın önlemleri için fazladan su rezerveleri, sağlık önlemleri, bahçe tahriplerinin yenilenmeleri gibi zaruri masrafların karşılanması için tahsis bedelinin % 20'si bağış olarak alınır. (Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından verilecek resmi kabuller dışında)

Yürütme

Madde 8.- Bu Esasların hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür.

Yürürlük

Madde 9.- Bu Esaslar kabul tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

I SAYILI CETVEL

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BÜNYESİNDEKİ
SARAY KÖŞK VE KASIRLARDA CUMHURBAŞKANI,
TBMM BAŞKANI VE BAŞBAKAN'IN
KULLANIMINA AYRILAN MEKANLAR

AÇIK MEKANLAR

KAPALI MEKANLAR

Dolmabahçe Sarayı, Muayede Salonu
Dolmabahçe Sarayı, Süfera Salonu
Dolmabahçe Sarayı, Zülvecheyn Salonu

(Bu mekanlar; Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve Başbakan'ın bizzat verecekleri etkinlikler için TBMM Başkanı'nın onayları ile tahsis edilir.)

II SAYILI CETVEL**2001 YILINDA
"SARAY, KÖŞK VE KASIRLARDA
MÜZE-SARAY FONKSİYONU DIŞINDA TAHSİS
EDİLEBİLEN MEKANLAR VE BAĞIŞ
MİKTARLARI"**

MEKANIN ADI	
DOLMABAĞÇE SARAYI	
AÇIK MEKAN./KAPALI MEKAN.	2001 YILI İÇİN BAĞIŞ MİKTARI (TL.)
Has Bahçe	20 000 000 000
Kuşluk Bahçesi	4 000 000 000
Harem Bahçesi	4 000 000 000
Veliht Ön Bahçesi	7 500 000 000
Veliht Arka Bahçe	4 000 000 000
Medhal Salon	20 000 000 000
BEYLERBEYİ SARAYI	
Beylerbeyi Has Bahçe	15 000 000 000
Beylerbeyi Harem Bahçe	15 000 000 000
Beylerbeyi Has Bahçe + Harem Bahçe	25 000 000 000
Beylerbeyi Üst Süt Bahçe	5 000 000 000
Beylerbeyi Orta Set Bahçe	4 000 000 000
Beylerbeyi Üst Set Bahçe + Orta Set Bahçe	7 500 000 000
Havuzlu Salon	20 000 000 000
Beylerbeyi Tünel (Resepsiyon)	5 000 000 000
Tünel (Kültürel Amaçlı Sergi)	ÜCRETSİZ
Beylerbeyi Ahır Köşk	5 000 000 000
Ahır Köşk Bahçe Ahır Köşk Önü	5 000 000 000
YILDIZ-ŞALE	
Yıldız-Şale Ön Bahçe	5 000 000 000
Yıldız-Şale Çamlık	5 000 000 000
Yıldız-Şale Tören Salonu	20 000 000 000
MASLAK KASIRLARI	
Maslak Kasrı Ön Bahçe	2 000 000 000
Maslak Kasrı Gölet Çevresi	1 000 000 000
Maslak Kasrı Mayen-i Hümayun (Limon)	2 000 000 000

MEKANIN ADI	
AYNALIKAVAK KASRI	
AÇIK MEKAN./KAPALI MEKAN.	2001 YILI İÇİN BAĞIŞ MİKTARI (TL.)
Aynalıkavak Kasrı Bahçe	2 000 000 000
Aynalıkavak Kasrı Türk Müziği Konserleri	ÜCRETSİZ
IHLAMUR KASRI	
Ihlamur Kasrı Bahçe	3 000 000 000
KÜÇÜKSU KASRI	
Küçüksu Kasrı Rihtım	5 000 000 000
BEYKOZ KASRI	
Beykoz Kasrı Deniz Kenarı Bahçe	7 500 000 000
<p>- Ziyarete kapalı günlerdeki tahsislerde % 25 ilave bağış alınır. - Bağış bedellerinin % 25'i teminat alınır. - Saray, Köşk ve Kasırlarımızı, resepsiyon akşamları gezi talebi olması halinde gezi ücretinin iki katı ücret alınır.</p>	

P R O T O K O L

..... Sarayı 'nde,/...../200.. tarihinde,
 faaliyeti için Milli Saraylar Daire Başkanlığı ile
 arasında aşağıdaki şartlarda işbu protokol tanzim edilmiştir.

Bu Protokol'de, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı "İdare" ve
 "Tahsis Yapılan" ifadeleriyle anılacaktır.

- 1 Davet kişiliktir.
2. Söz konusu davette, faaliyetleri yapılabilir.
 Yukarıda belirtilenler dışında hiçbir gösteri/faaliyet yapılamaz.
3. İdare'nin görevlendireceği elemanlar davet süresince görevde kalacaklardır.
4. Davetin başlama saati bitiş saati ise dır.
5. Tahsis Yapılan, İdare'ce tespit edilecek listedeki görevlilere adet akşam yemeğini ücretsiz olarak verecektir.
6. Tahsis Yapılan, mutfak olarak kendilerine verilen dışında başka bir mekanı kullanamaz. İkram ekibi'dır.
7. Tahsis edilen mekan ve alanlara eşya, yük v.s. ulaşımı İdare'nin göstereceği güzergah ve kısıtlamalara uygun olarak yapılır.
8. İkram ekibi saat'dan itibaren tahsis edilen mekanları kullanabilir. İkram sonucu malzemelerini toplayarak en geç saat 'da mekandan ayrılmış olacaktır.
9. İkram ekibi tarafından yanıcı ve yakıcı (ateş, gaz vb.) özelliklere haiz araç ve gereçler ile verilecek hizmetlerin tümü elektrikli ısıtma ile yapılacaktır.
10. Tahsis edilen mekanlara, tanıtım ve propagandaya neden olabilecek yazılı-basılı-monteli-sabit-seyyar afiş, pankart, flama, bayrak bulunan tüm resmi veya özel araçlar ile bunları yanında bulunduran kişiler, Saray'a giriş yapamazlar.
11. Tahsis edilen mekanlarda bulunan ve ücretsiz olarak kullanılacak WC. lere faaliyet süresince temizlik görevlisi olarak Tahsis Yapılan görevli bırakmak zorundadır.
12. Gününde yapılamayan toplantıların/davetlerin bağış bedelleri iade edilmez. TBMM Vakfı'na irat kaydedilir. Erteleme başvuruları en az 10 gün önceden yapılabilir.
13. Tahsis Yapılan tarafından, giriş kapılarında genel girişi kontrol eden İdare'nin güvenlikle ilgili elemanları yanında davetlilerin davetiye ile giriş yapmalarını sağlamak üzere bir görevli ile bir protokol memuru bulundurmak zorundadır.
14. Tahsis edilen mekan, faaliyeti takiben tahsis alındığı temizlik ve tertipte iade edilecektir.
15. Tahsis edilen mekanlarda yangın önlemleri, Tahsis Yapılan tarafından sağlanacaktır. İstanbul İtfaiye Müdürlüğü'ne tahsis saati üzerinden ödenecek bedel karşılığı alınacak makbuz, İdare'ye teslim edilecektir.
16. Mekanların emniyet ve güvenliği İdare'ce sağlandığından tahsis süresi içinde görevli personelin ikazlarına uyulması zorunludur.
17. İdare'ce, Tahsis Yapılan tarafından temin edilmesi istenen İtfaiye Müdürlüğü makbuzu, tahsis bedeli dekontu, teminat makbuzu; ayrıca, tahsis edilen mekanlarda, çalışma yapacak şahısların kimlik belgelerindeki bilgileri içeren isim listesi, faaliyet

tarihinden en az üç gün önce İdare'ye teslim edilecektir. Aksi takdirde, faaliyetin gerçekleştirileceği gün, görevliler mekana alınmaz.

Söz konusu etkinliğe katılacak konukların isim listesi, üç gün önce İdare'ye teslim edilecektir.

18. a) Tahsis edilen mekana ait bağış bedeli, Türkiye Vakıflar Bankası Taksim-İstanbul Şubesi'ndeki 2014787 numaralı, TBMM Vakfı hesabına TL.(.....Lira) yatırılmıştır.

b) Tahsis bağış bedeli alınmadığından, zaruri masraflar için alınan %20 bağış bedeli yukarıda belirtilen banka ve hesap numarasına yatırılmıştır.

19. Tahsis edilen mekanlarda meydana gelebilecek hasar ve faaliyet sonrası temizliği tam yapılmaması halinde, yapılacak masrafları karşılamak üzere, Türkiye Vakıflar Bankası Taksim-İstanbul Şubesi'ndeki 2014787 numaralı, TBMM Vakfı hesabına.....(.....)TL.teminat yatırılır. Ancak, meydana gelen zarar teminat tutarını aşarsa, Tahsis Yapılan bakiye zararını öder.

Bu Protokol şartlarının ihlali halinde teminat iade edilmez, bağış kaydedilir. Aynı kurum veya kuruluşa bir daha tahsis yapılmaz.

Ondokuz maddeden oluşan işbu protokol taraflarca okunarak birlikte imza ve teati edilmiştir./...../200..

TAHSİS YAPILAN İDARE

MİLLİ SARAYLAR
DAİRE BAŞKANI

TBMM BAŞKANLIK DİVANI KARARLARI DOĞRULTUSUNDA MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞI'NCA, İHTİYAÇ DUYULMASI HALİNDE DEĞİŞİKLİKLER YAPILABİLİR.

KURULUŞ :

MADDE 1. — Millet Meclisi Başkanı Cahit KARAKAŞ tarafından, Türk Medeni Kanununun 73 üncü ve takip eden maddeleri hükümleri uyarınca, tüzelkişiliği olan bir Vakıf kurulmuştur.

SÜRE :

MADDE 2. — Vakıf süresiz olarak kurulmuştur.

ADI VE İKAMETGAHI :

MADDE 3. — Vakfın adı «Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı»dır. Bu senedin diğer maddelerinde kısaca «VA-KIF» diye anılacaktır.

Vakfın ikametgâhı Ankara'dır.

Onur Kurulu'nun görüşü, Merkez Yönetim Kurulu'nun kararı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün müsaadesi ile Vakıf Şubeleri açılabilir ve kurulmuş şubeler aynı yolla kapatılabilir.

AMAÇ :

MADDE 4. —

a) Türkiye Cumhuriyeti, çok partili demokratik parlamenter sistem, yasama organı görev ve yetkileri ile idarî, malî, ekonomik, siyaset, dış politika ve benzer konularında bilimsel araştırma, inceleme, tanıtma hizmetleri yapmak; Türkiye Büyük Millet Meclisi İdarî Teşkilatı mensuplarının eğitimlerini, meslekî, kültürel ve sosyal gelişmelerini sağlayıcı ve destekleyici hizmetlerde bulunmak TBMM İdarî Teşkilat mensuplarıyla bunların emeklilerinin çalışkan ve yardıma muhtaç çocuklarına burs vermek ve yukarıda belirtilen maksatlarla eğitim, kültür, sanat ve sağlık merkezleri açmak, işletmek ya da desteklemek; kültür, güzel sanat, eski eser ve anıt niteliğindeki varlıklarımızın her türlü hizmetlerine maddî, manevî katkı ve desteği sağlamak ve bu hizmetleri yapmak, geliştirmek ve tanıtmak; eğitim amacıyla imkânları dahilinde ve yılda birden fazla olmamak kaydıyla geri kalmış yörelerdeki köylerde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul binaları yapmak.

gani eski üyeleri ve idarî teşkilatı mensupları ile bunların emeklileri arasında sosyal dayanışmayı sağlayıcı, geliştirici faaliyetlerde bulunmak ve desteklemek.

AMACIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ :

MADDE 5. — Vakıf yukarıda yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere;

- a) Bedelli, bedelsiz gerekli yayınlar yapar.
- b) Konferans, kongre, seminer ve kurs gibi toplu ve yaygın hizmetler düzenleyebilir veya diğer ulusların düzenlediği bu tip çalışmalara, gerekli gördüğü kişileri gönderebilir.
- c) Sergiler açabilir.
- d) Eski eserler, güzel sanat eserleri ve parlamento hizmetleriyle ilgili olarak inceleme ve araştırmalarda bulunabilir.
- e) Eski eser ve anıt niteliğindeki millî, tarih ve kültür eserlerimizin korunması, bakılması, onarılması, restorasyonu ve ikmal işleri yapar ve gelecek nesillere aynen intikalini sağlayacak her türlü faaliyetlerde bulunabilir. Bu maksatla program, proje, fizibilite ve danışma hizmetleri ile yurt içinde ve yurt dışında bakım, onarım ve restorasyon taahhüt işleri yapar veya yaptırır. Eski eserlerimizi tanıtan tarih araştırmaları ve rehberlik hizmetleri yapabilir.
- f) Vakıf, yukarıda yer alan her türlü hizmetlerle ilgili olarak mal varlığında bulunan taşınır ve taşınmaz malları, aynı, nakdi ve insan gücü biçimindeki değerleri amacına uygun hizmetlere verebilir.

(*) Beşinci Asliye Hukuk Mahkemesinin 1989 - Esas : 335, 224 sayılı kararı ile değiştirilmiştir.

g) Vakıf, amacının gerçekleştirilmesi için genel ve katma bütçeli daireler ve iktisadi devlet teşekkülleri ile yurt içi ve dışı vakıflar, dernekler, meslek kuruluşları, üniversiteler, bankalar ve benzeri kuruluşlar, kişiler ve özel sektörle, yabancı parlamentolarla işbirliğinde bulunabilir ve bunlardan her türlü bağış ve yardımlar kabul edebilir, bireysel ve ortak çalışmalar yapabilir.

h) Vakıf mamekîni nemalandırmak gayesi ile ticarî, sanayi, turizm, zirai ve sair sahalarda faaliyet göstererek işletmeler ve kooperatifler kurabilir veya kurmuş olanlara ortak olabilir.

ı) Vakıf, faaliyetlerini kendisi yapabileceği gibi, bu faaliyetleri yürüten Türkiye Büyük Millet Meclisi İdarî Birimlerinden de yararlanabilir. Bu birimleri maddî ve manevî biçimde destekleyebilir ve faaliyetlerini kendi adına yaptırabilir.

VAKFIN MAL VARLIĞI :

MADDE 6. — Vakıf mal varlığının ilk nüvesi 1977 yılı Bütçesinin temsil giderlerinden 1.000.000.— lira ile 1978 yılı Bütçesinin temsil giderlerinden 1.000.000.— lira ve transfer harcamalarından aktarılacak 2.000.000.— lira ve 1979 yılı Bütçesinin temsil giderlerinden 1.000.000.— lira tahsis edilmek suretiyle toplam 5.000.000.— liradır.

Ancak Vakıf, bütçeden sağlanan olanaklar dahilinde finansman süresini daha önce tamamlayabilir.

VAKFIN GELİRLERİ :

MADDE 7. — Vakfın kuruluşunda tahsis edilen meblağ ile gayesinin tahakkukuna uygun olarak yaptığı hizmetlerin nemalandırılmasından elde edilen gelir, her türlü ivazlı veya ivazsız bağış ve yardımlar, bütümlerle İktisaplar,

nına karşı sorumludur. Vakıf Müdürü'nün görev, yetki ve sorumlulukları ile Vakıf Müdürlüğü teşkilatı bir yönetmelikle belirtilir.

DENETÇİLER VE VAKFIN DENETİMİ :

MADDE 18. — Vakfın denetimi, Onur Kurulu Başkanının görüşü alınmak suretiyle Merkez Yönetim Kurulu'nun Meclis idari ünitelerinden veya dışarıdan seçeceği teftiş ve murakabe hizmetlerinde ihtisas sahibi iki denetçi tarafından yürütülür.

Merkez Yönetim Kurulunca gerektiğinde aynı usul ile denetçi sayısı artırılabilir.

Denetçilerin görev süresi iki yıldır. Süresi sona erenler yeniden seçilebilir. İstifa ve sair ayrılmalarda ayrılanın görev süresini tamamlamak üzere yukarıdaki esasa göre yenileri seçilir.

Denetçiler Vakfa ait bütümlü idare, işletme ve ortaklıklar ile işyerlerinin her türlü yönetim, işletme ve evrak, defter, hesap ve belgelerini Merkez Yönetim Kurulu adına incelemeye, denetim ve gözetime yetkilidir. Hesap dönemi sonu itibarıyla düzenlenecek rapor en geç Şubat ayı başına kadar Merkez Yönetim Kurulu'na sunulmak üzere Vakıf Başkanına verilir.

Ancak, kontrol ve inceleme sonucu ara rapor düzenlenmesini gerekli kılan hallerde raporlar, hesap dönemi sonu beklenilmeden Vakıf Başkanı'na verilir.

Denetçilerin yetkileri ile çalışmalarına dair usul ve esaslar Yönetmelikte belirtilir.

KÜLTÜR VE SANAT DANIŞMANI :

MADDE 19. — Vakıf Senedinin amacın gerçekleştirilmesinde yer alan kültür ve sanat faaliyetleriyle il-

14

rüşü alınmak suretiyle Merkez Yönetim Kurulu'nun atacağı eski eser, kültür ve sanat konularında ihtisas sahibi bir Kültür ve Sanat Danışmanına yürütülür.

ÜYELERİN ÜCRET ALMALARI :

MADDE 20. — Türkiye Büyük Millet Meclisi İdari Teşkilatı bünyesi içinden seçilen Yönetim Kurulu üyelerine ücret verilmeyecektir.

Dışardan seçilmeleri halinde Denetçilere ve dışardan atanan Vakıf Müdürüne verilecek ücretin miktarı ve niteliği Merkez Yönetim Kurulunca belirlenir.

Vakfın Merkez ve Şube Yönetim Kurulu Başkan ve üyeleri ile Denetçilerinin ve Vakıf Müdürünün görevleri nedeniyle yapmış oldukları zaruri masraflar, seyahatları için gerekli giderler ve yolluklar Yönetmeliğe uygun olarak ödenir.

YÖNETMELİKLER :

MADDE 21. — Vakfın, işletmelerinin ve her türlü işbirliği ilkelerinin, iç hizmetlerinin ve Vakıfta gerektiğinde çalıştıracak personelin ücret, yetki, hak ve sorumluluklarının ve Vakfın amacının gerçekleştirilmesi yolundaki diğer işlerin düzenlenmesi için bu senede ve yasalara aykırı olmayan yönetmelikler, Vakıf Merkez Yönetim Kurulunca çıkarılabilir.

HESAP DÖNEMİ :

MADDE 22. — Vakfın hesap dönemi takvim yılıdır.

SONA ERME :

MADDE 23. — Vakıf, amaçlarının gerçekleştirilmesinin imkânsız hale gelmesiyle sona erer. Bu husus, Vakıf Başkanı tarafından belirlenerek Merkez Yönetim Kurulu'nun onayına sunulur.

15

X a) Sürekli personel: Vakıf teşkilatı içinde görevleri belirlenmiş, kadroları Merkez Yönetim Kurulunca onanmış, Sosyal Sigortalar Kurumu ile ilişkilendirilmiş, İş Kanunu hükümlerine göre çalıştırılan personeldir.

X b) Geçici personel: Merkez Yönetim Kurulunca belirlenmiş kadro ve unvanları bulunmayan, görevleri süre ile kayıtlı olmayan, Vakıf faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilecek projelerde geçici olarak istisna akdine göre çalıştırılan personeldir.

Vakfın Merkez ve Şube Teşkilatlarında çalıştırılacak personelle ilgili seçim, atama, hizmet şartları, aranacak genel ve özel nitelikler, yetiştirilme, özlük hakları, disiplin vb. hususlar Personel ve Disiplin Yönetmeliği ile düzenlenir.

Kültür ve Sanat Danışmanı

MADDE 22. — Vakıf, Vakıf Senedinin 4 ve 5 inci maddelerinde öngörülen Vakfın amacı içindeki kültür ve sanat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde danışmanlık hizmeti yerine getirmek üzere, bir Kültür ve Sanat Danışmanı görevlendirilir.

Kültür ve Sanat danışmanı, Onur Kurulu Başkanının görüşü alınmak suretiyle, eski eser, kültür ve sanat konularında uzman olan kişiler arasından Merkez Yönetim Kurulunca atanır.

Kültür ve Sanat Danışmanı merkez veya şubelerde kullanılacak kültür, bilim, tanıtım merkezlerinde veya yayın kurullarında görevlendirilebilir.

Çeşitli hizmetlere ilişkin yönetmelikler

MADDE 23. — Vakfın çeşitli hizmetleri aşağıdaki yönetmelik hükümlerine göre yerine getirilir.

a) Vakıf Merkez ve Şube Yönetim Kurulları başkan ve üyeleri, Denetçiler, Vakıf Müdürü ile Merkez ve Şube personelinin görevleri nedeniyle yapacakları zorunlu giderler ve seyahat harcamaları ile alacakları yolluklar, Vakıf Seyahat Harcırah Yönetmeliğine göre ödenir.

b) Vakıf Merkez Teşkilatı ile şubelerce yapılacak alım-satım, yapım ve ihale işlemleri, Alım-Satım, Yapım ve Hizmet İhale Yönetmeliğindeki esaslara göre yapılır.

c) Vakıf Merkez Müdürüğü ve Şubelerdeki muhasebe kayıtları ile ticari defterler, Vakıf Muhasebe Yönetmeliğine göre düzenlenir. Şubelerdeki muhasebe sistemi işleyiş şekli, Merkez Teşkilatı muhasebesi tarafından yönlendirilir.

Vakfın zararına ve aleyhine işlenen eylem, davranış ve suçlar

MADDE 24. — a) Vakfın işlem, hesap, defter ve kayıtları üzerinde herhangi bir suç isteğine veya davranışına bağlı olmaksızın, Vakıfı zarara sokucu veya işlemlerini engelleyici davranış veya eylemleri görülen personel hakkında davranışın veya eylemin derecesi ve sonucu oranında, Personel ve Disiplin Yönetmeliğinde yazılı cezalar uygulanır. Davranış veya eylem, aynı zamanda Vakıfı zarara sokmuşsa bu zarar da ilgililere ayrıca ödetilir.

b) Vakfın; değerli evrak, kâğıt, bonoları, tahvilleri, senetleri vb. taşınır ve taşınmaz malları ve kesin hesap tutanak, rapor ve her türlü evrak, yazı, defter ve belgeleri üzerinde suç işleyen personel hakkında, gerek ceza ve gerekse hukuki kovuşturma yapılmak üzere, Personel ve Disiplin Yönetmeliğine göre oluşturulacak disiplin kurulu tarafından düzenlenen dosyalar, Cumhuriyet Savcılığı ile yetkili ve görevli Mahkemelere verilerek dava açılır. Bu tür suçları işleyenler hakkında davranış veya eylemin içe-

- g) Merkez Müdürlüğü : Türkiye Büyük Millet Meclisli Vakfı Müdürlüğü,ü,
h) Şube : Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfının, Vakıf Senedinin 15 inci maddesine göre açılan Şubelerini,
i) Şube Müdürlüğü : Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Şube Müdürlüklerini,
j) Birim : Merkez ve Şube Müdürlükleri bünyesinde Vakıf hizmetlerini yürüten kısımları,
k) Personel : TBMM Vakfı merkez ve şubelerinde Kanun hükümlerine göre bir hizmet aktine dayanarak belirli bir ücret karşılığında çalışan ve sosyal güvenlik bakımından 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile ek ve değişikliklerine tabi personeli,
l) Sözleşme : Vakıf ile personel arasında Kanunun ilgili maddelerine göre yapılan yazılı hizmet aktini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Personel, İşe Alma, Sözleşme

Personel

MADDE 4. — Vakıf merkez ve şubelerinde süresi belirli olmayan süreklî hizmet akti ve süresi belirli hizmet akti ile olmak üzere iki tür personel çalıştırılır :

- a) **Süreklî personel :** Vakıf teşkilatındaki görevleri belirlenmiş, kadroları Merkez Yönetim Kurulunca onaylanmış, Sosyal Sigortalar Kurumu ile ilgilendirilmiş, süresi belirli olmayan süreklî hizmet akti ile çalıştırılan personeldir.
b) **Geçici personel :** İş ve mevsim koşullarına göre ve beliren ihtiyaç üzerine süresi belirli hizmet aktiyle çalıştırılan personeldir.

Kadrolar

MADDE 5. — Vakfın iş ve işlemlerinin gerektirdiği bütün görevler için, Merkez Müdürlüğünce personel kadroları tespit edilir. Kadrolar, gerektikçe ve fakat temel ilke olarak, yıllık bütçenin düzenlenmesi sırasında yeterlilik, bütçeye yapacağı etki yönlerinden incelenerek Merkez Yönetim Kuruluna sunulur. Onaydan sonra uygulamaya konulur.

Vakıf Merkez ve şubelerinde, geçici personel hariç olmak üzere, kadrosuz personel çalıştırılmaz.

İşe alınacaklarda aranacak şartlar

MADDE 6. — Vakıfta işe alınacaklarda aranacak temel nitelik ve şartlar şunlardır :

- a) Türk vatandaşı olmak,
b) Kamu haklarından yoksun bulunmamak,
c) Onur kırıcı veya yüz kızartıcı suçtan ya da ağır hapis veya 6 aydan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı hürriyeti bağlayıcı ceza ile hükümlü bulunmamak ya da bunlardan biri nedeniyle hakkında kovuşturmaya başlanmamış olmak,
d) Erkekler için muvazzaf askerlik hizmetini yapmış veya görev isteginde bulunduğu tarihte ertelenmiş olmak,
e) Herhangi bir kurum ya da kuruluşu karşı mecburi hizmet yükümlülüğü bulunmamak,
f) Görevini süreklî yapmasına engel olabilecek bedeni, ruhi hastalığı veya sakatlığı ya da bulaşıcı hastalığı bulunmamak,
g) Sosyal Sigortalar Kurumu'na prim ödeyecek yaşta bulunmak,
h) Yapılacak sınavda başarılı olmak.

İşe alınacaklardan istenecek belgeler

MADDE 7. — Vakıf merkez ve şube teşkilatlarında işe alınacaklardan aşağıdaki belgeler istenir :

- a) İş isteme dilekçesi (EK - 1),
- b) Nüfus cüzdanının tasdikli sureti,
- c) Cumhuriyet Savcılığından alınacak sabıka kaydının bulunmadığına dair belge,
- d) Askerlik belgesi,
- e) Öğrenim belgesinin aslı veya noterden tasdikli örneği,
- f) İki adet vesikalık fotoğraf.

Sınav

MADDE 8. — Vakfın sürekli kadrolarına alınacak personel için giriş sınavı yapılır. Sınavlar Merkezde Merkez Yönetim Kurulu, şubelerde ise Şube Yönetim Kurulu Başkanlıklarınca düzenlenir.

İsteklilerin giriş sınavlarına katılabilmeleri için temel nitelik ve şartları taşımaları gerekir. Sınavda görevin gereğine uygun usul uygulanır. Sınav işleri Merkezde Merkez Müdürlüğünce, Şubelerde de Yönetim Kurulunca yürütülür. Sınavlar mülakat usulü, test ya da yazılı olarak yapılabilir.

Vakıf merkez ve şubelerinde işe alınacak personel için yapılacak sınava ilişkin usul ve esaslar Merkez Yönetim Kurulunca belirlenir.

Atama

MADDE 9. — Öngörülen nitelik ve şartları taşıyan ve yapılan sınavda başarılı olanlar;

- a) Şubelerde Şube Yönetim Kurulu ve Merkez Müdürlüğünce teklifi üzerine Vakıf Başkanı,

36

b) Merkezde, Merkez Müdürünün teklifi üzerine Vakıf Başkanı,

Tarafından atanır.

Personelin atanması için önceden Merkez Yönetim Kurulundan kadro alınması şarttır.

Sözleşme

MADDE 10. — Sınavda başarılı olan ve ataması yapılan personel ile yazılı sözleşme yapılır. Sözleşmede aşağıdaki hususlar yer alır :

- a) İşverenin ve personelin ad ve kimlikleri,
- b) Yapılacak iş,
- c) İşverenin ve işyerinin adresi,
- d) Süresi belirli sözleşmelerde sözleşme süresi,
- e) Ücret, ödeme şekli, zamanı,
- f) Tarafların ileri sürdükleri özel şartlar,
- g) Sözleşmenin yapıldığı tarih,
- h) Tarafların imzası.

Deneme süresi

MADDE 11. — Personel işe alındığı tarihten itibaren 30 günlük deneme süresine tabi tutulur. Bu süre, sözleşmede 90 güne kadar uzatılabilir. Deneme süresinde başarılı olan personelin asaleti onanmış sayılır. Bu süre sonunda başarılı olamayanların sözleşmeleri feshedilir. Deneme süresi içinde personelin ve Vakıf'ın karşılıklı olarak, sözleşmeyi bildirimsiz ve tazminatsız fesih hakkı vardır. Deneme süresi için personelin ücret hakkı saklıdır.

İşe hazırlama programı

MADDE 12. — İşe alınan personel için deneme süresi içinde, Merkez Müdürlüğünce, görev yapacağı yerin yetkilileriyle yapılacak işbirliği sonucu, aşağıdaki konuları kapsayan

37

sayan bir işe hazırlama programı düzenlenir. Bu program deneme süresinin ilk iki haftası içinde uygulanır.

- a) Vakıf hakkında bilgi,
- b) Çalışma konuları,
- c) Çalışma şartları,
- d) Görevin sorumlulukları ve yetkileri,
- e) İlgili mevzuat, görevle ilgili baş vurulacak belge ve kaynaklar,
- f) Çalışma arkadaşları ve diğer personelle ilişkiler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Özlük İşleri, Yer Değiştirme, Eğitim

Özlük dosyası

MADDE 13. — Vakıf merkez ve şube teşkilatında işe alınan her personel için bir özlük dosyası açılır. Bu dosyada aşağıdaki bilgi ve belgeler bulunur :

- a) Atama işleriyle ilgili belgeler, terfi yazıları,
- b) Sözleşme,
- c) Bu yönetmeliğin 7 nci maddesine göre personelden alınan belgeler,
- d) Sağlık raporu,
- e) Varsa personelin daha önce çalıştığı yerden getirdiği çalışma belgesi ve bonservisler,
- f) Sınav belgeleri,
- g) Personelin medeni durumunda meydana gelen değişiklikleri bildirir değişiklik beyannameleri,
- h) Soruşturma evrakı,
- i) Aldığı ödül ve cezalar,
- j) Varsa, mahkeme kararları,
- k) Personelle ilgili olarak Sosyal Sigortalar Kurumu ve diğer kurum ve kuruluşlarla yapılan yazışmalar, sigorta sicil numaraları,

- l) İzin kartı ve yazıları,
- m) Hastalık izni raporları,
- n) Personel sicil numarası, personel kartı numarası,

Sicil dosyası

MADDE 14. — Her personel için özlük dosyasından ayrı bir gizli sicil dosyası düzenlenir. Gizli sicil dosyaları personel sicil numarasına göre numaralandırılır.

Gizli sicil dosyasına; sicil kartları, gizli sicil raporları ve değerlendirmeler, denetleme raporları ile personelle ilgili gizlilik derecesi bulunan diğer bilgi ve belgeler konur.

Sicil raporları ve değerlendirmeler

MADDE 15. — Bu yönetmelik kapsamına giren personelin hakkında, sicil amirince, her yıl Kasım ayında bir sicil raporu düzenlenir (EK - 2). Raporu düzenleyen ilk sicil amirinin bağlı olduğu amir de, ayrıca, personel hakkındaki kişisel değerlendirmesini aynı rapora işler.

Birinci ve ikinci sicil amirlerinin değerlendirmeleri aynı yönde ise değerlendirme tamamlanmış olur. Birinci ve ikinci sicil amirlerinin görüş ve değerlendirmelerinde farklılık varsa, ikinci sicil amirinin bağlı olduğu yöneticinin kararı esas alınır.

Değerlendirmeler yıl sonunda kesinleşir ve ilgililerce personel işleriyle görevlendirilen yetkiliye, dosyasına konmak üzere, teslim edilir.

Dosyaların gizliliği

MADDE 16. — Personele ait özlük ve sicil dosyalarının gizliliği esastır. Bu dosyalar personel işleriyle görevlendirilen personel tarafından muhafaza edilir. Bu dosyalar, ancak soruşturma, kovuşturma ve teftiş hallerinde, bunları incelemeye yetkili şahıslara gösterilebilir.

**MİLLİ SARAYLAR
DOLMABAĞÇE KÜLTÜR MERKEZİ
TAHSİS YÖNETMELİĞİ**

Madde 1.- Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı Dolmabahçe Kültür Merkezi'nde, Daire Başkanlığı'nın izni ile aşağıda sayılan kültürel ve sanatsal etkinlikler gerçekleştirilebilir.

- a) Sergi,
- b) Konferans-söyleşi-panel,
- c) Film ve dia gösterimi,
- d) Sahne etkinlikleri (Konser-tiyatro-bale-defile vb.)
- e) Fuar,
- f) Mesleki toplantı

Madde 2.- Dolmabahçe Kültür Merkezi "A1 Cep Salonu", "A2-Sahne Etkinlikleri", "A Sergi Salonu" ve "B Sergi Salonu"ndan oluşur. Bu mekanlar, Milli Saraylar tarafından ayrı ayrı eşzamanlı etkinliklere tahsis edilebilir. Tahsis Yapılan'ın diğer etkinliklere müdahale hakkı yoktur.

Madde 3.- Etkinliklerde uyulacak kurallar bir yönerge ile düzenlenir.

Madde 4.- a) Etkinlikler için, her yıl Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nca belirlenerek TBMM Başkanlık Divanı tarafından onaylanacak bir tarifeye göre ücret alınır.

b) Milli Saraylar Daire Başkanlığı ortaklığında gerçekleştirilen etkinliklerden ücret alınmaz.

c) Protokol imzalanıp bağış yapıldıktan sonra iptal olunan projelerde geri ödeme yapılmaz.

Madde 5.- Aşağıda belirlenen konu ve durumlarda mekan tahsisi yapılmaz;

- a) Bireysel başvurular,
- b) Siyasi toplantılar,
- c) Milli Sarayların güvenlik açısından tehlikeli bulunduğu durumlar.

Madde 6.- Bu Esaslar kabul tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 7.- Bu Esaslar hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür.

**MİLLİ SARAYLARDA
FOTOĞRAF, FİLM, VİDEO ÇEKİMİ VE
DİJİTAL GÖRÜNTÜ ALMA
YÖNETMELİĞİ**

Madde 1.- Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı saray, köşk ve kasırlarda, Daire Başkanlığı'nın yazılı izni ile aşağıda sayılan fotoğraf, film ve video çekimleri yapılabilir, dijital görüntü alınabilir.

a) Turistik Gezi Çekimleri: Statif (Sehpa ayak) ve herhangi bir ışık kaynağı (flaş, spot vb.) kullanmadan yapılan çekimlerdir. Yalnızca gezi yer ve saatlerinde, özel bir bilet almak suretiyle yapılabilirler.

b) Bilimsel Amaçlı Araştırma ve Saptama Çekimleri: Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na yapılacak yazılı başvuru ve verilecek izin belgesinde belirtilen koşullarda, belirli zaman ve yerlerde yapılabilir.

c) Belgesel yada Tanıtım Amaçlı Fotoğraf-Film ve Video Çekimleri: Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na yapılacak yazılı başvuru ve verilecek izin belgesinde belirtilen koşullarda, belirli zaman ve yerlerde, statif (sehpa, ayak) herhangi bir ışık kaynağı (flaş, spot vb.) kullanılarak çekim yapılabilir.

d) Dolmabahçe Kültür Merkezi'nde, "Fotoğraf, Film-Video Çekim Komisyonu" Kararı doğrultusunda, reklam, tanıtım filmi ve ticari film çekimi yapılabilir.

e) Yerli ve yabancı Basın'da yayınlanacak güncel haber çekimleri, saray, köşk ve kasırların tanıtımı ile ilgili aktüel haber çekimleri, 10 Kasım, 29 Ekim, 23 Nisan gibi önemli günlerde düzenlenen etkinliklerin canlı-cansız yayınları için yapılacak çekim talepleri, Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nın emirleri doğrultusunda Basın Müşavirliği'nce yürütülür.

f) Reklam ve ürün tanıtımı nitelikli film, video ve fotoğraf çekimlerine, yayın kapsamında kullanılan mekanın adının zikredilmesi ve ahlaka aykırı olmaması kaydıyla izin verilebilir. Bu gibi durumlarda, çekimin yapılacağı mekan ve reklamı yapılacak ürün dikkate alınarak Yönerge'nin 6. maddesinde belirlenen fiyatlardan az olmaması kaydıyla fiyat belirlenir.

Madde 2.- Çekimlerde uyulacak kurallar bir yönerge ile düzenlenir.

Madde 3.- a) Çekimler için her yıl Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nca belirlenerek TBMM Başkanlık Divanı'nca onaylanacak bir tarifeye göre ücret alınır.

b) Daire Başkanlığı birimlerinin kendi adına yaptıracağı çekimler, TRT'nin kendi kadroları ile yapacakları haber, platform olarak kullanılmamak kaydı ve olayların, muhakkak çekimi yapılan mekanlarda geçmesi şartı ile belgesel ve tanıtım filmi çekimlerinden; Türk ve yabancı basın kuruluşlarının haber çekimlerinden ücret alınmaz.

c) TRT, Bakanlıklar ve Devlet kuruluşları adına program yapan aracı ve yayımcı kuruluşların çalışmalarını ücrete tabidir.

d) Başbakanlık veya Bakanlıkların konuğu olarak gelen ve ilgili bakanlıkça özel olarak davet edilip masrafları karşılanan ve bunu ibraz eden yabancı basın kurumlarının profesyonel fotoğraf, film ve video çekimlerinden ücret alınmaz.

Bu yol dışında, bakanlıklar kanalı ile yapılan çekim talebi bildirimleri değerlendirilerek ücret alınır.

Madde 4.- Aşağıda belirtilen konu ve durumlarda çekim izni verilmez.

- a) Ticari amaçlı kuruluşların konulu piyasa filmleri,
- b) Milli Saraylar yapılarının ve tarihi objelerinin güvenliğini zedeleyecek durumlar,
- c) Doğrudan ticari amaçlı çekimlere,
- d) Milli Saraylar yapılarının ve objelerinin her türlü ürün veya kişiye reklam amacıyla fon oluşturduğu durumlar,
- e) Platform ve fon olarak kullanım isteği.

Madde 5.- Tüm çekimlerden Daire Başkanlığı'nın birer kopya isteme hakkı mahfuz olup, anlaşmaya göre video çekimlerinin gösteri ve dağıtım hakkını da isteyebilir. Ayrıca yapılacak yayınlarda 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ilgili maddeleri uygulanır.

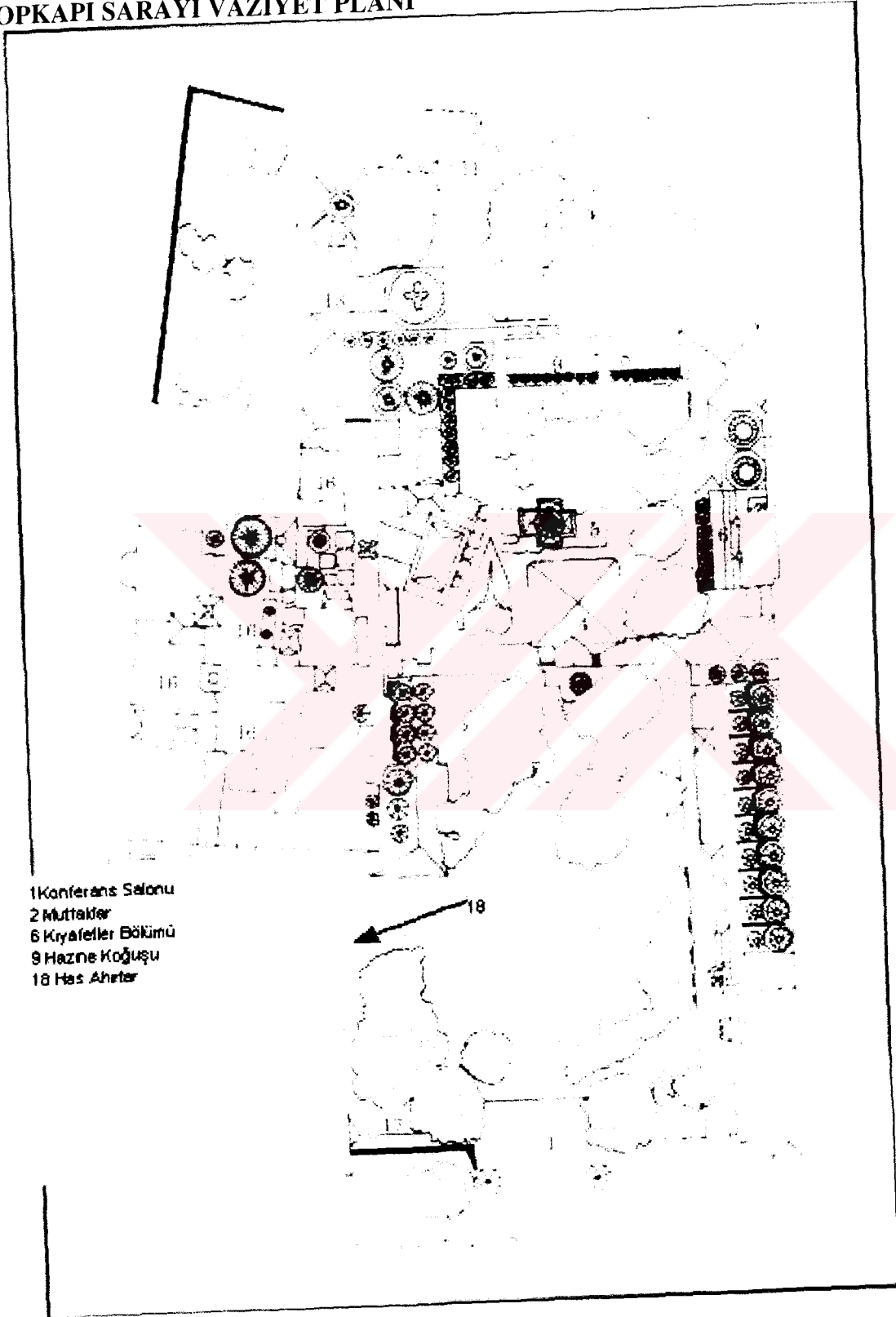
Madde 6.- Bu Yönetmelik, kabul tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 7.- Bu Yönetmelik hükümlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür.

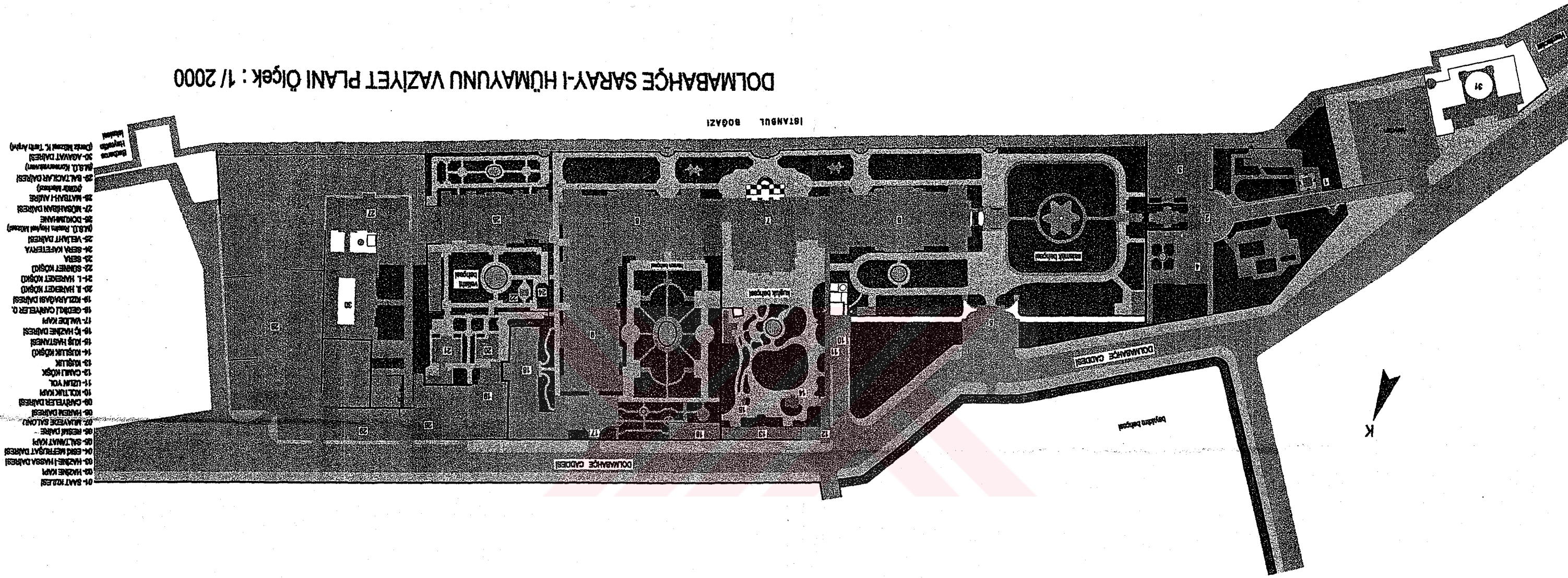

EK 2A

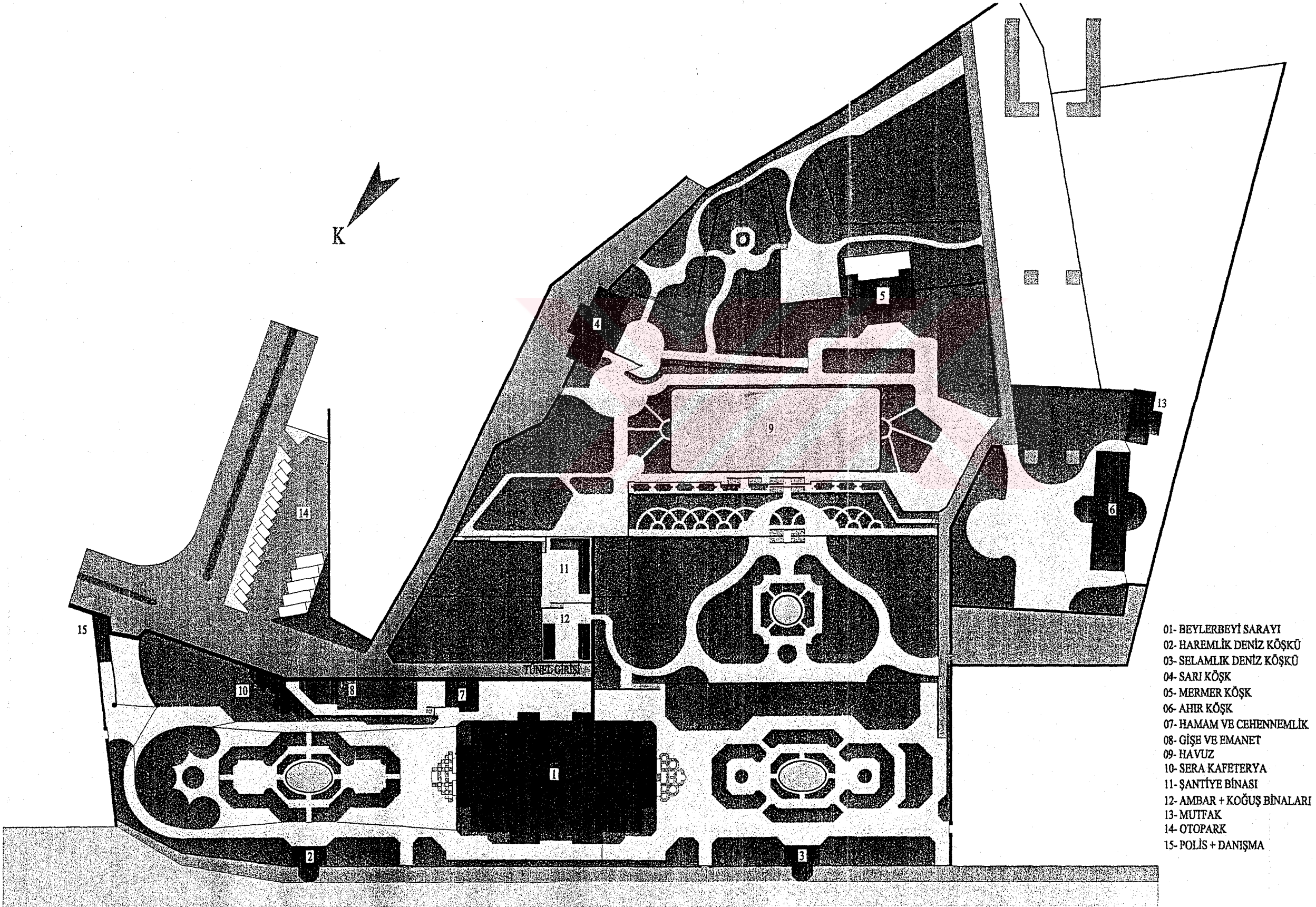
TOPKAPI SARAYI VAZİYET PLANI

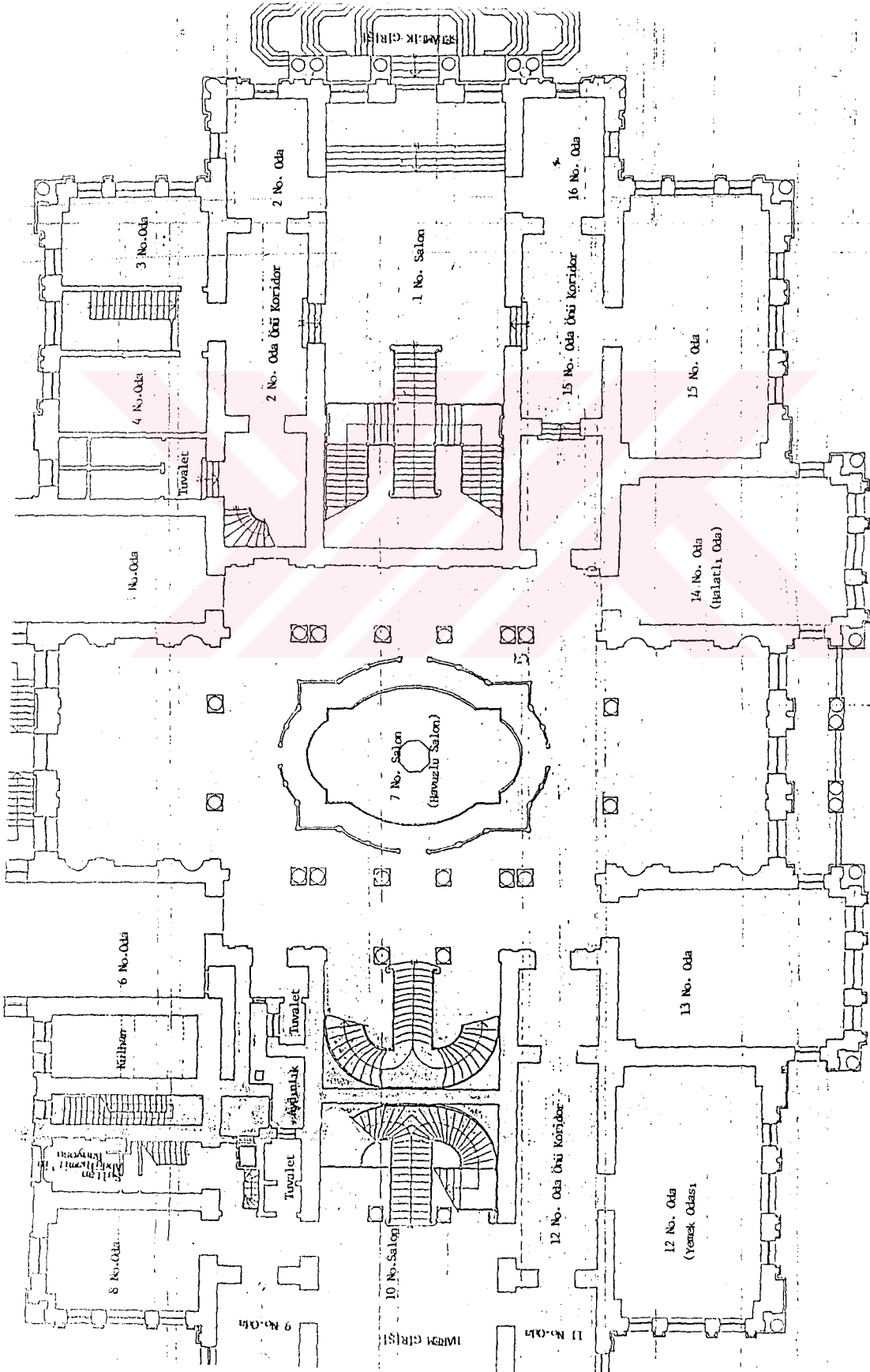
DOLMABAÇE SARAYI-I HÜMAYUNU VAZİYET PLANI Ölçek : 1/ 2000

EK 2C BEYLERBEYİ SARAYI VAZİYET PLANI

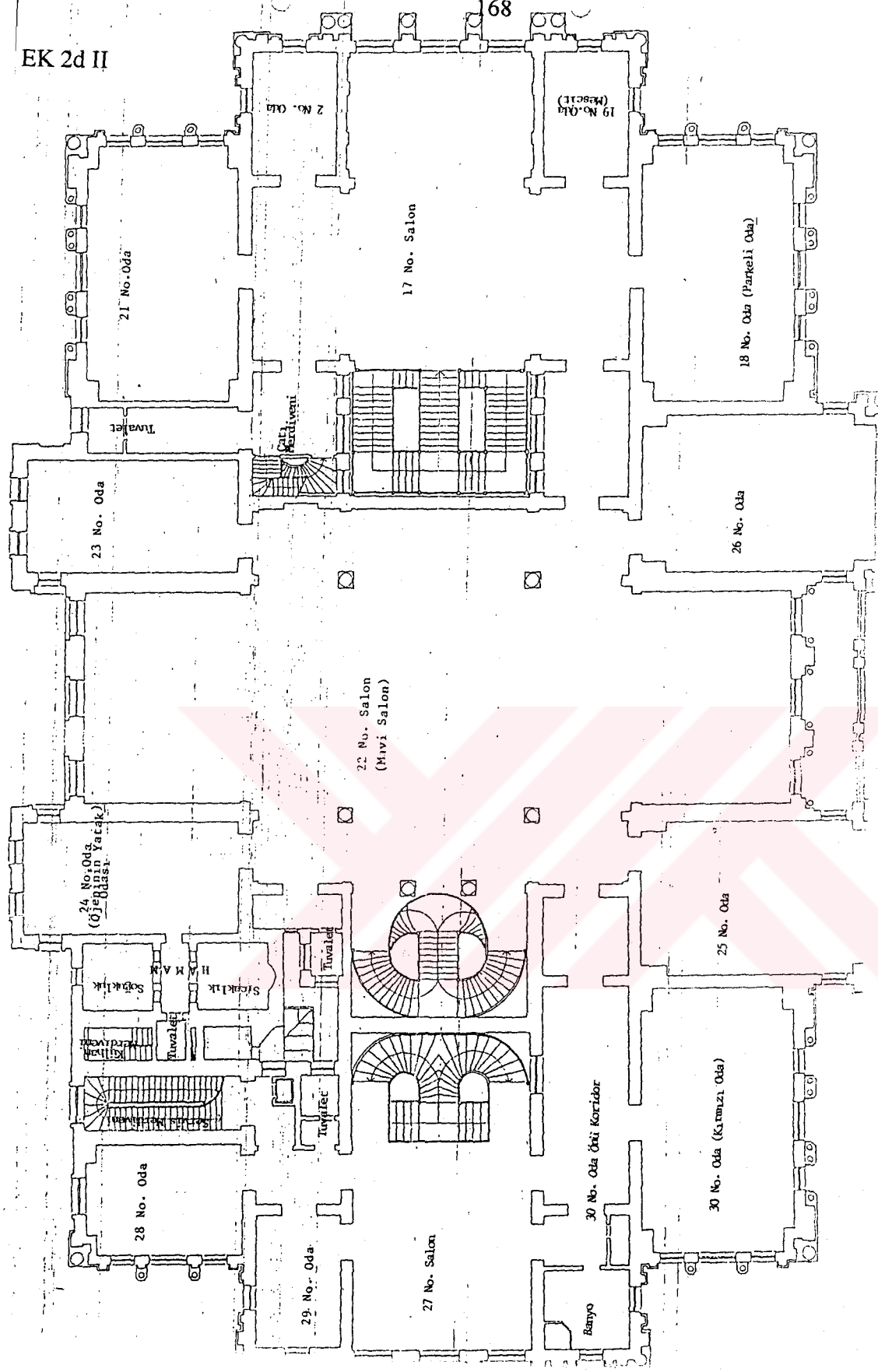
- 01- BEYLERBEYİ SARAYI
- 02- HAREMLİK DENİZ KÖŞKÜ
- 03- SELAMLIK DENİZ KÖŞKÜ
- 04- SARI KÖŞK
- 05- MERMER KÖŞK
- 06- AHIR KÖŞK
- 07- HAMAM VE CEHENNEMLİK
- 08- GİŞE VE EMANET
- 09- HAVUZ
- 10- SERA KAFETERYA
- 11- ŞANTIYE BİNASI
- 12- AMBAR + KOĞUŞ BİNALARI
- 13- MUTFAK
- 14- OTOPARK
- 15- POLİS + DANIŞMA

BEYLERBEYİ SARAYI

ZEMİN KAT PLANI

DENİZ TARAFI

EK 3A – ANKET ÖRNEĞİ

MÜZE ZİYARETÇİSİNİN MÜZE ETKİNLİKLERİNE KATILIMI VE BU ETKİNLİKLERDE GÖREV ALMASI KONUSUNDA ARAŞTIRMA

Bu anket, ileride sizlere müzede daha aktif roller tanınması amacıyla hazırlanmış bir deneme çalışmasıdır. Ankette verdiğiniz cevaplarla, müze etkinliklerine izleyici ya da görevli olarak katılma konusundaki görüşlerinizi belirterek sizlere bu yönde hizmet vermemize katkıda bulunmuş olacaksınız. Katılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Ceylan Aydın

Aşağıdaki soruların amacı müzede daha aktif bir rol kazanmak için müze etkinliklerine katılım ve bu etkinliklerde görev alma hakkındaki düşüncelerinizi öğrenmektir.

S.1 Aşağıdaki etkinliklerden hangilerinin müzede yapılmasını uygun buluyorsunuz?

1. Seminerler
2. Konserler
3. Sinema
4. Tiyatro
5. Geçici sergiler
6. Hepsi
7. Hiçbiri

S.2 Daha önce yurt içinde/dışında saray-müzelerde düzenlenen seminer, konser vb. etkinliklere katıldınız mı?

1. Evet
2. Hayır

S.3 Sanat tarihi ve tarih gibi orta eğitim ve yüksek öğrenim dersleri müze ortamında verildiği takdirde hangi tür katılımcı olabilirsiniz?

1. İzleyici
2. Uzman-rehber
3. Organizatör
4. İlgilenmiyorum

S.4 Müzenin mimarisine zarar vermeden bahçelerin ve yapıların kokteyl, konser vb. organizasyonlarda kullanılması fikrine katılıyor musunuz?

1. Kesinlikle katılmıyorum
2. Katılmıyorum
3. Kararsızım
4. Kesinlikle katılıyorum

S.5 Düğün ya da başka bir kutlamanızı müzede yapmak ister miydiniz?

1. Evet
2. Kararsızım
3. Hayır

S.6 Müze yararına kurulacak destekleyici bir kulübe/derneğe üye olmak ister misiniz?

1. Evet
2. Kararsızım
3. Hayır

S.7 Üyesi olduğunuz kulüp/dernekler varsa adlarını yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

S.8 Daha önce bir müzede gönüllü olarak çalıştınız mı?

1. Evet
2. Hayır

S.9 Çalıştıysanız hangi görevlerde, nerede ve ne zaman olduğunu belirtir misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

S.10 Müzemizde gönüllü olarak çalışacak olsanız, hangi alanları tercih ederdiniz?

- S.1 Rehberlik
- S.2 İdare
- S.3 Sergi, kokteyl vb gibi sosyal ve kültürel etkinlikler
- S.4 Kütüphane
- S.5 Satış Reyonu
- S.6 Kafeterya

YAŞ : CİNSİYET :

EĞİTİM : MESLEK :

İKAMET :

EK 3B ANKET VERİLERİ

S.1 Aşağıdaki etkinliklerden hangilerinin müzede yapılmasını uygun buluyorsunuz?	114	%
a)Seminerler	23	20%
b) Konserler	20	17%
c) Sinema	4	3%
d)Tiyatro	7	6%
e)Geçici sergiler	39	34%
f) Hepsi	8	6%
g)Hiçbiri	13	14%
S.2 Daha önce yurt içinde/dışında saray-müzelerde düzenlenen seminer, konser vb. etkinliklere katıldınız mı?	71	
a)Evet	24	34%
b)Hayır	47	66%
S.3 Sanat tarihi ve tarih gibi orta eğitim ve yüksek öğrenim dersleri müze ortamında verildiği takdirde hangi tür katılımcı olabilirsiniz?	81	
a) İzleyici	56	70%
b)Uzman-rehber	11	14%
c)Organizatör	10	13%
d)İlgilenmiyorum	4	3%
S.4 Müzenin mimarisine zarar vermeden bahçelerin ve yapıların kokteyl, konser vb. organizasyonlarda kullanılması fikrine katılıyor musunuz?	73	
a) Kesinlikle katılmıyorum	36	49%
b)Katılıyorum	22	31%
c)Kararsızım	6	9%
d)Kesinlikle katılıyorum	9	11%
S.5 Düğün ya da başka bir kutlamanızı müzede yapmak ister miydiniz?	72	
a) Evet	20	28%
b) Kararsızım	6	9%
c)Hayır	45	63%
S.6 Müze yararına kurulacak destekleyici bir kulübe/derneğe üye olmak ister misiniz?	72	
a) Evet	47	65%
b) Kararsızım	13	18%
c)Hayır	12	17%
S.8 Daha önce bir müzede gönüllü olarak çalıştınız mı?	72	
a) Evet	0	0%
b)Hayır	72	100%
S.10 Müzemizde gönüllü olarak çalışacak olsanız, hangi alanları tercih ederdiniz?	93	
a)Rehberlik	47	51%
b)İdare	7	8%
c)Sergi, kokteyl vb gibi sosyal ve kültürel etkinlikler	26	28%
d)Kütüphane	10	11%
e)Satış Reyonu	3	2%
f)Kafeterya	0	0%

EK 4 - ZİYARETÇİ PROFİLİ

	ÖĞR.	HALK	TAM	TOPLAM	ZYRÇİ	TOPLAM	MİSAFİR	PROTKL	TOPLAM
1983	32,52%	45,67%		78,19%	21,81%	100,00%			
1984	37,31%	46,53%		83,84%	16,16%	100,00%			
1985	24,22%	11,93%	22,84%	58,99%	41,01%	100,00%			
1986	36,74%	17,89%	1,93%	56,56%	43,44%	100,00%			
1987	3,03%	5,87%	1,20%	10,10%	82,40%	92,50%	7,32%	0,18%	100,00%
1988	27,45%	8,35%	5,96%	41,76%	57,43%	99,19%	0,61%	0,20%	100,00%
1989	20,96%	8,25%	3,34%	32,55%	65,59%	98,14%	1,86%		100,00%
1990	22,59%	6,22%	3,44%	32,25%	66,53%	98,78%	0,99%	0,23%	100,00%
1991	31,01%	8,79%	1,61%	41,41%	57,20%	98,61%	1,32%		100%
1992	19,78%	6,33%	0,34%	26,45%	71,36%	97,81%	1,82%	0,37%	100,00%
1993	19,08%	6,04%	0,53%	25,65%	70,29%	95,94%	3,55%	0,51%	100,00%
1994	22,04%	10,04%		32,08%	66,66%	98,74%	0,73%	0,53%	100,00%
1995	17,99%	6,69%	2,41%	27,09%	66,78%	93,87%	5,25%	0,88%	100,00%
1996	13,79%	5,93%	1,21%	20,93%	75,53%	96,46%	3,33%	0,21%	100,00%
1997	12,60%	5,05%	0,99%	18,64%	76,45%	95,09%	4,62%	0,29%	100,00%
1998	15,43%	6,70%	0,91%	23,04%	69,88%	92,92%	6,86%	0,22%	100,00%
1999	22,52%	9,33%	2,64%	34,49%	55,50%	89,99%	9,38%	0,63%	100,00%
2000	14,69%	5,65%	1,12%	21,46%	65,25%	86,71%	12,82%	0,47%	100,00%
2001	17,64%	4,76%	1,34%	23,74%	61,88%	85,62%	14,18%	0,20%	100,00%
2002	16,15%	5,55%	1,34%	23,04%	63,50%	86,54%	11,93%	1,53%	100,00%
2003	23,79%	7,07%	1,93%	32,79%	52,25%	85,04%	13,78%	1,18%	100,00%
2004									
2005									
2006									
TOPLAM	20,03%	8,32%	2,22%	30,57%	63,91%	94,48%	5,12%	0,40%	100,00%

EK 5

BRITISH MUSEUM GÖNÜLLÜ BAŞVURU FORMU

Aşağıdaki bilgiler idari ve güvenlik nedenlerinden gönüllülere uygun görevler verilmesi açısından istenmektedir

Tüm bilgiler kesinlikle saklı kalacaktır

Unvan _____ İsim _____ Soyadı _____

Farklı ise ilk soyadınız _____

BAĞLANTI BİLGİLERİ

Adres _____

Telefon (Ev/İş/Cep) _____

E-mail Adresi _____

En yakın akrabanın ismi ve adresi _____

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi _____ Doğum Yeri _____ Uyruğunuz _____

GENEL BİLGİLER

Lütfen British Museum'la ilişkisi olan bir deneyiminiz varsa hakkında kısa bir bilgi veriniz:

Daha önce gönüllü olduğunuz ya da çalıştığınız kurumdan sözlü referans alabilir miyiz?

Evet Hayır

Bağlantı kurulacak kişi _____ Telefon _____

SAĞLIK VE GÜVENLİK BİLGİLERİ

Lütfen dikkat etmemiz gereken bir sağlık probleminiz varsa bize bildiriniz. Böylelikle size British Museum'da gönüllü olarak çalışırken güvenliğinizi sağlamak için gerekli özeni gösterebiliriz. Bu bilgi ayrıca acil bir durumda doğru olanı mümkün olduğunca çabuk yapmamızı sağlayacaktır.

KAYITLAR

Bu bilgiler British Müzesi'nin gönüllüler dosyasında tutulacaktır. Zaman zaman size yazacağız. Hakkınızdaki bilgiler sizin onayınız olmadan üçüncü bir kişiye aktarılmayacaktır.

GENEL

Gönüllü olarak çalışmaya ne zaman başlayabilirsiniz? _____

Yurtiçinde veya yurtdışında yüz kızartıcı bir suçtan tutuklandınız mı ya da hüküm giydiniz mi? _____

British Museum'a üye misiniz? _____

Üye Numaranız _____

REFERANSLAR

Lütfen bu işe uygun olup olmadığını sorabileceğimiz iki kişinin isim ve adreslerini veriniz. Referanslardan birinin önceki işyerinizden, bir doktor ya da rahip olması tercih sebebidir. Diğer referanslar, aile üyeleri dışında, arkadaşlarınız veya meslektaşlarınız olabilir.

1. _____ 2. _____

British Museum'da gönüllü olarak çalışmak için polisteki kayıtlara bakılarak güvenlik araştırmasının yapılması şartı bulunmaktadır. Olumsuz bir sonuç çıktığı takdirde British Museum'da gönüllü olarak çalışma isteğiniz geri çevrilecektir. Raporun doğruluğunu sorgulama şansınız vardır.

ÖZGEÇMİŞ**Doğum tarihi** 18 Kasım 1969**Doğum Yeri** İstanbul**Lise** 1985-1987 Özel Ata Lisesi / İstanbul**Lisans** 1987-1992 İngiliz Dili ve Edebiyatı / İstanbul
Üniversitesi**Yüksek Lisans** 2000-2004 Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Ana
Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans
Programı**Çalıştığı Kurumlar** 1992-devam T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı